

ఉ పో ధా త ము

చదువరులారా!

(“వివేకభిష్టానాం భవతి వినిపాత శృతవిధః”)

అను భర్తృహరిసుభాషితమున కుదాహరణముగ నుండునట్లు మా “దైచితులు” ప్రకటించిన “తిరుపతివేంకటేశ్వరార్ధశతకమును” జదివెయ్యఁచుచిన మీఁలోఁ గొందఁ జెట్టియేషమును బొందిరో అనందర్భమును దెల్పుములు గొన్నిటిని 41 వ పుటలో నుదాహరించియుంటిమి. లోకముచే గర్వింపఁ బడుచున్న తిప్పడుఁగూతల కుత్తరము వ్రాయుట వ్యర్థమని టేగియుఁ బ్రసక్తానుపగ్నక్తముగాఁ గొన్ని లోకోపకారములగు సద్ధర్మ, నీవ్యాజమునఁ బ్రచురింపఁ దలఁచి యాతప్పడుఁగూతలనే గౌరవించి “రాధనము” అనుపేరితో నీగీరతత్పతీయభాగము ముద్రింపించితిమి. మున్నిది గీరతచతుర్థభాగముగా ముద్రింపించెద మని ప్రచురించి యుంకాని గుంటూరిసభలో దీనియందలి పద్యములు కొన్ని విన్నది మొద లిట్లనిత్యమును పచ్చునాడ్డ ర్లమితములుగా నుంటంజేసి లోకాభిరామాయణమిదిని నే ముందు ప్రకటింపవలసినవారమైతిమి. అనేకమహావిషయమునున్నది, అవి చదువరులే గ్రహింపఁగలరు అక్కడక్కడఁ గల విశేషనేకతృ చెప్పి నమన్వయించుకొనువారికి బోధపడిన ట్లిది యితరులకు పడదు, కానఁ జదువరు లప్పట్ల జాగరూకులుగ నుండఁగోరెదము. ఇది లుండె. ఈయనగ్ధశతకమును జూచి లోకులెల్ల నిశ్చీవనమాచరించుచుం నీమర్యాద చాలక కాఁబోలు ‘రామకృష్ణము + హాభారత’ మనఁదగుఁధోఁ “రామకృష్ణమహాభారత” మను నేతీబీజకాయ నొకదానిని మనదైపవంఁ లేవఁ దీసిరి. ఇది పదుచు, లేచుచు, చచ్చుచు, పుట్టుచు, “చచ్చిచెడిచె గుంపిన్న పములు” కావించుచున్నది. ఇప్పటికి 128 పద్యములు, 24 7 పద్యములుగాఁ వలచునాపి రోదనసంఖ్యాపర్వ మరచుమీలో నుండఁ పాల నాగిపోయినది. అప్రగల్భానృతవచఃపూరితమగు నియ్యది నే ను మొదలు ప్రాజ్ఞలోక మిట్లు గౌరవించుచున్నది.

“తిరిగి యీ నడుమ ‘కవిత’ పత్రికలో నిదివఱకు కృష్ణాపత్రికయందుంచిన ‘పరాస్తపాశుపతమును’ బ్రచురించుచున్నారు. ‘పాడిందే పాడరాండదానరి’ అను సామెతకుఁ దగియున్నది. మీ గీరతమునకు మరల ‘భార’ వ్రాయుచున్నవారలు. పార్వరంభపర్వముమాత్రము వ్రాసిరి, వ్రాసినదియచేసి వానికిఁబండనముగా గ్రంథములు వ్రాయక యేవియో కొన్నియు వ్రాసిన బాగుండును. కారణ మేమన? వారు వ్రాయుదానియందు మర్శనముండదు కాబట్టి.”

సికింద్రాబాదా (డక్కన్) చివుకుల అప్పయ్య. 24-9-13.

5-14.

సికింద్రాబాదు, సెకండుబజారు.

“గీరత” ద్వితీయభాగమందలి సంబుద్ధిపర్వాదులను జూచిన రామకృష్ణసతీ శాంతింతు రేమో యనుకొంటిని. మరల వారు తమ చేటభారతమందు, యవివేక ప్రసారమును గుఱిమృరించుచున్నారు. ఒదలుకొననిండు. యీదు వారిని కూర్చి యేపపడని విశేషులు లేరు.

ముదిగొండ నాగకేశవయ్యుడు.

(1) అబ్బో!, ‘శతపర్వభారతంబంట? మతిమంతులు వ్రాసింట? ఇత్యాది కొంతపట్టు క్రాలుచున్నవి. స్థాణువు పల్లనశోభ నందపచ్చును గాని ఏ త్రోవకు వచ్చునట్లులేదే? ఇది కలిమాహాత్మ్యము. కేవలము వారి లోదు.

శలికాలంబ? భవన్మహాత్మ్యగిరిశృంగస్థానశృంగాటకో
వృలడత్వద్భుతచర్యపుణ్యజనవాచాకీచకస్వానని
మృలరత్వప్రతిబంధకల్పనకు సంతోషించి భక్తాగ్రగ
మృల మొక్కల్ పదివేలు మొక్కెదరు మాయోపాయసంధానమా!
అని వేడఁ దగియున్నది, “బ్రహ్మకేపి నరం నరంజయతి” కోటిలోనికి
...”

శి॥ హ. 1-9-13.

“కవిత” జూచి యుందురు, అందు శ్రీ “వారి” భారతిము బయల్పడినది. భవర్వము ముందుదారిని సూచించునెయున్నది. తత్త్వము లోక మెట్లొట్టఁగూడ వీరి కీప్రయత్నములు శుభకరములు కావనియే పార్జ్ఞసంఘము చున్నది...

శి॥ హ॥ 20-9-13

“ఉ॥ “శిక్షయొనర్చి, యక్షరముఁజెప్పి, ప్రియోజనుఁ జేయు
దక్షుఁడనైతి నంచు, గడుఁ దానవమానమొనర్చుగూళ” అనిశ్రీమాక్షి
కాశిక, రామకృష్ణకవులు మున్నగువారే, పయిసంగతికి నాధారమవుదుర
శృంఖలగాని, బృహద్భారతముగాని, భవత్ప్రతిభాయశః ప్రసరణములకు
బంధకములు కాఁజాలవు తాము మనవ్యమాత్రులుగా, నేపాక్షిజ్ఞులచేత
పఁబడుటలేదు. మీ ప్రబంధరాజములను అందు మరియు మీగీతామ్నా
జదివిన విద్యత్కవులు, సాక్షాత్తుగ, మీరు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులే యనిశ్చ
చుచుండిరి.”

బాపట్లతాలూకా

జమ్మలమడక శ్రీరా

పెదనందిపాడుపోవు.

కొండపాటూ

అతివిస్తరమేల. “పువ్వుపుట్టినతోడనే పరిమళము—పుట్టిన
కంపు” అను సామెతకు మన సువివేకులభారతము ప్రథమోదాహరణముతో
యంతవఱకుఁ గొంచెము తక్కువగా నేడుపర్వములు వెలువడిన దని
యొంటిమి. ఏడుపర్వములలోఁ దుట్టతుదిపర్వము పేరు ‘పునరుక్తిపర్వము’
లోని యీ పద్యముంబట్టి చూడ నయ్యల కప్పుడే నాడి వెనుకకు లాగుదు
మార్గులకుఁ గూడ సుగమమే.

గీ. “చాటుపద్యములెద్దాని జాటితెలిపె

శృంగభృంగమునందెద్ది చెప్పఁబడియె

సత్యసందేశమును దేనిసంప్రతించె,

నదియె వివరించవలసె భంగ్యంతరమున”

ఏడవపర్వమునకుఁ బెట్టిన పేరుం బట్టియేమి, పైనుదాహరించిన పద్యము
లకముం బట్టియేమి యయ్యల భావిగతి సూచితమగుచున్నది. చాటుపద్య, ప
నెఱుంగని వారెవరు? శృంగభంగ సత్యసందేశములదుర్గతి నెఱుంగని వా
లప్రక్షిడములుతప్ప గతిలేని దేవయ్య లంత పెద్దపేరుతో వ్రాతకు ది
లకో? ఇప్పటికిని శృంగభంగ సత్యసందేశములనుగూర్చి సత్యాశ్రయముక
వలలఁ బ్రయత్నించి నిజమరసే “తస్య ప్రహరణములను” దగిలిం
యన్నాను. చూడుడు.

పాడు.

6-11-13

..

౧౬ “నేను యీ నెల, 2-11-13 తేదీని కాకరపర్తిదగ్గర నున్న “వడలి”
 గ్రామమునకు కార్యార్థిని వెళ్ళియుంటిని. అక్కడికి కాకరపట్టు చాలా
 దూరమని తెలిసినది. కాకరపర్తితగాదా విషయమై ఎవరినైనను కనుక్కుం
 ననే కుతూహలముతో నుండగా, 3-11-13 తేదీని సాయంత్రం, 7 ఘంట
 వాకరపర్తినివాసులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ కూచిభొట్ల మహాదేవయ్య, అనేవారు తం
 వారిని మీ తగాదా విషయమై నిజము యెంతవరకు, అని పరిశ్రమించితిని.
 యీ క్రిందివిధముగా చెప్పిరి. మీరు కాకరపర్తిలో సభ చేసినప్పుడు
 హడ అక్కడ నున్నాననిన్నీ తమరు పగ్గధమంలో గగ్గంధము (గీరతము)
 క్షుండగా అందరికీ చాలా సంతోషంగా నుండెననిన్నీ తరువాత
 నా వారు యెవరో రచించిన పుస్తకమును మీకు చూపి
 భిష్యాయమును కోరగా అది మీకు నచ్చదన్నట్టున్నూ అక్కడనుంచి
 నున్నవారందరు అనేకవిధములుగా మిమ్ము అవమానించవలయునని
 ఘటనట్టున్నూ అట్టివాండ్రలో తనకుమారుడుకూడా వుండినట్టున్నూ, వానిని
 పందలించినట్టున్నూ, చెప్పినారు. తమయందుమాత్రం ఏమీ లోపము
 న్న, లోపము వాండ్రదే ననిన్నీ మిమ్ములను ఎట్లాగైనా అవమానించా
 గ్గందరు అదివరకే అనుకొని వున్నట్టుగాకూడా వారు అభిప్రాయము
 చినారు యింకను బ్ర॥ శ్రీ॥ రామకృష్ణకవులలో కృష్ణకవి అనేవారు
 ర కుతూహలచేసి అవధానరహస్యములున్నూ ... మీషడ్డనే తుదనెగ్గించు
 ను నెలవిచ్చినారు. అంతేకాక మీకవిత్వముతో ఆవూరిలో ఎవరికవిత్వ
 సరితూగచాల దనిన్నీ మిమ్ములను జయింపలేరనిన్నీ బ్ర॥ శ్రీ॥ పెరి
 మశాస్త్రులవారు పదిమందిలో చెపుతూ యుండగా తాను విన్నాననిన్నీ
 వారు వారి సంభాషణల ముఖ్యపరిపాఠ్య ఏమనగా, మోసము రామ
 వులదనిన్నీ, ఆవూరియందు యింకా కొంతమంది దనిన్నీ. తేనెద.
 ౧ నేను “లోపము ఎవరియందువుంటే వారిని మీవూరి పండితుల మం
 “దా” అని అంటిని. అందుకు వారు రామకృష్ణకవులు అక్కడివానికి
 దగ్గరబంధువులు కావడమువల్ల ఏమీ అనుటకు వీలులేకున్నదనిన్నీ,
 వేంకటకవుల కీర్తి యితరులవల్ల పొయ్యేది కాదనిన్నీ, మావూరియం
 శెడ్డలు పూరుకుండియున్నారు. అని నెలవుచ్చినారు. మీరు

ములో న్యాయముగా వెళ్ళినట్టు వారు చెప్పిన మాటలవల్ల నామనస్సుకు (త
చాలా సంతోషించినాను...”

T. KOTAYYA.

ఈ. టి. కోటయ్యగారి గామ మెక్కడిది? గుంటూరు డి. లా
సత్యాన్వేషణతత్వరత్వము రప్ప నీయన కీపరిశ్రమమేల? సత్యజిజ్ఞాసు
చేయు పరిశీలనమున కెన్నాళ్ళు చాచక యసత్యజీవుల వదలు నిలువ గ
అట్టిచో నా పాదుఁగూతలనే మరల మరల నేల వదరపలయునో? పైవి
మును గూర్చినదే మఱియొక యు త్తరము.

“నాలుగుదినములకిందట బ్ర॥శీ॥ చెర్ల రామకాస్తులగారును, వా
బ్ర॥ శీ॥ అణివిళ్ల సీతారామకాస్త్రీగారును యీగామము లొక్కసం॥ ౩
ముమీద విచ్చేసిరి. మమ్ముల జూడవచ్చిరి. పేరువనుటతోడనే, బ్ర॥
శీ॥ కా॥ గారిని “శృంగభంగపు” వాగ్రథలగురించి ముచ్చటించితిని. ౬
బాబురచేట్టలును, తా నుచటి కేగుట మొ॥ సంగతులు చెప్పిరి; తమర
మంచితాత్పర్యం కలదు ”

2-7-18 ఏలూరు.

మె॥ కృ॥

ఇ ట్లెందఱచేతనో ప్రతిక్షణమున విమర్శింపఁబడుచు నిగ్గు తేల్పుఁ
నీ, యని కోయఁబడుచున్న తన కుకల్పనయం దింకను రామకృష్ణాకృతు
శృంగము కలుగనేలేదు పైగా నా, శృంగభంగసత్యసం దేశములలో నె
దానిని మేము మాగీరతమునఁ నైకొననేలేదట? కైకొన్న “శృంగభంగ
వలనఁ దనకుఁ గలుగుచున్న మర్యాద చాలదా? పునరుక్తిపాయ మగుఁ
గూడ నేల కైకొనవలెనో? ఆ ద్వయమే యననేల? ప్రకృతవిషయ
దా నేది వాగ్దానినను నయ్యది యపగల్బాన్మతమయముగానే యుండె
యొప్పు రెఱుంగనది? శృంగభంగసత్యసం దేశముల కర్తృత్వ మెవని
బులుమఁబడినదో యా చర్ల చలపతి పర్తనముం బోలే నాయీ ప్రకటనను
వెలుఁగఁ గల వని తలఁచని పొజ్జు లెవరు? చర్ల చలపతి పర్తనము
సూఢముగా గురువక్షిణలో 15 వ పుటలో నూచింపఁబడినది. మఱికొంత
యఁగోరువారు మాశిష్యుఁడు వెంకటరామయ్య కొకవేలు విడిచిన పిన
యగు బ్ర॥ శీ॥ ఓలేటి నారాయణకాస్తులవారి సరికొని త్రయపానద్ద
మును బ్రవ్వింపఁ గోరెదము. అట్టి యుత్కృష్టునికి స్థూలకుండగుట క

గాని అందులకు దుఃఖింపక యవ్వానితో క్షీరసీరస్యాయమున నుండి కుకల్పః ప్రకటించుట తత్తుల్యత్వ సంపాదకము కాక తీరదు. కావుననే దూరమైతము ప్రత్యయము చాలక రామకృష్ణుని వ్యాతలు ప్రతిపదమును విచరితజ్ఞులవలన గుట్టుమట్టులను గనిపెట్టి త్యజించుచున్నారనునంశ మింతకు పే సిద్ధాంతీకరింపబడినది. దానినే బలపఱచు నతని స్వయంకృతాః బోధకము లగు నక్కరములు మఱికొన్ని చూపబడుచున్నవి.

(రా॥ కృ. భా. కథావతారపర్వమునుండి.)

1. ఒకతఱి రామకృష్ణకృపలూదకు వెంకటేశాస్త్రి చూడ నుత్సుకుఁడును బోలె వచ్చి “తగుచోట ననుంగొని మీగురుండుగాఁ బ్రకటన నేయఁ గోరెద భవద్గురుతాపదలబ్ధి నామఁ గొండొకయుపకార మామతిలెడుక భవదీయస్మపాలనన్నిధిఁ.”

2. వేనవికాల మేగుడును వెండియు నేమరుడెంత మింతలో మానడి మీస్మపాలుని సమక్షమునందుఁ బ్రసంగమార్గముం జేసి వచింపుఁ దేను నృపకేఖరుడ౯న మబ్బ యత్నములొ చేసెద”నంచుఁ జెల్లి మెయిఁ జెప్పెను దత్సమమోచితంబుగక.

3. మంచిది “వేంకటేశ్వరుఁడు మాకు గురుం డని పల్కు మీకు లాభించెడి దున్ననట్లె కలిపించెద” మంచు వచించి యాతనిం బంచిన రామకృష్ణులటు ప్రాప్తమనోరథుఁడౌట నాతఁ డిం చించుక సంతసంపడియు నీసురు వీడఁడు లేక మేనియుక.

ఇట్లు వెం॥ శా॥ తమ్మ నాశ్రియించినది నిక్కమే యగునెడల నీయం “బ్రహ్మస్తత ప్రశంసలో” ప్రాయమానుటకుం గతము పూజ్యము. వెం॥ శా॥ దర్శనార్థియే యగుచో వీరి నాశ్రియింపవలెనేమి? అసత్యమాడుపట్టులఁ గొంత తెల్వి యుండవలయును. అదియే యున్నచో నీమా “దైవవంశ” లీయంశమునుగూడ స్వాప్నికపర్వములో నేనిఁ జేర్చుకొనినఁ గొందఱున్నఁ గొందఱేని “పాపము వారికట్లు స్వప్నము వచ్చియుండబోలు”నని కొనుటయైన డటస్థించునేమో? ఎట్లుతటస్థించెడిని? వాదిప్రతివాదులలో నఁ డింకొకఁడు చెప్పినట్లు తన కనుకూలించు సంగతులను గిలికి “ఇట్లాతఁ డుచెప్పె” నను ప్రశ్నము వచ్చినప్పుడు “స్వప్నమునం” దని యుత్తర

మిచ్చుచో నమ్మ తీర్పులు లెక్కడనుందురు? కావున నీస్వప్న పరిసంగ
కూడ మా “దైవవంచితలు” శుద్ధాసత్యములను వదలు నికృష్టులని లోకుల
జెప్పక చెప్పట లేర్పడినదియే యని మేమిందు వేఱుగ వ్రాయనక్కఱలే
స్వప్నములో వెం॥ శా॥ చెప్పినట్లు లెన్నో సంగతులు కల్పింపబడినవి అ
రామకృష్ణమృతుఁ గల రిక్తమనోరథమును దెల్పఁదగు నొక యపగల్భపుట
మీట నుదాహరింపబడుచున్నది

ఉ. “పగ్గెను మిమ్ము గెల్తు నని పల్కుచునుందును గాని కృష్ణతో
నెగ్గఁగ లేము తిర్పతియు నేనును నాతనిపేరు విన్నచో
దిగ్గురనుక మనం ? బెళుడు దృష్టమృగాధిపడింధమో యనక
దిగ్గునఁ బైఁ బడంగ నరుదెంచునో యంచు భయంబుఁ జెందుదుక.”
పాపము వీనికెంత కోరికయున్నదో ? అవును.

శ్లో. ఉత్పద్యంతే పరీయంతే చరిద్రాణాం మనోరథాః
బాల్యవైధవ్య దగ్ధానాం కులస్త్రీణాం...వివ.
“రిక్తని మనసుకోరికలు చెద్ర”

అది యటు లుండె. ఇట్లుని వెం॥ శా॥, వెం॥ రా॥ లతోఁ బక్కినచెప్పన
స్వప్నమునందు. స్వప్న ఫలవేత్తలిట్టి పట్టున నర్థ మెట్లుచెప్పుదురు ? “ఇట్టివ
వెం॥ శా॥ పలన నీవెన్నఁడును విన నేరవు” అని చెప్పుదురు. అట్లేలచెప్ప
నందురా ? వేఱొకప్పుడు వెం॥ శా॥ యెదుటికి రాఁగానే నిలుపునఁ ది
యునురు లెగిరి పోయినట్లు కల పచ్చె ననుకొనుఁడు. అయ్యది యట్లు జ
పలినదియే యగునోలు ?

(దేవీభాగవత షష్టస్కంధమునుండి.)

శ్లో॥ నిద్రాయా చాల్యతే చిత్తం భవంతి స్వప్నసంభవాః॥ నానావిధ ప
థేదాః... శ్లో॥ మృతం పితామహం స్వప్నే పశ్యతి స్వగృహగతం
భ్రమోమాయ మితి నిశ్చయః॥

దీని కిన్ని పరమాణుము లెందులకు, నిజముగా స్వప్నము వచ్చినే, వె
రా॥ లట్లు వ్రాసినను నది వృథా, వీరలకట్టిస్వప్నమే రానిచో నికఁ జెప్ప
సినదేమి? స్వప్నముగాదుగాని యిది యొకజాతిప్రళాపనన్ని పాఠపర్య
యగువికార మైనఁ గావచ్చును. ఈవికల్పములవేమి, “రామకృష్ణమృతు, తి॥

ను జయింప వలయునను మనోరథ మున్నది. అట్టిశక్తి భగవంతుఁ డియ్యఁ
అందుచే నిట్టిపాటులు పడవలసివచ్చుచున్నది.” ఇది సారము, పై మనో
మెట్టిభయముతోఁ గలసి మెలసి వర్తించుచున్నదో, ఆభయ మెట్టితెల్వి
ప పరిసంగమును జేయించుచున్నదో, యాకిందిసాకులవలనఁ దెలిసికొన
ను.

(రా॥ కృ॥ మ॥ భా॥ పునరుక్తిపర్వమునుండి)

॥... తారు తుల్యపదభాగులె మే మెసరేఁగి తాఁకఁగఁ.

‘మనీలోద్యోగులకుఁ, సమవిజ్ఞానులకు సమనుచారితులకుఁ
మలో సఖ్యమును వివా, దము దగు నని వ్యాసభారతమ్యునలేదే.”

ఇందుచేత తి॥ వెం॥ కవులు పిల్చినను వెం॥ రా॥ లు విద్యావివాదమునకు
ట? సత్యమే కావచ్చును, నేదుల రామకృష్ణమృకీ విషయమైన పట్టుదల
గాకున్నట్లు బలవత్తరమైన సాక్ష్యమున్నది గానఁ దై సంగతి విశ్వసించి
యును. ఇతఁడు చర్ల చలపతితో నివాదమునకుఁ గాకున్నను వివాహము
స్నేహమునకును సంగీకరించి యశ మార్జింప యత్నించుట లోక
మే! కిలాదులయం దితని కతఁడు సముఁడు. “పర్వం సంపన్నం”. ఇతఁ
యమునకు బీజభూతమగు భారతశ్లోకముదాహరించి కొండొక చర్చింప
చున్నది.

యయోరేప సమం విత్తం యయోరేప సమం శుభ్రం

తయో ద్వివాహ స్సఖ్యంచ నతు పుష్టవిపుష్టయోః

ఈశ్లోకమునకును ఆపద్యమునకును విశేష భేదమున్నను బ్రకృత మది
గణ్యముగాదు. “పైవాక్య మెఱరిది? ఎవరిని గూర్చినది? ఈవక్తకుఁదుట్ట
ఁ బొప్ప మైన గతియేమి” అనునది పరిస్థితము, వైపవనము రాజ్య
ధుఁడగు ద్రుపదునిది, దోషులు దేశించి పలుకఁ బడినది. దోషశిష్యులచే
దకు వక్తకుఁ దిట్టించినదుర్గతి సర్వవిధితము. కావున దానిననుకరించు
గతి విచారించనేల? ఔరా! దైవసంచితుల ప్రమాదములు! “నీదయా,
నీచియ”. ఇంత తెల్వితక్కువలో నున్న తమరమ? † ఉన్నతస్థానమం

† ఉ॥ క్రిందుగనున్నవాఁడు... తెగియించు... ఉన్నతం బొందినవాఁడు
దియమందు...॥ (రా॥ కృ॥ భా॥ పునరుక్తిపర్వముచూ.)

గున్నారమ ! తి॥ వెం॥ కవులమ ! అభస్థానమున నున్నారమ ! వీరి కో
 చెల్పినను లాభమేనమ ! తమకో? యోడిన నప్తమమ ! కావున విద్యావివా
 నకు రారమ ! అంతియకాని సామర్థ్య మేమో చాలానున్నదమ !!!
 యున్నతస్థానస్థితి, సిగ్గుసిగ్గు

“ఎన్నఁడు నెఱుంగనివాని కేగానిదొరకితే యెందులోఁ బెట్టనేకందుల బు

అని యటఁబడె, ఇప్పటి కచ్చయినంతవఱకా వీరి నేతివీట
 భారత మిట్టియప్పుగల్భానృతోత్తులతో నిండి యున్నయది, అందింతఁ
 చెల్పినకథాంశమేమియును లేదు. “కథావతారపర్వమున” పార్వర
 అందు మాఁప్యుఁడు చదివినగురువులను గొండొక పేర్కొనిరి, అందు
 కాస్త్రీని మొట్టమొదట పదలెరి, పదపడి జ్ఞప్తికివచ్చి కాఁబోలు.

ఉ. ...చెల్ పిత

భ్యాకునితో నెటో చదివెఁ గొముది నిర్వది నాల్గుపత్రముల్.

అని యొకచోఁ దప్పడుఁగూత నొకదానిని గూసిరి. ఈ మాత్ర
 లేదు. లేదన్నందులకు * అప్రస్తుత ప్రశంసలో వ్రాసిన ‘స్త్రీప్రత్యయాం
 అనునదియే సాక్షి. స్త్రీప్రత్యయాంతము 24 పుటలలో నిమిడియున్న
 సంపుటములు కానరావు. చదివినది స్త్రీప్రత్యయాంతమును గాదున
 వానికిఁ గొముదిలో నెన్నియక్కరములు పచ్చునో అవియన్నియు వెం॥ క
 శ్రీక్షయే యని పంచభూతములును సూర్యచంద్రులును దజ్జలును నెఱుంగ
 కాన విస్తరింపఁ బరిలేదు. యీటి పరస్పరవిరుద్ధాప్రగల్భానృతవాక్కు
 గాగితములు చెఱుచు మా దేవయ్యలకు జాగ్రత్తన్నిపాత మంతురించిన డని
 మానింపఁ డగు సంశయముగూడ నానేతివీటకాయలోనే కలవు. అంకి
 వృథాగా వింజర గ్రామమును బట్టుక పడఁదిట్టుట. దీనింగూర్చి యీగ్రం
 తుట్టచుండును గొండొక విమర్శింపఁ బడి యున్నది. 49 వ పుట మొద
 చూడఁడిగు ముఁయు నాయా యీశర్వములలో మా ‘దైవపంచితలు, న
 సింగతులు సంగ్రహముగాఁ దెలుచున్నారము. “వెం॥ శా॥ గారికి శాస్త్ర

* “నెంకటశాస్త్రీగారిపద్ధి వెంకటరామశాస్త్రీగారు వ్యాకర
 పార్వరంభించి కొన్నిమాసములకుఁ గొముదిలో స్త్రీప్రత్యయాంతమే— ఎ
 చేమి, చదివెరి. (అప్రస్తుతప్రశంస చూ.)

. మాయకవిత్వము నచ్చును. శ్రవణానంద, పాణిగృహీతా, నానారాజ
స్స, పాండవశ్వమేధములు పనికిమాలిన చెత్తపుస్తకములు; గీరత మిన్నిటి
వాడు. దీనిం జదివినవారికిఁ బాపము. వెం॥ శా॥ గారి యజ్ఞవిదనే
లభారతము వ్రాయుచున్నారము. స్వప్నములో వచ్చి, వెం॥ శా॥ తాను
ని యొప్పికొనియెను. వెం॥ శా॥ వ్యాసమూర్తిశాస్త్రులవారికి మున్నె
విందు చేసి విలువగల నూత్నవస్త్రములు కట్టఁ జెట్టెను. కావున వ్యాస
శ్రీశాస్త్రులవారు చాల గొప్పవారు. వీరి కతఁ దొనర్చిన విందు శబరి శ్రీరా
వారి కొనర్చిన విందువంటిది.” ఇత్యాదులు వ్రాయఁబడినవి. ఇందులో
సమాట మాత్రము సత్యము. కాని శ్రీశాస్త్రులవారికి శబరివలె వెం॥ శా॥
లిపదార్థములను జెట్టెనని వ్యంగ్యమర్థావచే స్ఫురించునట్లువాయుట
మగు దోషము. మఱియు నీవిందు వ్యాసమూర్తిశాస్త్రులవారు జెడ్డులు
కులు బంధుఁలద్రులు అను గౌరవము వెం॥ శా॥ కిఁ గలవనుటకే బోధక
గాని వారి కవిత్వమన్న నతఁళి కేవలము లేదని తెల్పుటకుఁ బనికిరాదు.
కవిత్వమునందు లోకుల కెంత గౌరవమో, వెం॥ శా॥ కిని చంచలము యని
ఁజూఁగుదురుగాక. అది యటులుండె. ఇట్లే అనువయ్యుక్తములగు మఱి
సంగతులు వ్రాయఁబడియున్నవి, అనునది ప్రకృతము. అవ్రాసిన సంఘ
లలోఁ దక్కినవి విమర్శనకు నాఁగనియనత్యము లగుట యంత తప్పుగాదు
వింజరదూషణ ముపాసత్ప్రయోగార్హమని యననివా రుండఁగూడదు.
‘ము ప్రచురించునెడల నంతఃకటకు వచ్చుటయు, దానిపై నది కొన్నిమాసము
కుట్టకుద కొక సీసపద్యములో నాగ్రామస్థులలోఁ గొందఱు భూషించి
కాయపిచ్చికొండ’ చేయుటయుఁ బలువు రెఱుఁగుదురు. మఱియు
గా తప్పుడుభారతములో వెం॥ శా॥ గారి మీసములనుగూర్చి తాము
రింపలేదనియు, ‘కేమో యనియుఁ గొంత పరిపింపఁబడినది. ‘రా
వఁ బని గానరాదు మాకు’ అనుదానికిఁ దెల్పితక్కువగా వ్యాఖ్యాన మొనర్చి
దానివలనఁ జేయ సారము “మీరు వచ్చునెడల మేము మిమ్ము పిప్పిం
గాని మిమ్ము జయించుట కే ప్రదేశమునకేని మేము బిత్తుము. వచ్చుట
మే కాదు. విధిగా జయింతుము. అనునది, అగునో నొక పరి బంధు
మునకే వచ్చుట యుక్తము. ఇందునుగూర్చి, గీరత 1 భాగము 45 :
ని “తే॥ గీ॥ బందరే వచ్చి” అను పద్యము చూడఁదగు. ఎప్పుడుపత్తానో
నెడల సభ యేర్పఱిచి వారి రాకకై ప్రతీక్షింపఁబడును. చేప యే

యన్నచో శ్రీరాజా రావు చెల్లయ్యమ్మ రావు బహద్దరువారి పట్టిపూర్తికా
 రింపఁ బడి 'వత్త' మని యంగీకృతిం చెల్పి మానఁ బలాయనమంతము న
 చెప్పటకుఁ గత మేమో యెఱుంగనివా రెవ్వరు? "పిల్ల కనులు మూసి
 పాలు దాగిన" నని జాగ్రత్తలు, ఇందుఁగూర్చి యీపాత్రమున 51, 52 పు
 చూడఁదగు. అయీ సందర్భములెల్లఁ బరికించువారికిది 'రామకృష్ణము + హా
 రముగా' గప్పట్టక యెట్లుమా నెఱిగి. అది యటులుండె గీరత ముత్తమగ
 మని తెల్పఁదగు నుత్తరము లెన్నో, 1, 2, భాగములలోఁ జూపఁబడి
 విశ్వాత్ర మీభాగమందును బ్రదురించితమి. కాని యెన్నో యుత్త
 రింకను విజ్ఞయింపవి. కొన్ని యిటఁ జూపఁబడుచున్నవి.

(1) శ్రీశతి నేంక ధేశకవి సింహములార! శతావధాన వి! దా
 భాగభారసకలాంధ్రసరాధరసత్సభాప్రభా! దీపకకీర్త్యదంచితవిధిపరీక్ష
 కులార! సత్కృతి! స్థాపకులార! నేఁ దమపదంబులకుం బ్రణతుల్ శ
 చెదక॥ చ॥ చరితములందు గీరతము చాలరసాకరమయ్యె నీతి. విస్మయ
 గాంచనయ్యె, గురునూరులమన్నన హెచ్చనయ్యెనే! డనుదుగ 'నీమ'ం
 చరిత మాద్యులు తాము రచించినట్లు నే! నెఱిగి లిఖింతు నొక్కప్రతి నీ
 కుందయనేను వీ. పి. గా॥ క॥ అద్యతనోధయకవులం! 'దద్యత్కీర్తిప్ర
 యుక్తులకలనక॥ పౌరువులగు తమకు నే నన! దద్యప్రణతిం బొనర్చి
 వము గాంతుక॥ 8-3-13.

(2) తాముప్రమరించిన 'గురుదక్షిణను' జూచితిని, ఇంతకు ముందటి 'ప'
 భాగముం జదివియుంటిని. ఇక్కాలమున శిష్యహితోపదేశము చేయ ని
 శ్చుతిగ్రంథమును రచించి, లోలోపకృతిబొనర్చుచున్న తమ్ముడు సహా
 కొనియాడుచు నొక్కగురుదక్షిణను వీ.పి. గా వయచేయఁబ్రార్థించుచున్నా

గుంటూరు పెరవలి, పార్వతీశశాస్త్రి,
 16-11-13. వీ, ఈ, ఎల్, ఎమ్, కాలేజీ, సహాయాంధ్రోపాధ్యాయ

పెద్దింటి హయగ్రీవస్వామి అనేక ప్రణామములు సా॥ ఆద్యపటం
 పాలెంపోట్టు, కాకినాడతాలూకా, గోదావరిడిస్ట్రిక్టు. తాము చెప్పిన గీ
 నాకు నక ప్రతివెంటనే వీ. పీ. గా దయచేయించుటకు పార్థించుచున

వరుల కపరిమితానంద దాయకమని మన ప్రెసిడెన్సీ యంతయు కీర్తివిస్తరిం
 ౧. గాన సదరు గ్రంథము చదువసెంతో వేడుక కలిగి యీ విజ్ఞాపనపత్రిక
)శినాను. ది 18-11-13.

తమ రిడివరకు రచించిన గ్రంథములు కొన్ని మాత్రము సావద్ద నున్నవి.
 ౧, సర్వజనోపయుక్తంబై, కల్పభూరుహంబువలె సకలార్థదానకాలియై, కాల
 సంబుచందంబున గంభీరధ్వని విరాజితంబై, భారత కథావిధంబున, నానా
 సమస్తపదభూయిష్టంబై, యొప్పురుచున్న గీరత పర్వమభాగమును జూడ
 వించిం బమందానంద తుందిలంబయ్యె. మల్లాది వెంకటసుబ్బయ్య, గుంటూరు
 14-3-1913.

19-1-13.

తమ గీరతము సామూల్యముగఁ జదివితినీ. మిక్కిలి యొప్పును దెలు
 , నానంద మొనఁగూర్చుచున్నది.

ప్రశంస, రామచంద్రకాన్తి, ముక్త్యాల (సంస్థానం) కృష్ణాడి||

సీ! సరవిఁ గృతఘ్నుల జక్కాడి జయమొంది ప్రభవిల్లు మీపాశుపతము
 ...భారతప్రతిభమై, బండితకోటిని దస్పదు మీగీరతమ్ము గంటి..."

దార్శ్వముల, వెంకటేశ్వకాన్తి. 22-3-14

గోపువాసిపాలెం, వీపూరుపోస్టు, వినుకొండతా|| గుంటూరుడి||

ఇట్లెందతో నిర్వాహముగా నుతించు పాత్రమును వెం||రా! లెట్లు తీర్చిన
 ప్రయోజనము? అదిగాక వారేని స్వస్థచిత్తులై వాయువ్యాత్రలో నిందిం
 న్నారా? పాపము! గీరతమును జదివి అవసరముం బట్టి భండింపసెంచి వీలు
 చేయు "హాభారతము" లోఁగదా తీట్టుచున్నారు. దుఃఖరముద్రములో
 .గినవా లేమన్నను నది విజ్ఞులు పాటించఁ దగదు. అదియట్లుండె. చూచి
 నో నీ "హాభారతము" సత్యమునకుఁ జాలమారముగ నగపడుచున్నది. కాని
 గ్రాహదు లనుకూలముగ నున్నవని జెప్పటకు సందియము లేదు. అందీకొంద
 యు, వెం|| రా|| లెందుకో వాగ్వికానియుండిరి.

శకుండితుఁ డొకపామరు, డొకలోకంబైన నేమియో యనఁచుచున్
 లమ్ముం డముఁడెగడిన, స్వకీయదోషమును దెలియఁజాలరు కుకపుల్.'.

లోకులు వీరిప్రవృత్తిని గుఱించి యేవవడుటనుగూర్చి గీతమెల్లడె.
 పృమాణము విచ్చియుంటిమి. అవి చదివి యీ పద్యమును జదివికొన్నవారి
 దుల కుదాహరణమును వేఱుగ నెడకవలసి యుండును గదా? ఇంక నసత్య
 నుల ప్రతిజ్ఞ లెట్లుండునో తెలిసికొనఁదగునొక యుదాహరణము మాత్ర
 వెం॥ రా॥ ల “హాభారతము” నుండి చూపుచున్నారము.

తే. గీ. ‘అనృతవిషయములెల్ల సత్యములుగాఁగఁ
 జెప్పి మెప్పులు గొనుట మాచేతఁ గాదు
 ఉన్న దున్నట్లు వ్రాసెద మెప్పుఁ దప్పుఁ
 జెప్ప రారయ్య పండితశ్రేష్ఠులార.’

పండితశ్రేష్ఠులు రావలయునట! పాప! మెంతదైర్యమున్నదియో, 1
 ఇందలి క్షయగ్రమువలన గీరతమును లోక మెల్ల మెచ్చె ననుటకుఁ బ్రతిపక్ష
 గూడ నొప్పికొనక తప్పక వచ్చినది యని విస్పష్ట మగుచున్నది. అందఱు
 యమే యున్నదో మానృత మే యున్నదో తెల్పవలసిన యావశ్యకత లేదు.
 యంశమును సాధింపఁదగు లోకాభిప్రాయము లుదాహరించి విసివితిమి. 2
 “ముంజేతికంకణమున కద్దమెందులకు” “జగ మెఱిగిన బ్రాహ్మణునకు ?
 మెందులకు” “నీరుపల్ల మెఱుఁగు నిజముదేవుఁడెఱుఁగు” కొన్నిటి యందలి
 మును గని పెట్టుటకు దేవునివశకుం బోవలయును గాని “పట్టపగటి దొంగతన
 వ్యాతల యందలి సత్యమును గనిపెట్టుట కెవ్వరేనియుఁ జాలుదురు. అట్టి
 తలను వాయించు మా వెం॥ రా॥ లు లోకమును విశ్వసించు జేయవలయు
 విశ్వప్రయత్నము చేయుచున్నారు. వారెన్ని యొట్లు, యసత్యములు, కా!
 సంగతిసందర్భములు పగ్గికటించు చున్నను నయ్యవి గని లోకు లేవగించు !
 చునే యున్నారు. అట్టిస్థితిలో వారొనర్చు దగిన దేమి ? పాపము స్వయ
 తాపరాధము వలని ఫల మనుభవించవలసినదే. ఒక యసత్యమునకై తొ
 తొమ్మిది యసత్యములను విఱించి వానివలన లోకులచే గర్హితు లగుట
 దుర్దశ యొందుండెడినా? ఉండదు.

శ్లో॥ అత్యుత్కృతైః పుణ్యపాదై రిహైవ ఫల ముచ్యతే॥

అనుట కింతకన్న దృష్టాంత మేమి కావలయును, ముందు గురుత్వ
 దాని “పిదప స్త్రీప్రత్యయాంతము పఠ” కని బొంకి పదపడి 24 పు

త్రమే యని “నానాటికి దీసికట్టు నాగంభట్టు” గాఁ బాట్లు పడుచున్న
 వెం॥ రా॥ల కష్టమును భగవంతుడే పాలింప వలయును. స్త్రీప్రత్యయంత
 న్నప్పుడు సుమారు సగమును, యిప్పుడు మరల నా సగములో సగమును
 పింపఁ జేసిరి. దీనివలన వెం॥ కా॥ గురుత్వ మేమో క్షీణించు నని తలఁచు
 ండిరి గాని యయ్యది “యాదవ కులపు ముసలము” వలె నెంత యలుగఁ
 నన నంత విస్తరించి చేయఁదగు పనిని జేసియే తీరువని మాత్రము గుఱుతింపఁ
 కుటన్నాడు. “స్త్రీప్రత్యయంతము” కొన్ని ప్రతులలో 63 పుటలు, కొన్ని
 లో 58 పుటలు, కొన్నిటిలో 49 పుటలుగను గానవచ్చెడిని. యిందుఁ దక్కువ
 ఖ్యను గైకొన్నచో 24 దానిలో సగభాగముగఁ బరిణమించెడిని. యంతలో
 త్రస్త్రీలింగములు పార్శ్వరంభ మగును. తక్కిన సంగతు లెటులున్నను వెంకట
 మయ్యకుఁ గొముదిలో శబ్దాధికారము గూడఁ దుదముట్ట లేదని పై వ్యాతల
 నఁ దేలును. అగుచో నితఁడు “శాబ్దికజీవుఁ” డెట్లుగనో? ఈ “శాబ్దికజీవుఁ”
 మునకై వ్యాఖ్యానాదుల వఱకుఁ బోకున్నను గొముదిలో మఱికొంతయేని
 పువ వలయును గాన నాభాగమునకు గురువులను వెదక వలయును, చర్లనారా
 ణశాస్త్ర గారిచే పేర్కొంద మన్నచో నాయన యొద్ద లఘుకామని
 త్రమే చదివినట్లు వ్రాసిన వ్యాత బాధించును. (చర్లనారాయణ బుధేంద్రు
 కతమునఁ । గావ్య నాటకాదులు లఘు కామదియును) (రా, కృ, మ, భా.
 వతార వర్వము చూ.) ఇక —

“గణుతి గలవ్యాసముఖబుధణులపై” (రా, కృ, మ, భా, క, ప, చూ.)

నన్యాయముగా నీభారము మోపవలెను, గాని యిందులకు వారును సంగీ
 పరు. పైగా —

(“తటస్థించినపుడు...క్షణశఃకణశః.”) (రా, కృ, మ, భా, క, ప, చూ.)

అను “గోడమీఁదిపిల్లి, వ్యాత్ర” యంత భారమును మోపుటకుఁ దోడ్ప
 . ఇక నెవ్వరి యందీభారమును మోపవలెనో చదువరులే విచారింప వల
 ను. వెంకటరామయ్య కామిదిలో 24 పుటలు మాత్రమే కాని స్త్రీప్రత్య
 ంతము మాత్రమే కాని చదివె ననునది సత్యదూరము. అంతకన్నఁ జాల నధి
 చదివెను. గురువును మాత్రము వెదక వలెను. యెంతవఱకుఁ జదివెనో
 కాభిరామాయణ పీఠికలో వివరింతుము. పృథ్వీత మీ యినుకపాఠఱ
 నుండి యంతతో విరమింతుము. వీరి యసత్యములను జూపుట కింతవఱకుఁ
 పవలసి వచ్చినది. గాని ప్రస్తుత మగు విగ్రహారాధనమునకును దీసికిని
 త్రిగా సంబంధమే లేదని మేమెఱుఁగుదుము.

ఇట్లు,

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీ ర త ము

వి గ్ర హా రా ధ న ము

శ్లో. స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం, న్యాయేన్యహర్గేణ మహిం మహి
గోబాహ్మణేభ్య శ్శుభమస్తు నిత్యం, లోకా స్సమస్తా స్సుఖినో భ

శ్లో. కాలే వర్షతు పర్జన్యః, పృథివీ సస్యకాలినీ
దేశోఽయం ఖోభరహితో, బ్రాహ్మణా స్సస్తు నిర్భయాః.

శ్లో. అపుత్రాః పుత్రిణ స్సస్తు, పుత్రిణ స్సస్తు పౌత్రిణః
అధనా స్సధనా స్సస్తు, జీవన్తు శరదాం శతమ్.

శ్లో. మృజళం భగవత్ విష్ణో, మృజళం మధుసూదన
మృజళం పుణ్డరీకాక్ష, మృజళం గరుడధ్వజ.

శ్లో. నీలాచలనివాసాయ, నిత్యాయ పరమాత్మనే
సుధదాప్రియానాథాయ, జగన్నాథాయ మృజళమ్.

శ్లో. ఉపనయతు మృజళం న, స్సకలజగన్మృజ్జళాలయ శ్రీమాత్
దినకరకిరణనిబోధిత, నవనశినదశేషహారామః శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

గ్రంథ పారి రంభ ము

కర్ణమలప్రభూతమధుకైటభపూతుకదుష్కృతఘ్నతా
మర్ణయహారి శౌరిః దలఁతుక్ మధునూదను వేంకటేశ్వరా
భ్యర్ణసమాప్తవిద్యుః రచితాగను, వేంకటరాము, దుర్వచః
పూర్ణముఖాంతరుక్ వినియపుంజసమంజసుఁగా నొనర్పఁగఁ. 1

సరియా నుత్తర మొందు లేమి ననురాచారుండవై వేంకటే
శ్వరునిం దిట్టఁ దలంచి స్వాంతగతవిశ్వాసమ్ముఁ బోఁద్రొంచి యీ
శ్వరదూరంబగు దుర్మతం బొకఁడు సంపాదించి యారార ! ము
ష్కరవాక్యమ్ములు వెళ్ళె గ్రొక్కెదె, కృతఘ్న గామిచూడమణి ! 2

అనృత మృన్న గుడమ్ము నీకు, గురుదేవామ్మయనిందాప్తి జీ
వనమే నీకుఁ, గుమార్తవర్తన మనఁ స్వారాజ్యమే నీకు ని
న్నన నేమున్నది ? జన్మకాల మటు సవ్యాసవ్యభేదమ్ములక
గనఁగా నీక కలంచుచుండె, నెటు శక్యం బట్టిచో నర్భకా ? 3

వెంకనఁ దిట్టిపోయ నల వెంకనతోడ నభేద మొందు నీ
కంకెను; రామకృష్ణులను నట్టు లభేదము చేసి తిట్ట నే
జంకఁగ నేల ? కైత యది సాగదో ? లేఖిని వ్రాయదో ? వృథా
చంకమునందు బ్రుంగుటకుఁ బ్రాజ్ఞుఁ డెవండు కడంగు నర్భకా, 4

వీఁబది చెప్పి యంటి, “విఁక నేఁబది నెప్పఁగ నుంటి” నంటి; వీఁ
డేఁబదు లెన్ని చెప్పఁగలఁ డిట్టియభేదమ పట్టెనేని యో
కాబక ! యుద్ధరంగమున కితకృపాణిక పాణి నూని దు
ర్భిబహుళాఁకంతములు దెచ్చించునో ? త్రెంచుకొనం దలంచునో. 5

తిట్టక రాదని కాని యట్టి దొకసంజేహవై లేకున్నచో
నెట్టో చెప్పము రామకృష్ణులకు నిర్దేయత్వసందిద్ధి ? తి
ర్గుట్టక బొల్చెడి వేంకటేశ్వరున కేరుక్ దోసముక విసముక
గట్టంగా వినఁబోము కృష్ణున కటుల్ గాఁడెంచువా రున్నచో. 6

జారుం డనఁగవచ్చు జోరుం డనఁగవచ్చు
బానిసమగఁడంచుఁ బలుకవచ్చు

వి గ్రాహ రాధ నము

స్త్రీఘ్నం డనగవచ్చు గోఘ్నం డనగవచ్చు
 బనులకాపరియంచు బలుకవచ్చు
 గల్లరీ డనవచ్చు గొల్లతే డనవచ్చు
 బల్లెవాడని చుల్క బల్కవచ్చు
 ఉత్తముం డనవచ్చు సత్తముం డనవచ్చు
 బాటుబోతని వొక్కి పలుకవచ్చు

గీ. చాకివాడని యనవచ్చు సన్న 'బొంగు'
 పెదవిజేర్చడివాడని వదరవచ్చు;
 ఏమనిననేమి భక్తి యొక్కింతగల్గి?
 యేమనక యేమి యది లేని హీనజనుడు !

సీ. చెడుకంపు గొట్టెడి చేప నా జెల్లదో ?
 తా బేలని వచింప దప్పు గలదో ?
 పంకాన బొరలాడు పంది నా జెల్లదో ?
 అరహనిసి యటన్ననతుకదొక్కో ?
 బలి నాశ్రయించిన పాటువాడనరాదో ?
 మాతృమాతుకు డన్నమాట తగదో ?
 తండ్రి 'పోపా'మృన్న ధన్యుడనగ రాదో ?
 త్రాగుబోతనుమాట తగనిదగునో ?

గీ. తిండిపో తన్న జెల్లదో ? మొండిజగ్గ
 డన్న సరిగాదో ? కలికిగా నాడరాదో ?
 ఆతని పూర్వోత్తరమ్మల నరసి భక్తి
 గల్గి యేమన్న దొసగొండు గలుగబోదు.

సీ. విధవనాజి యటన్న బుధులొప్పరో ? విషా
 శ్రయడన్న సత్కవీశ్వరులు వినరొ ?
 శ్రీరహితుం డన్న నూరు లొప్పరో ? యశో
 దాదారకుం డంచు వేడు లనరొ ?
 నరకాభిగామి యన్న మహాత్ము లొప్పరో ?
 శ్రీరగదుం డన విపశ్చితులు కనరొ ?

గీ ర త ము

హతశిశుపాలకుం డనరొక్కో విజ్ఞులు ?

గోత్రోద్ధరణుఁ డనుకొనరొ కవులు ?

గీ. ఎందుఁ గురుకులవిద్యేషి యీతఁ డనఁగ
వచ్చు, నీకునక మృతవచ్చు; నిచ్చ
భక్తి యొక్కింత యేనియుఁ బాదుకొన్న
వాఁ, దితరుఁ డేమి యన్నను వమ్ము నమ్ము.

9

గీ. తల్లికి మగండు, * లంజకు భవుఁడు, నోట
మన్ను గొట్టుకొనినవాఁడు, మామగారి
కొంప గూల్చినవాఁ, డత్తఁ గొనరువాఁడు
లోనగు పదంబు లెన్నియు నేని గలవు.

10

తే. గీ. అన్ని పదములు భగవంతునందుఁ జెల్లు
నన్నిజేషలు వానికి నన్యథా స
మంజసార్థప్రదము లయి మలయు; వాని
పేరు ధరియించుచోటఁ జేమాటుపైట్లు ?

11

తే. గీ. మంచిగండపుఁజెక్కలసంచి రాస
భంబు లెటు లట్ల యీ భగవంతునామ
మందఱును బేర్చి ధరియింతు; రంతమాత్రఁ
దత్తదుచితంబులు గొనాలు దవులఁబోవు.

12

తిరుపతి వెంకటయనఁగాఁ, దిరుపతివెంకటయనఁచుఁ * చెగఁబొగడిరి కొం
లు; నీవో తెగఁదిట్టితి, విరుమతముల దేవతాత్వమే న స్మృతసెక. 13

* లంజా, లక్ష్మీ, (వృష్టి, నిఘంటువు చూ.)

* తిరుపతి వెంకటేశ్వర నామము తమకు సార్థకమేయగుచున్నది...
హాకలియందు దేవరవారు నామహత్రిమననే గాక ... యు...చు...
.మును...విచారించిన శ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరుని భారీ జెలంగిరన్న
యు నొప్పిదమే యగుచున్నది..."

వేలూరి సుబ్రహ్మణ్యం, అమరవరం, భద్రాచలంపాఠ్య, 4-8-13

శ్రీ పరాః.. ఈవిషయమున కెన్నేని యుత్తరములున్నను విస్తర
ఁ నొకటి మాత్రమే యుదాహరించి మిన్నకుంటిమి.

వి గ్ర హా రా ధ న ము

ఁ. నె. హితుల సుతుల కే మహితుడవయ్యెను నీవు, నన్ను దేవుఁ జేసి నావు.
నతనియంశ మేదో యధిక మండఱకన్న, నన్నుఁ జెందినట్లు లెన్నఁ:

ఉ. తిట్టిన నేమి, నీనుడువు తిట్లు మహత్తమ సాక్ష్య మిచ్చె; నా
“గొట్టియ నేతిలోఁబడియె”; రోసముతోఁ బని లేదు గాని నీ
పట్టినపట్టు తప్పు, పలుపాపము లక్కతనం బొనర్చుచు
న్నట్టులు నాకుఁ దోచు; నది యడ్డద శక్తికొలంది నందుచే.

ఉ. వీదియొ హేతు వుండవలె నించుక, తిర్పతివేంకటేశు మ
ర్యావకు పీఠు పాల్గుడుట యన్నది యూరక యెట్టులబ్బు? నీఁ
డేదెనవాడు? తిర్పతి మతేదెనవా? డేటు లిర్వు లేకపై
రో? దురితప్రచారకు నూరక గోచర మేల కావలెక.

ఉ. అందుకె కాదు, పూర్వకృత మన్నది యెందులకేని తప్ప; నే
పందయొ తక్క నీనుడికి బద్ధుఁడు గాని వివేకి లేడ; యిం
తెందుకు? నీవు దేవగురుహేళన సల్పుటకేని యేదియో
కందు పురాకృతం బొకటి కల్గియ తీరవలెక గుహరకా.

ఉ. కర్మవశంబ కాక యిటుగాఁ జెగియుంతువె? బుద్ధియెప్పుడుం
గర్మము నంటి పోవు; నది కార్యముచే ననుమేయ మయ్యె; నీ
కర్మము త్రిప్ప నారదము గాదని కొంత యెఱింగియుండియుం
ధర్మము గామిఁ గొండొక వృథా ప్రలపింతు భవన్ధితాశ్శినై.

ఉ. కాన సమస్తమానవులు గర్మపుదాసులు, నిక్కమింత; య
ద్దాని కతాననే యెటులొ దక్కెను దిర్పతివేంకటేశు నా
మానఁ బ్రసిద్ధి చెందఁగల మాన్యత నా; కికఁ నీకొ? దక్కె న
ద్దాననే వేంకటేశగురుదైవతవైరకృతాపచారముల్.

గీ. ఒకఁడు వేంకటరాముఁ డింకొకఁడు రామ
కృష్ణుఁ డీరెంటిలోఁగొంత గిలుబులేసి
ప్రాణినా చెట్టొ వేంకటరామకృష్ణ
పదవి; కీపాట్లు మాకుఁ బోష్యుడవు తనయ !

ఉ. వేంకటనేతఁ బట్టినను వేంకట నామము మోము ప్రొక్కి నీ
పంక మడంచుచున్నయది; బాలక! ‘వేంకట’ దీసికొన్న న

ద్వాంకము రామకృష్ణునిదె యా; నొక “రామ” పదమృలోన మీ
రింక నడంగఁగా పలయు నిర్వయ భావుకు లెంత కష్టమో ? 22

. ‘వేంకటరామ’ లోనఁ గల వేంకట శబ్దముఁ దీసి, రామకృ
ష్ణాంకమలోని రామ పద మట్టులె యూడఁగఁ బీడి, రామకృ
ష్ణాంకము దాల్చినకొ గురునియాకృతి బేరునఁ దోఁపకుండు; మీ
రింక నటుల పొనర్చఁజను; హేయపు “వేంకట” నామ మేటికిక ? 23

. ఏ యవివేకియో యొకరుఁ డెట్టులా * మీనములం దగిల్చి ‘పి
న్నాయన !’ యంచుఁ బిల్చెనట నాయన చెల్లెలి; నల్లె వెంకనకొ
బాయఁగఁ దోచి నీవు గురుపట్టపుఁ బీఠమునందుఁ జర్లనా
రాయణు నిల్పుపూనికయుఁ బ్రాజ్ఞులకుం గనుపట్టు నగ్భికా ! 24

. ఏ యొకలేశమో నొడుపుటే నిజ, మంతన నీకుఁ జర్లనా
రాయణుఁ డొజ్జయై యొరుఁడు రాయయుఁ జప్పయు నయ్యోనేమి ? నకొ
దాయఁగ వచ్చినప్పు డొకటకొ మను కాఁకరపర్తిఁ జర్లనా
రాయణుఁడే పఠించెఁ జమియిర్భక ! తద్గురుతాల్పలాగతికొ. 25

. ఏకాక్షరప్రదాతృత, చేకొనియుం గురునిగాఁగఁ జెప్పికొనఁగ నా;
నాకిది యక్కజ, మీతని, నేకతనకొ దోయఁగల్గి తెఱఁగింపవనా ! 26

. వేంకటశైల దేవుపయి వేరము పుట్టుటఁజేసి వానిపా
పాంకము దాల్చువెంకనయు నట్టిడ యయ్యెను ? బాగుబాగుహా !
“వేంకట” యకొపద మ్మరిది, వీడుము దాని; * సంపరితీష్ఠితం
బంకము పెట్టుకొడగని దందురు పెద్ద లెఱుంగు మచ్చకా. 27

గీ. “కాలు పట్టుక పడలాఁగఁగాఁడఁగఁ,

జూరుపట్టుక వ్రేలాడు” తీరుదోచె :

“బొంగది బుజానఁ డెట్టుక పొమ్ముటన్నఁ,”

బోక వెంకన నీవేర డేకుఁ గంటె ?

27

* “నీ- మేనత్తమాతికి మీనములంటించి పిన్నాయనాయని పిల్చినట్లు.”

* “ఘోష వదాద్యంత రంతస్థం... (అనసరిపరితీష్ఠితం)... నామ కుర్యాదితి
రణ సంపరిదాయవిదో యాజ్ఞికాః.

వి గ్రా హా రా ధ న ము

ఉ. పేరది మార్చికొమ్ము, పయి వేంకటేశతథయంబు నీకు దు
 ర్వారము గాకయిండు; గులపద్ధతి మున్నగు గొన్ని మార్పుకొ
 గూరిన నీకు బేరొకటి కొండొక మార్చిన నేమి పోవు ? ని
 స్సారపుఁ ద్రోవ ద్రొక్కెడవె ? చాలు నీకక్క విడు మీదరంతన

ఉ. ఎట్టికులమ్మునకా బాడమి, తెట్టియపాత్రపుఁద్రోవ బాపపుం
 గు ట్టేగఁబ్రాకుదుంటి? విది గూడదునూ, కని గల్గెనేని నకా
 దిట్టుము మిన్నకుండెదను; దేవునిఁ దిట్టుకు, మెల్లలోకముల్
 దిట్టి శపించు ని, నొకట దేకుదు నందనుకొకు మర్భకా.

ఉ. ఎందులకేని యేగవలె నెక్కడకేనియు, “వీఁడె వీఁడె యా
 నిందకు,” డంచు వేలికొన నికా గనిపించుచు నొండొరుల్ పారి;
 ముందర వెన్న నాడుకొన ముచ్చముడుంగుట యెంత కష్ట ? మే
 నిందకు నైచినకా దిభ్రువనీపతి నిందకు నైచె చెప్పెడకా.

ప్రశ్నా పరా:—చదువరులారా? ఈ పైని, వెం॥ రా॥ ల॥ తి.
 వేంకటేశ్వరార్థ శతకమునుండి గొన్ని ప్రల్లదములనెత్తి చూపుచు వానికి ;
 భించిన మాసిద్ధాంతములను చెల్పువద్యములు నెలకొల్పుదుము. వెం॥ ౧
 యయుక్త ప్రసంగము సర్వమును జూడఁగోరువారు, వారియర్థ శతకము :
 గాఁ జూడఁగోరు చున్నాము. తి॥ వెం॥

(...నకలాంధరి జగమున కీపవేల్పునై వెలయుఁగ లేదుగా...)

కా. నాకుకా దేవుఁడె, నీకు దేవుఁడె సుమీ నాయన్న! వెంకన్న; యే
 లోకుల్ వానిని సన్నుతింతు రభువల్లల్ ద్రోంపఁగా; నాంధ్రస్థక
 లోకంబం దొకకొంత గాదు పదునాల్గుకా లోకముల్ గూడ న
 య్యేకాకారుని గొల్తు లేరొ విమతుల్ హీనుల్ జడాత్ముల్ వినా.

(...ఏరాజమహేంద్రమందిరవరమున నీకు బ్రతిష్ఠ గల్గె...)

ఉ. రాజమహేంద్రమందిరవరానఁ బ్రతిష్ఠయె లేదుగా? మహా
 రాజనతాంఘ్రి వేంకటపరాత్పరమూర్తికిఁ; *ప్రకాపురీ

*(1910 సం॥ 1-2- సంచికలుకరణమరచోధనిమండి)

శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వర మాహాత్మ్యము.

“శ్లో॥ స్రుగ్భాసాంబరహేతీనాం సుషమాపహమాన్తయే, సర్వా
 వాయాన్తస్తు వేంకటేశాయమంగళం.” (వేంకటేశ్వరస్తోత్రం)

గీ ర త ము

రాజమహేంద్రముందరవరంబునఁ గల్గినపూజమాడ నీ

కో జడబుద్ధి! సుతయిన నూహకు రా దది యేమికర్మమో.

32

(పామరులైన దాసరులు బ్రహ్మరథమ్మును బట్టి దేవతాగ్రామణిపీఠే
యంచును ముఖస్తుతి నేయుచునుండు.)

“పామరులైన దాసరులు పట్టిరి బ్రహ్మరథం” బటంటి; వా
నామము నెట్లు వ్రాసితి వనాధజనంబులు పట్టినప్ప? డీ

ఈకలియుగములో వేంకటేశ్వరుడు ప్రత్యక్షుడైనమై యున్నాఁడు. ననే పెద్దలు “కలా వేంకటనాయకః” అని నడివియున్నారు. వేంకటేశ్వ వార్తత్రాణపరాయణుడు. ఈతఁడు నతజనుల బాధలుమాన్య, తిరుపతిలో బుద్ధియందు వేంచేసియున్నాఁడు నిక్కమైనభక్తితో నీదైవమును నడింగనీండు సర్వవిధములగు బాధలనుండియుఁ దొలంగి సుఖపడుదురు. నఁ బ్రతివత్సరమున వేంకటాది భక్తులు తిరుపతివేంకటేశ్వరుల దర్శనము గోయి యార్చిరహితులై గతకిల్బిషులై తమతమ నిలయంబులకుఁ జనుచుం ఇయ్యది యాక్షికులగు హిందువులకెల్ల బాగుగాఁ దెలిసినవిషయమే నిప్పుడు మనహిందువులలోనే కొందఱు కీర్తిస్తుతువికారముగు శ్రామతమును నల్లించుకొని యీప్రత్యక్షుడైనదైవముయొక్క మహిమను సందేహించుచున్నారు. సందేహించుటయేకాదు, భక్తిచే వేంకటేశ్వ నేవించు సాధుజనుల బరిపరివిధముల నిందించుచున్నారు. ఇట్టి వారికిఁ దనమహిమ బోధపడి వారు కూడఁ దనభక్తులై తరింపవలెనను పల్నలత్వ గాఁబోలు గాఁజముగా నీబ్రాహ్మణ్యమతప్రభ పొకొంచుచున్న గ్రామసామాజిక శిక్షితులలోనే తనదివ్యమహిమను శ్రీవేంకటేశ్వరులు గుర్తున్నారు. ఈనడుమనే యీక్రింది మహాద్భుతము జరిగినది.

పితాపురపు సంస్థానాధిపతులై శ్రీవేంకటేశ్వర పాదభక్తులై యాస్తిక యులై కీర్తికేషలయిన శ్రీరాజారావు గంగాధరరామారావు బహదరు భార్యలలో శ్రీరాజా భావయమ్మారావుబహదరుగా రనువారొకరు పితా సంస్థానాధిపతుల యింటనే యున్నారు. వీరిొక సంవత్సరమునుండి వ్యాధిచే మిక్కిలి బాధపడుచుండిరి. ఏమి తినినను ఇముడుటలేదు. మం) పుచ్చుకొనినను దత్క్షణమే వెళ్ళిపోయెడివి. దాన దేహము చాల

వి గ్ర హా రా ధ న ము

వేమటితోక్కో? బ్రహ్మరథ మెవ్వరు పట్టిన సార్థకంబో వా
రే మటి పట్టి; దూర కరు లేడ్చి కృశించిన నేమగుక నుతా.

చ. ధనికడ దాస్య మూను నొక దాసరి, వేంకటనాథుపాదపం
దనమున దాస్యముల్ సలుపు దానులు పామరు లంచు దూఱుటల్

శుష్కిభూతమై పోయినది. ఇప్పటి సంస్థానాధిపతులు తమ కామెయఁ
భక్తిచే ననేకవిధ ఘనవైద్యులచే వైద్యము చేయించిరి. ఆలోపథి, హోమ
మున్నగు పథములెల్ల నయినవి. ఆయుర్వైద్యశిఖామణులగు పండిత గో
చారిగారిని జెన్నపురినుండి రప్పించి వారిచే వైద్యము చేయించినారు.
యేమియుఁ గార్యము లేకపోయినది. మానవప్రియత్నమంతయు నీవిధ
నిష్ఫలముకాఁగా నప్పుడా సాధ్యమని తనకు దైవమే శరణమని నిక్క
నమ్మి తమ యిలువేల్చుగు వెంకటేశ్వరుని “అన్యథాశరణం నాస్తిత్వమేవ
మమ” యని యంతరంగమునఁ బ్రార్థింప మొదలుపెట్టినది. భక్తవత్సల
వేంకటేశ్వరుఁడు తన్నునే నమ్మిన యీభక్తురాలిపైఁ గరుణకలవాఁడై
నాఁడామెయం దాజేకమై “నాకొండకు వచ్చి నన్ను దర్శించినయెడల నీ
నివారితమగు” నని పలికినాఁడు. అప్పటికి వ్యాధి మిక్కిలి హెచ్చుగాన
కొండకు వచ్చెద నని మొక్కికొనినది మొదలు వ్యాధి నివారించునని వే
శ్వరులు పచించిరి ఈవార్తను పితాపురపు సంస్థానాధిపతిగారికిఁ గ
వారు బాధ నివారణమగునెడలఁ దప్పక యట్లు మొక్కుకొనవలసినదే
మిక్కిలి నని నమగాఁ బలికిరి. ఆమెయందుఁగల భక్తిచే వారా మొక్కి
చెల్లించుట కంగీకరించిరి. వారిమాటపై యాసతి యట్లు మొక్కికొ
నినదియేమి యగుటమో! ఆ వేంకటేశ్వరుని ప్రభావపెట్టివో! గని మె
కొనినదాదిగా నానందమంతయు మటుమాయమై పోయినది. తినిన పం
దెల్ల నెల్లిపోకుండ నినుడఁజొచ్చెను ఈ శుభవర్తమానము సంస్థాన
గారికిఁ దెలుపఁగా వారాశ్చర్యమిచ్చులైరట! ఆమె భుజించువేళఁ
చుట్టచుండి భుజించినపిమ్మట గంటపఱకును నచ్చటనే యుండి తినినపద
చుట్టచు గని యామెను వెంటనే మొక్కికొనినప్రకారముగాఁ దిరుపతి
చిరి. ఆమె తిరుపతివెళ్లి స్వామిని దర్శించివచ్చిరి. ఇప్పు డారోగ్యస్థి
దుండినది. ఇక్కడ నామెభక్తి, శ్రీ వేంకటేశ్వరుల మహిమ, శ్రీపితా

గీ ర త ము

కనిన వివేకి సైఁచుడు, వికావికనవ్వు, నహో! ధవంబు* దం
ధన మని తిట్టు; బామరులు ద్రవ్యపువాను, లొరుల్ వివేకులే. 34

గారి సరసతయు, చాల వర్ణనీయముగా నున్నవి. నిక్కమగు భక్తియొన్న
వృథాగాబోదు. “సర్వార్థి శమనాయాస్తు వేంకటేశాయ మంగళం.”

(1911 సం॥ 1, 2 సంచికలు, ఆర్యమతబోధినినుండి)

(వేంకటనాయకుని మహిమ.)

కలికాలదైవతమగు వేంకటనాయకుఁడు తనమహిమనంతసు నిష్ఠుడు పితా
కోటలోఁ జూపుచున్నాఁడు. కీర్తిశేఖరియైన వెనుకటి పితాపురపు
గారి రాణులలో నొక్కరు బహుకాలము తీరినివ్యాధిచే బాధపడి తుదకు
పీశ్వరుని దయచే నారోగ్యస్థితి నందెనని వ్రాసియుంటిమి. ఈసాధ్య
మరల యగృత్తకరిగినదంట. అంత దానికిఁ గారణము నారయఁబోఁగా
నామెయందు వేంకటేశ్వరు లావేశమై యిప్పటిరాజుగారికిఁ బుత్రులా
కరిగినప్పుడు తనకు 1116 రూపాయల ముడుపు చెల్లింతుమని వాగ్దానము
ఁబను జెల్లింపనందున నీరోగము మరల నంతురించెనని నుడివెనంట. ఆపలు
పుటిరాజుగా రాలించి జరిమానాసహితముగా 1116 రూపాయలను వేంక
టగుడికిఁ బంపఁగా నీసతీమణి యగృత్తయంతయుఁ దృప్తిలో నిహంత
నంట! ఆహా! వేంకటేశ్వరుని మహిమ చాల వర్ణనీయముకదా. నిక్క
భక్తిగలచోట దైవమహిమ కాన్పింపకపోదు.

(శ్రీ వేదాంతదేశికస్వామివారి స్లోకములు)

శరీరపతనావధి ప్రభునిషేవణాపాచనా
సంధాధనంజయప్రశమదం ధనం దంధనం
సంజయవివర్ధనం ధన ముదాధగోవర్ధనం
సుసాధన మబాధనం సుమనసాం సమారాధనం.

కాచాయ నీవం కమనీయవాచా, మోచాఫలస్వాదుముచా న యాచే
స్థితే—కుచేలే శ్రితమాకుచేలే, దయాకుచేలే ధనదత్కుచేలే.

సిలం కి మనలం భవే దనల మోదరం చాధితం
మయఃప్రస్మతిపూరకం కిము న ధారకం సారసం

వి గ్ర హా రా ధ న ము

ఉ. కూతున కత్త పేరిడి రగుల్కొను కోపముకల్మిఁ గుంపటకొ
బాఁతినరీతి నెందులకొ పాడునడుల్ జగదీశుఁ బల్కు నీ
వాతివివేక మే మనఁగ వచ్చు గుమర ? విభుండు ని న్నెటో
నీతికిఁ దిరిప్పి దోఁచు గణింపక నాకయి పోవుఁగావుతక.

మ. “గురులకొ దూఱుటత” పట్టంచు సుజనుల్ గొండాడ, “లెక్కే
వరసే దూఱెద నే” నటంచుఁ గవితకా బాఁతించునీ తెల్వి కె
వ్వరు కోకింపరె ? నీకు శ్రేయ మెటులో పొందించుతక వేంక
ళ్ళరుడే నా కయిప్రేమఁ జూపుచు భవద్వాచాలతల్ నైఁపుచు!

సే. వేంకటేశ్వరుండు నీవెకలితనం బోర్చి రక్షించుఁగాక మాపక్ష ముండి
యతనిదేవేది మహాలక్ష్మి పతికోప ముపశమింపించి ని న్నోముఁగాక
అదేవు రెండవవైదలి భూదేవి త్నమ నిన్నుఁజూచి శ్రేయ మిడుఁగాక
యతనిప్రేమడిచాన యాత్మఁబుద్ధి నీపై నుంచి నీల కాపాడుఁగాక

తే. గీ. అతని కావాస మగు వేంకటాచలంబు
నీదొసంగు లడంచి మన్నించి “వేంక
టతి” యనెడుమాట సార్థకగతి నెసంగ
సద్యశముఁ బొందుటకు నిన్ను పాఁకుఁగాక.

(“దేవునిగొట్టువై బయలుదేలుచు తిర్పతివేం...”)

ఉ. “దేవునిగా” ట్టటంచు నలదేవుని దిట్టెడి సీమనాల్కతుకొ
శ్రీవిభుఁ డల్లకుండుత; స్వనేప యొనర్చెడి నాకునై సదా
నీ వెటు ప్రేలినకా నయిచి నీకు శుభం బొడఁగూర్చి నన్ను నం
భావన సేయుతక జగతిఁ బండితమండల మెచ్చునట్లుగక.

మ. “పగనైనకా పగనైనఁ బ్రాణభయముకొ బ్రాపించియొనకా సదా
శిగవన్నామ మెదం డలంచుటయపో భాగ్యంబు, ముక్తుండు వా
డగు” నంచుకా పడియించు గొంధములు; నీ వద్దేవునిదిట్టియే
ని గడింపం గల పమ్మహత్ముపదము న్నిక్కమున సుమ్మర్చకా.

మ. “చిరకాలమృతఁగాని భక్తిమెయి వానిం గొల్చి పొందంగనే
రరు తద్దేవుని పొందెదనము; నై రం బూనుచో శీఘ్రమే

అయత్న మలమల్లకం పథి పటచ్చరం కచ్చరం
భజన్తి విబుధా ముథాహ్యహహ కుక్షితః కుక్షితః

యరయం జాలుదు” రంచు విందు; మది తన్మయై నచో నీ కగున్
ద్వరలోఁ దిర్పతివేంకటేశపదపద్మప్రాప్తి యాతారితిన్. 40

పదివఱ కీశ్వరుండవట ?...నీకొకయయ్య...వైష్ణవంబిడినవాడట)
హరుడే కా, యల వేంకటేశ్వరుడు ము? న్నట్లేయగుంగాక నో
రఱుగక దిట్టితి రువ్వు డయ్యె నతఁ; డీయత్యాహితం బాఁగ నీ
గురుముఖ్యుండె గలండు, దేశికుని కెగుల్ గట్టి రువ్వుత్వమున్
బొరయక జేసెద వేది దిక్కు ? * శివుడుకొబూనండ యిప్పట్టునన్.

హరుడే దేశికు నడ్డజాలఁ డనుచో నన్యాయరశేజికిం
దరమే? వారలయంశ మింత గల ధన్యమృత్యుసంసారు లె
వ్వరికేనిం దరమే? శరణ్య మెదియో వాకున్తు నీ వేంకటే
శ్వరుడే నూ! యల వేంకటేశుడును గావన్ లేడ యిప్పట్టునన్. 41

“దేవుడే లేని మానిసికి దేశికుఁ డెక్కడినుండివచ్చు” నం
ప్రీతి నింతకాలమున కించుక బోధకు వచ్చె; మేలు! నీ
చేప, నెలూను! నీపదన, నీ! వహనా! ధడదాన్తికత్వ, వి
త్రోపను బోవుసాహసికి దోహము చేయఁగ రాని దుండునే. 42

అ. వె. “అమ్మ చెవులు ద్రొంచు నమలాత్మలకు నెందుఁ
దిన్నతల్లిచెవులు బీటపూలుఁ
గావు” దేవుఁ దిట్టు గడునుమానిసి కుపా
ధ్యాయుఁ దిట్టు కెంత తప్పిదంబు. 43

(తాతికి అప్పకు మ్రొక్కఁజెల్లునే)

తొలి నతఁ డీశ్వరుం డగుచుఁ దోచియు వేంకటసప్రసక్తిఁ
న్నలెను వేంకటేశుడుగ; నజ్ఞులరజ్జులకేమి, సోమయా
జులు మును గొల్పు వేల్పువలెఁ జ మృతఁడౌ హరియున్ హరుండు; మా
ర్థుల కతఁ డొక్కతాయయు నగున్ దలదిమ్ము పదల్చుపట్టునన్. 44

రాతిని దిట్టి తా “నొకయరాతిని తిట్టితి” నంచు నెంచు నే
వీతనయుండు, వాఁ డొకట వేరము భారము గాఁగ నెత్తివో

శ్లో॥ * శివకోవిధాద్గురుస్తాతా, సురుకోవిధాచ్ఛివోనచ॥ (గురుగీత)

వి గ్ర హ రా ధ న ము

రాతిని బిట్టు మట్టియు “నరాతిని మట్టితి”నంచు నెంచుఁ జు
మోతనయా ! వివేక మిటు లూరుచు నున్నది నాఁడు నాఁటికిఁ.

ఉ. రాతి క రాతి వైతి, వలరాతిని దేవుఁడె యున్నచోఁ బురా
రాతి క రాతి వైతివి, భరం బది మైమయిఁ బోవ దమ్మరా
రాతి క రాతివైతివి, పురాతనవిజ్ఞులు రోసిసట్టి దీ
భూతిమతంబు; దీనఁ బరభూతియు వక్త్రవిభూతియుఁ జెడుకొ.

చ. తిలకము లేనిమోము పితృదేవత లాదటఁ జూచి “యక్కటా !
తిల + కము మాకు నున్న” యని తిట్టి శపింతు రటం చెటుంగ రే
యలఁతులు, వారితో పఁబడి యర్భక ! చక్కని యన్వయంబు తి
ప్పల కెరఁ జేసి తంచ వగవక వలసెక, దెలిసెక భవద్గతుల్.

(దేవుఁడ నాదువేని...వేంకటేశ్వరా)

ఉ. “దేవుఁడ నాదువేని” యని దిట్టతనాన నెవో వచించి; తా
దేవుని కింతమాత్రమునఁ దీవృత పుట్టగు; ముందు మొక్కికొ
మ్మ వెనుకకొ నిరాదరణ కగ్గము గ మ్మపు దేమి యానో? యా
దేవుని దేవతాగరిమ తెల్ల మగు న్నిముసమ్ము లోపలక.

కా. నేనే యించుక చర్చ చేసితిని నీ నేరంబు వారంప; నీ
వేనోరో యెర వొండు తెచ్చికొని యెంతేఁ బ్రేలు, మా వేంకటేశ
శాసం డీయఱపుల్ గణింపఁడు, శిలాసౌజన్యమే చూపు నీ
పై; నేమందువో? “యాదృశీ” యనెడివిద్యద్వాణి దుర్వాణియే.

(మహామ్మదు విగ్రహపూజ గాదనెన్)

ఉ. స్వచ్ఛపువంశముకొ గణన నల్పవ, పెద్దలమాట లెక్క లే,
దిచ్చకు పచ్చినట్టులుగ నేవియొ ప్పల్లదము ల్లిఖించి యే
మేచ్ఛమతంబొ పట్టి పయిమిక్కిలి దేవునిగూడఁ దిట్టి సం
పచ్చకలంబుతోన మిటు పాటుపడందగునే కుమారకా.

(విగ్రహారాధన నేయరెవ్వరు)

ఉ. విగ్రహముకొ ద్యజించి గురువిగ్రహముకొ చిల కెత్తికొంటి, నీ
కాగ్రహచార మెట్లయిన నాపలకుకొ జనదయ్యె; నిన్ను నే

తిల + కము, తిలోదకము,

*శ్లో॥ యాదృశీ భావనాయత్ర సిద్ధి ర్భవతి తాదృశీ.

గీ ర త ము

దో గ్రహ మొండు చెడ్డదయి యోగ్యతకుం గదు దవ్వొనలై; నీ
వాగ్రహతృప్తి కీమతము నందితి పంతయు నే నెఱుంగుదున్. 52

(శంకరపాదుఁ డర్చికోపాసన నీసడించెను)

కావలె భార్య, పుత్రులును గావలె, ద్వివ్యము గావలె, మఱిం
గావలె సౌఖ్యముల్, మఱియుఁ గావలె సర్వము; విగ్రహమ్ము పోఁ
గావలెనే కుమార ? సరిగా విను “విగ్రహపూజనమ్ము మా
ధ్వాపతి” కందు వేని యెటు లార్దులు శంకరముఖ్యులొప్పిరో. 53.

(వ్యాసమతంబు... నేఁడు క్రొత్తగాఁ జేసినదారిగా దిది)

వ్యాసులవారు మాతృముల బ్రహ్మముఁ దెల్పి పురాణమందుఁద
ద్భాసుర చిద్విలాసముల భంగులు దెల్పిన వారు; మాతృవి
శ్వాసము చూపి తక్కుగల సంగతులకై ద్యజియించువారు స
న్నాసులు, భిక్షు లొదురు గృహస్థు లటుల్ చరియింపుఁ బూనినన్. 54

3. అన్నిటి కేకవాక్యతగ నారసి చూచిన విగ్రహంబు సం
పన్న గృహస్థుకోస మనుభావము దేలెడి, నిర్గుణాత్ము నె
ఁజ్జెన్నఁగ నేర్చు వీఁడు ? గుణమే కడుముఖ్యము గాఁ జెలంగు నీ
సన్న యెఱుంగ రూరకయ జందెము ద్రెంపెడి గేస్తు లర్భకా. 55

4. వ్యాసులు బ్రహ్మముం దలఁచి యాతని విగ్రహరూపమం దెదో
రోసముఁ బూని తీట్లు మనిరో ? విని రోయుదు టిట్టిత్రోవ జి
జ్ఞాసువు లర్భకా ! యిటులు కానరకూసర బోధనేయఁ డా
వ్యాసుఁడు; దీని నింక నొకవ్యాసు నుపానితుఁ జేసి నేర్పితే ? 56

5. వ్యాసమతమ్ముఁ బట్టి యలబ్రహ్మముఁ గొల్తువుగాక, యేడ దీ
కూసుమతంబు ? దేవగురుకోపమహాపదవాస్తవసర్వస
న్నానకృతంబు; నీపలుకు లర్థములేని పపార్థపర్దనా
భ్యాసపు వ్యాసముల్ గిలుకువారలకాటు లసారముల్ సుమీ.

6. వ్యాసుం డీమత మొప్పేనే ? కటకటా ! వ్యాసాశయం బెట్లు ? స
న్నాసుల్ వోవుపథంబు గేస్తులకుఁగా వ్యాసుఁడు కానించునే ?
7. దానీవానకశత్రుపుత్రవితతికై దౌదవ్యులం దోలకే
లా ? సంసారికిఁ గర్మబంధ మది వాలాయమ్ము డీలయ్యెడిక. 58.

వి గ్ర హ రా ధ న ము

ఉ. శంకరు లొప్పినారు మతపట్కము; విగ్రహపూజయందు ని
శృంకమె పట్కముక; జడులసంగతి నిప్పటియట్లు పాపపుం
బంకముగా జగంబు నిలుపక గమకించినయ్యాయ్ దాతఁ డీ
శంకరుఁ బోఁడు, వ్యాసమతసర్వరహస్యవిదుండు గాఁడొకో.

క. శంకరమతమ్మ గా దిది, సంకరమత మైన నగును; శంకరుఁ డెట్లా
శాంకరిని బీకమున ని, శృంకమ్మగ నుంచి పూజ నల్పెఁ గుమారా.

మ. తల బోడిం బొనరించి, జంబెములు తద్దం ద్రొంచి, “సన్నాసిపో
కలు గాఁ బోదు” మటందు రెవ్వ రలవా ర్కంబాతులక వీడ, రే
తలఁపులో మానరు, “దేవశం” బనిన నిందబో నేతు; నీచెట్టపో
కలు నీ కేగతి నల్పెఁ దుట్టతుదకుక గార్హస్థ్యసంచారికి ?

శా. ఏకర్మమ్మను వారు మానరునుమీ ! యీ కర్మమే తక్కు; నీ
వీకర్మం బన నేమిగాఁ దలఁచెదో ? యేకర్మ మార్థ్యలో ఋత
శ్లోకులో శ్రీకరు లప్పదీక్షితముఖులో శోధించిరో వేదవి
ద్యాకంజాతభవావతారు; లది యేతచ్చబ్దతో బోధ్య మా.

శా. జ్ఞానపాపి ప్తి కనేక మార్గములు విజ్ఞానులో పుసంగించి ర
య్యనందాత్ముని కిన్ని మార్గములు తుల్యంబులో నుమీ. విగ్రహ
ధీశలో గొండలు గల్గిమాత్రముననే దేశంబు గోపెత్తెనే ?
జ్ఞానం బూరక కల్గినే ? యదియు సంగల్గమ్మ క్రియ్య మొక్కో !

మ. ఎవఁడో మొక్కని కబ్బుఁగాక శ్రమ లేకే జ్ఞానసంపత్తి; యిం
కవనిక దక్కినవార లెల్లరును నట్లొవారె ? యవ్వారికై
శిష్యిష్టానయములో నెలుగుత; మెటులో శిష్యుండ ! నీ కష్టా నీ
యవివేకంపుమతంబు? దేవగురునిందానందసంధాయియై.

ఉ. వేదములందు లేదనుచు విగ్రహపూజన మొప్ప గంట ! యీ
వాదులు గొంద; జయ్యదియ వాస్తవ మందము; నూఁడుపూటలున్
సాదము మెక్కి కుల్కుఁ డని సాచెను వేదము లేడ్చుచున్నవే ?
లే ఁట భుక్తికిక విధి; యశీకము గా డది మాన రావొకో.

శా. ఏమీ, వేదము సంతమున్ చెలిసియే యీ మెట్టవేదాంతపుం
బూమె ల్పట్టెనె ? దీనికిక ఫల మెదో పోనిమ్ము యోజిత, మా

గీ ర త ము

ర్యామోదం బడి తప్పిపోవుట, యపాధ్యాయాగ్రహోదగ్రసం
గ్రామారంభము నెత్తిపై బడుటయుంగా కన్యముం గల్గునే ? 66

౧. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని చిట్టితివే యను, మట్టితిట్లకు
దుగకలు దూరకుల్ ముతయుఁ బొట్టిటిపెద్దలహద్దు లెట్టివో
యెఱుంగనిమోజకుల్ గద సహింతురు; వీరలమెచ్చు సత్కవీ
శ్వరులకు వాఁకిప్పుల కసహ్య మెఱుంగుదువో, యెఱుంగవో ! 67

౨. ఇతరకులస్థుఁ డేమతమునేని గ్రహించిన నంత నష్టి లే;
దతులము బ్రాహ్మణాన్వయమునం దుదయించి పీతామహాదులు
ఓతరులు వోవువార్గములు పిప్పిగ నెంచి స్వతంత్రులై కురి
స్మృతిస్మృతిదూరమైనగతిఁ జెందినవాఁయనన్ శోచ్యమా. 68

రామానుజాదు లందఱు, నీమాత్రము తెల్వై లేకయే విగ్రహపూ
జామంత్రము లొప్పిరిగా?; యేమీ సాహసము తుడకు నిందు దిగితివే. 69

(సలాముఁ జేసి గుడిదూరెదు తిర్నతివేంకటేశ్వరా?)

౩. లలి మనవేంకటేశుఁడు “సలామిడు” నంటి; “సలాం” పదముచే
దెలియఁగ నయ్యె ‘మల్క’ కని; వేవుఁడు వానికి నల్లఁడే చుమి,
“మలక పదము సాచి తను మట్టదు నర్చకుఁ గొట్టె డేవ” యక
కులకు లెఱుంగవే తనయ? శ్రిష్టతొఁ బనియేమి సామికి. 70

తలకుచు...చండము పెట్టగవచ్చునారనే తలగొట్టిగించి...చెప్పవో...
(గొట్టెదవు)

౪. తలఁకెడివాకికే విభునిదండన, ‘మేనుఁగుఁ జూచి కీతిమై
దలరెడిమానవుండె యొకతెవ్వన మున్నన కగ్గ మానుఁగా,
కలగజరాజమార్గమున నట్టె చనింపక యుండుతాటియా
కులచెడుచెత్తముక్కులకుఁ గుంజరరాడ్భయ మేడ దర్శకా. 71

౫. అవుర ! విడితొ, మెంతటియనార్యమొకో కలి; బ్రహ్మావక్త్రసం
భవులకునంట ! మల్కల* యపాత్రపుఁగూతలు గీతలంట ! హ

(* రక్షేహింమానుండి.)

౬. సీ॥ కోతిరూపంబైన పోతుహస్తంతునూ వేపార్డు దైవమని నేడుకొనిరి...
గొట్టందరూ “హరాహరా, బల్కిరీ సుద్దగొట్టంత హరి పెద్దయనిరి,...

వి గ్రాహకాధనము

శివశివ ! రామరామ ! హరి ! శిష్టవిగర్హితమైనమాగ్ధముం
దవలిన శిష్యునిన్ మనచి ధర్మ్యవధమునఁ బెట్టి పోవఁ.

ఉ. సారాచారవిచారదక్షమగు వంశమ్మందు జన్మించి ని
స్సారుల్ మల్కలు వోవుమార్గముల నిచ్చల్ నించు నీచైదిచే
ధీరుల్ దూఱక యుందురే కటకటా ! “దీన్ మావులా” వారికిఁ
వీరల్ దాసులు, వారిబాస తుద కబ్బెన్ పిద కంచుక సుతా !

(లభించినమాయకీర్తికిఁ భంగమునచ్చె నీమహిమ పాడ్వడె)

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దెవళ మూడినమీఁదఁగాని యీ
తిరుపతివేంకటేశునిపృతిష్ఠకు భంగములేమి లేలే; నెం
దఱు మలకల్ ప్రయత్నముడి త్రవ్వినపిమ్మటఁగూడ దేవతా
లొరుగక నిల్చియున్నయవియో వినియుండవుగాక యర్చకా !

కొంటెలందరుగూడి కృష్ణు డనిరి... సీ॥ ...పంచతము పేడలే బహుశుద్ధి
కొని యిల్లువాకిట్లెల్ల చల్లుకొనిరి,... భగవతాధర్మము బాగుగామానుకొని
హృదయజలే యిష్టమనిరి, మలమూత్రమే దోషములు తీర్చుననుకొని పేడ వుం
పంచితాలు తినిరి... శిలలు బొమ్మలు మిమ్ము రక్షించగలవా... సీ॥ పా
దేనిపై భస్మానురుడు మోపించి దాని మొగుడుని చంప తఱిమినాడు...౧౫
మండల బోతును యీమృదనక, కొల్వరలెనయ్య అల్లాసు కృమముగాను
సీ॥...గీ॥ భిక్షియపవరయ్య పైవముకు రుడియరయ్య, మడ్డిపూజలు యిది
మానివేసి, ...౧౬॥ సీ;...భాగవతమునుబట్టి కులుగు కృష్ణునిచెరియ నిజమున
తినయ్య నుజనులారా,...౩౦॥ సీ॥ రామాయణమునకు భారతంబేబాంకు
భాగవతంబుపాల్గుమనుచు,...తే॥ ఇహములోయొక్క ఖరతను పా
యసుమా, సత్యపురుషులు చెప్పిరీజగతియందు... ౩౧ సీ॥...మొహమ్మద
దేవతులనైననూ...రాళ్ళనైననూ, పూజించకూడదని బోధించి చెప్పినామాన
... ౩౩॥ సీ; కుడిపరాగ్రంథమే ఖరతను భావమయీ యితరగ్రంథము
యెడమనుంచి,... ౩౪॥ సీ॥...గోమాంసములు మాకు గోమయంబేమికు
మాకును పంచితాలుమీకు... ౪౨॥ సీ॥ ...గీ॥ శంకరా
చేసె మీసంకరంబు, ... ౪౫॥ ... (మక్కి మక్కి నక

(ముంగలవారు... దైవ మటంచు నిజ గొనియాడువార లవి నేటికి
బూటక మయ్యె)

. ఎఱిగియు నోర్వలేనిఁడు లేవియె మ్రోగినయంతమాత్రనే
“తిరుపతివేంకటేశ్వరు పృథ్వికు భంగముగల్గె” నంచు నీ
వఱచె; దుపాంగమై జలధి యంతయుఁ గల్లునుకోకు మయ్య! ది
క్ష్కరిగ తినేమి యడ్డు భషకప్రకరప్రకటారవార్భటుల్ ! 75

. అబ్బాయీ! నినువంటివాఁ డొకఁడు మర్యాదల్ దిగం ద్రావి యే
కబ్బుంబో యొకఁడల్లినంత నది నిక్కంటై జగజ్జాలముల్
తబ్బిబ్బెనను బోనికీర్తి గలభూధృస్వామి కగ్గౌన ? యే
మబ్బా ! నూర్చుని బుగ్గిచే నడచుదేవయ్యల్ ధరకొ గల్గిచే. 76

ఆ. వె. అర్ధశతకమ్ము తుదకు ససర్ధశతక
మగును సంపూర్తిఁ జెందిన యట్టికతన
నప్పుడునుగూడ నీజొలి కతఁడు రాఁడు,
భయపడక తక్కునగ మెట్లొ పాడు మబ్బు ! 77

. తీతువుపిట్ట యభ్రము క్షీతిం బడకుండఁగ నాఁగునంట ! విం
లే ? తనయా ! యటుల్ నుమి నశేసుయశంబది వోకయుంటకై
కైతయొకింత డాఁతునను గర్వపుఁ బ్రల్లదముల్; యథార్థమా
ఖ్యాతియ యేని దుర్బగుల కాటులు దాని నడంప నేర్చునే. 78

3: గలట్టిప్రోధిమం బందఱులోన మెచ్చుకొనునట్టి యుకాలము సంభవించె)

. ముందఱమెచ్చు మెప్పులవి ముప్పులుగా నెఱుంగం దగుకొ, యశం
‘బందఱు లోన మెచ్చుకొని’ నప్పుడయా; నెటువంటిపందరు
న్ముందఱ ‘మేల్ బలీ!’ యనియు, మో మటుతిరిప్పి ‘యపాతుఁ డీతనికొ
గందుమయేని పాతకము గల్గు’ నటంచురుగాదె పుత్రకా !

ఁందును దొక్కి ‘నేను గురుశేఖరుఁ డిట్టుట కిట్లు దేవతా
నిఁది; బూనుకొంటి’ నన నీకడనే ‘సరిగా’ దటంచు పో
కొంఁఱు, కొందఱో, మొగముకొండొక దిరిప్పినమోద నేమిగా
నందురొ నీ వెఱింగినరహస్యమే నే వచియింప నేటికికొ. 80

వి గ్ర హః రా ధ న ము

౯౯. మానసమే ప్రధాన మగు మానిసి; కంచలిభక్తి భక్తి, యం
దూనినపూజ పూజ, యది యొప్పినమె చ్చది మెచ్చు, దానికిం
పైనది యింపు, దీనికి సమస్తజగమును సమ్రుతించు; నీ
మానసమేని యొప్పు; నది మాత్రము బ్రహ్మ సృజింపకుండేనే.

మ. మునుకొన్నాళ్లు తిరుగుద్దిగా సతత మమ్మూర్తిక బ్రశంసించి నేఁ
డనిశమ్మన్ మది నెంచుచుక బయి క నన్యాయమ్మలకొ గిల్కి యీ
యనయ మ్మేరికొ కట్టి పెట్టెదవె? నీయాంతర్య మల్లెనుఁగా
కనఘుల్ తక్కినవారి కట్లగుట కే మత్యాహితం బరభకా?

(నవ్వులు నీవు దైవత మన న్నగువారలు)

౧౦. నవ్వుండు గాఁడె? క్షేప్తా, కవ్యగ్రణి హనుమదాఖ్య గలబుధుఁ; డెటు
స్తవ్యునిగ వేంకటేశ్వరు, నవ్యయు సుతియించె జెప్పు మరభక! నాకున్

(1984 సం॥ ఫిబ్రవరి అధివస సరస్వతినుండి)

తిరు వ తి వేం క టే శ్వ ర త త్త్వ ము .

౧. “తిరువతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడుకా”డని తిట్టుచున్న యా
పురుషుల పైతముకొ ముడుపుమాటలు కట్టునటుల్ పొనర్చి నీ
గిరి కరుడేర బుజ్జగొట్టించి పడంపడి చెప్పుచెబ్బ లే
డైత నపరాధశిక్షగ విధింతువు తిర్వతివేంకటేశ్వరా!

౨. నీమహిమందెటుంగని వినీతులు కొందఱు నిన్నుదూఱుచో
సామము చేతనో, భయరసంబుననో మరలించి వారికిం
గామిత మీఁగడంగెదవ కాని నిజంబుగ నీవ యర్జునకొ
భూమిపులైన శస్త్రమయిపోరాకొ? తిర్వతి వేంకటేశ్వరా!

౩. ప్రాణతులూనర్చిచేసి తులుచల్ పొనరించెడి దుప్తచేష్టలం
గణనయొనర్పఁబోకుమి, యొకావొకఁ డట్టుటానర్పకున్న న
గ్గుణరహితుకొ సహించకుమి, కోవిదులేరును దాన నిన్ను చు
ర్గుణుడనఁబోవ, నీ పథ మెఱుంగుము తిర్వతి ॥

౪. భక్తులయందు నీకుఁ గలపారములేని కృపారసంబు సం
రక్తియుఁ జూపు పొంటె నపరాధులనేరము వారినోట సా
మోక్షులచేత ముందు వినకున్న భయోక్షులచేతఁ బిమ్మటకొ
స్వక్రముఁజేసి మొక్కుబడు లందెదు తిర్వతి॥

5. అవమతి నీకుఁ జేసెడు దురాత్ములగర్వ మడంప నెల్లమా
నవులును బూనియుండు తరుణమ్మునఁ దద్భరమేల నీకు? వా
స్తవమిది; కేనగల్గు నృపనత్తముఁ డెవ్వఁడయేని తాన కా
త్రపుల నదల్చు పూనికను దాల్చునె తిర్పతి॥

6. దైవమనైన నీయెడలఁ “దప్పులు గల్గు” నటంచుఁ బల్కు బ
ల్కావలులైన వారిపయిఁ గారుణికత్వముఁ జూపఁబోకు మ
య్య! విధిగానఁ జెప్పితిని, వాగ్విహమొందకుమయ్య! నేతకుక
కేసకులైన వారలు వచించరె॥ తిర్పతి॥

7. ఎఱుఁగక నీపఱితాపము, సహించక నీఘనగౌరవంబు, కా
ర్ణుచుచుఁ బ్రతికానకులనంపియు నీదు సుదర్శనస్ఫుర
త్తరళగవీపరంపరకుఁ దాళక చొచ్చిరి సూర్యమండలో
పరిపథమందు దైత్యకవిపక్షులు తిర్పి॥

8. దేవుని నిన్నుఁదిట్లు దురదృష్టులులేరొకొ మున్ను! దానిచే
నీ వహి తగ్గెనే? యిపు డనేకులు తావకదివ్యజంఘికా
పీఠరకేళలేశమును బీఠఁగలారె? భవత్ప్రతిష్ఠయుం
బోవుట యీజగంబు సరిపోవుట తిర్పి॥

9

9. భావమునంచుఁ జంచలతఁబాయఁగ దేవుని రాతియందు సం
భావన చేసినారు మును పాఞ్జులు, కాని నవీను లట్టి సం
భావన నేయఁజాలరట! భార్యయు, దల్లియు నంచు భేదనం
భావన యెట్లుచేసెదరొ వారలు తిర్పి॥

10

10. “గురువును దైవముకొ మనకుఁ గూడ” దటంచు వచించువాఁకిం
దిరువతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడుకాఁడు, యథార్థస్వరూప
త్వములగువారికికొ గలఁడు దైవము తిగ్గతి వేంకటేశ్వరుం
డరమరలేక నీ వరయుమా యిది తిర్పి॥

11

11. దేశికుఁడంచు నిన్ను వినుతించెడివారిపయిం గృపారసా
వేశముఁ జూపుమయ్య! యొకనెంబరగొట్టు నుఱింపఁడేని నీ
వాళకునికొ సహించిన మహాత్ములు నవ్వుదు; తట్లుగాన నో
యాకుఁడ! తగ్గితిత్త విధియింపుము తిర్పి॥

12

వి గ్రాహక రాధ నము

చ. తెలియక నీప్రతాపము, మదిందలపోయక నీమహత్త్వముం
బలువలు తిట్ట, నాపదలు వచ్చినవేళల నీవదాజ్ఞముల్
గొలిచెడునట్లు చేసి కడకున్ దరిజేరఁగఁదీసి వారలం
దలగొఱిగించి కొట్టు మిరుదొడలఁ దిర్ప॥

చ. యశమువహించుఁ దప్ప విధి నట్టిన నీ ఘనముద్రదాల్చుటం
బకువులుగూడ గోపతినమాభ్యవహించి చరించెడున్ నిరం
కుశగతి సంస్కరించు నలగోవులఁ గావున నేరు నీకృపా
వసులు మహత్త్వముం గననివారలు? తిర్ప ॥

ఉ. నీయభిధానముద్ర గమనించెడుగోపతి కెప్పుడో సురా
పాయయొ, జారుడో, తులువ, పాపి, శతాత్మఁడు, కుంఠ ముక్కు
ద్యోయఁ దలంచుఁగాక, యటువోయఁగశక్యమే? శక్యమే నిలం
జేయుల వారి నీవు నిరసింపవె తిర్ప॥

ఉ. పేరునునూరులేని పెటవేల్పులనామము లుగ్గడించినన్
జేరెఁడుముష్టియుం దొరకఁ జెల్లమ గాని భవద్బటుండు నీ
పేరుపఠించుచున్ బయలుఁజెచ్చిన భుక్తికి లోబులేదు; నీ
పేరుమహత్త్వ మెంత వినిపింతును? దిర్ప॥

ఉ. ముంగలివారు నీచరణపూజయొనర్పకయున్నఁ దాదాకాం
శంగొను రామకృష్ణులను సైతము పూజయొనర్పఁబోవువా
రుం గలఁగంగఁబోరుగద? రోయక వారినిఁగూడ నీవు నీ
బొంగు బుజానఁ బెట్టి కొనిపొమ్మిఁకఁ దిర్ప ॥

ఉ. నీపదముల్ భజించు నవివీతు లనేకులు చెల్వవచ్చి వా
రాపని మానిరంట! యిదియంతయు నిక్కమయేని పాప మా
పూపలు రామకృష్ణులకు బొంగుబుజంబునఁబెట్టి తోర్పయుం
జూపుచుఁ బొమ్మ నీవరుగుచోటికిఁ దిర్ప ॥

స. “పరమును మీర లందఱు నుపాసన సేయుఁ” డటంచుఁ జెప్పి, “ఁ
ప్పరమువు నీవ” యంచనిన వ్యాసునిపై నికఁగోపమేల? “నేని
పరమున నీవుకా” ననుచు వాకొనువారల నొంచఁగా నిరం
తరమగుదీక్ష నెల్లప్పుడూ దాల్చుము తిర్ప ॥

గీ ర త ము

జ్ఞానవిహీన గోతి, యదిపైతము నీకథ న్రాసె; నింక వి
జ్ఞానముగల్గుపూరుషులు మానుదురే? మఱి గోతికన్ననుం
జ్ఞానములేనిమర్త్యుడు రసాస్థలమం దెవడేనియున్నచో
వీనికిఁగూడ గాథ వినిపింతును దిర్ఘ ॥

17

“వ్యాసుడు కాలఁబేరు”డని వాకొనుటెట్టిదో, “రామకృష్ణుల
భ్యాసముచేసినారు సురపానము, జారత” యంట యే ముప
న్యాసము, “గంగిరె” డని మహాత్ములు నిన్నను టట్టిదే; విప
ర్యాసముగాఁ దలంతుఁ జడు లయ్యది తిర్ప ॥

20

కలవు రసప్రవాహము, లఖండఘనాగమశృంగగౌరవం
బులుఁ గల, పద్మతాళకవిపోషణజాతమహాఫలంబులుం
గలవని యెంచి నీకలిమి గల్పిరి తిర్పతితోడ; దాని మా
ర్గు లెఱుంగలేక గుట్ట యనుకొందురు తిర్ప ॥

21

కనఁబడుఁ జిత్రధాతువులు, గన్నడు సిద్ధపదంబులకొ, సుదృ
ష్టగణనీయపస్తువులుఁ గన్నడు, దృశ్యములెల్లఁ దిర్పతిం
గనఁబడు బుద్ధిగల్గి సరిగా గుఱిగా గురుపాదసేవ సే
సిక యనఘాత్ములందఱికిఁ జిత్రము తిర్ప ॥

22

“తిరుపతిఁబట్టి నీకుఁగల తేజ” మటంచును, “నిన్నుఁబట్టియే
తిరుపతి” కంచు మూర్ఖులు పదింబదిఁ దంత్రము లెన్నియేని యే
చ్ఛఱచినఁగాని మీర లవి పాటియొనర్పరు; బ్రహ్మచేత కె
ప్పుడు ప్రతిసేయఁగాఁ గలుగువారలు? తిర్ప ॥

23

“కాయయు ఉప్ప”యంచు నిను జవ్వయొనర్చుచు, “నీకుఁ దేజముం
బోయె” నటంచుఁ జెప్ప నెఱుమూర్ఖులు తిర్పతి గాగ్రమసింహముం
జేయఁగ నీకు గొప్ప మహనీయత గూర్తు; రెఱుంగరేమొ యీ
న్యాయము “రాత్రిభార్య పవ” లమ్మని తిర్ప ॥

24

సగరియంచు నీవు, వసియింతువో, లీలలు చూపుచుందువో,
మాగిరి పల్లెయైన జను లందురు తిర్పతియంచు, దానితో
యోగమె కాని యేటికి వియోగము నీకు ఘటించు? “పిడినకొ
గోగములేదు నీ” కనుట మూర్ఖత, తిర్ప ॥

25

వి గ్ర హ రా ధ న ము

చ. గురు పగునిన్నుఁ 'గా'వనుచుఁ గూయుటయే యొకతప్ప, దానిపై
గురువును బల్కరాని పలుకుల్ పలికించు టిఁకొక్కతప్ప, దు
స్తర మగుపాప మిప్పగిది సారెకుఁ జేసెడివారికోస మే
నరకము క్రొత్త దేర్పఱచినాడవో! తిర్ప॥

చ. ఎవఁడు దశావతారముల నెత్తెనో వాడవు నీవ, త్వత్కల
భవులనికాదె వ్యాసుఁడు ప్రబంధములం దల రామకృష్ణపుం
గవుల నుతించు, బీవు నొక కంటను గన్గొనుచుంటఁ బ్రీతికా
భవనమునం బ్రీతివృ కనుపట్టుట తిర్ప॥

ఉ. "దేవుడ" పంచ నీకు వినుతిం, బ్రణతిం బచరించువారెపో
కోవిదు, లట్టి కోవిదుల కోసమె నీవిభవంబు సర్వమున్
గావలె నంచుఁ గోరుదువుకాని కటా! తెగ నాడఁజూతువే,
కావలులైన వార లది గానరు తిర్ప॥

ఉ. రాజిత రాజరాజనగరంబు లనేకములందుఁ జెంది తీ
వోజమెయింబ్రీతివృ, యది యుండఁగని, మృటుమొన్నపొంది
రాజమహేంద్రమందిరవరముల మిన్నగు పీఠికాపురీ
రాజమహేంద్రమందిరవరంబునఁ దిర్ప॥

ఉ. ఎల్లరు "నీవ యాదిపతి వీర్తిగంబుల" కంచు నిన్ను వే
నోళ్ల నుతింపుచుండఁగ, జనుల్ మఱి కొందఱు "నీకు స్తోత్రమే
చెల్ల"దటంచు నిన్ను నిరసింపఁగసాగిరి, స్వామి! యేమి యీ
యల్లరి! పెట్టనీవు చెవివైనను దిర్ప॥

ఉ. కర్ణమునందుఁ బెట్ట పనికాదు సుమీ, పచియించు టింత గాఁ
బూర్ణముగాఁగ నించితవి ము; న్నదిచాలక యిట్లు తిర్గి వ్యా
కీర్ణత నొందుచుండిరి నికృష్టులు వారలు తృప్తిలేక; వి
ద్యార్థన! తృప్తి నేయఁదగదా? యిఁకఁ దిర్ప॥

ఉ. సేమముగోరి తిర్పతి పసించి ప్రసన్నతఁదాల్చి సేసక
స్తోమసురద్రుమంబ పగుచున్ విలసిల్లెడి నిన్ను రామరా
మా! మహి నేనొ దూఱుదురఁ! టంతటి మాత్రన నీదు పిక్కపై
శోమముగూడఁ బోదని యెఱుంగుము తిర్ప॥

గీ ర త ము

కింకరులై భవత్స్వన మొగిం బచరించెడి భక్తకోటి వే
కొంకును జంకులేని కజకుండన మొక్కడొసంగి, వైరితా
టంకవతీమనోహరనిటాలతటాలకకుంకుమవృభా
పంకముఁ బాపుకత్తి నిడువాడవు తిర్ప్ప ॥

36

“పంచినవేష్ట నిక గొలుచు పార్థివు లజ్ఞు”లటంచు, “నీకు న
ర్థంబు లొసంగువార లపథంబునఁ బోయెడివార”లంచు నై
శ్యంబు ఘటించు పాలకునియందునఁ గొందఱు “తిన్నయింటి వా
నంబులు లెక్క పెట్టు” సరసం బిది తిర్ప్ప ॥

37

అడట గల్గె వెన్న, భవదంశనముదృవులైన రామకృ
ష్ణాదుల కెందులైన జగమందున ముందు సపర్య చేసి యా
మీఁదను “నీవులే”వనఁగ మేకొనుదుర్మతు లుండ, రున్నచో
మోఁదలె యోగ్యులెల్లఁ బనిముట్టునఁ దిర్ప్పతి ॥

38

చందలు వెలు పద్యము లవారిగ నిం బడఁ దిట్టుచుం గటా!
క్రిందును మీఁచుఁ గానక లిఖించుచు పత్రికలందుఁ గొండ; క్రి
చందముఁజూడ వారిది దొంగని తోఁచదు, వారికట్టి శ
క్తిం దయనేనినట్టి తమచే యది, తిర్ప్ప ॥

39

“దాసులు నేనినట్టి పలుతప్పలనైన సహించు” వంచు, “చే
శ్రోనినవాడవి”వనుచు, మోరకులేగతి నిన్నుదూఱినకా
గోసముఁజెందకుండట “వెరుద్దమటం” చెవరేనియన్న నీ
చేసేడుకార్య మేమజఁగఁజెల్లదు దిర్ప్ప ॥

40

శరణము నీమనోహరయశస్సరసీరుపావైరిమూర్తికికా
శరణము నీమనోహరకనచ్చవిదంతురమూర్తికికా, నమ
స్కరణము నీపదాంబుజయుగంబునకుంగయిమోడ్చుచుం బుర
స్కరణము నీమధ్యుల కొసంగెడఁ దిర్ప్ప ॥

41

మంగళమయ్య నీదు మహిమంబున కాయలమేలుమంగకుకా
మంగళమయ్య నీవు కడుమాన్యత గూర్చిన యెమ్మెలాఁడికికా
మంగళమయ్య నీగుడికి మంగళమయ్య భవద్భటాళికికా
మంగళమయ్య నీ కొకనమస్కృతి తిర్ప్ప ॥

42

వి గ్ర హ రా ధ న ము

- ఉ. నేమము నీకు, నీయనుగుణ్యులకుం గుశలంబు, నీదువి
ద్యామహనీయపద్ధతి కనామయ, మార్జితసర్వదిక్తుట
స్తోమనిరంతుశప్రబలనుందరకీర్తిలతానతాంగికి
నేమము, నీదుభక్తులకు నేమము తిర్ప ||
- ఉ. పాలకుఁ డాత్మకూరునరపాలుఁడు గ్రంధమువ్రాయఁజేసి యే
వేళను నీదునామము జపించుచు నిన్ను సదా భజించుచున్
గాలము వెళ్ళఁబుచ్చుచు సుఖంబుగ భోగములందుచుండె; ని
చ్చొలి భజింప లోప మొక యుండునె? తిర్ప ||
- ఉ. “ఈవొక రాతిబొమ్మ” పని యెంతురుకాని నిజంబుగా మదిన్
భావనసేయుచో బయట వత్తువు దీవ్యదళిందవైభవ
శ్రీవిజయస్వరూపమును జేకొని; మున్నొక పండితుండు నిన్
* దీవరపెట్టఁగాఁ దలుపు దీయవై తిర్ప ||
- ఉ. నీవృత్తిబింబచిత్రము లనేకము లుండనియిండ్లు లేవు, నీ
సుప్రథితప్రబంధములు చూడనియోగ్యులు లేరు, జేల్పులన్
ప్రపథమంబు నీచరణపద్ధతికిం దల యీనివారు లే
రప్రతిమప్రభావ! జగమందునఁ దిర్ప ||
- ఉ. పూచిన మావిగున్న గతిఁబొల్పెడి నీఘనవజ్రకంచుక
కిన్ చెలువారువిగ్రహముచెల్పు గనుంగొనలేక నోటికిన్
వోచినయట్లు పేర్లుదురు ధూర్తులు; వారలపాపమేమొ నం
కొవములేక చెప్పు కనఁగోరెదఁ దిర్పతి ||
- ఉ. చిత్రమునందు శిల్పులు రచించిన బొమ్మలు తల్లిదండ్రులున్
బుత్తులు మిత్రు లందుఁ దలపోసెడునిప్పటివారు దివ్యచా
తుని దేవు విగ్రహముచిత్రగ భావనసేయలేరఁ టి
చిత్రము వింటివే! మిగులఁ జిత్రము తిర్పతి ||
- ఉ. రాజుల విగ్రహంబు గజరాజులపై నిడి యుత్సవంబులన్
బూజలు సేయు నిప్పటిజనుల్ గుడిలోఁగల జేల్పుబొమ్మకున్

* శ్లో॥ ఐశ్వర్యమదమత్తోఽసి మాం నజానాసి దుర్మతే
పరైః పరిభవే పాప్రప్తే మదధీనా తపస్థితిః ||

బూజయెనర్పరాదనుట పోలదు; గావున నెప్పుడేనియు
బూజలు విగ్రహంబులకుఁ బోలును ది॥

తిట్టెడినోటికేని నిను “దేవుడ, దేవుడ!” యన్న తిట్టె గ
స్పట్టునుగాని వేటు గనుపట్టదు మార్గము; కాన నూరకే
పట్టిప్రలాపముల పలుకువారల తిట్టఫలంబు వారినే
తొట్టెడు కాల మీవు కనుగొందువు తి॥

ఎప్పటినుండియో భువి వహించుచునుంటివి కీర్తి, యెందతో
కప్పము నిచ్చువార లధికంబుగఁ దాకనామధారులై
యొప్పెడివారలెందతో, యహో! యెటువంటివి నీయశఃప్రభల!
“పెప్పె పెప్పెమ్మేలు పెకలింతురే? తి॥

48

ఈవునిజంబు దేవుడవయేని భవన్మహిమంబు సర్వభూ
మీవలయాలయంబులను వేటితనంబు వహించెనేని దు
ర్భీషకు లాచు నిన్నుఁ జెడఁదిట్టినవారలమీఁదఁ జూపుమో
దేవర! తీమంబు నెనుదీయక తిర్పతివేంకటేశ్వరా.

49

ఇట్లు, శిష్టహనుమచ్ఛాస్త్రీ.

“తిరుపతివేంకటేశ్వరుడు దేవుడుకాఁడని నీవు, ‘కాదు, దే
వుడ’ యని నేను, “లేదు, పలుబండలలో నొకబండ” యంచు నీ,
వురక యిదేటిరో! త! మను పొక్కట నాక్షతునోరు నొక్కె శం
కరు; డది * “నాస్తిచే” త్త నెడి కాక దాని బలింపు మర్చితా. 53
(త్వత్కథార్థములొ క్రావ్యములై విపశ్చితుల సంతన పెట్టవు)
ఏమన నేర్తు, నేమనిన నేమగుదొక్కో? స్మరింహభారతీ
ర్వామి విపశ్చిగ్రణియొ? జంతుసమానుడొ? యమృహత్కుఁ డెం

* శ్లో॥ నాస్తిచే న్నాస్తిచే నోహాని, నస్తిచే న్నాస్తిచే నోహాతః.)

* శ్లో॥ శ్రీకృష్ణుల సునికేతన దివ్యమూర్తై, నారాయణాఽమృత హతే
సతాత్, లీలాకటాత్ పరిరక్షితసర్వలోక, శ్రీవేంకటేశమమదేహికరా
: శ్లో॥ తాపత్రయం పర విభోరభసాన్మరారే, సంరక్ష మాం
సరసీరుహాత్, మచ్చిప్య మప్యనుదినం పరిరక్ష విష్ణో క్రీడేం. ...

వి గ్రాహక రాధ నము

తే మునిపండు నీగుణఖనిన్ వినుతించె; విపత్పరంపరా
గాములాళో? “విపశ్చ” దధికారులు, కాలు లివేల పుత్రకా.

(హృజ్జులు నుతించు)

కా. ‡భారద్వాజుడు మొక్కె, నౌతముడు సంభావించె, నాకశ్యపు
దారాధించె, యజించె నత్యయను, విశ్వామిత్రుడల్పించె, హా
కారించెన్ జమదగ్ని, తక్కుబుషియున్ గావించె జోహారు; పం
దారుల్ సప్తబుధుల్ ప్రపన్న జనమందారుం డతం డర్చకా.

కా. *మార్కండేయు నెలుంగుడే మునిమణిక; మారారింగార్చనో
వర్కుం డాతడు విగ్రహార్చకుడు కాలాభిలషాళావ
కార్మశ్యంబు తృణీకరించె నలసత్కర్మిష్టుఁ డాపుణ్యసం
పర్కున్ వేంకటసేతఁ గొల్చె నలతుల్ వాపోప సేమయ్యెడున్

కా. ఉక్కునయంచు సింగ మొకఁ డుద్భవ మందుట నమ్మెదేని “తా
యెక్కడ దేవుఁడెక్కడ” డను ‡నెగ్గులు బొగ్గు లగుం గుమర! లే
నొక్కటిమాడ దేవునకు నుండఁగ రానిప్రదేశ, మందులో
నొక్కొకచోటు ముఖ్యమను నుక్తికి ‡గీతలె నమ్మతించెడిన్.

కా. ఉక్కుననుండి, సత్కవులయు క్తులనుండి, జలమ్ము నుండి, నల్
దిక్కులనుండి, పావనుల దేహమునుండి, స్వతఃప్రభూతముల్
ఋక్కులనుండి దేవుడు దుఃపాలులకై యవతార మెత్తు; దు
ర్వాక్కులై కాకయుండినఁ బురాణము లాగమపుండుకాణముల్.

కా. గతిలేక తుదకు ‡“జీవ,న్మృతమతమొకఁ డాశ్రయించి మితిమీటి దు
గతమొడిగట్టిన నినుఁగని, క్షీతి పగవనియోగ్య నొకనిఁ జెప్పంగలవే?

(తిరుపతి గ్రామ సింహము)

చ. తిరుపతి “గ్రామసింహ” మని తెల్లమ యెల్లరకున్; మకారమున్
చురునుతనానఁ జేర్చితివి; నోరది పూర్తిగ *మాత నెట్టున

‡(సప్తర్షికృత-వేంకటేశ్వర శరణాగతి స్తోత్రము చూ.)

(* మార్కండేయ కృతవజ్రకవచము చూ.)

(‡ భగవద్గీతాదశమాఖ్యాయము చూ.)

‡ శ్లో॥ య స్సస్వరరాత్ర త్వరిభ్రష్టో వృధైశ్చైవ బహిష్కృతః, స జీః
లోపైస్మైక్ మృత ఇత్యభిధీయతే॥ (విష్ణుపురాణవ్యాఖ్య)

(* వకారవ్యధిస్తోత్రం, ఉపాపధ్యాసీయానామోష్ఠా) (కాముది :

గీ ర త ము

క్కర;మగుఁగాక యేమి చెడుఁ? గారుణికత్వముకల్పి వేంకటేశ్వరగురుపాదరక్ష యది సాగఁగఁజేయుత నో హ్వరింబారికా. 88

. ఎందుకుఁ బ్రేరే దూర? కింక నేనియు నోటికి బుద్ధిఁ జెప్పికొ;
మృంధలు నీమొగము గనినప్పుడు చేనెడిచేత యేమొ నే
నిందు లిఖింపనేల? యది యింతకుఁ బూర్వమే నీకు స్వానుభూ
తిం దెలియంగ వచ్చు; గురుదేవనిందకు నైఁచ చెప్పరుకా. 89

(వేటూరీతి నెపు డీశతకార్థము)

తనకపవాదలం బలికి తాండవ మాడుదుగాక యల్లఁ డా
యన; నగుచుండు “వీఁడెవఁడురా!” యని, మున్నిటులాడి *తత్సవి
ర్వనాయన కగ్గమై శిరము సర్వము ముండిత మైనమీఁద మొ
క్కినజడు లెందఱకా గనఁ డకించనులకా మనవెంకఁ డర్భకా! 91

(సందన మాచరించెదము)

సందన మాచరించెదరె! బాగది మంచియుపాయమే; విఘ్నం
డందికొనండు వందనము లట్టివికాని యెఱుంగలేమి? యే
చందపు శీర్షముకా మొగిచి సామి కెరంగుట యొప్పునో యటుల్
నందరిసించి సందనము నల్పుఁ డఘం ఓదియెల్లఁ బొల్లగుకా. 92

(భక్తితో వెంట్రుకలే నొసంగఁ గృప వెంచెదవు)

. ఎప్పుని †రెండు వెండుకలు కృష్ణుఁడు రాముఁడుహడ నయ్యె న
ప్పువ్విలుకాని తఁడికి “నమో” యనుపట్టున నెత్తినున్నయ
క్కిొక్క స్వఃగావలెకా గమకఁ గొండున ముండన మంసరంబు; నీ
వివ్వివరం దెఱుంగమి నెటే వదలం పొంకొంటి వర్భకా. 93

(బోధములేనికాల మది సోయెను)

. “బోధము లేనికాల మదిపోయె” నటంచె, నెవండు నమ్మి? స
ర్వానమమైన యిక్కలికి నక్కట, బోధముహడనేడ! యే

(* వేంకటాచలమాహాత్మ్యము 2, 3 ఆశ్వాసములు చూ.)

(† దేవీభాగవత చతుర్థస్కంధవ్యావించా న్ధ్యాయము చూ.)

వి గ్ర హా రా ధ న ము

గాథలయందు నీతనికి ‡ గణ్యత నున్న; భవాద్యుకుల్ మహా
సాధువు లిక్కలిసితికి సర్వధనముచుమీ మూరకా.

చ॥ శృతగుర్వంఘ్రిభిషేకు, లుష్టితకుఁగ్రీకుల్, ఋతశ్లోకు, లా
దృతిసర్వాగమవాకు, లుష్టపితృమాతృప్రీతిసంధాకు, లూ
ర్జితసత్యప్రతిభాకు, లాచరితనుక్షేత్రైకయాతాగ్రకు లి
ప్సతితుండొకలికికా విరోధులు నుమీ! భిష్టుల్ కడుక బంగుగుల్

తా. ఏకాలమ్మరు బాపకార్యములనే యీతండు ప్రేరేమ, స్వ
శ్లోక మృన్నయ, జన్న మన్నను, దదాహాధీక బ్రహ్మరించువే
దైకదంష్ట్రులు శిష్టులన్న నీతఁ డత్యంతమ్ము ద్వేషించు, దు
స్సౌతుం డీకలి, వీనియాకృతియుఁ * బాపప్రాయ మొనర్చుకా.

ఉ. ఆకృతిఁబట్టియే గుణము లబ్బెడి నందురు పెద్ద; లిట్టిగ్గి
ప్రాకృతి కెట్లు మంచిగుణ మబ్బెడి? ద్వాపర మేగె, నంత దు
స్సౌతుండు వీడు వచ్చె; బలిప్రాయ మెటో చనె, బాల్య మేగు ని
ష్ఠీకలి కెట్లు బోధ మని యీతని కాలమునకా జనించెడికా?

చ. భారతమందుఁ జేర్కొనెడిపాతకులకా బ్రహ్మమండు మధ్యః
శ్రీరమణుండు కారవకుశేయశీతకరుండు దుర్యో
త్పారి ‡ సుయోధనుం డితనిసార మె యేమనుకొంటివో! యెటుల్
గూరు నుబోధ మిక్కలికిఁగొండొకసృద్ధి ఘటిల్లు నియ్యెడికా.

చ. కలికలుషం దెటుంగనియకాలపునెఱ్ఱు లబోధముకా మనిం
దలఁతురు బోధ మంచు; విబుధస్సోమరుల్ జడబుద్ధులైన య
య్యలఁతులఁ జూచి 'యక్కలుక్కటా! కలిగానికి లోని పిరు త
ప్పల కెర యైరిగా!' యనుచుఁ బొమ్మదు రెమియుఁ జేయనేరను!

ఉ. వీనియనంతరమ్మునఁ బ్రవేశమగుకా ‡ యుగరాజు వానిలోఁ
దానెగడుకా నుబోధము; శృతజ్ఞు లెఱుంగుదు కరమాన్య, మా

(‡విష్ణు పురాణ షష్ఠాంశము చూ)

(* శ్రీనాథనైషధ సప్తమాశ్వాసము కలివర్ణనము చూ.)

(‡ శ్లో॥ దుర్యోధనః కలేరంశః) (దేవీభా ర స్కం, ౨౨ ల, చూ

(‡ విష్ణుపురాణ చతుర్థాంశము చూ)

గీ ర త ము

శ్రీనిధి మున్ను మిన్నయుఁ బ్రసిద్ధుఁడునయ్య నొకంట నిప్పు డే
 పేనియుఁగాక యుక్త సమయేక్షణతత్పరతా వసించెడికా. 100

9. కనుకఁ గలికా బ్రబోధ మది కల్గమి నిక్కువ; మీవు పూర్వపు
 స్మృతులమతంబు రోసితివి, ముగ్ధుడ వైతి పటంచుఁ దేలె; ము
 గ్ధుని కొనఁపరాని పొకకూర్చిత యుండునె? యమ్మఁ దిట్టు, దే
 వునిఁ జెడఁదిట్టు, జేకికునిఁ బూర్తిగఁ దిట్టెడిఁ, దిట్టుఁ దండ్రునికా. 101

10. కలివోషం దిది, దైవస్పృష్టి నతఁ డొక్కఁ; డాతఁడేనికా జడా
 త్ములయం దాడెడునట్లు పండితులయందుం దాండవంబాడఁ, డీ
 యలఁలిక వారలు లెక్కనేయురు; మహార్థాచారపారంపరీ
 స్థలదాచారులు వానిదాసులయి చక్కకా బోదు రాచక్కికికా. 102

11. కలి సంపూర్తిగ నైనువే లుగె. సాంకర్య మ్మెటుకా దప్పు, ని
 వ్యలయమృండుని * నిశ్చలాత్ములకు దుర్విజ్ఞానముల్ పుట్టి, వి
 ప్పులు కావ్యాసమహర్షి దేసుమి! వృథాపాగిగల్భ్యభారంధరీ
 కులకో, సర్వయగయు లొక్కటియె సంకోచమ్మ లే దదృశా.

కులీనుఁడగువాని నాశ్రయించంగ విద్యజ్ఞనందెపు దపత్రప పహించు
 న్దు మీతిన తనయానుజాదులన్బది కెపుడు శివ్రకులమ్మ లిచ్చ రోయు
 ప్రేమనఃపరిణయవ్యాపార మెపుడు నీచాతినీచమ్మ గా నరయు జగము
 పుడు కృతఘ్ను మో మోక్షించి విజ్ఞు లంబూకృతిపరణతాముఖులౌదు

లే. గీ. రది నుమ- కుఱ్ఱ! బోధమన్నట్టికాల,
 మది గతించి యెన్నే నేడులయ్యె; నెఱుక
 చాలని ధవాన్మసులకు నిక్కాల మకట!
 బోధమగలట్టి కాలమై పాలుపుమీఱె.

12. బోధమలేనికాల నుది పోవుట చేతనె నూ! వితంతుడిం
 బాధరలన్ వరించు నుగుణాధ్యులు. వారల మన్నుపేరిరకుల్,
 శిధురతుల్, సుకారతులు, శిష్టజనేతరు, లెంచు విగ్రహ
 రాధకదూషకుల్ ధరఁ బరంగిరి, మున్నిటు లుండ నేర్చిచే! 103

(*దేవీభాగవత పశ్చస్కంధము చూ.)

వి గ్ర హా రా ధ న ము

తొలి ధనాధ్యులకెల్లఁ దలలోనినాల్కులై యెందు నాస్తికులు పెంపొందిరై
మును ధనం ఓడువారు ధనదాతలెల్లఁ “గళ్యాణంబు విధవాసుయాయి” క.
బ్రహ్మవిద్వేషసంబంధమాత్రమున ముక్తబనులెల్ల మొక్కిరి చెప్పనికి నేని
అంత్యజాచార్యమతావలంబనమును వెనుకటివారు గైకొనిరి తజుచు

గీ. ఇప్పుడును నట్టి యుత్సాహ మెల్లయెడల
వ్యాప్తిఁజెందెఁ జెందుచునుండె వ్యాప్తిఁజెందఁ
గలదు; సరిపెట్టుకొంద మిక్కలుప మిట్లు;
కాక శోకించి చేసెడికార్య మేమి.

(వేఱురీతి...నీదుభోగముల్...నమ్రుత...వహింపఁగ)

చ. తిరువతి భోగి, యగ్గిరిని దీప్తి నెసంగెడిసామి భోగి, నీ
వరయక భోగముల్ గిదిసి యాడఁ వొడంగితి “వేఱురీతి” నీ
*దురిత మడంగు శంకరనితోయజనేత్ర స్మరింపు మాపె పా
దరజము శ్రీవిరాజితము ధన్యునిజేసినఁ జేయు చిన్నికళా.

ఉ. బ్రహ్మమతంబు నిప్పటికిఁ బట్టితి, నాకడ చున్నయప్పుడ
య్యమ్మ ప్రసాదమే గతి యథార్థము నెప్పును? యాపెయాలయ
మ్రొమ్మగ నుండి మంత్రజప మేగతిఁ జేసితి విట్టివీవు? మొ
త్తమ్మన నిన్నుఁ బోలెడుకృతఘ్నుఁడు లేడు నుమీ జగమ్మనన్.

ఊ. భోగము, భోగి, భోగిచులు వొచ్చెడి శంకరు నర్థమూర్తి, యా
భాగిని మందభాగి నిను భక్తునిగాఁ దలపోసి సత్కలా
భోగిని గాన జ్ఞానలవభోగినిగానొనరించె. నిష్ప చే
లాగున దూష్యమయ్యెను చిలాప్రతిమార్చున నెమమాచకా.

మ. భవితవ్యంబు నెఱుంగ నేరవు, భవత్పాపాదయం డిట్లు పం
డవలెం గావున వేంకటేశ శుభద్రవ్వా! * భోగినికాగియై
భువి నెందున్ వినుతింపఁగాఁ బడెడిఁ దక్షణసూత్రంబు గూయుకా
కవి కీలాటినహారహస్యము లెఱుంగన్ శక్యమె ట్లయ్యెడిన్.

(* వేంకటాచల వస్తుస్కందము చూ.)

(†వేంకటాచల మాహాత్మ్యము, ౧ ఆ, చూ.)

గీ ర త ము

చ. నురితం నీ వొడిగట్టినప్పుడు భవద్దోహమ్ము సర్వమ్ము నే
నెఱుంగం జూచిన యంతట నొడువక హేయమ్ము గాఁజూడ నె
వ్వరు; నల్లైన గృతఘ్న తాఁకు మొకఁడే వాఁకుత్తు, నన్యఘమో?
‡ పరకీయానననేయ, మూలక వృథాభారమ్ము నాకేటికిక? 111

చ. *గురుపితృమత్సదేవులగుట వివరింపఁగ రాదు, భోగముల్
తిరుపతివేంకటేశ్వరుఁడు తేలనివాఁడని కాదు, దాన నీ
గురుతమ భంగమేమి? యిదికొంటెతనంపుఁబ్రసంగ; “మేల కొ
బ్బరితరు వెక్కె” దన్నఁ “దృఢభారముకొన” మటందువే సుతా? 112

చ. “తిరుపతివేంకటేశగురుదేవుఁడు ‘భోగి’ యటన్నఁ దప్పా? ‘చి
త్తర మలవాఁడు దేవము కృతఘ్నుఁ’ డటన్నది తప్పా? సుంత నీ
పరయఁగలేకపోతి” పని యాడుదు లేకవనమ్ము చూచి; త
త్తఱపడినాఁడ నెయ్యదియు దారి గనంబడకో యమాయికా 113

(నీపదములేభజయించెడివారుగూడ... మున్నటిపల్లె నిన్నుఁ గొల్వరు)

చ. “ ‘తిరుపతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడు ము, నిపు డట్లుకాఁడు కొ
ల్వరు పలుమంది’ యన్నదియె లాఘవమో? ‘కృతముం దలంపఁ డ
మైత్రి’ కన లాఘవంబో? కనఁ బోడితఁ” డందురు లోకు; లెంత ల
త్తఱపడినాఁడ నెయ్యదియు దారి గనంబడ కోయమాయికా. 114

“మరితములెన్ని కృతఘ్నత, సరిపచ్చెడి? దానిఁ జెంచసాఁగె నితఁడు వే:
మఱువాఁ” డందురునుమి! త, తత్తఱపడితివి దారియొండు దగులకపుత్రా.
తిరుపతివేంకటేశ్వరుఁడు, లెడ గించితి యశము సురిఁగెనే? యింతట, నె
వ్వొంతక్కఁ గీర్తిపరులం, దొరకలె తాదృశులు విబుధ ధూర్వములెందుక.

చ. ఇదిగద, నీవు పల్లదము లెన్ని పఠించినఁడేలు సార? మీ
చదువునఁ గొంతఁ జెడు యశమ్ముది లేశము లేద; చాఁపయై,

‡ కా. చెల్లాచెల్లకే దిసికట్టయితమాచీ? మాట లింకేటికిక (ఈ పద్యపాద
రికవిత్వమో, దీని పదనక్షికిం గలసంగతి సందర్భము లెట్టివో మా శిష్యుల
రా॥ లే చెప్పవలయును గాన పలయవారు వారినలన నెఱుగఁదగు.)

*శ్లో. భవానీశంకరాదీనాం పితోర్నా శేషశర్లసమ్, (ఇత్యాదినిషేధస్తా
వకార శేఖరాద్యాలంకారికగంధేషు ద్రిప్తవ్యః.)

వి గ్ర హ రా థ న ము

చదరయి నిల్చి యిప్పటికిఁ జాల దినమ్ములు వోవుదెంచె; ని
య్యది గని యోర్వలేని జడు లంతయునుండిన సెంతయేడ్తురో!

ఉ. కావున నున్నకీరితికె కావలె బోలెడు చోటు, నీవు నిం
దేవిధిసేనిఁ గొంత గొను మీఁగలఁ డాతఁడు; నీకొసంగఁగా
నాపల నిల్చినట్టిదియె యాతనికికె సరి పోవు; మాసియే
పోవునా ? పోవనీ, యశమపో' గడుఁ గాఱియి హేతు పర్భకా.

క. *తెఱుఁగు నిఁకఁగీర్తి యనుకొని, పాఁడబొరి లిఖియించి తీవు బూతులు; .
బెరిఁగెడినని భయపడు నతఁ, డరసితివే హేతు ? పర్భకా ! యిప్పట్లె

చ. మును హరికాస్త్రీగారి నొక మోఱకు, నీపల వేంకటేశ్వరుక
గనలి యవాచ్యముల్ గిలుపుకైవడి, నేవియొ ప్రేల దానికా
యన “జగమింత యుండ నను నాయలఘుం డలు దూఱుటే సువి
ఘనతకు నొప్పికొంట” యని కైకొనె మోదము నాఁగివంటివే.

సే. భోగినీరతుఁడయ్య, భోగినీరతుఁడయ్య భోగినీరతుఁడె యప్పుణ్యమా
విభ్రమద్గతియయ్య, విభ్రమద్గతియయ్య విభ్రమద్గతియె యవ్యిశ్యమా
అచలానుగతుఁడయ్యనచలానుగతుఁడయ్యనచలానుగతుఁడెయ్యచలః
శృంగసజ్జతుఁడయ్య, శృంగసజ్జతుఁడయ్య శృంగసజ్జతుఁడె యాశిష్టమా.

తే. గీ. సానుగతుఁడయ్య, నతఁడు చాసానుగతుఁడె
వేశపరుఁడయ్య, నాతఁ డావేశపరుఁడె
భీరహితుఁడయ్య నాతఁ డాభీరహితుఁడె
ఏమెఱుఁగు దీనఁ గలభావ మెడ్డజనుఁడు.

(మానె భవత్ప్రతిష్ఠ యిదె మాయచునున్నది మాసిపోవు)

చ అఱిముఱి నేవియొ గిలికి యంతన “వెషశముండఁ బో దిఁకక
దిరువతి” నంచు నెంచు భవదీయవివేకము “వార్ధి దోయిలక
బురపురఁ దోడి లోఁగె” నని పొంగెడివానివిధమ్ము దెల్పె; సం
బంధకు, మేల నీముదము నల్పన నేయవలెక ? గుహరకా !

* శ్లో॥ భాగ్యవస్తం పృమాయేథా, మాశూరం మాచపండితం, శూరాశ్చక
విద్యాశ్చ మమపుత్రావనంగతాః” (ఇతి ద్రౌపదీం పృతికుంత్యా

గీ ర త ము

మాయను సూర్యుడుకొ, శనియు, మాయఁ జరావరజంతుజాలముల్,
మాయను భూమియుకొ, దివియు, మాయను సప్తకులాచలమ్ములుకొ;
మాయని వస్తువేది ? వినుమాయది, తిర్వతివేంకటేశ్వర
శీరియుఁ బ్రతిష్ఠయుకొ మిగులఁ జేవకుఁ చావయి పొల్పు నెప్పుడుకొ.

గీ. జగమఖిల మప్సరితప్రావశమున మునుఁగు
నయ్యదనఁగూడ నచలమై యలరు శేష
* శయ్యపైఁ బొల్పు వేంకటేశ్వరుఁడప్రతిష్ఠ;
చాని మాయింప నొకరికిఁ దరమె పుత్ర!

124

(హిరక లేనిపోనికా ర్లండ్రు భవద్దణం బెఱుంగ నట్టిరు)

“కొందఱు తద్దణం బెఱుక గూరక యూరక లేనిపోని కా
ర్లందు” రటం చెఱుంగుదువ; యంతయొ యంతయొ గాక పూర్తిగా
నెందుకు రర్థముకొ దెలిసి యేవపుఁగావలము వ్లిఖించి గో
సంచెదవో ? బెఱుంగ నకటా ! వికటంబులు నీవర్చారముల్. 125

(నిక్కము వల్కు నెపింతు వంచు)

అతఁడు “శపించు” నంచెఱుంగు; దట్లగుటే భువి మేని మూఁడురు
ర్గతియు నెఱుంగు; దేమనఁచుఁ గాఱులు నూటెదో, పెంకెకొయ్యనై !
యతని దయార్థభాషమకదా ? నిను నింతకుఁ దెచ్చె; నింక న
ర్గతి యిహమందు నేచొకటఁ గల్గుట కేలెరువోయి. పుత్రకా ? 126

గురువిద్యేషమె త్రోవయో ? యవృతవాక్కురత్నమే తోవయో ?
తిరుషర్షణనతినికృత్యైతరవిద్యేషిత్వమే తోవయో ?
చిరిసంకూఢులు నేదివివృతము ‘నిస్సీ’ యంటయే త్రోవయో ?
పరహిర్ద్యుతన వేఁ చూచుకొని డంబాల్ గొట్టెదోయా, సుతా ! 127
(తులువా తులువా యని నీవు...వల్లెద వన్యుల నాఁపించి)

ఎవరో నీదగుతుల్ప చెయ్యఁకు నెంతే లోనఁ జింతించి నీ
యవివేకమ్ముచ నోసి ‘తుల్ప’ యని ని న్నామంతిత్తుకొ జేయ, నా
నివచోభోరణి వేంకటేశ్వరుఁడు ప్రేరేపించిన ట్లెంచెదే
‘సునివేళి’ యతఁ డేమి నెయును ! నీశుంతత్యవర్ణాప్తికికా ? 128

* దేవీభాగవతం 8 వ స్కంధము చూ.)

వి గ్ర హా రా ధ న ము

ఉ. తా నొనరించుకర్మ మది తన్ను ఘటించి కలంచుపట్ల న
జ్ఞాని యిటేచుమీ, వృథగఁ జాల దురుక్తులు వల్కు దేవు; సు
జ్ఞానియొ కర్మముం దలఁచి, కష్టము నెట్టులా పైఁచి, వచ్చుజ
న్మానకుఁ గూడఁబెట్టుకొనఁగా గమకించు సుకర్మపుంజముల్.

(ముష్టిచెంబుంగొని...బొంగు బుజానవేసికొనిపోదురు).

ఉ. “బొంగు బుజాన వైచికొని పోయినఁ” బోదురుగాక, “ముష్టిచెం
బుం గొనిపెట్టు” మంచడుగఁ బోయినఁ బోదురుగాక, “గంగిరె
ద్దుం గొని దేవుఁ డంచుఁ బలుతో”వలఁ బోదురు”గాక; దేవని
పం, గురునింద నేయరుగదా ! యలవారల కేల యల్లెదో ?

ఉ. శక్తుఁడవేని దేవగురుసంస్మరణం దిగఁద్రావి, ♦ పై నికృ
ష్టాత్ములు పేర్లు దుర్మగులముల్లములం బగులింపు, ధర్మశా
స్త్రోక్తులు నమ్ముతించు నిది; యూరక తీరికకల్మి నేటి య
వ్యక్తత, బక్కదాసరుల కల్గెదు నీసరులేమి కైనరా?

(బొంగుబుజాన వైచుకొని పొమ్మిఁకఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా)

ఉ. “బొంగు బుజాన వైచుకొని” పోడు; వరాంగముమీఁద నెక్కి
ర్దంగికరావ ముప్పతిల “దద్ద దదిందక దద్దదోం దదోం
దొంగిణితక్క తక్క” యని తొల్లిటి కాళియమర్దనంబు జ
ప్తిం గొలుపుంజమీ, తుదకు వేంకటనేతపదారవిందముల్.

(మాసినమావపేరుగళమండనము...నీవేసమునూడ నెవ్వరికివేడుక)

ఉ. దాసునివాసికికా సరిగ దైవము తత్తదుపాధిరూపముల్
భాసిల జేయు; నీకు నగపట్టెను దేవునిగీర్వ నక్కటా !
“మాసినమావపేరు”; కనుమాయని ప్రజపుబోదు గల్గు శీర్ష
వాసుఁడు నీకుఁ గన్పడఁడు వాస్తవరూపముతోడఁ బుత్రకా.

ఉ. స్వామి ధరించు * వజ్రికవచమ్ము నెఱుంగుదె ? యెన్నికోటు లా
నో ? మహిపాలుఁ డెవ్వఁ డిడెనో ? యటునంటి వివేకులెల్లరుకా
బామరులా ? దురుద్యములకర్ణతుల న్నెగడింప సొమ్ము వ
మ్మామయద కొప్పెడి ధరాధిపతుల్ సువివేకులా సుతా ?

(♦ స్కాంసోత్తరఖండము చూ.)

(* వేంకటాచలమహాత్మ్యము 5 ఆ, చూ)

(శౌర్యము లేనివాడుగద శంకరుడు)

ఈశునకమ్ము కృష్ణుడయి యీశుడు పూస్త్రితయం బటుల్ పొరి
న్నాశము నేసినాఁ డనుట నమ్మెడిచో నెటు “శౌర్యహీనుఁ”డక
రాశికి రానిమాట జనరంజక మా? మదిలోన నర్థనా
రీశుని బెట్టి వ్రాసితివో యీనుడి; దానఁ గవిత్వభంగ మా. 185

“శౌర్యములేనివాడుగద? శంకరుఁ” డంచొకబొంతు బొంకి, లే
యార్యులు విశ్వసింతు? “నెటలాక్షుఁడు శూరుఁడు గాఁ” డటన్న; నీ
ధైర్యమదేమి? దేవగుతుత్త్యముపట్టునఁగూడ బొంతులక
గార్య మకార్యముక మఱచి క్రక్కెద, నెక్కడిపాప మక్కటా! 186

(నిం దిరుపతివేంకటేశుఁ డనఁ దీరదు తిర్వతివేంకటేశ్వరా)

“తిరుపతివేంకటేశుఁ డనఁ దీర” డటం చొకవాక్కు డొక్కి, పైఁ
“దిరుపతివేంకటేశ” యని దీర్ఘము నేమని తీసితోయి? యే
మఱితో? విదంబమో? యది ప్రమాదమో? హాస్యమో? తప్పమాడినో
నఱిముఱి బాచితమ్ముగఁ దదాహ్వాయముకొ స్మరియించుటో సుతా! 187

(దానరుల్ తిరివము నెత్తువేళ నినుఁ డెల్పఁగ)

తిరివము నెత్తువార లొకతిర్వతివేంకటదేవుమాత్రమే
స్మరణ యొనర్చు; రొక్కొక రుమారములుకొ, మఱి రాముఁ, గృష్ణుఁ
స్మరణ యొనర్తు; లేటి కివి సాగనికల్పన? లింపమాత్రమే
వరదుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు వైభవశూన్యుఁ డెటుల్ కుమారకా? 188

ఎంచి కనంగ లేదుకద? యెన్నఁడు నల్లక! * నారయప్పరా
వంచును “స్వామిసన్నిధి” యటంచును ‘బైట’ యటంచుఁ డంబురాఁ
గొం చురుఁడంచుభిక్షుకులఁ, గొండాకటేని స్మరింపరేమి? య
య్యించితువాసి గాసిలుట కానొకొ? మానము లిట్టిగానముల్. 189

హిందూస్థానీ కీర్తన.

* అప్పారావు, దునియామే, నైరాజా, అప్పారావు స్వామిసన్నిధి
అప్పారావు నైకుంకమే గై రాజా, అప్పారావు కాశీమేయసుకటి
ఖానే లడ్డూ దియా, పీనే తంబల్ దియా, హాత్మే లకిడీ దియా, సోనే
దియా, దునియామే నై రాజా, అప్పారావు. ౧॥ పీనేలోక్కు రాజా,

వి గ ి హా రా ధ న ము

ఉ. ఎవ్వని పేరు చెప్పికొన నిందుక ముష్టియుఁగూడఁ బుట్ట దా
గవ్వ నెవండు పాడు? ద్విజగమ్ములు మోసివారిఁ దక్క; నీ
నవ్వన కగ్గమేమి? యలనారయభూరమణుం డలంతియే ?
యెవ్వరు నీకుఁ జెప్పఁ గల? చెవియొ పేరెదు తోచినట్లుగన్.

చ. అతని చరిత్రమున్ వినిన, నానృపుఁబాడిన, నాపదాన్య దా
తృతకు నమస్కరించిన, దదీయశమ్ము పశించు భిక్షుక
పత్రతపదస్ఫురద్రజము ఫాలమునన్ ధరియించినన్ ఛప
తృతము కృతఃస్మృతాభర మొగిన్ శమియించు, నటుల్ పాచర్యమా.

హుక్కా దియా రాజా, శుద్దుడ్ దియా రాజా, చిల్కూదియారాజా, గంజ
దియా రాజా, చిష్టా దియా రాజా, దునియామే నై రాజా, అప్పారావు॥
బైట్నె చెత్తర్ దియా, సోనేత్నత్తర్ దియా, యేలూరే, యేక్ బడాన్
దియా, దునియామేనైరాజా, అప్పారావు॥ ౩॥ దూషే చతీరియా, పాంతు
దియా, సిర్కె లోపే దియా, ఛచ్చే ఘోడీ దియా, దునియామే నైరా
అప్పారావు॥ ౪॥ రోటీ ఖాసేలోక్కు, రోటీ దియా రాజా, ధూ త్పీక
క్కు, ధూ, ద్వియా రాజా, దునియామే నైరాజా॥ ౫॥ బామకలోక్కురా
ఏక్ సత్తర్ దియా, అమ్మి దియా రాజా, బైగక దియారాజా, చాల్, ది
రాజా, ధై, దియా రాజా, ధీ, దియా రాజా, నమ్మక్ దియా రాజా,
యామే నై రాజా, అప్పారావు॥ ౬॥ కాశీరోట్టుదియా, జగన్నాష్ రోట్టుది
మదరాస్ రోట్టుదియా, పర్యాగోట్టుదియా, గయారోట్టుదియా, దుని
నైరాజా. అప్పారావు స్వామిసన్నిధిబైటే॥ ౭॥.....శ్రీ.శ్రీ.శ్రీ.

(షరా:—ఈ మహాపురుషుని పుణ్యకార్యముల నిదేరీతిని వైరాగులు
గానము చేయుచుందురు. ఇయ్యనఘుఁడు సాక్షాద్భగవద్భక్తుఁడై జనులపా
భగవంతుఁడేయై యుక్తాయుక్తవివక్షణత నెణిగిన వాతయై నెగడెనట? .
యుక్త వాతృత్వమునుగూర్చి యొక మహాకావ్యము వ్రాసినఁగాని యంతతో
నదికాదు. భక్త్యాహుతిప్రాయముగ సామ్యు వమ్మొనరించునేటివాతల క
కీయనఘుని చరిత్రము నీతిగఁజూడఁగలదని యెంచి కొలఁది దినములలో నీచర
తముల వ్రణ్యచరిత్రమును వ్రాయునెంచి యిప్పటికి గ్రంథవిస్తరభీతిచే నీ
విరమించుచున్నాము.)

పతి వీడి వేటొకప్రదేశముఁ జేరితివేని నీ, పరపతి యెంత యున్నదియో
పైబడుఁ దిచ్చతి వేంకటేశ్వరా)

1. తిరుపతి వీడి వేటొకప్రదేశముఁ జేరిన వేంకటేశుఁ డె
పరపతి నుండెనో యెఱుంగు వాఁడ జనించిన దేమి? చూడుమా
* కురుపతిపర్వత మ్రొక్కె కొండొక యచ్చటనున్న వేంకటేశ
శ్వరు; మది నందియం బుడుగు, సంశయముండుట నస్తి పుత్రా! 141

2. కురుపతిపర్వతంబు గనుఁగొం టెటు లందువో? యాత్మ కూర్చొభున్
బరిచితుఁ జేసికొ, మృతని పట్టణినీమకు ను త్తరమృతన్
బరగెడు నాగిరీంద్ర, మట భాసిలు వేంకటేశత, వాని న
న్నరపతి యింటివేలుపుగ నమ్మి భజించు ననేక భంగులన్. 142

3. దేవబాహ్యుణ్ణభక్తిపో పచటివృక్షేనాథుఁ, డెంటేని న
ద్భావుం, డాగమదేవదేశకులనందన్ జేయునవ్వారిఁ గ
న్తో వాంఛింపఁ డెఱుంగఁ జెప్పితిని నీకున్; నైష్ఠమగార్
సేవాతత్పరుఁ డానృపాలుఁ గన జేజీ జూచినట్లుండెడిన్. 143

4. నీరిఁ జెన్నారమొగమునకొ దిరుమణిక్ శ్రీచూర్ణముం బూని, శ్రీ
హరినామమ్ము జపించి, సాపడి, యథార్థాలంకృతుల్ దాల్చి, భా
స్వరవిద్యత్కవిగాయకు ల్గొలుప నాథానమ్మునన్ పొల్పున
న్నరనాథున్ గనుఁగొన్న దేవగురునిం దాపాపముల్ రూపఱున్. 144

5. చేయఁ డపాత్రదానములు, చేయఁ డసర్వనమస్కృతుల్, మఱిం
జేయఁ డవై దికార్చనలు, చేయఁ డవిష్వదుదారసత్కృతుల్;
శ్రీయు యశంబు దాతృతయఁ జేసయుఁ జూల్చెడివాఁడు, సర్కవి
శ్రేయఁ డతండు, పండితవిధేయుఁ, డహేయుఁ డెఱుంగఁ జెప్పితిన్. 145

6. ఏగితివేని నీదురుత పెట్టిగొ కన్గొని, నీకుఁ గల్గు
ద్యాగరిమమ్ము తేల్చి, యుచితం బగుసత్కృతిఁ జేసి, మీఁద న
య్యాగమవేద్యుఁ డున్నగిరి కంఠ సహాయుల నిచ్చి; యూర
వాఁగుటె కాని నీ వెటకు వారక పోవఁగ లే నెఱుంగుదున్. 146

వి గ్రహ రా ఘ న ము

మ. అసహాయముగ బోకు; మేగునెడ నయ్యవీంధ్రముం దెందు *వ్యాఘ్రసమాజములు “గాండ్రు గాంధురి” మనుచుం గర్జిలు నందెందు హృదయజంబులు నేనమాజములు నేమం బీయ; వీదోచముతో పసి గట్టం గల వామెకంబు లచటకొ ఛదరింబు నూ పుతరికా.

ఉ. భక్తు లనేకు లయ్యెడకు పచ్చుచుబోవుచు పుండ్రు; వారిపై రక్తిగ నుండు నంట యవి; బ్రహ్మసమాజము భక్తదూరమా రిక్తమతము గానఁ జెలరెగఁగఁ పచ్చు శట్రువు నెంచి ను వ్యక్తముఁ జేసితికొ దగినయ ట్లుటకుం జని చూడు వెలకనక.

. కురుమతియని కుర్మతియని, కురుమూర్తియునాఁగ మతియుఁ గుర్మూర్తియఁ బరఁగెడిగిరియది; యచటం గురుమూర్తియొ నీకుఁదోయ గురువిభవముతో

చ. “తిరుపతి, వేంకటేశ్వరుని తేజమునకొ యశ మందె” నందు ము న్నతిముతీ వాసి; తిప్పు డిటు లందుకు భిన్నము గాఁగ వ్రాసి; తే మతితిన్? బుద్ధి కీడ్చుచెన్? “మాదిగమంచపు” గుక్కియెన్? యెఁ దెలుఁగఁగ రాదు; సంకరము లీవు లిఖించుచుడువొ కుహరకా!

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల తీ రది యచ్చక! చంద్రికంద్రికా స్ఫురణము భాస్వదాతపవభూతి జ్వలజ్వలనపరిభాధురం ధరమును గా నెఱుంగుదురు పక్షాట; మోటుమో, యెఱేనియం దిరిగెడి వారి నాలుకలు తెడ్లును గావు సుమీ కుమారకా.

ఉ. అంబ నెఱుంగుదే? మహిషనాగడ మాఁగినతల్లి, యాపెసిం గంబు నెఱుంగుదే? వితిజగవ్యము భర్త మొనర్చి కేర్యె; నా యంబయు సింగమకొ విడిగ నాకృతులకొ పృతి మాలి యున్నె? వెంబరగొట్టుపో, డుముల నేడబయ లిఖించుతు వేటికొ.

కానుల పూరుషోత్తముఁడు... వీరికమకాంధ్రదేవుడై జేసినయట్లు మేఁ కించితి మీశతకార్థము)

ఉ. కానుల పూరుషోత్తముఁడు గట్టిక పడెము లెల్ల భక్తి కా వాసము; లీవుగట్టికవి బ్రహ్మసమాజసమాశ్రయత్నపుం

*వ్యాఘ్రసమాజ ఇతి కుముక్తం, తథాపిదం కేవలస్వార్థమాచారిత, మానప్రపత్తరైతి కృత్వాసమాజఇత్యేవ ప్రయుక్తమితి తు రహస్యమ్

దోసము వెళ్లగొక్కటను దుండగపుం కెడుగంప, లద్దిరా
కాసులతోడ కూసులగు కాసుల కూరక జేవుఁ దిట్టెనే.

153

క. కాసుల పూరహత్తముడు గట్టిన పద్మములందు రామునికొ
రొనెను, గృష్ణునొనె, మఱి ధోయిఁడ తిన్నితివేంకటేశు; నీ
యీసునకుకొ సహాయఁ డతఁ డెట్లు? వారల కీ వభేదముకొ
జేసెదో? నీదురుత్తు లవి నీదురేన్ద్రులి నెక్కితొక్కెడికొ.

154

క. “జేవునిఁ దిట్ట రా” దనియె తెల్పుదునో? “గురుఁ దిట్ట రా” దటం
చే వినిపింతునో? వృథయె యాయుపదేశములెల్ల నెంతదు
రాభవుడు గూడ నీవను లపాత్రము లంచు నెఱుంగు; నట్టిచో
నే వచియింప నేల? ఫల మెయ్యది కోరి యిటుల్ వొనర్చెదో. 155.

క. “నెట్టికిఁజేదియో ఫలము చేకుఁజు బోలు” నటన్న సామెతం
బట్టితినా? యధఃపతనభాగ్యము తప్పద; పట్టకుంటినా?
తిట్టెద వింకెన్న; నీను జేవుఁడె యిందుకుఁ బట్టఁ జేసె; నే
నెట్టులు బాగునయఁ గల? నేమయినకొ వచియించుచుండెదకొ. 156

(వివరించెద మింతకుమించి నీయపభ్యాసిన దక్కు సామెతకంబున)

క. ఇంతకు మించి తిట్టగలవేమి! యనెట్టిదో యింక నొక్కమా
ర్గం తది యెప్పుమా! భవదకుంతెనీవతరపరిసంగవా
గ్దంతురతాప్రభగ్నతరకాంతహృదంతరసామనస్య
త్సంతకులే భవద్భయసౌకరిపాకిరులై చెలంగుతకొ.

157

క. ఈవఱకే “యపాతు” లని యెల్లరు + మీనది యెత్తికొందు ని
ష్ఠీవనముల్ పొనర్చుగతి చేకుటె నాగద? యింతకన్న చ

అప్పునంబులు గొను నఖిలదిశ్మండలేశ్వరులచే వేంకటాచలవాసుఁ
డయిదుగా నఱువవాఁడవనరంబుల మహాభోగంబుగొను నీలభూధ్రచరుడు
పానకంబాలుసాచాలు భక్తులకిచ్చి యెసఁగను మంగళాద్వీపండు
పుట్టకొలందిమై పూతగాఁగొను మంచిగండెంబు సింహానగపర్వతంబు

తే. గీ. సాటిసాములరీతి నిచ్చోట నీవు

మూర్తిమత్త్వంబుఁ జూపక కీర్తిగలదు. చిత్తం.

♦ (1) “ఈమధ్యను జూకొ, జూలై, కవిత, సంకెలలో మరల తిరుణతి
కజేశ్వరనిండలఁ గన్నట్టివనివ్రాయుటకు దురశిల్లుచున్నవాఁడను వీరద్రంగి.

విగ్రహారాధనము

రాష్ట్రపతి గూఢలక్ష్మి నందరి పామికోనందనుభాగ్య మేమో; పు
తా! వెజువేల? పండితచదన్నున కిందుక వచ్చి తెల్పుమా!

కర్తలకు మఱి యెన్నటికిని బుద్ధిగానేనని నాయభిప్రాయము..."
జనమిత్రుడు, 1-9-13.

K. S. Raghuramaswamy.

(2) చెట్టెక్కినవారింతతో కాంతి బొంపిన సరసముగానుండు
ఇప్పటికే యపయశస్సు లెన్నగా వ్యాపించినది చేయుపని యెంతమేలు చే!
చున్నదో గమనించుకొను పృథివికూడ సామాన్యము కాదుగదా!
గుంటూరు, 2-8-14. శి|| హ||

(8) "నేను స్వగ్రామమునక్కను వెళ్ళినప్పుడు వీరి యర్థశతక
ప్రశంసను జెప్పఁగా యోగ్యులైరిది యేమియవ్వాయము... చదువుకొంటి!
తమంతటఁ దామే యొప్పికోనియు నన్యప్రదేశముగనో మఱియెట్లో యిం?
దిట్టి తిక్కనుబడుచు దర్బార్కువులు దైవపంచితలగుచున్నారే' యనియే వ
సాగిరి, వారికి మనవిగఁ గొందఱుఁ వ్రాసికొందుమనియుఁ జెప్పిరి మొత్తవ
వీరి ప్రసక్తికి సంతసించువారులేరు. కాపథమున కెవరభిముఖులగుదురు?" శి||

(4) "వీర్యులు గురునిదాపరులైరని, తాము మందలించుచుండఁగా వ
"అదేమి చూచెద విదిచూడు" మన్నట్లు కవితలో వేంకటేశ్వరునిఁ దిట్టిది
తులు గొట్టసాగిరి. దేవా! పురాకృతపుణ్యవశమున నిట్టివీర్యులు లభించిన
లకు ననుకొనవలెను గాని వేటముండును కానిండు సాధారణముగా ధ
మ్యుతి కల్గెడి యాయుగంబున మీగీరతధర్మసంహిత తత్త్వోపనిషాదకంబై న
వీరుహర్షదాయకంబై వెలుంగుఁగాక. బృందావనము నరసింహాచార్యు

పొన్నూరుపోస్తు, గరికిపాడు, బాపట్లతాలూకా

(1913 సం॥ సెప్టెంబరు 30 తేది మంగళవారమునాటిల్లునుండి)

శ్రీరామకృష్ణకవులు, విగ్రహారాధననిరసనము.

అనుకరణ నేబదిపద్యముల రచించి తమ కవితారత్నమునఁ బ్రకటి
యెన్న సంకతి పాశకులందఁ జెడింగినదే. వానిం జదివిన విశేషలక్ష్మీరామక
కవులు సర్వలోకగురు తిరుపతివేంకటేశ్వర పూజానిరసనరూపమునఁ దమ
దేశభక్తువుల నెవ్వరినోదూషించుచున్నట్లు బోధపడక పోదు, అయినను వారు
ననామమునుబట్టియు వ్రాసిన టిప్పణియునుబట్టియు జనసామాన్యమునకు విగ్ర

ధన నిరసనమనియే తోచుటనశ్చయము. కానఁ బామరజనాభివాదము గోరియు
 'పర్ధయాపర్ధతేవిద్యా' అను నాశ్లోక్తిని దలంచి పండితులను గవిన త్తములను
 ఏ కీర్తిరామకృష్ణకవులతోడి ధర్మవివాదమువలన నాకు విద్యాభివృద్ధియగుననియు
 మృ వారు రచించిన విగ్రహారాధన నిరసనము మాత్రమే యింతుక నిరసింప
 నదలిడుచున్నవాఁడను గాన సదయహృదయులగు చదువు లిందలి యుచితాను
 శముల నారయుదురుగాక....

శ్లో॥ 'దేవపితృకార్యాభ్యాం సప్రమదితస్యం,' అనిశ్చిత్తవల్లి, దేవపితృకార్య
 లవలన ప్రమాదము చెందకుము, అనియర్థము దేవకార్యమన దేవతాపూజ
 ని మనము తలంచవలయును (పరాశరమాధవీయము 41వ పుటయందు) 'సంధ్యా
 స్ననం జపోహోమో దేవతానాం పూజనం' అని పరాశరుఁడు చెప్పియున్న
 ఁడు; ఇందువలన దేవకార్యమన దేవతాపూజయని స్పష్టపడినది. దేవతల నేకులు
 యు. మనమే దేవుని బూజింపవలెను? దేనియందుఁబూజింపవలెను? ఇదివఱకె
 ఁ పూజించిరి? అని ప్రశ్నలు కలుగకపోవు. వీనికన్నిటికిఁ బ్రత్యుత్తరములు
 పు. వినుఁడు. "సర్వజ్ఞశ్చ హి మాధవః" అనివ్రాసికొనియున్న బ్ర॥ మాధవాచార్యు
 లనారు తమపరాశరమాధవీయమున రిరివ పుటకు ఆగ్నేయేపి, శ్లో॥ ఆర్చనం
 'మనశ్చామివిష్టారమితతేజసః, యత్యత్త్వా మనయస్సత్వే పరం నిర్వాణ
 'పున్నయః, ఇందుఁజేయవలసిన పూజ విష్ణుపూజయనియు విష్ణునారాధించి మును
 ముక్తినిబొందిరనియుఁ చెలియనచ్చినదికదా? ఇక నీపూజనెందుగాఁజేయవలె
 న విషయముంగూర్చి ముచ్చటించుకొందము. వైశ్ణోకమువంటినే "అప్స్యగ్నో
 దయే సూర్యేష్ఠండిలే ప్రతిమానుచ, సుశ్చేష్టేషుపాలే సుసృగర్చనం ముని
 స్సత్రుతం.....

ప్రత్యక్షాంస్తాత్వాదేవర్షి పితృభ్య ఉపకారం ప్రతిమాదిషా సూరి
 రాదిదేవపూజనం, ఇట్లు శ్రుతులు స్మృతులు పురాణములు విగ్రహారాధన
 వింపుఁడనగా, మునులట్లుచేసి ముక్తిపొందఁగా, వది తెలిసి యాచరించిన
 బ్లాకఫట్టమాధపవిద్యారణ్యాది వ్యాఖ్యాతృ శిరోమణులు బోధించియుండఁగాఁ
 తాదాలోకము (అమెరికా) వఱకు వెళ్లి దిగిదిగంతవ్యాప్తి నందియున్న యీ
 'విగ్రహారాధన సాలపృక్షము కీర్తిరామకృష్ణకవులవంటివారు చేయు నల్పవిమర్శన
 క్రోధములయూఁపులకుఁ గడలుచా? కదలదు. ఇంతియేకాదు. వీరి బోధలవలన
 'జాలవలనను బండితపామరులవలనను నిరంతరము పూజలు నైకొనుచును.

హ. కీర్తి వసంతనేన, యది కేవలముక నుదరక్త దానికై
యూర్తి శకారుఁ డహని యది యాత్మ వరించిన చారుదత్తునికా
ధూర్తుఁడు తిట్టితిట్టి యల తోయ్యలిఁ జంపఁగడంగి యయ్యస
ద్వర్తసుఁ డేమి దా మిడికె? దద్దతి నీకుచితంబె పుత్రకా! 1

(ప్రజల్ పరమేశ్వరుఁ గొల్వసేర్చి యీవెంగలి రాతిబొమ్మలను వేడరు)
చ. “పరుఁ డొకఁడున్నవాఁ” డనిన భాగ్యము లేదునుమీ, మహార! య
ప్సరునికృతుల్ గుఱుండు మఱి పార్థివుఁడుక జనకుండు; నిందు నొ
క్కరు దిగఁద్రావినక బరునిఁ గా దని యంటయె; నేదశాస్త్రముల్
మొఱి లిడు నిట్లు; దాని నొకమోఱకు ‘గా’ దనినంత నే మగుక. :

(1) బ్రహ్మముఁగొల్వ దైవవిశ్వాసములేదు వీరికిని ...మాతెదవేమి)
చ. పరుఁ డన నెవ్వఁడో తెలియు భాగ్యము లేకయె పోవుఁగాక, త
త్పరుఁడయి పెద్దలం గొలుచుభవ్యుఁడు భవ్యము లందఁగల్గు; న
న్నరునకు విగ్రహము నెడ, నాయనపట్టున, నమ్మచోట, భూ
వరుకడ, నొజ్జచాయఁ గనుపట్టుఁ బరాత్పరుఁ డేకరూపియై, 1

(జీససుక్రీస్తునం బ్రతిమ నేవను రోసెను)

మ. పరుఁ డెవ్వారికి లేఁడు? బాధ్యులకు, నవ్వారేనియుక దేవకా
దరముక పిడరు; క్రైస్తవాదులకు నిత్యధ్యేయుఁడే యొజ్జ; యె
వ్వారికిక దూరమె నీమతం బెచట సంపాదించి తోతండి? నా
తరమే నిన్ను మరల్చి? వర్ధిలుము శీతజ్యోతిచందమునక.

క్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల పూజలకు లోటు వాటిల్లునా? వాటిల్లదు. “న
మేవజయతి నానృతం.” (ఇందు విస్తరభీతిచే జాలపదలితిమి) తి॥ నె॥

ఇట్లు విన్నవించువాఁడు మహాబాబు కాలేజి సహాయాంధోపాధ్యాయ

విభాగి. శివానుగ్రహవిరాజి

శివురపు వీరభద్రపాకయాజి.

సనాతన ధర్మబోధిన్ సామాజికుఁడు, శికిందార్ బాదు.

(1) హనుమతుగల వాక్యము, వేంకటేశ్వరస్వామివారికి సమన్వయము.
మ. స్వామివారు బ్రహ్మముగొల్బువారల నెవ్వరిని దూతీరి? పరమాణుమేః
ప్రసన్నోకలపు. మఱియొకటి మాత్రము చూపుచున్నాము చ. పరు

(శేర్పడు పనవర్తియున్నిను సభాజనపాత్రయునీయుడు)

సేవనవర్తియు ఘనభువ, నావనవర్తి యగు వేంకటాచలపతిపై
వలె గావల మూనడ, నేవించియెలీరునేన చేహునినవోక 103

శే. గీ. లుబ్ధకుడు పనవర్తి యాల్బుకు లెటు:
గొల్తురో యట్ల కొలిచెడి గొపరికొసరి;
ఇంతయెందుకు ? చెంచురా జెప్ప, డతడు
గాడె పనవర్తి ? మాతునె కాన్మయొసగె. 104

గీ. వాని యేర్పాటుచొప్పున వాడు గొలిచె;
నదియు సామికిదగుగాక, యట్లు కాక
పోవుగాక, యవ్యానికి నేవకుండు
గాడె నెడి వోనమును గట్టబోడు సుకృతి. 105

“శేర్పడుపనవర్తి” యటం, చేర్పాటొసరించితిక్కొ ? యిటు లగునేనిక
ర్పతిచెంకనకుక వా, డచ్చింపడు నుకులు నిక్క మాడితివుతా ! 106

(బహుమార్గవేదులంకేయులుగాఁ దలంపకుము)

యేకమార్గవేదియే వేది, బహుమార్గ, వేది యేటివేది ? వేదు జతడు
ఏకమార్గ మన్న నే ముకుంటివో ? సత్యమార్గ మది ప్రకృతితెవు.
కారొకొ ? రక్కసులో కడు సకార్యరతులో బహుమార్గవేదు’ ల
వ్వారల మార్గముల్ తుడిచు దాడటి దొడిమ ? జయ్యులైనవా
రేరును జెక్కుతోసలనె యేగుచుండు, నయ్యు లొక్కటే
దారిని బోదు రయ్యది సదా జయ మిచ్చు యెం పొసంగుచుక. 107

అరయగ శేర్పు పీపు చతురంగ మొకించుక శుర్తువేదె ? యె
లురిపురి నిక్కతొన నిను నొక్కట శిక్షితుఁ జేటివాడ, నీ
చరిత మటుండె, నియ్యడ నజయ్యుల యెత్తికీరె యెట్లు, త
త్తటపడి సారె నోటువడు తజ్జలదాటు లనేకమార్గముల్. 108

తీర్పెదవు బ్రహ్మసమాజము జిహ్మవృత్తివై’ వేంకటేశ్వరస్వామివారు
సమాజము నెచ్చరి నావేంచి తీర్టివారో ఆయానొట్లు పనిడిననో
యలకుఁ జిక్కుతెచ్చెడివి యని యెలుగుదురుగాక.

వి గ్గి హా రా ధ న ము

చ. ఒకయెడ మూలయె త్తోకట నొండొకయె త్తోకమాటు తేదిబం
ట్లు కదలునెత్తు మంత్రోకదలుక మజియొక్కెడ తేందె చాటు
తొకయెడ నన్నిటం దుదకు నోడును రీ 'బహుస్థానే' తే
రికి జయ మబ్బ వార లొకరీతిని యెత్తుదు చెప్పు లభ్యకా.

(నీ సంగతి యెల్లవారికి నసహ్యమై యయ్యెను)

ఉ. ముంగల సద్గుతుల్ నొలయుపుణ్యలకెల్లను వేంకటేశు స
త్సంగతి సహ్య, మందులకె నల్పుచునుందురు నర్వహ; వృథా
భంగురమైనకుక్షికయి పాపకృతుల్ రచియించువారి కా
సంగతి యెట్టు లబ్బెడి? నసహ్య మలభ్యము కొంతమందికి.

చ. కటికివిడగడరిమ్రొడు, ఘటియింప దటం నెచింగి కామార్జునువై
నటియించు ననాదృతి; వేం, కటవతిసంగతియు చట్టికట? నీ కయ్యెక

(విశ్వమూలన నెల్లరు వివేకులు వేమకతో బరింపగా)

ఉ. "పైదరుబాదు" వీధి నొకయజ్ఞుడు హేలకు నొక్కడేహి బా
మోది చనంగ వేటొకడు నొప్పును మొందెను బాచి 'కత్తిచా
గా' దెగి 'సా' ఫిటుల్ వలయుగా? యని మెచ్చెను; టట్టులే న
నీను కవిత్వపుంగురిను నీతివహీనమతుల్ పరించుట.

(పొంగుచు నుంటి "నీకొ జనులు పూజలొనర్తు" రటించు)

చ. పతులకు నోచుకోని యెలపొయపుటంగన లూరచే హిమ
ద్యుతిమలయానిలాదులను మాటుదు, రాచర ముష్పకీల్ల సంగ
గతపరులైన కాంతలు నికామమహాత్మవముల్ పొనర్చి న
త్కృతులుగఁ జేతు రిందుఁ గల దేవహర్షము నీ నెటుంచె.

చ. ఉపయోగింపవు దేవకాగ్ని మొదటకొ 'నోచానారే చిచ్చ నా
మహరోక్ష' వ్వాను శాసనము కతనకొ మర్వాజ్ఞమై నట్టి క
ప్పవలాపింపగ వచ్చు నక్కటకటా? గూడై వృథామాషక
త్వపదం వెక్కిరి వేస్మృతికొ బదివి? తేధమ్యండు కానించెకో?

కా. అల్పంబే యగుఁగాక నాగరిమ నేనల్పంబనే యాదుఁగా
కల్పల్ప మ్మది తిట్టునీకు నొకసాహాయ్యము గావింప, దే

గీ ర త ము

కల్పమృందును నీ వొనర్చువని యేకమృందు గావింపఁ; డీ
 ల్పం చేగురునొద్దనేర్చి తరలే? శిష్యా, స్వయంవ్యక్తమో! 175

“వేదులవాడు నామఱుది వేదఱుఱువాఱుఱు స్రాసినాఱు వాఱు
 డీదురితమ్మునకొ జెడెడి నే నఱు మొంద” నటంచు నెంచె డే
 మో? దురితంబు వాని దనఁ బోలదు నీకయి వాడు స్రేలుటకొ
 నీదియె పాతికంబు మహానీయుల వేత్తల నడ్డి చూడుమా. 177

గొల్లది చల్లలోఁ గలుపుఁ గొంపకుఁ గొంపకుఁగూడ నీళ్లు, లే
 పల్లవపాణి యేనియు “సెబా! సిది యేమె యపాతురాల? యీ
 చల్లకుఁ దెల్పు చచ్చె” ననఁ, జాన వృథా జల మిచ్చినట్టియా
 తల్లలఁ దిట్టు “నేచెనటి తా నిట నీ రిడె” నం చెఱుంగుడే. 178

ఁ నేల తిట్టితన, మా, గురువే యిటు చెప్పెనంచు గొణుఁగకుమా! యీ
 తమ్మెల్లను మెల్లి ను, పరి నాశిర మెక్కు మిగుల బరు విడి తనయా. 179

శ్రుతిమా రాధనము నిరసించినచోఁ బ్రధాననిబర్హణస్థాయమునఁ
 దక్కిన విగ్రహముల పూజయు నిరస్తము)

తిట్టఁగ లేదు నీవు మముఁ, దిర్వతివేంకటనాథునే చెడం
 దిట్టితి విగ్రహార్చనవిధి నిరసించుట, కైనఁ గాశికా
 పట్టణనేత దిట్టుటకుఁ బాల్పడ వే? మఱఁ డగ్గిగణ్యుఁ డా
 దట్టనిఁ దిట్టినప్పుడ “ప్రధాననిబర్హణ” నీతి సార్థమా. 180

‘శ్శత’ ఇతి వివరణమునఁ, గాశ్యపి చనుఁగాక కూలకలీతం బగుచుకొ
 య్మగుఁ గాశి యది “య, ద్వ్యశ్యం తన్నశ్య” మనువిధికి లోఁగదునూ.

(కల వేంకటనాయక, అను వచనము)

ఁ. ‘గల వేంకట’ యను, మాన మ్మండినను గాశి మహిమ మధిక మె
 యు లెట్లట్లుగుటఁ ‘బ్ర, ధాననిబర్హణత’ కదియ తగుఁ జమి పుతా).
 శ్రీమలలోనఁ గాశీ, క్షేత్ర మ్మత్తమము దానిఁ జెఱవినపై నే
 శ్రీమత్తేనిఁ జెఱుచుట, పాత్ర మ్మద్దాని విడువఁ బాడియె కుట్టా. 183

యెఱు కాశి కేగుదురొ, యెందఱు తిర్పితిఁ జూడఁ చోదురొ?
 యెదుమకాదె? సర్వపృథివీస్థలి క్షేత్రములెల్లఁ గాశితో

వి గ్ర హా రా ధ న ము

హం ముఖదూర నయ్యది చెడక జెడు సర్వము. దాన నున్న రాతిం దెగఁ దిట్టి విగ్రహవిధి నిర్వహించువుగాక యీసయిన్.

(దిక్కుచీ కొండయొక్కీతిని దేవుడ? తిర్పతి వేంకటేశ్వరా)

చా. మొక్కులు ముడ్చులం గలుగుముగ్గులు మాత్రమె వేంకటేశ్వరాఁ డెక్కుదు, రల్లకాఁ కెవరేనియుఁ బోయెద రల్లుకాన న మ్మిక్కిలీకంటి లింగమును మీఱుము దూఱులు పోవునంతఁ దా దిక్కుచీ దాన విగ్రహవిధి నిర్వహించుట సర్వసిద్ధమా.

చ. కావునఁ గాశీక్షేత్రము, పోవలయున్ ముందు దానిపోకకునై వా చావిధనము నెలయింపు వృ, థా వో దది చెడియెత్తుఁ దగుకవివేదిక

చ. అట్లాసర్పితివేనియది గంగబడు, మీఁద రామేశ్వరము ననుద్రమున వాఁడై బ్రయాగయు నటుపై గయాత్రయంబడుగంటుఁ బత్తదన్తపై నల్లంత రంజేసునవతార మదియుఁ గావేరిలో ముచ్చ దేవేరితోడఁ, తిదపఁ గాంచ్యాదుల శేర్వావు. నందలో దక్షిణదేశయాత్ర లవి సుః.

తే. గీ. పైని “మక్కా మదీ” నాది పరమముక్తి
దాయకక్షేత్రములు మహధర్మకాస్త్ర
మాప్యపరదేశయాత్రలు శిష్య! మన కు
పాస్యతాభాజనములు గావలయున్కొక్క.

(మే మీవిధిసర్వసంగళము నెప్పుడుఁ బాడుమమయ్య నీకు-)

తే. గీ. “పాముతోఁ జెలగాటముల్” పనికి రావు,
శేషులై లేకుపై నేల రోష మన్న,
విందువో? విన, “పిళ్ళరజేర” వైతి,
విన పని యెఱింగియుచుజెప్పెదను గుహః!

మ. గురువిద్వేష మొకండుచాలదె? వృథా మూర్ఖుండు యీ వేంకటేశ్వరవిద్వేషముగూడ నేరుటికి? దేవద్వేషమున్ దేవకోత్తరవిద్వేషము లెందునుం గలియుచుండు దెట్టివో నీకు నే నెఱింగింపన్ వలెనే కుమార! సుఖివై యీ త్రోవ రాఁబోకువి

మ. గురునిందాదురితంబు చాలక వృథా గొండాట లీ వేంకటేశ్వరనిందాదురితంబు లేటికి; బా! సంస్కర్తరహిత చాలః; దే

నరహస్యములజోడి బోకు మని సంబాలింప శక్యము గా,
మరుఱు బోకుము భక్తి లేనియెడ నీ వద్దేవుపాదాబ్జముల్. 191.

నరుఱు మునై నచో నిడుత్తునమ్మగు మేరువు, మంగళంబు లీ
చక్షుమచి వెన్నుపాదితివొ యన్నియు నన్నియశోటులై నినుక
డంగి పరిచినట్లు లలతిర్పతివేంకటనేత చేయుఁ ద
చ్చరణములెట్లు పట్టిన నొసంగు ఫల మ్రులదేవుఁ డర్భకా. 192.

మంగళముక బరించు టని మంచిదియే గురుమూర్తిగూర్చి య
మ్రుంగళమూర్తి నీమనసు మర్మమెఱంగి యిలోధికముగా
మంగళముల్ ఘటించుతఁ బ్రమాదములక తమియించి దానిచే
తం గరుణార్పణం దిరు దైవతమూర్తిక చెల్లఁగావుతక. 193.

అర్చన దీర్ఘశుండగనియజ్ఞాలయందున డాఁగి సారెకుం
దెప్పతి వేంకటేశ్వరుని దిట్టెదు నోరికొలంది, నిట్టిని
దెప్పిము దైన్యమున్ * గవిరదస్సులెటో సకలమెఱంగి యె
ట్లున్నులు పుచ్చుచున్నయెయో? కను నించక విప్ప చర్భకా. 194.

* భవత్ప్రణీతగీతామ్నయంశుత్వా సంతోషవశా దేవం విఖామి||
అతు కరుణానిధయః||

గోకేఽస్మిక్ కలీనామకాంధశమనవ్యాజే తమో దూషితై ర్గుర్వాదిత్యైః
శ్చ ఒహుభి ర్ద్వారీకృతే సజ్జనైః కృత్వా గీతభారతం బహునుపర్వాసం
యకం. కద్వదోద్భేదతః పృబంశ మతులం యాతౌకవీంద్రా స్తమః
నార్దగౌ కీంపతివేంకటేశౌ కళాసమగ్రావిపపుష్పనంలౌ సుజ్ఞానదా
స్య సమ్యక్ కృతీశితారౌ జయతాం రజజ్ఞౌ శ్లో గురుభూసురదైవదూష
న్మకృతేనోఽంధదృశో విమృషేతత్త్వాః కలిసంకలేతాశ్చతాః పృబుధాః
భృత్కటకాంచితా శ్చరంతః శ్లో ఏతాద్భగ్గంధనిర్మాణే లోకజ్ఞానా
ణే భవంతాపేవ దక్షౌ ద్వౌ కింకవీంద్రఘటావరీ||

నంచాగ్ని, మార్కండేయకాస్త్రీ. కనిగీతాలూకా
పోలవర గాంధువానీ. పరకృతే పాతగుంటూరుపురవానీ.

శ్లో వికృష్టకైవలు గురుఁడ పడఁగటచే నవ్యుడైనను శత్రుస్మృతి తుల్య
స్త్రీకే నాన్నయమును డమచే జెప్పించటచే నెరియఁ బ్రశంసనీయుడే.

వి గ్ర హ రా ధ న ము

తే. గీ. *అమృతపుట్టిల్లు నీకింజరమ్ము, దాని

“లంజలకుఁ బంజరంబునెడుంజెనంటి.

వారు చెట్టెక్కి కోకిలమ్ములైరి. తమ నడువజేశములను వినరు సరికదా, ఏ సాహసప్రయుక్త శతకారులనుగూడ రచించ సాగిరి. ఏదియో తీగఁ ద్రోవారు దారితప్పినట్లు వీరప్పటికిని ప్రోవకురారు. కానిండు, వారికై యఁ గ్రంథము వారికొక్కరికిఁ గాకున్నను లోకమున కంతటికి నుపకారకము తప్పదు....

స్కూలుమాష్టరు.

శిష్ట వెంకట సుబ్బకాస్త్రి.

అప్పాపురం

బాపట్లపోః

శ్లో॥ స్వచ్ఛందపునరత్సుధారసర్పరీ మాధుర్యసారస్ఫురః ధీరోదార
పదాన కవితాసింహాసనాధ్యాసినా॥ ఈశామాత్యనిబద్ధ సర్వకుకవిప్రాగల్భ్య
గ్రహం॥ శ్రీమత్తిర్వతివేంకటేశ్వరకవీంద్రా॥ శిష్యకల్పద్రుమా॥ శ్లో॥ అ
తం కృపయా, చంపకమాలాం మదర్పితామేతాం, ఇత్యభివాద పురస్సర
ర్థివమాతనోమి యువాం॥

చ॥ కలి కలుషాన్మదైకమదఖండనచండసరస్వతీసము, జ్వలనం
శౌండ మపవారితవైరివృథావితండమై, వెలనెడుగీరతాగమము వీనులః
నిందు నెల్లవా, రలము పఠించినారము పరాపరమూర్తులరైన మీకు శిష్య
పూరుషుల్ గురుయశోఽనూనమ్మునఁ దమ్ము మీమ్మునం, దుల నిడికోఁ
సరితూఁగ భ్రమించియు మీయశంబు దొం, గిలు పనిఁబూన దానిఁ దః
మెల్లడ వెల్లడించె మేకులుబిగియించి లాగితిరి కోయని కూయఁగ సర్వమ
మ్ముల్ జరిపించి మించితిరి. మూలముడుంగఁగజేసి మేల్పునం, గులఁ ద
నెంచితిరి, కోయిల లోర్పునె యట్టిధాటి కా, జలిబిలిమాటలు న్నగవునేత
దగవంచు మీవిపక్షులకు జగమైతాఁడెలుపఁ జొచ్చె, పికోద్ధతి చచ్చె,
భూ, వలయముమెచ్చె మీయశమభంగురమైకడుపెచ్చె..., వైదుషీః
నుగాను నన్నొక చిన్న శిష్యుఁగాఁ, డలఁపుడు కై పశేషుఁడ... గమలా పురి
దుఁ గడ్పమండలికా!.

కై పశేషకాస్త్రి. కమలాపురం, కడపజిల్లా.

‡(రామకృష్ణ మహాభారతము, వింజరపర్వమునండి)

క॥ వింజరము...వేశ్యా (లంజల) పంజరము...”

వీవు ననుఁగాని యెవ్వరి నేనిగాని

యెట్టితిట్లు తిట్టిన గణియింపవలెనె!

194

యయ్య నెఱుఁగుదే యతఁడు పాపకమా? తాత నీకగుఁజుమ్మి తల్లిదండ్రుల
నెఱుఁగుదువతఁడువంటలవాఁడెయతఁడుబావకుజ్ఞాతియగునొకాఁడొ
మేల్మీ' మీయాతఁడేమిక్కుటంపున్ ధూమపాయిజూదరి గ్రామపాచకుండు
కనొండొక్కచంద్రుఁడెల్లభూములనమ్మి యేమిచేసెనొ? నీకు నెఱుకనడచే

లే. గీ. ఇట్టియాత్మ సంబంధులకెల్లఁ దవుల
నింజరమ్మును దిట్టితి, వింజరమున
కిక్కధకు నేమి సంబంధ? మిల్లునాకు
నచటనుండినయంత నేమయ్యెఁ బుత్ర.

గీ. పాచకత, యాచకత, నీళ్ళుమోచుపనియఁ,
గృతమునుజచి యవాచ్యముల్ గిలుకువాని
పనికిఁ దుల్యమ్ములనుకొను; పడరువారు
సరకమున వారి నేటికి నన్వేదీవు!

ఇంజరమేమి చేసె మతిహీను నినుకొ గని ప్రీతికల్పి *“నీ
కుం జన దిట్టిదుర్లయము, కూళవుకాకుము, వేంకటేశు ప
త్కంజరజంబ వీ విపుడు కాటులు పేరినలాభమేమి” నా,
“అంజలపంజరం” బయి యలందురునే? “కవికుంజరం” బరే? : 196

గీ..చీ||...పాచకులు, యాచకులు, నీళ్ళుమోచువారుగలరు కొందఱు కొం
దొకమందు”) (రా, కృ, భా, విం, ప, చూ.)

గీ...వింజరమందు మేల్మీబంగారమువంటి న్యాయపథగాములు...“పీ||...
న ధూమదండాదుల నేవించి యపగతభాగ్యులైనట్టివారు...” జూదం
కుప్పలపాలైన యట్టివారు, (రా, కృ, భా, విం, ప, చూ.)

గీ...నందొక్క సురక్షిగలయాండుగా నమ్మియర్థమ్ము గోల్పోయినట్టివారు”) (రా, కృ, భా, విం, ప, చూ.)

(* క||...కొందఱు విద్య, ద్రణమునభిక్షేపింపన్ గణఁగుదురు”)

గీ. — ఈ పద్యము నందేమి, దీనికిఁ బూర్వముననున్న, 104, 105. నందొక్క
గీతములందేమి, వెం|| రా|| తెనరిని మనమందుంచుకొని, కుంఠలు, గుండ్రము

వి గ్రహ రా ధ న ము

శ్రీ. కాలికాఘట్టానగలవిజ్ఞః దొక్కండు నిన్ను బర్హిర్యభునిం బొనర్చె
నైజామురాజ్యమునఁ గలవారెందఱో నీవేరు వినుటకే యోప మనిరి
కడప కన్నుల్ ప్రక్కఁగల పాంజులెల్ల నికొగలిపురుషునిగాఁగఁదలఁచుచు
రల్లనెల్లారివై పంతుమున్నె నికొ బతితునిగా వాగిసి పంపఁచొవఁగి

గీ. తెఱిగె విజయనగరము నీ హేయదశను
చెరిసికొనియె గుంబూరు నీ చులుకదనము;
ఇంజరంబును గూసిన యెడ్డకూత
తెన్ని గాఁగిమమ్మలను గూసె దెఱుంగఁ జెపును. 1

శా. ఏయూరికొ దెగఁదిట్టనేమి యగు, నీవెవ్వారలకొ గొట్ట నే
మా; యాభార్థ్యము డాఁగ; దింజరము మాటట్లుంచు నీ దబ్బుజల్
నీయాత్మకొ గనుపట్టినే, అది నిను 'న్నీచుండ వీ' వందు; దా
కోయకొ మానెనె ? దానిఁ దిట్టికొను వేరుకొ రారు నీబోలెకొ. 1

గీ. రమణ శ్రీలక్ష్మీచరసాపురమున మొన్న
రావు శ్రీచెల్లయంబకు రాణయెనఁగ
జరిగినది పష్టిపూతిఁ, యచటికి నీవు
రావు, బావయు రాఁడు. మీచేప దెలిసె. 1

(1914 సం॥ నవంబరు నెల 17వ తేదీ మంగళవారం శనిలేఖనండి)

పష్టిపూర్తి, అవధానములు.

ఈనెల 9వ తేదీ సోమవారంనాడు చెల్లాయమ్మరావు బహద్దరువారి ప
పూతిఁ మహోత్సవము జరిగినది... వెంకటరామకృష్ణకవులను, తిరుపతివెం
కవులను అవధానములకు శ్రీ చెల్లాయమ్మరావువారు పిలిపించగా మొద
లమృతించిరి. అంత కార్యక్రమపట్టికలు అచ్చొత్తింపించిరి. ఏకారణముచేత

ములు, సంకములు, లోనగునీచపదములతోఁ దిట్టమొదలిడిరో వారలెల్లఁ
మాత్రము సాహిత్య సాహిత్యములుగల్గి కవితచెప్పఁ గలవారనియు, సంపన్న
హస్తలనియు. పిండ్రకృతశ్చతురము రోయుటచే సకలము నెఱిగిన వారియె
నేమియు ననఁజాలక యిట్లుతిట్టఁబూనిరినియు. నెఱుంగఁదగు, మఱివారినే
గ్రామము నెల్లఁదిట్టవొరఁగొనుటచే నాగాగ్రమమందలి వారలెల్ల పీఠికృష్ణు
నేవగించుకొనువారేయని విన్నవమకాన వ్యాఖ్యాన మనఁజేయును.)

మకృష్ణకవులు వచ్చటకు వీలులేనట్లు సూచన చూపింప నాకార్యక్రమపట్టిక
 ౧ వదలి, తిరిగి కార్యక్రమపట్టికలు ముద్రింపించి... ౩ వ తేదీ తిరుపతి వేం
 కటకపుల శిష్యులలో నొకరగు (బహుశా) వేలూరి వేరామశాస్త్రిగారిచేతను
 శ్లాఘనము చాల బాగుగా జరిగినది. రు.11రిలు బహుమాన మొనర్చిరి...అవధా
 కు రెండు సూటపదార్థు బహుమాన మిచ్చిరి. తిరుపతి వేంకటకవులకు
 కటరామకృష్ణకవులకు సమావేశము కలుగుచున్నది. యెద్దియో వైచిత్ర్యముగా
 పని ఆనేకయూళ్ళనుండి చాలమంది జనమువచ్చిరి... శ్రీరాజా చెల్లాయ
 శ్రీరావువారి పెంటివారే పితాపురం ఆస్థానమునకు సంబంధించినవారు పిలపిం
 ప్పడు సభకురాని వెంకటరామకృష్ణకవులను, మరి యేరాజులు వీరికి తిరుపతి
 కటకవులకును సమావేశము చూపించి సభ చేయింపగలరు. ఇంక యిట్టి
 హ యెద్దియయిన ఎవరికయిన నున్నయెడలఁ అద్దిమానుకుండురుగాక. ఇట్లు.

తులక విశ్వనాథము.

చ. 'అనది'లటంచు మిమ్మెఱుగు నంతకుమున్నె జగంబు! చెల్లెన-
 జననికి పట్టిపూర్తి, మనకాస్త్రికిఁ దిర్రతి కట్టిపూర్తి, భూ-
 జనులకుఁ దుష్టిపూర్తి, ధృతిచాలని బాపకు నష్టిపూర్తియై
 దనరుకతాన సర్వవిధితం బది యయ్యె నిఁకేమి వ్రాసెదో! 200

చ. పిలువగలేదో? మిమ్ములను, బిచ్చిన 'పత్తు' మనంగలేదో? పైఁ
 డలఁ కుదయింపలేదో? కలత త్వము లోక మెఱుంగలేదో? య
 న్యుల నటులుంచు, శీకరుఁడు యోగ్యుఁడు సూర్యవిభంకు రాజబం
 ధులును నిజం బెఱింగి రని తోఁపదో? నీమదికేని యర్చకా! 201

గీ. సకలము నెఱంగియును నిన్ను సాఁకువిభుని
 మోముచూచి నిశ్చేమియు మొగము నెమట
 నాడకుండిరిగాక, నీయనృతములకుఁ
 బార మన్నదె? నీగుట్టు బయలుగాడె. 202

చ. ఈ వొనరించుదోషము లనేకము; లందును నింజరంపు భూ-
 దేవులబోలి కేగు టది తీరనిదోషము, వారి పాదముల్
 కేవలభక్తి మొక్కి ములిగింపకు, 'మాచెడుకూఁత లెల్ల నా
 బాపలిఖించినాఁ' డనుచు వారికిఁ దెల్పుము కాంతి కల్గెడికా. 203

వి గ్ర హ రా ధ న ము

- ఉ. చూడఁడు గాక చూచునెడ సూర్యవృషాలుఁడు గూడ వేంకటా
ద్రోహపూన మొప్పినను దీనికి నొప్పికొనఁడు; గ్రామమం
దేఁడో యొకండు నీకు పరియే యగుఁగా కది కారణముగా
గాడఁగఁ దిట్టిపోనెదనె గ్రామమునెల్ల; వివేకి నైచునే.
- ఉ. ఎప్పుడుగాని సూర్యవృషుఁ డీవును చావయ్యవార్యులు తప్పుడుం
జెప్పులమారి విప్పినుడిచెయ్యులు తాఁ దిలకించి యుండఁ; దె
ట్టొప్పెడి జూచెనేని; యతఁ డొప్పిన వొప్పుత, మేముమాత్రం
యొప్పులకుప్ప యొప్పినటు లుల్లమునం దలపోయ మర్చకా.
- ఉ. ఆయన చర్చనమునకు నందనివారము మేము, కాకతా
శీయము గాఁగ నాన్మపనిలింపుఁడు మాసభ కేగుదెంచుచో
ప్పాయితమయ్యో గాని యది యతఁటిభాగ్యము లేనిదయ్యో, లే
దా, యతఁ డిందు కేమనునో యానుడు లిందు లిభింపకుండుమే?
- చ. సమిడి పత్రికన్నికపి 'తజ్జలమెప్పును గొల' డటంచు న
య్యనఘుఁడు నెప్పుఁగాని 'కవిసంతన కేల నుపానమామ్మ గై
కొని మరిచూడ నేయఁదగు కొంటె నుడు ల్లిభియించి పాప భా
ననమగు' డంచు నాన్మపతీచందుఁడు చెప్పు నవంగఁ జెల్లునే.
- ఉ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని దేవుని దిట్టెడినీకుఁ బ్రాంతె ? యిం
జరము; భవద్విధంతుమచుజన్ములు లే ర్దమజన్ము లుండుని నీ
దురితపుధోగణిన్ గడకుఁ దోచుచుఁ దిర్పతివేంకటేశుఁ డిం
జరపురవాసులున్ ముఖ మొసంగి త్తమింతురు గాక వీరకమై!

గదల

ఇది శ్రీ... తిరుపతివేంకటేశ్వరవిరచితంబగు విగ్రహరాధనము

సంపూర్ణము.

త ప్పొ ప్ప ల ప ట్టి క .

పుట.	పంక్తి.	తస్య.	ఓస్య.
1	1	న్యాయేన్య	న్యాయేన్య
3	3	గల్లరీడనపచ్చ	గల్లరీడనపచ్చ
5	21	కిక	కిక
7	6	బ్రాకుచుంటి	బ్రాకుచుంటి
„	11	ముందర	ముందర
13	3	దేవుడె	దేవుడె
„	12	దొదువేని	దొదువేని
27	23	తెల్లమ	తెల్లమ
29	21	యక్కటక్కటా	యక్కటక్కటా
32	16	మొఱకన	మొఱకన

విగ్ర.

హ ర ద త్త వీ జ య ము

ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రి

హ ర ద త వీ జ య ము

శతాపధానులు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామ శాస్త్రిగారిచే
బరిష్కృతము.

రచయిత
ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రి

1953

కొండా శంకరయ్యగారి (పిమ్మియర్ ముద్రా)శాలయమున
ముద్రింప బడియె, సికింద్రాబాద్.

శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

విజయి.

“భగవత్సేవకన్న భాగవతసేవ కొంతొకసుఖపు” అ
 శ్లోక్తి సనుసరించి శ్రీశ్రీశ్రీ లోకారాధ్యులును శైవాచార్య
 లునునగు హరదత్త శివాచార్యులవారి విజయచరిత్రంబుఁ దెలు
 వినచించి తమ సముఖమున నిడుచున్నాఁడను, నేఁ జిఱుతనాఁడ
 లలోఁ జదువునపుడు మామకవైయాకరణగురులగు బ్రహ్మ
 పూరి సీతారామశాస్త్రిలవారిొకనాఁడేవో ప్రస్తావనావశంబున
 దత్త శివాచార్య చరిత్రంబు సాకల్యంబుగ నువ్వసించిరి. తద
 యాచార్యచరిత్రంబునం దామోద ముద్భవిల్లి యస్తేషింపఁగ
 న్నందీయ శైవమతమూలాచార్యులగు ద్వాదశాచార్యులలో న
 నాచార్యులుగఁ దేటపడుటయే కాక యస్మదీయాన్యయక
 షుఁడు శ్రీశ్రీ మంత్రారాధ్యునిచే రచింపబడిన చిన్నగ్రంథ
 త్మకమొండు లభించినది. అ పు డింక ను ద్విగుణీకృతో
 ఁడనై వీరి చరిత్రంబు స్వభాషలో రచించినఁ గృతార్థుఁడ న
 భావించితిని. ఈభావన చాలకాల ముదరగతమై జీర్ణప్రాయమ
 నేటికి మూడువత్సరముల క్రిందఁ గ్రియారూపంబున నుద్భిన్నఁడై
 రూపంబున నిష్పన్నంబై ప్రకటింపఁబడినది. కావున నిద్దానిఁ
 హరదత్త దేశికేంద్రునిగూర్చియు నించుక వ్రాసెదను.

హరదత్తగురుఁడు చెంగల్పట్టు జిల్లాలోని శ్రీకాంచీ
 మందొక బ్రాహ్మణ వైష్ణవ వితంతువునకు శివానుగ్రహంబున
 శివానుగ్రహంబుననే చిఱుతప్రాయంబున నుపనయన శైవదీ
 శాస్త్ర పాండితీగరిమంబును వాదశక్తినిఁజెంది కాంచీపురం
 తరమునుండి శైవమతంబును బాసి వైష్ణవదీక్షను జెందినట్టిశ్రీక
 చోళభూపాలుని యాస్థానంబునఁ బాంచరాత్రపండితులను
 జయించి యంతఁదనియక నిదళనమునకై శ్రీమదేకామే
 గోపురంబునఁ దప్తలోహనిశ్చేడి నధిరోపించి చోళరాజు
 శైవదీక్షితునిఁ బొనర్చి ప్రపంచమందు శైవమతవిజయంబు

ననునది వస్తురూపము. ఇద్దాని నేను విపులీకరించి వ్రాసితిని. రదత్తుని తలిదండ్రులయొక్కయు మాతామహాదులయొక్కయు సంబులు కల్పితములు. తక్కినచరిత్రంబంతయు సాంప్రదాయ పై నైవాచార్యవిజయగ్రంథసంపాదితమునై యున్నది. ఇతను ండ్లక్రింద మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమందలి ప్రొఫెసర్ శ్రీ వార్యనారాయణశాస్త్రి, M. A. రీడరుగారు హరదత్తశివాచారినించి యొక యువన్యాసంబును గోరక్ పురీప్రచురితశ్రీశివాంకమందు బ్రకటించిరి. అందు హరదత్తునిజన్మగ్రామము తంజావూరు కంసపురంబనియు అం దగ్గి శ సన్నిధానమందు నిజమహిమం ద్రులందు చూపెననియు తలిదండ్రులు పరిత్యక్తవైష్ణవమతం నిఁ గుఱించి విచారపడిరనియు వారువ్రాసిరి. నాయీకధకును గొంచెము వ్యత్యాసమున్నను గధానాయకుఁడుమాత్రము తప్త ఫిరోహణము శ్రీచతుర్వేదతాత్పర్యసంగ్రహగ్రంథకర్తృత్వము వానిచే నొక్కఁడుగనే యున్నాఁడు. ఇతఁ జారిత్రపరిశోధకాగ్ర కస్తాకీనసతీర్థజ్యేష్ఠులును విద్వత్ప్రవీణులునగుకీ॥శే॥బ్రహ్మ చిప్రభాకరశాస్త్రిలవారు నాయభర్తనంబున హరదత్తచరిత్రం కాగితమందు వ్రాసినాకంపిరి. అద్దానికీసీ ప్రొఫెసర్ గారి వ్యాసం ప గొంతభేదంబును నాయీకధకు మఱొకకొంతభేదంబునుగలదు. స్త్రీలవా రంపిన కథామాతృక నాకుఁ జెందక పూర్వమే నే నేకులచే విని నైవాచార్యచరిత్రంబందుఁ గాంచి యీచరిత్రం పితిని. ఎనను బాధకమేదియు లేదు. జన్మస్థానము ద్రవిడదేశమం పురంబై నను గాంచీపురంబై నను సమానమే. ఏకామేశసన్నిధి నై శసన్నిధానమున నై నను నొకవిధమే. ఇత హరదత్తునిజననీ దర్శనమందు మాత్ర మించుక భేదం బగుపడును. తావన్నాత్ర ను లోగడవ్రాసిన ప్రధానకథాసాధకములు తప్తనిశ్చేణ్యధిరో చతుర్వేదతాత్పర్యసంగ్రహగ్రంథకర్తృత్వము పంచరత్నశ్లోక మున్నగునవి సాధారణధర్మంబు లస్మత్ప్రధానాయకాఽభేదం తిపాదించుచున్నవి. యిట్లించి ద్భేదంబున కేక దేశవికృతన్యా నెట్లో వైరుధ్యాభావంబును సహృదయులు యోజింతురుగాక

యని మనవి. ఇకను హరదత్తాచార్యునికాలము నిణాఁయి
శ్రీరామానుజపరంపరాశిష్యుఁ డగు శ్రీకూరేశపండితుని కూ
గ్రంథమందుఁ గూరేశుఁడు హరదత్తవాదంబునకు బూర్వఁ
యున్నకతమున శ్రీరామానుజులకాలమున కర్వాచీనుఁడనియు
పండితునికన్నఁ గొండొక పూర్వుఁ డనియును దోచుచున్న
మానుజులకుఁ బూర్వుఁడు కాని సమకాలీనుఁడు గాని యైనచే
మానుజులే వారివాదంబునకుఁ బూర్వపక్షముచేసి యుందురు. ఆ
లేదు. హరదత్తుని పరోక్షంబునఁ దద్వాదంబును గూరేశఁ
పూర్వపక్షించుటచే పైభావన ఋజువగుచున్నది. ఇక శ్రీ
జులు క్రీస్తుశకము 1017లో జన్మించి 1130వఱకు జీవించి శ్రీ
నాపకులై తద్వ్యాప్తిం బొనరించినట్లు చరిత్ర మగుపడుచున్న
త్తుఁడు రామానుజులచరమదశయందు జన్మించి యుండునని
చున్నది. ఇకను శ్రీవిద్యారణ్యకృతశంకర విజయకావ్యం బ
శంకరభగవత్పాదాచార్యులవారు వాదార్థమై శ్రీశ్రీసీలకంఠభగ
చార్యుల సముఖమున కేగినపుడు తదంతేవాసి హరదత్తుఁ
వ్రాయుటచే నాహరదత్తుఁడీతఁడేనా భిన్నుఁడా యను సంది
హరదత్తునికన్న సుమారు వేయిసంవత్సరములు పూర్వులై న
కంఠులకాలములోని వాఁడీయన యగుటెట్లుపొసంగును.

సమాననామధారణము బాధకముగాదు. ఇకఁ గల్పసూత్రమున
బా న ర్చి న హ ర ద త్తు ఁ డు చ తు ర్వే ద తా త్ప ర్య స
గ్రంథకర్తకన్న భిన్నుఁ డని కొందఱు వ్రాసినారు. సాధ
గనపఱచలేదు. భిన్నుఁ డనుటకుఁగాని యభిన్నుఁడనుటకుఁ గ
సామగ్రీప్రకటనావశ్యకత సామాన్యంబైనను భిన్నుఁడనెడువ
ళరంబని పరిశీలకు లరయకపోరు. వారు భిన్నుఁడని యెట్లనిరి
భిన్నుఁడని యట్లే తలఁచుచున్నాను. ఇకఁ బ్రస్తుతప
గూడ శ్రీసీలకంఠారాధ్యపారంపర్యములోని. వాఁడని ప
ఇప్పుడు ప్రచారములోఁ గలశ్రీశంకరాచార్యాదిమతపీఠములు
ములో శైవాచార్యపీఠములు గొన్ని యుండెను. అందు |

ము మిగులప్రధానము. ఆ పీఠాధ్యక్షులెల్ల శ్రీకంఠసీలకంఠుల
 బువఁబడుచుండిరి. కావున హరదత్తాచార్యసమకాల మందు
 సీలకంఠారాధ్యునియొద్ద గౌరవాధిముగా హరదత్తుఁడు శుశ్రూష
 పడును. గాన నట్టి ప్రతీతియు బాధకముగాదు. పదంపడి కొంత
 కాపీఠములు మతాంతరాకాంతములైనవి. ఈయది గొప్పపరి
 కచో నుద్ఘాటించిరి. ఇప్పటికి హరదత్తునికాలమును నైతిహ్యం
 చిచ్చి వ్రాసితిని. ఇత శివానుగ్రహముచే హరదత్తుఁడు జన్మించు
 పదీక్షాదుల నొందుటయుఁ గైలాసయాత్ర మున్నగువానినిఁ
 క్కాలంబున విశ్వసింపరని తెలిసియుఁగూడ శ్రీవిష్ణుచిత్తీయ
 సయందలి శ్రీగోదాదేవీ జన్మమును భగవత్పరిగ్రహణంబును
 వేశంబునుమున్నగువాని నమ్మినపాఠకులట్టివారు భక్తులుగొండ
 న్నక నమ్ముదురని దృఢముగ భావించి యిప్పటికిఁ బూర్వమందే
 క్తివిరచితంబైన యిచ్చరిత్రంబును నాంధ్రియం దవతరింపఁ జేసి
 హరదత్తుఁడుపన్యసించె నని వ్రాసినభక్తపాఖ్యానంబును
 రాణసభ్యైహ్వార్తరఖండమునుండి గ్రహించి యనువదించి
 హరదత్తాచార్యుఁడు రచించినచతుర్వేదతాత్పర్యసంగ్రహగ్రం
 థము నే నాంధ్రీకరింపలేదు. అయ్యది కేవలశాస్త్రవిద్వేద్యమై
 వ్యప్రాయంబుగ నున్నది. నా యీప్రబంధశైలికిఁ దద్బాహం
 లికిఁ మిక్కిలిభేదంబుగ నుండునని కొన్నిశ్లోకంబులకుఁ బద్యం
 సి కూడ యిందుఁ జేర్పలేదు. శ్రీవారి పంచరత్నస్తవమును
 యాపనిపదముక్కులను నిశ్శ్రేణ్యధిరోహణఘట్టమం దాంధ్రీ
 క్రితిని. ఇందుఁ గొందఱు నేను స్వదేవతామతాభిమానమునను
 సంబుతోడను నిద్దాని రచించినయట్లు దలంతురేమో కాని
 తరదేవతాద్వేషంబు గాని యితరమతద్వేషంబుగాని లేకమే
 నేను—శ్లో॥ శైవావయం నఖిలు తత్ర విచారణీయం । పంచా
 నితరాం తథాపి । చేతో మదీయ మతసీకుసుమావభాసం ।
 ధర్మతి గోపవధూకిశోరం॥ అని వ్రాసిన కవియట్టివాఁడను
 వ్యదృశుఁడగాను. నాకుఁగల శ్రీవిష్ణుభక్తి మద్విరచిత శివతత్త్వ
 శివపారాణము మున్నగువానియం దందందుఁ బకటితమెయు

న్నది. ఇక సీప్రబంధము విద్యత్కవిరాజశేఖరులసాదరపరిష్కారమునకుఁ బాత్రంబగుట విబుధలోకాదరభాజనం బగునని దృఢపఱచుచుఁ బరిష్కర్తలకుఁ జోతలొనర్చుచు నింతతో నీపీఠికఁ జెదను.

*మదీయేఽముద్రిత శివతత్త్వనిఱ్ఱయే— శ్లో॥ శ్రీచక్రాయుధః
చయ శ్రీనాయకో మాతులః । లక్ష్మీ-రామతులగేహినీ కమల
ప్రమోదావహః । నాశీ మామకసోదరీ ఋషిగణోస్మద్బాంధవ
ఇత్యేతద్దది భావయేఽ హమనిశం జానీహి విశ్వాధిరాట్ ।

ఇట్లు విద్యత్కవివిధేయుఁడు.
ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రి
శికిందాబాదు.

విద్వదభిప్రాయములు

ఈ కృతిపరిష్కారము

శతావధానులు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామ శాస్త్రిలవలె

చిరివాడ

కృష్ణా

ది. 23-2

అయ్యా !

మీ హరదత్తచరిత్రము చదివి ఆనందించితిని. మీగఁ
దిద్దఁదగినదిగాని విసర్జింపఁదగినదిగాని నాకుఁగానరాలేదు. మిక్కి
నున్నది. అట్టితఱి మీరు వ్రాసినవన్నియు వినయవాక్యములు. ఇ
కానిండు నైష్ణవమేకానిండు ఇంకేదియైనగానిండు కవిత్వములో
రసభావముదాగ్రతరస్థాయికి వచ్చినపుడు అది సార్వజనిక
యాస్థానకరమై భాషలో అమరత్వము చేకూర్చుకొనును. ఆ
మీగంధమొకటి. శైవమునుగాని శాక్తమునుగాని కవిత్వము
ఇంకను కొన్నిగంధములతో తెలుగువారికి మీరు కర్ణర
చేయుదురు గాక.

వేలూరి శివరామశాస్త్రి

ఉపాధ్యాయపండిత పరిషదధ్యక్షులు - బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది
నారాయణ శాస్త్రిలవారు ధవళేశ్వరము.

ది. 23-2-33

బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు ర
హరదత్తవిజయమును సాదరముగాఁ జదివితిని. శివభక్తినిష్ఠాత్మ
మతప్రచారమునకును శైవసారస్వతాభివృద్ధికిని దీక్షవహించిన
గారి యుద్యమము ప్రశంసనీయము. శ్రీశివపురాణమును నిర్మి
చిన వీరి యీకృతి భక్తమనోరంజకమై పరిఙ్గవిల్లునని యాశించు

మల్లాది సూర్యనారాయణ

సమహాపీతాద్యక్షులు శ్రీలోకారాధ్యులు బ్రహ్మశ్రీ విద్వాన్,
న్యప్రవీణ ముదిగొండ వీరేశలింగశాస్త్రిలవారు-వరంగలు

శివాయగురవేనమః

ఈ హరదత్తవిజయ గ్రంథకర్తలు బ్రహ్మశ్రీ లో॥ ముదిగొండ
మృశాస్త్రిగారు. వీరు వైయాకరణులు ఉభయభాషాప్రవీణు
లగాక అవధానులు. కీ॥ శే॥ శతావధానులు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ
రాస్త్రిగారి ప్రియశిష్యులు. శ్రీశివపురాణాది గ్రంథరత్నంబులఁ
భాషాయోష నలంకారభూషితనుగ నొనర్చినవిద్వత్కవులు. శ్రీ
లికార్జునస్వామివారి కీపుస్తకము కృతినొసంగిరి. వీరి నివాసము
బాదు. జననీజనకులు లక్ష్మ్యంబా వీరభద్రారాధ్యులు. తాతగారు
రాధ్యులవారు. విద్వదవతంసులగువీరు తమకూటస్థపూర్వకవిచే
తభాషలో ఆర్యావృత్తములతో మనోహరముగ రచింపఁబడిన
చరిత్రమును వీరికి విద్యాభ్యాససమయంబున గురువుగారు వచిం
తిహాసంబును మాతృకగాఁగొని యీగ్రంథమును రచించిరి.

ఈ హరదత్తచరిత్రను గూర్చి పలువురు పలువిధములుగ వక్కా
న్నారు.

స్వవిధముల ఈహరదత్తుం డేకామేశ్వర వరప్రసాదజనితుఁ డగుట
అందుచే నీమహామహుఁడు శైవచిహ్నముల ధరించి బాల్యము
శివోత్కృష్టతను బ్రతిపాదింపుచుఁ బ్రత్యక్షనిదేశనముఁ జూపిం
వాడసభలో నడిగినపుడు కాలుచున్న పెనముమీఁదఁ గూర్చుండి
యో రథిక ఇత్యనుచింత్య వృద్ధా స్సత్యంబువంతు తమిమం
గాశ్రయామః" అనుమకుటముతోఁ గొన్నిప్రశ్నలిచ్చెను **.ఎవ
త్వత్తరముచెప్పకున్న చిట్టచివరకు శివపారమ్యమునుగూర్చి 24
నలు అనివార్యములగునవి చూపించి శ్లోకపంచకము నాశువుగఁ
అది మొదలు హరదత్తాచార్యు లవతారపురుషులుగ భావింపఁ
డిరి.

మలో నొకటి యిది-శ్లో॥ ఏకో వివేశ సరయుఃసలిలాంతరాశే
యో దధౌ త్రిపదగాం ఘటవ జ్ఞటాయాం కోవానయో రథిక
స్సనుచింత్యవృద్ధా స్సత్యం బృపంతు తమిమం పయమాశ్రయామః॥

III

హరదత్తుని ప్రశ్నలతోఁ గూడినశ్లోకములకు హరిహర మనియు ఐదుశ్లోకములకు పంచరత్నమాలిక యనియు పేరు. విశ్వవిద్యాలయమున రీడరుపదవి నధిష్ఠించిన శ్రీ యస్. యస్. నారాయణశాస్త్రి యమ్. ఎ. గారు శివాంకమను హిందీగ్రంథ 473 పేజీలో పైవిషయము వ్రాసియున్నారు. శ్రీముదిగొండ రాధ్యులవారు వ్రాసిన ద్వాదశారాధ్యచరిత్రయందు నీలకంఠుడును హరదత్తునిప్రశంసకలదు.

హరదత్తాచార్యులు తనదివ్యజ్యోతిని సర్వద్విగేశంబులం లింపఁజేసినాడు. చతుర్ద్వితాత్పర్యసంగ్రహమనునామాంతరమ సూక్తిమాల యనుగ్రంథరత్నంబు రచించినాడు. కొండవీటిరెడ్డి పేరు ప్రతిఫల నార్జించిన శివలింగభూపాలు డనురాజు తత్త యనుపేరుతో పైగ్రంథమునకు చక్కనివ్యాఖ్యానమును వ్రాసియ

ఇక ఈ హరదత్తవిజయమునందలి కైలాసవర్ణనము కవ శివభక్తి వాదసభ చండకళిల చరిత్రము నవ్యకవితా పద్ధతులఁ మాడినవి.

తీర్థయాత్రాప్రకరణమేమి పురవర్ణనమేమి తదితరము సందర్భములేమి తులతూచినటుల ఆయాఘట్టములను సంగ్రహ వంతముగ నేర్చి కూర్చిన శాస్త్రిగారి ప్రతిభానైపుణ్య మెంతయు నీయము.

కైశికీవృత్తిలో వైదర్భీరీతిని మేళగించి దాక్షిణ్య మధురమగుకవితావస్తువును సహృదయ హృదయంగమముగ యినుమునయస్కాంతమువోలె పాఠకలోకహృదయముల న గ్రంథకర్త గారి చాతుర్యమును గాంచిన

చ॥ కవితయనంగ పద్యములు గద్యములున్ రచించుచుటొ
వవిలసనంబు లోకహితవర్తనముం బచరింపఁజేసె క
న్గవకును నద్దమెట్లటుల గ్రంథచమత్కృతినేర్పుపెంపునం
బ్రవిమలవస్తుతత్వమును భాసిలఁజేయుటగాక యారయ

IV

హస్తావరణపంచాచారసహితం డగు హరదత్తాచార్యులవారి చరి
స్మయదీక్షితం వై నభక్తుని చరిత్రను సమకూర్చుటయు రస
గు నాయాస్థలములయందు రసము జాలువారునటుల పోతన
సహజరెండుమూడుపద్యము లెక్కునగ వ్రాయుటయు సంభవించి
కావ్యమిత ధిక రమణీయముగ నుండియుండెడిదనినాయూహ.
సము) 34, 37, 38, 39, 43; (2 అ) 2, 4, 28, 37, 40
0 ఈపై పద్యములు మచ్చునకు జదివిన శాస్త్రిగారి వైదుష్యము
లిత్యము వ్యక్తమగును. మఱియు నిందలి చతుర్థాశ్వాసము కవి
డగుకాళిదాసమహాకవి శాకుంతలనాటకములోని చతుర్థాం
లె నాచంద్రతారకము సకలవిద్యత్కవిమాన్యమై తనరారు నను
వంతయు నతిశయో కి లేదు.

పునః “ఇది నిర్దుష్టయు గుణవశ మృదులయు అభితయును గను
ర్థా స్పదయును విదుషియు నయితగు” నని కావ్యసమారినిం
చమాశ్వాసమున అంతర్వాణిచే శాస్త్రిగారి సోట పలికించిన
ముమ్మాటికిని యధార్థములని నాయభిప్రాయము.

ఇట్లు
ముదిగొండ వీరేశలింగశాస్త్రి
పిద్వాస్, విద్యాప్రసీద.

శికిందాబాదు వెస్ట్ హైస్కూల్ ప్రధానాంధ్రపండితుఁ
బ్రహ్మశ్రీ విద్వాన్ వెల్లంకి వెంకటరమణయ్యగారు

సెకండుబజార

25-2-55

ఆర్యా!

తమచే రచింపబడిన హరదత్తవిజయ మనుకావ్యము
ఘండనై చదివితిని. భక్తశిరోమణి యగునొక మహాపురుషుని చరి
త్రమును గుట కడు శౌఘ్యమైనది. శాస్త్రకులగుమీ వాణి విశుద్ధ
సలక్షణమనియు నుడువఁ బనిలేనిపని. స్వప్నమున శ్రీగీశుఁడు
యొసంగినట్లు రసోద్ధరచారుతోరుధారలతో శైలి యొప్పురుఁ
ముగానున్నది.

ఇట్లు భవదీయుఁ

వెల్లంకి వెంకటరమణయ్య

VI

శికింధ్రాబాదు మహాబూబుకాలేజీ హైస్కూలు
సభానాంధోపాధ్యాయులు విద్యచ్ఛిరోమణులు బ్రహ్మశ్రీ
సన్నిధానము సూర్యనారాయణ శాస్త్రిలవారు.

శ్రీపూజ్యపాదులు ముదిగొండనాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు అనువదిం
ద త్తవిజయమును తెస్సగాఁ బఠికించితిని. ఇందలి కథావస్తువు
సూర్యదలోని యామునాచార్య చరిత్రమునకుఁబ్రతిద్వంద్వి. అది
సూర్యమును ఇది శివపారమ్యమును నుద్ఘోషించును. వైష్ణవులకు
సూర్యచరిత్రమును శైవులకు హరదత్తవిజయమును శివోధార్య
సూక్తిరెండును శివోధార్యములే. “శివాయవిష్ణురూపాయ శివరూ
పే శివస్యహృదయంవిష్ణుః విష్ణోశ్చహృదయగ్ంశివః” అను
ముమాది.

నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారి కవిత్వమును గుఱించి ప్రత్యేకించినచువ
ట్టదు. మహాగ్రంథమైన శివపురాణమును దెలిగించి యఖండ
మైన శ్రీశాస్త్రిగారికవిత్వము వారిపాండిత్యమును లోకవిదిత
మృదుమధురశైలి పురాణమైనను గావ్యశిల్పమును బోషించినారు.

శివగ్రంథమునకు తత్తనిశ్చేదనోపానాధిరోహణఘట్టము మకు
తానముగానున్నది.

వైయాకరణశిరోమణులు నరసరౌపు పేటకాలేజీ సంస్కృతా
పాఠ్యాయులు బ్రహ్మశ్రీ తూములూరు శివరామకృ
శాస్త్రిగారు ఎం. ఏ.

ది|| 11-

ఆర్యా!

నమస్కారోభయకుశలోపరి, తాము దయతో పంపిన
విజయ మనుగ్రంథము చేరినది. ఆమూలాగ్రముచదివి ఆనందిం
ప్రాచీనులు సంస్కృతమున రచించిన మాతృక చక్కగావి సరిం
సులలితము మధురము నిర్దుష్టము నగు శైలి మీకు వెన్నతోడ
కథాభాగము మతవివాదములకు సంబంధించినదైనను మతా
రచన మీగ్రంథమునకు వన్నె పెట్టినది. నారదునకు శివుడిచ్చి
త్తరము మిక్కిలి బేచిత్యపోషకముగనున్నది. “ఒకలింగడుడి
నట్టని” మున్నగుజాతిరచనలు కవితకలంకృతులు. మీకవిత ‘
గుణవతి మృదులయు లలితయును గడుసమీచీనార్థాస్పదయు
షియు” ననుటకు సందియములేదు. కనుక

కం॥ కృతిః తి మల్లేశానుఁడు

కృతియో హరద త్తవిజయః గీతం బిడ నీ

కృతిక ర్త శై వకవి పం

డితజనముల కిద్దిప్రీతి నెరపుటయరుదే.

ఇట్లు విధేయుఁడు

తూములూరు శివరామకృష్ణశాస్త్రి .

బహుశ్రీ దివాకర్ల వెంకటావధానిగారు ఎం. ఏ. ఆనర్సు
ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయము లెచ్చరరు

శ్రీయుత ముదింజ నాగపరయ్యశాస్త్రిలుగారిచే రచింపఁ
బరదత్తవిజయము నామాలాగ్రముగఁ జదివి యానందించితిని-
రదత్తాచార్యుని ననాదికమును ఆతఁడు చోళరాజాస్థానమందలి
ప్రతిపండితులను వాదముననోడించి నిదర్శనమునకై తత్ప్రలోహ
నధిపోహించి యారాజును మరల శైవమతదీక్షితు నొనరించు
ప్రపంచమందంతటను శైవమతమును వ్యాపింపఁజేయుటయుఁ
వర్ణింపఁబడినవి, ఇందలిరచన యెడ నెడ శ్రీకృష్ణదేవరాయలవారి
మూల్యదయందలి రచనను స్మరణకుఁదెచ్చుచున్నది. పద్యములు
సంభరితములును జాతీయపదశోభితములునై యలరారు
శ్రీశాస్త్రిలవారి కాంధగీర్వాణ భాషలందుఁగల యపారపాండి
తమందంతటను వ్యక్తమగుచున్నది. శివపురాణరచనముచే
గ్రాహ్యమందంతటను ప్రధితమైన శాస్త్రిలవారి శైలినిగూర్చి నేనిం
క్రవివరింపనక్కఱలేదు.

౨౬

౨) దివాకర్ల వెంకటావధాని ఎం. ఏ. (ఆనర్సు)
ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయము
ది॥ 20-3-53

ంతి	తప్పు	ఒప్పు
0	టీరజుల్	టీరజుల్
5	కాంచినా	కాంచికా
1	తనను త్రిశుద్ధిగఁగొలిచెడు	అనిశముదన్ను భజించెడు
0	పాజివిష్ణులకగో	పాత్మభూవిష్ణుగో
౧)వరబంతి పరితుష		పరితుష
1	నమ త్తకాశిని	నమ్మత్తకాశిని

విషయసూచిక

విషయము	పుట	విషయము
ఇష్టదేవతా సూతి	1	హరదత్తుడు శివకంచికేగు
కవి సూతి	2	కమలకోమల విలపించుట
కృతీసమర్పణము	4	హరదత్తుడు పనయనాది
షష్ఠ్యంతములు	5	జెంది వెల్పులికి వచ్చుట
కథాపారంభము	6	హరదత్తుడు చోళరాజుక
నారదముని కైలాసాదికేగుట	7	నంపుట
శివుడు మహాకాలుని భూమిబుట్టుట		సూరాస్తమయ వర్ణనము
కొప్పింపుట	13	చతుర్థాశ్వాసము
శివుడు గంగాదేవిని భూమింబుట్టి		సూర్యోదయ వర్ణనము
మహాకాలుని గనుమనుట	14	వాదసభ
ద్వితీయాశ్వాసము	19	ఆంధ్రీకృత పంచరత్నస్తవ
శ్రీవిష్ణుచిత్తాచార్యచరిత్రము	21	చోళరాజు శైవదీక్షను జే
కమలకోమల శివభక్తిసేయుట	23	హరదత్తుడు తీర్థయాత్రన
విష్ణుచిత్తుడు కూతునకు నైషవ		హరదత్తుని వివాహము
ధర్మంబుల జెప్పట	26	చండకభిల చరిత్రము
కమలకోమల పూజా వస్తువులతో		సింహకేతుమహారాజు వేట
శివరథంబు జేరుట	31	పంచమాశ్వాసము
కమలకోమలకు స్వప్నమందు	శివ	భిల్లుడు శివలింగంబుజేక
సాక్షాత్కారము	35	భిల్లుడు రాజును శివపూ
తృతీయాశ్వాసము		జెప్పమనుట
కమలకోమల గర్భావస్థ తల్లిమున్న		భిల్లునకు రాజు శివపూజా
గువారెఱుంగుట	37	జెప్పట
హరదత్తాచార్య జననము	43	భిల్లుడు శివపూజసేయుట
హరదత్తుని శైశవము	44	భిల్లదంపతులు కైలాసము
కమలకోమల పుత్తునకే కామనా		భక్తి మాహాత్మ్య బోధ

పైడు గ్రామ వృద్ధులతో	శ్రీమల్లేశ్వర ప్రార్థన	101
ంబున కేసుట	గ్రంథసమాప్తి	102
3	101	

తప్పాప్పులు

పాఠ్యము	తప్పు	ఒప్పు
2	పుత్ర	పుత్ర
12	కరుణ	కరుణ
9	ఏకామే	ఏకామే
11	వాకేతూహల	వాకౌతూహల
8	బ్రాహ్మలు	బ్రాహ్మలు
18	సాన్నాయి	సన్నాయి
2	విభునిప్రతినిధియైనట్టి విభుడుచేరి తనకరంబుల నామహాధ్వంతములను (సవరణ) ఇనునిప్రతినిధియైన పూణ్ణేందుడరసి తటిసి కరముల నమ్మహాధ్వంతతటిసి	
3	పద్మినీసముదయవి (సవరణ) పద్మినీలత యతులవి	
10	పాజవిష్ణులకగో (సవరణ)	
13	నిర్మలాభావా!	పాత్రభూవిష్ణుగో నిర్మలభావా!
21	తనియునుఖమున్	తనియునుఖములన్
14	మృదంద	మృదంగ
1	నమ త్త	నమ్మ త్త
19		

కృతిహాపకులు

మ॥రా॥శ్రీ గోపిశెట్టి రత్నయ్యగారు

సి కిం ద్రా బా ద్.

శ్రీ. మ తి వీరి పెంపుడు కూతురు
 గోపిశెట్టి శేషమ్మ గారు చి॥ పుష్పా వ తి

శ్రీకృతిపాపకాశీర్వచనము

శా॥ శ్రీదుం డయ్యెఁ గుబేరుఁ డెవ్వని కృపాశ్రీభాగ్యసంప
హోదం బొందెఁ బయోధిముఖ్యవిభవప్రికా మునీం
డే దాక్షిణ్యనిధానుమేదురకృపాహృద్యప్రసాదంబుచే
నా దేవాగణి గోపిసెట్టికులు రత్నార్చ్యుక్ జిరం బేల

క॥ గోపశ్రేష్ఠహస్తిత
శ్రీవతి యల శౌరి మేల్మినిది యలరంగ నీ
గోపిశ్రేష్ఠకులాంకు సు
ధీవరు రత్నార్చ్య మనుచు • దీర్ఘాయుష్కు॥

సీ॥ ఎవ్వని కాపురం • బిందిరాచరణాబ్జ
నూపురంబై న సేనాపురంబు
ఎవ్వని కులదైవ • మిందు రేఖాసమా
లంకృతమూర్ధన్యలితమూర్తి
ఎవ్వని నిజగోత్ర • మెసఁగుఁ గన్యాంబాకృ
పాథ్యంబు గంధేశిలాహ్వాయంబు
ఎవ్వని తలిదండ్రు • లిభ్యులు రత్నమ్మ
రామయార్ద్రుం డభిరమ్యచరితు

తె-గీ॥ లెవని పత్ని మహాలక్ష్మి • కెనయనంగఁ
జాలుశేషమ్మ పావనశీల యలరు
నట్టి రత్నార్చ్యవర్యున • కళిలసుఖము
లిచ్చి రక్షించుఁగాత బా • లేందుమాళి॥

శా॥ బంగారంబును వెండి రూప్యములు సెల్వల్ వల్వలుక్
ద్భంగుల్ భూషలు తండులాదికలసద్ధాన్యంబు లన్యంబు
రంగద్వస్తువు లధికసంఘములకుక్ • రాణింప నేహ్రాద్ధ
బాంగొప్పంగ నొసంగు రత్నయ సుధీప్రంజంబు రంజి

కయ్యేచాపధధ

రాయతనమనోజ్ఞ శాల † నఖలశ్రేయో

వాయకముగ నిర్మించి త.

వేయకృతికి రత్నయార్యధీమణి యొసఁగెన్॥

5

పెక్కులు చెప్పనక్కఱయు † బేరిమి లే దొకముక్క మాత్రమే

కొక్కివచింతు నెవ్వయిననున్ దను నర్థనచేసినట్టియే

యొక్కనికేని “నా. స్త్రీ”యనున్ కి వచింపడు రత్నయార్యుఁ డీ

యొక్కటి చాలదొక్కొ తనయుజ్వలతేజము నింప దిక్కులన్॥

కట్టి గుణనిధియై ప్రభునెసఁగునట్టి

గోపిసెట్టికులాఘ్యుండు † గురుహితుండు

రత్నయార్యుండు నాకృతిరత్నమునకుఁ

బోపకుండయి ముద్రించెఁ † బొసఁగు శుభము॥

కరద త్తచరిత్రమునకు

కారుసముతో నాధిపత్య † మంచి వినిన శ్రీ

దినాధుండు మల్లేశ్వరుఁ

కురుకృప రత్నయార్య మనుచు † నూర్జితచరితున్॥

కకొడువ గానుపింపదు

కలము సమకూరె నమరె † సంతస మని ప్రే

కకు లెన్న వంశవృద్ధియు

క రత్నయకొసఁగుతన్ మల్లేశ్వరుండు రహిన్॥

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

ఇట్లు

ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రి.

శ్రీ శివాభ్యాసముః
హ ర ద త పి జ య ముః

ఉ.* శ్రీగిరిరాజజావిమల † శీలవశీకృతచిత్తుడై కరం
బాగుణసీసమర్పితమ † హ త్తరసారభమల్లికాసుమ
శ్రీగరిమప్రమోదమున † జెన్నెసలారంగ మల్లికార్జునా
భ్యాగతుడైన శంకరు న † హర్నిశముల్ భజించెదఁ

శా॥ ఆకల్పదుష్టనిర్విశేషముగ నా † యాదుంబరగ్రామమున్
నాక స్త్రైణముతో సరాసరి బుళిం † ద స్త్రీతతిక్ దివ్యగం
గాకల్లోలినితోడఁ గృష్ణను దులక్ † గావింపఁగా నెంచి
ల్వీకన్ శ్రీగిరిఁ జేరినట్టి శివదే † విన్ భామదన్ గొల్చెదన్

ఉ॥ ఆ హిమ శైలజాముఖన † శారుణదీధితిమండలుండు పృ
థ్వాహతమోవిదారణ వి † ధుండు మహాఘనముచ్చయఁ
దాహధనంజయుండు ప్రణ † తప్రక రేస్పితకల్పభూరుహం
బా హరపు త్తరత్నమగు † నాదిమపూజ్యుని సన్నుతించెదఁ

చ॥ అభీనవదివ్యయశావనమ † హంబున సుందరదివ్యదేహసౌ
రభమున నన్యదుర్లభవి † రాజితశీలమునక్ మహాతపో
విభవమునక్ జతుర్ముఖుని † వేడ్కనలర్చు సతీమతల్లి నా
కుభయవచస్సముల్లసత † నొప్పగ నిచ్చుత వాణి నిచ్చలున్

క॥ శ్రీవిభుని వీరభద్రుని, దేవచమూపతిని నహిమ † దీధితిముఖ
వ్యానళిని భక్తిమై నే, నేవించెద నిష్ఠసిద్ధి † చేకూర్చుటకై

* శ్రీగిరిరాజజ - ఈమె శ్రీశైల రాజకుమారియుగు చంద్రవతియునుకన్య.

శోస్త సీరసర్పరీ † విస్త్రోక్తి విహారు
 బోతనకవిధీరు † బూజచేసి
 మనీయకభాగ † కలితవాగ్ధోయ
 బెదనార్యునిగడు † బెదచేసి॥

వారుతరకావ్యధుర్యుని † సూరనార్యు
 సహితవాజ్ఞీధియగు కూచి † మంచికవిని
 రిఃబోలినయట్టి క † విప్రముఖుల
 గారవించెద నాకృతి † ఘనతమెఱయ॥

క

గరునకు గురునకు మానే, శ్వరునకు భేదమదిసుంతవ ర్తిలకుంటక
 గారద తదేశికేంద్రమని, చరితముశినచరితతోడ † సరిగనారయ॥

గరిసియెమున్నునిట్టులని † జాన్వయపూర్వుడు మంత్రము ర్తినా
 సరుతరపాండితీమహితః † డులసదు త్తమ కావ్యసంవిధా
 గరసవిలాసభాసితః † నారతశర్వసమర్చనుండు త
 ప్తమతియై రచించె హర † దత్తచక్రతము దివ్యవాక్కుల॥ 13

దనుస్మృతికవిరచించెద, మృదుమధురపదానళీన † మీహితరచనా
 ప్పదముగళివదర్శనకో, విదజనమనములకుమిగులవిందుగనాంధ్రి॥

—: కృతీసమర్పణము :-

శతలిదండ్రిలక గృతికి † నాధులుగాఁ బొనరించి మున్నునే
 ప్రితిగ నల్లిక శివపు † రాణము నాగమపుందుకాణముక
 ప్తిదలిర్ప సీకృతికి † శ్రీగిరినాధుని మల్లికార్జునిక
 తను జేయువాడ జని † నిత్యసుఖంబును గాంచునట్లుగ॥ 15

సర్వస్వము భ్రామరీదయను ద † న్నాధోరుకారుణ్యసు
 సిద్ధించినదాట నట్టికరుణా † సింధుద్వయిక బాసి నే
 తావ్యము లాతివారికిడగా † నెట్టుల్ ప్రయత్నింతు సం
 సంగమముగ నాగిసాదములజే † రుదీరు బంకౌమము॥

క॥ అనితలఁచుచుండెనొక్కర, జనిచరమప్రహరమందుజండ
కనదవతంసుఁడుభ్రమరీ, మనోజ్ఞభృంగాయమాన ♦ మా
రహిణ॥

తే॥గీ॥ కల సమీపించి నక గని ♦ కరముమీఱఁ
గాంచి నొయికుమార!హ ♦ ర్మించినాఁడ
నీవుయోజించినట్లుగా ♦ నీదుకావ్య
రత్నమునునాకొసంగుచూ ♦ అఁగొను ముదము॥

ఉ॥ ఈహరదత్తుఁ డాత్మభవుఁ ♦ డీతనిసచ్చరితంబు నాకు వ్యా
మోహముఁగూర్చునీవును ను ♦ పుత్రుఁడవౌట భవత్ప్ర
తో హరుసం బొసంగు నికఁ ♦ దొల్లఁగఁజేసెద నెట్టివేని
శ్శూహములకొ రచింపుము రఁసోష్ఠరచారుతనోరుధారలః

తే॥గీ॥ అని సెలవొసంగినంత నే ♦ నధికమోద
మొదవఁ దత్పదరాజీవఁయుగళమునను
వ్రాలి మ్రొక్కఁగఁ దనతమ్మి ♦ కేలిచేత
నాదుశిర మంటి శర్వుఁ డంతర్ధి నొండె॥

క॥ నే నంతనె మెలకువఁగొని, శ్రీనగరాజాధిరాజఁసేవాధిగ
న్యూనాత్మసైర్యంబునఁ, బూనికఁగొని కావ్య ♦ మల్లఁ
నిట్టుల్ ॥

క॥ కృతిపతి మల్లేశానుఁడు, కృతియో హరద త్తవిజయఁగీతఁ
కృతి దిగ్వాప్తినియై పం, డితజనమనములకుఁబ్రీతిఁనెరపుట

తే॥గీ॥ ఆత్మవంశచరిత్ర మాఁహ్లాద మెసఁగ
శివపురాణమునందె యోజించి కొంతఁ
గూర్చితిని దీనఁ దిరుగ నే ♦ గూర్పఁదలఁపఁ
బ్రకటమయ్యె న దందుఁ బ్రీతిపంచ మెఱుంగ॥

—: షష్ఠ్యంతములు :-

క॥ శ్రీశైలేశ్వరునకు ల, క్షీణోష్ఠీశావినకలసిద్ధామరమా
లాశేఖరార్చితాంఘ్రికు, శేషయునకు మన్ననోబ్ధిఁచి తాంఁ

సంధానశ్చ క్షేత్రస్వర, శుంభద్యక్షోపనీతశ్చోధితనకు చో
 సంధానతాజగవునకు, గంభరానంతసారశ్చారుణ్యనకు॥
 సాలేయాచలకన్యా, శీలతపోరూపతత్త్వచేతోబునకు
 గాలామృతకరరేఖా, కీలతచూడునకు భర్తగిరిచాపునకు॥

గాంధురమహోక్షవాహన,

గొండున కస్తమితదైత్య శ సముదయునకుఁ గో

సండికృతమేరునకు,

పండానానపషడాశ్చ సుతయుగ్గునకు॥

27

మలప్రియహిమదీధితి, కమలోద్భవదివ్యనయనశ్చమనీయునకు
 సమశరతనుదహనునకు, యమకంఠచ్ఛేదనాభ్యహస్నాబ్జునకు॥

సశ్శేషరునకు గిరిజా, హల్లకపాశ్చతపఃఫలాయితునకు చౌః
 శ్లోలినివిహార, ప్రాల్లలితకర్పరభూమిభూషితునకును॥

సర్పితంబుగా నాయొనర్పంబునిన హరదత్తవిజయప్రబంధము
 కుఁ గథాకృమం బెట్టిదనిన.

—: కథా ప్రారంభము :—

సున్నల యామునార్యుఁడు సమున్నతి జోళనృపాలగోష్ఠియం
 నెన్నికమీఱుతైపుల జయించి తదీయధరాధినాథుని
 నన్నగరాజతల్పునకు శక్తునిగా నొనరించి వైష్ణవా
 న్నన్నతి గూర్చె శర్వజను లొందిరి వేతాకదేశ మార్తత॥
 దేశమునందు నెల్లెడల “దేవుఁ డనక హరియే, సమస్త మా
 కేశవునిచ్చుచే బొదలుఁ శేశవుఁడే పరతత్వ మెందును
 క్రిశునిఁ గొల్చు నమ్మతమయిభ్య మనభ్యము భిన్న”మంచు నా
 దేశముచేసె కేఁ డలులె దిదిరి శ్రీతిరుమూర్తి మెల్లరుక॥

క న క్కాంచీనగరియందు

నెలిబూది గనుపట్ట శ వెలికిఁ జిమ్ముటెకాని

హ ర ద త్త వి జ య ము

శివరాత్రిబస్తేరు ♦ చేసిన నెఱిగి వా
 రలపేరు లధికార్లు ♦ వాక్రియుచుందు
 రేకామప్రతిగుడి ♦ కేగువారల నేదొ
 సాకుతో నారెకుల్ ♦ సాగనీరు
 “ఒకలింగఁ డుడిగిన ♦ నుడిగిన ట్టని”కూల
 రాయి మ్రింగును బాంచరాత్రజనః

తే-గీ॥ బిల్వవృక్షంబులకుఁ బన్ను ♦ వేయఁ జూతు
 రంగభులయందు రుద్రాక్ష ♦ లమ్ము టరుదు
 శైవు లెవరేనిఁ దత్సేమ ♦ జన నడలుదు
 రెలమి శ్రీవైష్ణవులకూల ♦ మేపుమీఁతె॥

ఉ॥ ఇట్టులు ఏరనై పవనమై కధురంధరతాప్రకారతక్
 గట్టడిపూనికై ఁడు శితిశీతంపమతంబు హతంబు సే
 గట్టిప్రయత్నమున్ సలుపఁ ♦ గా దనఁజూలక పోయి రేడి
 నెట్టనఁ గొంతకాలమది ♦ నెట్టుకపోయె దనంత నెట్టెట్ట

—: నారదముని కైలాసాద్రికేగుట :—

వ॥ అంత .

మ॥ ఒకనాఁ డిందుధరాంధ్రసేవనమునం ♦ దుమ్యక్తచిత్తం
 నకలంకాత్ముఁడు నారద రి మహతీవ్యాసంగసంశోభితే
 ద్ధకరుండై గగనాధ్వయానమున నుద్యత్తుంగశృంగాగ్రః
 ప్రకరభ్రాజదనూనదీ ప్తివిసరావాపంబుఁ గైలాసమున్॥

౪-వె॥ చేరి తద్గిరింద్రశిఖరాంతరాళవి
 భ్రాజితప్రధానసనపదంబు
 నందు డిగ్గి యుచటి ♦ యభినవతరులతా
 సముదయములసాంపుఁ ♦ జక్కఁ గనుచు॥

గీ॥ మాకంగముల సుమమాకందముల పక్క

హ ర ద త్ వి జ య ము

సారంగముల గణానారంగముల ఘన

ప్రసన్నప్రకర సారభంబు లెఱిగి

శ్రీఫలంబులఁ దపఃశ్రీఫలంబుల మహా

భాస్వరచ్చాయల † పదవు లొంది

సందివర్ధనము లానందవర్ధనముల

గ్రంథస్థిలింగముంకార మరసి

‘ర మశ్లోకములొ నశ్లోకములగముల

తనుసంతానవీధి సంతానవీధిః

క్షీరి శతరుద్రనా కంబుఁ జెప్ప రాజ

హంసలను రాజహంసల † నరసిమూరిసి॥

పరిపాకోదుఫలావళి స్వబకరంభాపాదపప్రాప్తిని

స్వరసారభ్యపరాంపరావృత్తుల నాఁగఁజూచుచు గోననీ

విపక్వాచ్చసమ్యక్భాజనశుకఃప్రరంభితామ్నాయసుం

కరపాఠంబుల నాలకించుచు నితాంతప్రీతచేతో ముండె॥

శిల్ప చనిచని

కాంచనగర్భసంభవుడు ప్రేమభిత్పద్మరాగోపల

పాంచచ్చారుఫలోచ్చయాయతనశాఖావసవాస్తవ్యది

వ్యాంశచ్ఛాకునిమండలికలకలా!వార్షికవాదంబు నా

పంచత్కర్మరదివ్యభద్రవటభూజాతంబుఁ బూతంబును॥

ని య సేక యోజనాయామవై శాల్యభాసురంబును దేవాసుర

ప్రమథవీరమండలీపరివేష్ణితంబును నగు తచ్చాయా ప్రదేశంబు

వండు.

పరకతసోపానంబులఁ, గురువిందమణీవితానశుశ్శంబుల భా

స్వరశశికాంతస్థలులక్, హరువగు మఃశిమయమహఃసభాంతర

సూరికా||

సవరత్న సగితంబగు, నువరసింహాసనమున • సౌంధ్య శార్దూ

సీ॥ బహురత్నభూషణభ్రాజితామరసుతా
 హస్తచామరసేవలందువాని
 వామాఙ్కపర్యఙ్కవాసక్తోభితమహీ
 ధరరాజకన్యతోదనరువాని
 గంధసింధురశిరఃకౌంచవిదారణ
 యుగ్మమధ్యస్థుడైయుండువాని
 సందీశపాలితనానాప్రమథవీర
 గణనాధకోటులఁగాంచువాని

తే॥గీ॥ హరివిరించిప్రముఖనిఖిలామరేశ
 విరచితప్రస్తుతులఁ బేర్చి వి నెడువాని
 సకలహాటకగర్భాండచక్రనివహ
 పట్టభద్రదేశ్వరుండయి పరగువాని

ఉ॥ చందురురేశతో మిగులజానగుకెంజెడలొప్పువాని భూ
 తిం దమిదేహ మెల్లెడలఁ దీర్చినవానిఁ గడిందిపాపక
 నిందగుజంఁదెమట్టుహావఁణించినవానిఁ గృపాకటాక్షముల్
 పొందుగభక్తరాజిపయి బూన్పెడువాని మహామహేశ
 క॥ కని తద్విభుపదవనజము, లను మస్తముసోకఁ మ్రొక్కి లీ
 ఘనతంత్రీతతి మీటుచు, గనదుద్యద్గీతనుతినిఁగావించె

ఉమావృత్తము:—

కరిముఖజనకా కరుణాలోకా!
 సురుచిరచరితా సురసంగీతా!
 శరవణజగురూ శరభృన్నేరూ!
 పరివృతగిరిజా పరమోత్తేజా!

తే॥గీ॥ అని యిటుల గానమొనరించి యార్యఁగాంచి
 హస్తములుమోడ్చి వ్రాలి బోహదుచేసి
 సమస్తములను సమస్తములను సమస్తములను

హ ర ద త్త వి జ య ము

ఓరల వీణెమీటుఁ మానితల్లజుఁ గాంచి
 చుంచితో కి నిట్లు † హరుఁడు పలికె
 సేవమాని! యిటకు † దిగితి వెందుననుండి
 త్రవార్త లెవ్వ † చెప్పు మిఁకను॥

ని యొకమణిపీఠిక గూర్చుండనియోగించి నంతనతండం
 నాసీనుండై యిట్లనియె.

గారదముని శివునకుఁ గాంచి లోని శివద్వేషంబుఁజెప్పట :-

ర్వజ్జులరగఁమీకెది, యుర్వి నదృష్టమగు నిర్జఱోజ్వల! నాపైఁ
 ర్వెడువాత్సల్యసుధా, నిర్వాహవ్యాహతేద్ధనియతి యిదికనక॥
 న నడిగితిరికావున మనవిచేసికొనియెద నవధరింపుఁ డెల్లలోకంబు
 యదేను చరించుచు నొక్కనాఁడు.

సేవా! యేమని తెల్పువాఁడను ధరిత్రీభాగమందున్నత
 విస్తారవిరాజితంబయినకాంచీపట్టణంబేగి యా
 మావైచిత్రుల నెల్లజూచుతఱి పెల్లొనేవమొక్కండు చే
 ావీధికమధియింపఁగా మరలి యిందుకజేరితిక మీదరిక॥

న “నేమియద్ది వేగిర, మునఁదెలుపుము వినెద దివ్యముని!”
 యనుడుకడుక, వినయముతోడుతనిట్లని, యెనుగరములుమొగించి
 సేవఁబుష్పితానంతక॥

గోళాధీశుఁడు నీదుభక్తుఁడు రుచుల్ శోభిల్ల నీపూజనే
 శ్రీజేయుచు నీదుభక్త తతికి † బీఠికాబాసంగింపఁగా
 శ్రీకామమతుండు యామునసుధీనాథుండు విచ్చేసి శై
 లికి దత్సభగల్చి వైష్ణవమతవ్యామోహుఁ జేసెక నృపుక॥

ంత నానృపుండు † హరమతంబును బాసి
 యంచరాత్రజనులఁ † బజ్జజేర్చి
 నృతానుబద్ధతాత్పర్యమయుఁ డయి

హ ర డ త్త వి జ య ము

ప! మఱియు

ఉ! దేశమునందు నెల్లెడల † దేవుడైన హరియే సమస్తమ
కేశవునిచ్చుచేబాదలు † కేశవుడే పరతత్త్వ మెందును
శ్రీశునిగొల్చునమ్మతమె † యిభ్య మసభ్యము భిన్నమ
దేశముచేసె టేడటులె † దిద్ది శ్రీతిరుమూర్తి మెల్లరుక

చ! ఇకనక్కాంచీపురంబందు.

సీ! వెలిబూది గనుపట్ట † వెలికిఁజిమ్ముటె కాని
పెరటనేనియు నుంప † వెఱచు జనము

శివరాత్రిఁబ స్తేరు † చేసిన నెఱిఁగి వా
రలపేరు లధికార్లు † వాఁయుచుందు

రేకామృపతిగుడి † కేగువారల నేదొ
సాకుతో నారెకుల్ † సాగనీరు

“ఒకలింగఁడుడిగిననుడిగినట్ట”ని కూట
రాయిమింగును బాంచరాత్రజనము

తే-గీ: బిల్వవృక్షములకుఁబన్ను † వేయఁజూతు
రంగళులయందు రుద్రాక్ష † లమ్ము టరుదు
నైపులెవరేనిఁ దత్సీమఁజన నడలుదు
రెలమి శ్రీవైష్ణవులకూట † మేపుమిగిలె॥

ఉ! ఏకరసాలనేతవయి † యెప్పుడుఁదత్పురిఁబాయకుండునీ
వే కనుచుందువన్నియు నిఁకెందునునేనియు నీదుదృష్టి
రాక యొకండురాజులునె † రాజకిరీట!వినోదబుద్ధి న
పోకడఁ గొన్నినా శృటులఁ † బోవఁగఁజేయఁ దలంచి

చ! ఇకను, విలంబ మొందక మహేశ్వర!యొక్కని ధీరత
బ్రకటితతై వశాస్త్రసువిభాషితభూషితవాగ్ధరంధరుక
చరణానితాగదునిఁ † జక్కవఁ జోళమహేశ్వరాగణి

౨ సరసేత కాత్మకలితాధికవైకృతి నెల్లబాసి త
స్మాననమందు నీవదనమంచితభక్తి ననుగ్రహింపు స్వ
స్థానములందుఁ బూర్వముట † శైవవిదగ్రణులక ఘటింపు ను
స్థినిజవై జయధ్వజవిచిత్రితముక బాసరింపు! తద్భువిక॥

ఓనుటయు లేతనవ్వు మొగమందుఁదయింపఁగ లోకశంకరుం
డనె ముని! యిట్టిపట్టుదల † నాత్మమునందు వహించి తేటికే
ఓనువుననైన భూజనము † లారసి భక్తినిఁజెంది దైవపూ
రు బాసరించుచుండుటయె † చక్కనిమార్గముగాదె యారయక॥

నుఁ బూజించిననెట్టులో యటువలెకానారాయణుక గొల్చినక
నజాతాప్తునిఁ బూజచేసినను మఁద్యామాంగి నార్యక భజిం
న హేరంబుని సేవచేసినను వాసికగూర్చు శ్రేయంబు లిం
కుమానం బొకయింత లేదరయుమీ † యంభోజజన్మోద్భవా!॥

౩ నన్నుఁగాని మత్స్య, జకరాజినిఁగాని మేటిఁసంభావనతో
కఁ డారాధించినవే, తొకఁ డటుమానినను బూనఁనుదేక
దక॥

ఓడు నారదమునీంద్రుండు చిన్నవోయినమొగంబుతో, గరం
బుమొగిడ్చి మరల నిట్లనియె.

ఘోరత్ర! నీమదికి † నంతయునొప్పిదమైన మాదృశుల్
యెటుసైవజాలుదురు † కష్టముగాదొకొ, శాంభవాగ్రణుల్
ములఁబొక్కుచుక దమదుఁమందిరసీమలఁబాసి లాతిసే
లకుఁ జేరఁబోయి యటఁ † దీరనిచింతఁ గృశించుచుండుటల్॥

వైభవముల † నెగడుచుండినభవ
చుతనములందు † నకట యొకఁడు
పింపఁ డట్టికష్టపుపాటున
నోర్వ దీనినుడుపు మభవ॥

లమానసంబులను † బల్కెలు రంజిలఁజేయుచుందు వా
నిఁబాయఁగాడగునె † యొసంగె! పాదుకగణానేక శోక

శక్తిగలటియొక్కని విశాంపతిగోష్ఠికిఁ జేరఁబంపి ను
వ్యక్తిఁ దదీయధీరజనవాదమహస్త మొనర్పజేయుమా
తే-గీ॥ మఱియుఁ దమనుడిచొప్పనకా మనుజనాథుఁ
డితరదై వంబులను గొల్చుటఁజేపడుదుఁ
గాని శై వమతంబును గంటగించి
యంతమొందింపఁ గనుచుండుటఁగుముకాదె॥

చ॥ అని యిటులొక్కతీరు హృదయంబుగరంగఁగ వేడుచు
మ్మునికులవర్షుఁ జూచి శిశిభూషణుఁ డిట్టులఁబల్కె నకే
యనుచరముఖ్యు నొక్కని రయంబునఁబృథ్వి జనింపఁజే
య్యనఘుఁడె దిద్దు సర్వము మహాముని! చన్ద్రిక సంతసం

క॥ అని పల్కి మహాకాళుం, డనుప్రమ భేశ్వరునిఁ జూచి యం
బును జేరఁబిలిచి యిట్లనె, ఘనమకరందరసమధురకాంతత

చ॥ వినుము కుమార! నీవుపృథివీస్థలిఁ గాంచి జనించి సత్వర
బనితరతుల్యతాగరిమ మద్భుతలక్ష్మణమస్తవేద శా
స్త్రునిచయపాండితీసువిహితప్రతిభాఁ బ్రతివాదివాదభం
జనమొనరించి యాత్మమతసౌరభము వెలయింపు మెః

ఉ॥ నావుడు నన్న వేగ వదనంబున నైల్యముఁజెంది యిట్లనె,
దేవ! యిదే! తావకసదేశమునందు మహాప్రమోదలీ
లావలసత్సుతై కరసలాలసమానసవృత్తినున్నన
న్నీ విపుడిట్లు దవ్వలకు నెట్టుట కెట్టులనోర్తు నేనికన్క

తే-గీ॥ నన్నుడిగి వేటొకనిఁబంపు మనాథ! నీదు
పాదకమలాశ్రయంబు నేఁ మాయఁజాల
పరుడనానొకొ యేటికీపాటు నాకు
మనుజయోని జనించుట మంచిదొక్కొ

—: శివుఁడు మహాకాలుని భూమిఁబుట్టుట కొప్పించుట :

క॥ అనుడు నగి దేవనాథుం, డనియె సమర్థుండవౌట మన
పనుపఁగఁగోరితి లాతుల, బనిచిన సామాన్యజనుల

హ ర ద త్త వి జ య ము

కరసాలనాఁడుఁడను నెంతయునింపగు పెరితోడ నే
 కటకంబుఁ బాయక యహర్నిశమున వసియింతుఁ గావునకా
 కు మదీయదశకానము † నిత్యముగా నొనఁగూడు నేటికీ
 కరణిక వెనుంబడెద † విధచరిత! తలంపు నానుడికా॥

హలోకం బదికర్మభూమి యచటకాబోల్పొప్పబుణ్యంబులకా
 లాత్మకా బొనరించినకా సుఖము లీహలోకంబులకాగాంతు రా
 గ్రాలిత్యవిభూతి గల్గునెయిటకా † జిత్తంబునకాగాంచు!నీ
 లకావెల్లఁగఁజేయు భూమిపయిఁ బ్రీతికకా గులోద్ధారకా!

ఁటియును మర్త్యజాతి ననుమానముమాని యెటుల్ జనింతు నం
 టిముఁటి నెంచబోకు భవదర్థము నేనిదెపంపువాడ నా
 రితను గంగ నాపెయెడ † గర్భము నావలనకాగ్రహించి క్ర
 ప్తి జనియింపు పట్టివయి † సాకెద నికాబహుమానవై ఖరికా॥

ప్రడు గంగాదేవిని భూమింబుట్టి మహాకాళుని గనుమనుట :-

ని యంతనె గంగను గనుఁ
 గొని యిట్లనె దేవి!నీవుశువలయమందుకా
 యింపవలయు నచొటకా
 ననిధియంశజుడొకండు † వరియించు నినుకా॥

ణయ మాడినతోడనె
 మరుదుగ నతఁడుసురుగుఁ † గాలవశత నే
 టి నీవు శైశవాదిగ
 రియింతువు నాదుభక్తిఁ దద్దయు మదిలోకా॥

జ్ఞానసవృత్తి నాయందఁవారితముగ
 లయఁజేసెదు వంత నీతలఁపెఱింగి
 సుణతో నీకు గర్భంబుఁగాఁగఁ గూర్తు
 మ్మహాకాలుఁ డింక జనియించు నీకు॥

గల దంతనె నుతుఁడునినున్

విలసద్బహుమానగతిని ✱ వెలయించుఁ బ్రియా!

ఉ॥ నావుడు దివ్యగంగ యనెనాధ! యిదేటివిసోద మేనుమి
పావనసన్నిధానమును ✱ బాసి భువిజనియించు టందు
గావలుఁడై నయొక్కనికిఁ ✱ గైఁబడి యన్నరుఁగోలుపోం
దావహమైనచూలుఁగొని ✱ యాత్మజునొందుట యుక్తః

తే-గీ॥ ఏటికీపాటు నాకు నేనెంతయేని
దోసమొనరించితిన్ యేమొ ✱ తోచ దగ్గి
రాజ్ఞి పన్ని నయట్టితంత్రంబొ నాదు
భాగధేయమొ తమకిట్టిభావ మొదవె॥

చ॥ అకట మహాత్మ! నీదుహృదయంబున కర్తనుగాక యున
వకకరుణోప్రసార మది ✱ పట్టపురాణీనె నున్ననైన నీ
చకితను దాసి గానయిన ✱ సన్నిధినుంపడలంపు దేవ! ర
ర్నకుఁడమకుంబొన రు నివేయంజలులన్ దలయందునొ

ప॥ అని పెల్లుగవందురుచున్న నమ్మందాకినిన్ గనుంగొని
రుండు మందహాసంబుఁ గావింపుచు నవవారితంబుగ నిట్ల

మ॥ పరిశుద్ధాత్మకవంచుఁ బ్రాణములకున్ ✱ బ్రాణంబవంచు
శ్వరజన్ మించినదానవంచుఁ దమి శీర్షంబందు నిన్నొ
గరి నీకెందొకచెల్వగల్గునొ దిశాచక్రింబు గాలించినన్
మొఱుగుంబోడి! మఱుంగెదేటికి సమున్మీలదృషాక్రాంః

చ॥ నను విడి చాలఁగాలము మనంబున వందురుచుండుటయ
కొనరదు స్వల్పకాలమునకోపుము కష్టమొ సౌఖ్యమో
వనితనికృష్టఁడై నపెజ్జివాఁడు మగిండగునంచు నెంచకీ
వననిధియే భువింబొడమి ✱ వచ్చి వివాహమునొంది మ్ర

చ॥ అదియును బాల్యమందె యగునావ్యసనంబును నిన్నుఁ
రెద నణగించుకొందురికనీయది తోయఁగరానికార్య
నది తడవంగ నేటికది ✱ నాతుకమిన్నరొ! నీవు నాపయిన్
జెదరఁగనీక చి త్తమును ✱ జేర్తువు పిన్నటనాటనుండియ

హ ర ద త్త వి జ య ము

కమన్వంతరమున నా

కలఘనీరాజరాజుసాగరవరుఁడా

శ్శు నాయకుఁడని యెఱుఁగుము

కితవుగా కిట్టియుచితసరణికి దేవీ॥

సముద్రిండునుక మదీయాష్టతనువు

ందు నొకఁడగుతనుమాత్రుఁడంచు నెఱుఁగు

న్యఁడని యెంచబోకుమీ యాత్మమందు

చుచితాధ్వముగూర్తునే యకట నీకు॥

కామేశ్వరుఁడన్ననామమున నేనెప్పటఁ దద్రాజధా

కమ్రాయతనంబునం దమరుదుక నిన్నేమఱు నాదుసే

కేతుహలసంభ్రమభిమదనాపమ్యానురాగాత్మవౌ

కు గూర్చెద మత్ప్రసాదము సుతుక నీరేజవ త్రేక్షణ॥

కులకు భర్తృశాసనము సమృత్తిమీ నెఱవేర్చు తెంతయుక

తమగు దానిఁబోవిడిచి యెన్నివ్రతంబులునెన్నిపూజలుక

త మొనరించుచున్నను బ్రీతినిఁజెందదు హర్షమిదు ప్రో

త్తమతినీవెఱుంగనివె న్యాయవచస్సముదాయధోరణుల్॥

పున నజమఱసేయక

వికఁగాంచీపురమున నిశితవ్రతుఁడా

వైష్ణవునకు సుతవై

వింపుము జన్మమరసి కంజాతముఖి॥

మడు నిశితవ్రతుండగు

నవైష్ణవునకు బొడమినఁ గానఁగనగునే

ననిజహరినీపదభ

ని వారలుసాగనీరు ద్వేషింతు రెటుల్॥

కుటయు సంబరవాహిని

యెను శశిమాళి యద్ది యనవసరమునీ

ఉ॥ ఎప్పుడుగాని యెవ్వరికి † నేనియు నెవ్విధమైనపూన్కియ
దప్పక యొండెదుర్కొనిన † దార్జ్యమునొందును డింద ౬
దప్పునొకో నిసర్గజనితాంతమనోగతు లడ్డగించుచో
నొప్పులకుప్ప! నానుడికినొప్పుము చెప్పకు మన్యనూక్తుల

క॥ మందాకిని విని యిడఁ
దనకుందప్పదు పుట్టుంగనుట † పుస్థలి నని తాఁ
గుందకయె యాత్మమానస
ముందిటమునొనర్చియుండఁ † బొంక ముమీఱు॥

తే-గీ॥ అ మృహాకాలుఁడును దనయ వతరణము
నకును గంగను భువనశాసకుఁడు వసుధ
కనుప సెలవిచ్చుటయు నాపె † యాత్మగొంకి
యెట్టకేలకుఁ జిత్తంబు † గట్టిచేసి॥

తే-గీ॥ ఒప్పుటయుఁ గని తానికనుర్వి జన్మ
మొందుటది యనివార్యమంచూహచేసి
పుడమిఁగాంచుచు నిలిచిన † భోగిభూష
ణం డిటులఁబల్కె నాతని † నొగులుదీట్పు॥

ఉ॥ కంటికి తెప్పవొలె నినుఁగాంచుచునుందుఁ గుమార! క
దంటపు నీవు వేగముగ † ధాత్రిజనించి యనాత్మవాదుఁ
కంటకులక దగఁగెలిచి † భ్యాతిగ నాత్మమతంబు ని
న్నంటపు మేదిసీగతనిరంతరపంకపరంపరావృత్తుల్॥

తే-గీ॥ అనుడు నాతఁడు శరసుననంజలిఁఘ
టించి దేవ! ప్రసాద మఁజే యొనర్తు
నశివసామాజికాళిజయంబుఁ గాంతు
శివమతధ్వజముఁ బ్రతిష్ఠింతు ధరను॥

చ॥ అనుటయు దేవనాథుఁడు “తథాస్త”ని నారజమకానిత
జనుము ముసీంద్ర! నీవిటకుఁ † జక్కఁగవచ్చినకార్యః
మనసుకు నచ్చినట్లొనరె † మౌనివరేణ్యులమానసంబు
దిన నెదిచక్కగాదు జగతిక జతురాస్యకులై కభూషణ

హ ర డ త్త వి జ య ము

చినంత నారదుండు సంతోషుండై పరమేశ్వరీపరమేశ్వరచరణార
దంబులకెరగి తనయానంబునివేదించుడుఁ బరమేశ్వరీ ముసిముసి
గవుతో నారదుడొదిలకించి.

వచ్చిన నామిది! కేగుదెంచుఁ

చితివెకాదె మాని! గంగమ్మగతులు

రకుండెడువారలకుపకృతులివె

యత్తుదురు లోకమందెప్పు మెత్త వారి॥

చిన మందహాసంబుసేయుచు నారదుండుచనియె నంత మహేశ్వ
దేశంబునఁ బేరోలగంబు విరమింపఁబడియె.

—: ఆశ్వాసాంతము :—

లకమలోద్భవాండ

కరోద్భవహేతుమూర్తి! పాలితనానా

వీశ్వరనికురంబా!

తామరదుఃఖహరణచణమల్లేశా! ॥

105

శ్రీమదుమామహేశ్వరకరుణాప్రసాదితసుకవితాభాగధేయ బుధ
విధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వరనామధేయవిరచితంబై నహర
త్తవిజయకావ్యం బందుఁ బ్రథమాశ్వాసము శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

హ ర ద త వి జ య ము

ద్వితీయా శ్వాసము

క॥ శ్రీశైలరాజ్యలక్ష్మీ, కాశల్యసమర్పితాభిగణ్యసుసేవా
ప్రాశస్త్యమోదితాత్మా!, శ్రీశతతానందనిజసావివ!మల్లే

వ॥ దేవా!అవధరింపుము.

శా॥ చంచత్కాంచనభిత్తి సంకలితభాస్వద్బద్ధరత్నావళీ
సంచిత్రాయతన పద్మామివిలసత్సౌధోత్తమస్తోమర
మ్యోంచత్తుంగతరాభిచుంబనపటుప్రాకారవిస్తారమా
కాంచీపట్టణ మొండు భాసిలు జగత్కల్యాణపల్యాణమై॥

క॥ ఆపురము ఘనతపశ్రీ, ప్రాపితము క్త్యంగనానివాసవిభాగ
ద్గోపురము కాచుకోటి, శ్రీపీఠాధిష్ఠితంబు ♦ శేఖర మిలక

సీ॥ ఏకరసాలనాధేచ్ఛాప్రసాదిత
విజ్ఞానవిద్యుతివిలసితంబు
అతులకామాక్షిమహాకృపాప్రాపితా
ప్రైశ్వర్యభోగ్యభాగ్యాయతనము
పరివార దేవతాప్రకరాభిరక్షిత
సకలదిబ్బండలీచారుతరము
సమధికయోగిరాజన్యచరూనన్య
సామాన్యసిద్ధివైశద్యపదము

తే॥ అభిగంగాకృపీటతుల్యానఘాచ్ఛ
సలిలపుష్కరిణీగణాచారుకూల

హ ర ద త్త వి జ య ము

హఃవిధఫలద్రుమస్తోమభరితలలిత
కలపుష్పలతావాతసమధిగతము॥

ణ్యజనసేవితంబయి ♦ పొదలుగాని
గానవాళనతతికి వేశ్మంబునీదు
గివర్గనివాసమై ♦ రాగిలెడును
ని దుర్విషధరవృత్తిః ♦ గాంచడెపుడు॥

ప్రమోక్షైకనగరప్రశస్త మిద్ది
పంచు గాంచియె కాంచి నేశామవిభుడు
దరాట్టును బ్రత్యేకవసతు లొంది
బండిరని వృద్ధజను లనుచుందురెపుడు॥

దులలోపల రంభా
రీమణిపోల్కిని నభినంద్యశీః జె
న్నరునగరులందుఁ గడున్
రుండగుఁగాంచి యనుచు ♦ సాటుదురు ప్రజల్॥

దలి విప్రు లెల్ల జతురాస్యులు రాజులు రాము లార్యజా
దగువారు శ్రీదులు మతి గణింపరు శూద్రు లేబలున్
దికిమిదికి దిగిచి ♦ గెల్తురు నారదు నందు గాయకుల్
ందుగఁ గావ్యుని విబుధకంటకు మెచ్చరు సత్కవీశ్వరుల్॥

లైరావణవిస్మయ
లు మహావైరిభీతికరు లన్నగరిన్
రు లిడ భాస్కరహరిరుచి
రులు హరులు సమరభూమి ♦ నద్భుతమొదవన్॥

దు

సరాణ్మర్తి రాజులు ♦ వాడనెపుడు
కంచి యటంచును ♦ బిలుచు జనము
నట్టిపురంబు నంతయును గరిమ

హ ర ద త్త వి జ య ము

:- శ్రీవిష్ణుచిత్తాచార్యచరిత్రము :-

తే-గీ॥ విష్ణుకంచి వసించురు † వేలకొలది
 విత్తముల్ వైష్ణవోత్తముల్ † విమలచరితు
 లందు బేర్కొను గందాళే † యస్వయమున
 ఘనుడు విష్ణుచిత్తార్థుం డకశ్మలుండు॥

క॥ ఆయన కిరువురుతనయు ల
 మేయులు లక్ష్మణబుధుం డమితతర్కవచ
 స్థేయుడు శరగోపార్థుడు
 నై యలరుదు నిధమూర్తు † లభితుతచరితుల్ ॥

క॥ శినశాసనమున గంగా
 కువలయదళనేత్ర యంతః † గోవిదవరవై
 ష్ణవవిష్ణుచిత్తునకుఁ దా
 ననతారముచేసెఁ గూతుఁడై యొప్పమరణ్ ॥

తే-గీ॥ కరగిపోసినయట్టి చొక్కమగుబంగ
 రంపుబొమ్మయనాఁ దగి † రాణమీఱు
 మేని మేలిమికాంతల † మెఱయుచున్న
 బాల బాస్వత్కళాజాల † భవ్యలీల॥

క॥ ఆకన్య కష్టమాబ్దం, బాకరి తమగుడు నపుడే † యనురూ
 శ్రీకలితకజేసి రయం, బే కల్యాణంబుసేయఁ నెంచె బిత

వ॥ ఆయమపుట్టువునకుఁ గొంతపూర్వంబందే.

చ॥ శివవచనంబునకొ దనకు † సిద్ధముగా సెలవొటనెంచి య
 రవుఁ డొకయూర వైష్ణవగుణజ్ఞ సుతుండయిపుట్టి వేద
 స్త్రవిహితదశకానంబులను † బ్రౌఢినిఁ జెందుడు తల్లిదండ్రు
 త విగతజీవులేరి తదనంతరముల్ నెరవేర్చె నాతఁడుకొ॥

తే-గీ॥ అంత నతఁ డొకవతారం † బై నపిదపఁ

హ ర ద త్త వి జ య ము

ప్రణ్యధూములఁ గనుఁగొంచు † మోక్షపురుల
నులమీఁతిన కాంచికిఁ † జేరె మీఁటి॥

చ్చి విష్ణుకంచి † వైష్ణవాగ్రణులయా
సధములను విందుఁ † బడయుచుండె
ష్ణుచిత్తుఁ డతని † వేఁగని గోత్రసూ
కముల సంప్రదాయతత్వ మరసి॥

ప్రహ్లాదవిఙ్గత్యరంబులప్రాయంబుతోనున్న యవైష్ణవవసుమారుని
గావరేఖాదులకు సంతృప్తుండై నిజబంధులఁ బట్టిపుత్రుల నాలొ
ంచి యవ్వారియనుమతంబున నొక్కసుమూర్తంబునందుఁ దన
గాతునబృలునకిచ్చి కన్యాదానంబుచేసి వివాహంబు నెరపె
ంతమీఁద దైవేచ్ఛజేసి యన్నూతనవరుండు.

మధ్యందినమందున
కర్తీర్థహదముఁ జేరి † యుత్సాహముతో
కఁడవగాహనమొందఁగ
కర మొకం డొడిసి చేరె † మకరాలయము॥

ంత నతండు మరల సముద్రుండై యొప్పె నిందు విష్ణుచిత్తాదులు
మాతృమరణంబునకు ఘోరదుఃఖాల్తులై విలపించి యుత్తర
యలనిర్వర్తించి రాబాలిక వైధవ్యంబునొందియుం బాల్యప్ర
సంబుకతంబున శోకం బెఱుంగక పెరుగుచుండె.

సులకోమల యని నామకరణదినము
ఁడు తలిదండ్రు లెంతో యానందమునను
కుపెట్టుట నట్టులే † వెలసె నాపె
ధసాగంధ్యసుందరకాంతు లమర॥

లివి తేటలు దైవభక్తి గురుభక్తి
ను సమానోదరప్రేమ † మున్నతమతి
రిశుధ్యము సౌశీల్యభాగ్య మాకె

హర ద త్త వి జ య ము

తే-గీ॥ ఆయమను గాంచి లోలోన † నాపుకొనుచు
వందుదురు గురులు హితుల్ † బందుగులును
వత్సరంబులుపది దాటె † బాల కపుడు
లోకవిజ్ఞాన మదికొంత † శోక మొసఁగె॥

ప॥ అంతఁ గొన్నినాళ్ళ కాయమకు యశావనంబాదవె
ప్పుఁబోడియును.

ఉ॥ అప్పు డొకింతదుఃఖమును † నారసియున్ దనపూర్వజన్మ
దెప్పరమైనతేజ మదిఁ † దేచ్చినఁ జిత్తముగట్టిచేసి త
నెప్పటియట్టులుండె నిఁక † నెంతయు బ్రాక్తనవాసఁ
యొప్పులకుప్ప శాంభవమఁతోత్సుకయై చెలువొందు నిఁ

ప॥ అట్లు సహజశివభక్తి పరాయణయైనను దనవారల భ
మఱుగుగావించుచుండి యాబాలారత్నంబు.

:- కమలకోమల శివభక్తి సేయుట :-

నీ॥ తనువెల్ల భసితంబుఁ † దాఁ బూయనెంచియు
నతిగోప్యముగ వక్షఃమందె యలఁదు
శివనామ మెప్పుడును † జింతనం బొనరించుఁ
బెఱ కక్కరంబేని † వినఁగరాదు
శివకంచి కెదురుగాఁ † జేతులు జోడించి
నిలుచుండి నిట్టూర్పు † నిగుడఁజేయు
శివరాత్రి యమర నజీర్ణమయ్యెనటంచుఁ
బస్తుండు సుంతసావడదలఁపదు

తే-గీ॥ శివునియుత్సవములు దవ్వఁ † జెలఁగుచుండ
నిక్కినిక్కి కనుచునుండు † నిష్కమిఱి
భజనములు మేళములు వినఁబడినయనుగా

పురూపంబుగ నెన్నఁడేని యును నఁచ్యుధ్వంబునందుండి శ్రీ
 వ్యవశైలంబున కేఁగువారియెడ నెంతే భూతిరుద్రాక్షులిం
 పు పిసాళింప ధరించినట్టి ద్విజు నఁపూర్ణబోడి వీక్షించి చా
 గ్రపుభక్తి బ్రణమిల్లు శీఘ్ర మెఁపేగంగన్నట్టి నక్షత్ర మొక్కిడున్॥

ఁగియెద్దలఁ దోడ్కొని ధీకాను లడిగి

కీవనముసేయు వారలు ధీచేరి దటియ

హరునివారునములని యాహోద మొంది

చచ్చ మేదేని యర్పించి ధీప్రీతి సేయు॥

కమసురభులు మొగదూడల

కమరికఁగన నుదితవిస్తరామోదమునన్

కమల యనుతూణమును తే

మము సంధానించుచుండు ధీమహితపేమున్॥

కట్లు శివధర్మసేవనాధీనయగుచు

నున్న దల్లికిఁ దండ్రికి ధీనన్నలకును

బంధువుల కెవ్వరికిని నేర్పడఁగనీక

ధీకి సేయుచునుండె నభివృద్ధియందు॥

అంత దినదినప్రవర్ధనానం బగుచున్నన ప్పారమేశ్వరకైంకర్య

లోభాయతాత్యాచారమతిన్ బ్రచోదితయై యొక్కనాఁ డాశీల

వతీవతంసం బిరుగుపొరుగిండ్లనున్న స్మార్తబ్రాహ్మణస్త్రీణము

కార్తి కేందువాసరంబగుటఁ బ్రదోషంబం దర్శనావస్తువుల సమ

కూర్పుకొనిశివకంచీకేకామేశ్వరాలయంబున కేఁగుచుండుటఁగని

తానునుగూడఁ దదనుగమనాభిలాషిణియై తల్లిదండ్రులసెలవడిగిన

నవ్వారక్కజంబొంది మిక్కిలికినుకతో నమ్మానిని కిట్లనిరి.

తగునే యల్లరిపిల్లవై తి వెటులీ ధీతాత్పర్యమున్ జెందితో

సి! గురుక్రోహిణీ! రుద్రమందిరములన్ ధీరంగనానే కటా

నగరే! భూజను లోర్తురే! హితులు భూనాథుండు మాన్యంబుఁ దా

నెగబెట్టండె! వెలిన్ బొనర్పరే! మహాహీంద్రప్రభుల్ నెష్టవున్॥ 34

ఎట్లు నోటికివచ్చె నీ ధీకావరుచేసి

రిటిదుర్బోధ చెల్ల యేదేని వచ్చు

నొక్కొక్క! చెట్టు చెడెడునాఁడు † కుక్కమూతి
పిందెలొందు ననెడునుడి † విందుముగద!

వ॥ అనిన దీనాననయై యమ్మానిని నిజిజననీజనకుల కిట్లని:

క॥ మీ రగ్నులఁ బూజింపరొ
హరిహర! ప్తప్రముఖన! వగ్రహపూజక
గూరిమిఁ జేయరొ! దిగధిప
వారార్చ నొనర్పనట్టి! వారో యరయక!

వ॥ మఱియు హోమంబునందు గంధర్వు లప్పరోజనంబులు
వారలకు హన్యంబు లిచ్చుచుండుట లేదా?

క॥ పారమ్యము మనదేవున
కే రంజిలుఁగాతమింక † నితరసురలఁ దా
మూరక సేవించిన నది
నేరం బగునొక్కొక్క! యరయ † నేర్తురు మీరల్!

వ॥ అనుడు విష్ణుచిత్తుం డిట్లనియె.

తే-గీ॥ పెద్దపులి వచ్చి తఱిమిన † బెంగనొడుగ
నైనను శివాలయంబున † కరుగరాదు
మనమతాచార మిది కుఁమారి! మాఱు
మాటలాడకు వేఱొక! బాట సారకు॥

తే-గీ॥ అనుచు నుండఁగ భ్రాతృద్యమము దఱియుడు
నపుడు జనకుండు వారల † కాస్వరూప
మంతయు నివేదనమొనర్ప † నం దవరుండు
బిట్టలుక పండ్లగొఱుకుచు † నిట్టులనియె॥

చ॥ ఎవ రుపదేశమిచ్చి రిటు † హేయపుబుద్ధి జనించెనెట్లు?
కవినయశాలినీ! కులము † నంతయు గంగను గూల్పనెం
అవునిది కాదునా నెఱుంగ! వైతివి మూర్ఖువు చెడత్రోవ
దవిలితి వింక నీ కుదక! తర్పణముక బోనరింప యుక్తమ:

తే-గీ॥ చేరి పాపండు లెవరేని † చేసికొక్కొక్క
యిట్టిదుర్బోధ నెట్లు సహింతు నేను

అకయుందునోబోధల † గురు తెఱింగి
ంత మొందివనే! వారి † నవలనిన్ను॥

ని నృసింహమూర్తి † యై పరుషాక్షరం
లను వెడలగ్రక్కి † పొగలుచుండ
య్యమ డంత నోర్చి † జెంది యనుజు సన్న
సి యాపె నతని † చిందు లపుడు॥

ంత శతగోపార్యసధర్మిణి వారలఁ దారసించి.

యగమున బూది రేకలు సములసదక్షసరం బురంబునం
కువడ నొక్కవృద్ధుడగు † నగ్రకులుం డిభశైల మేఁగుచుం
గఁగని యొమెయెంతయు దృఢంబుగహస్తములెత్తి మొక్కెనూ
గఁ గనుఁగొంటి నేనని వడికి దెలిపెన్ దనమామ క తక్కు॥
ండియు నాకెయిట్లనియె.

ోటకు నెప్పుడేని జనఁ † దోరపుఁగూరిమి బిల్వభూజ మె
చ్చేటను నున్నతా వరసి † సాంపగునచ్చొటుచేరి మొక్కి బ
టపుహర్ష మొందు శితి † కంతకధాగతలీల లెవ్వరేన్
టలుపాడఁగా నలరి † భక్తివినంగ మనంబు నొందెడున్॥

రుడు నెట్టెట్టె తెల్పవేమనియె నాపె
గఁడు తత్పిత లక్కటా † మంచియమరె
మిసేయుద మిప్పట † సీమెననిరి
గుచు వారించె జ్యేష్ఠుఁ డం † దఱను నపుడు॥

మలగోమల తనవారి † కర్కశోక్తి
లమున కెంతయేన్ మది † జాలినొంది
ర్వమును నీశ్వరేచ్ఛచే † నిర్వహిల్లు
నెడు ధైర్యంబుతోడ నుం † డెను దనంత॥

: విష్ణుచిత్తుండుకూతునకువైష్ణవధర్మంబులఁజెప్పట :-

ంత నొక్కనాఁడు శ్రీవిష్ణుచిత్తాచార్యుండు కూతుం గూర్చుండఁ
టకొనియిట్లు మతధర్మంబు లుపన్యసించె.

ఉ॥ శ్రీహంభ క్తులన్ హరినిఁ ♦ జత్తమునన్ దలపోయుచుం
 ప్పా హరముఖ్యుడై వముల ♦ నాత్మమునన్ జొరనీకుమిఁ
 వ్యాహతి దావిడోరునిగఁ మాంచితదివ్యనిబంధనో కుల
 నీహృదయంబునన్ నిలిపి ♦ నేరిమి పేరిమి జెందున్దగ్గతి

క॥ సీతాదశ్యుపవాసం
 బేకమతిన్ జేయుచుండు ♦ మెప్పుడు పుణ్య
 శ్లోకాయతభాగవత
 శ్రీకథలను నాలకింపు ♦ చేతం బలరన్॥

క॥ జన్మాష్టమి రామనవమి
 సన్మానమతిన్ వ్రతములు ♦ నల్పగవలయున్
 జన్మములు దరించు జగ
 జన్మాదినిదానుడైన ♦ చక్రధరుకృపన్॥

క॥ తులసియు సాలగ్రావము
 విలసత్పద్మాక్షసరము ♦ విష్ణుకులుఁడు పో
 లలదస్తాక్షరి తిరుమణి
 యిలలోఁ దులలేని వనుచు ♦ నెఱుఁగుము పుత్త్రీ! ॥

క॥ నాకము భోగపరంపర
 నాక రమేశ్వరునియం దనారతము మనం
 బేకముగనిలిపి పూజన
 మేకాలము సేయవలయు ♦ నిది పరమమమా! ॥

క॥ భాగవతము రామాయణ
 మాగారుడ పాద్యములును ♦ నలవిష్ణుపురా
 ణాగమము పాంచరాత్రము
 లే గమ్యములమ్మ! మనల ♦ కిది నమ్ముమెదన్॥

క॥ విను! శ్రీయు దేవహూతియు
 వనచారిణిశబరి రాధ ♦ వైదర్భియుఁ బా
 వనజనిదోవది కుబ్జయుఁ
 గనిరి హరిని భక్తిచేసి ♦ కనుమీవటులే॥

-: కమలకోమల శివభక్తినిఁ బెంపు సేయుట :-

కుండు పూన్నిమైనిటులఁ ♦ జక్కఁగ వైష్ణవధర్మవృత్తమున్
కు హితఁబుగానుడువఁ ♦ దామరసానన గోడపోల్కిఁ దా
వినకున్న చుట్టులు పవిత్రనిజాత్మముఁజేర్చ కెంతయో
పుగఁ గొల్చుచుండె శిశిరాద్రినుతాహృదయేశ్వరాంఘ్రులన్॥

లేవేని నొనర్చుచున్న యపుడు ♦ బ్రాహ్మలియున్న వృద్ధ భో
ముజేయుచున్న యప్పుడును నిశ్శృంకాత్మయై తావసించు
యపున్ శయనంబునొందినపుడు ♦ జిత్తంబు గౌరీశప
నజాతార్చనకన్న వేఱయిన నేభావంబు లే దాకెను॥

డిపుడననేటికి వే

పుడును నాయమ్మచేత ♦ మెడపక సర్వే
దారవిందయుగళీ

లభ్యానాన్వితమయి ♦ విలసిలుచుండున్॥

ధంబునఁ గొంతకాలంబు జరిగినమీఁద నాయుత్తమ చిత్తంబు
ను.

కునేనిఁగల్గునొకొ ♦ యేకరసాలమహీరు హేశ్వరా
న్నతదశకానం బిఁకను ♦ నొండఁగలానొకొ నాదుజన్మమం
కునేని తత్పదనశ్చేద్యతరామృతపానభాగ్యసం
తుఁ దత్ప్రసాదపరిపాకలవో త్తమసంగ్రహంబునున్॥

లార! యెపుడేనిఁ ♦ గనుగొందు రామీరు

! శివకాంచికానాథు ♦ శ్రీపదముల

లారా! యెపుడేని విందురె మీరు

శ్రీశివధ్యానప్రసిద్ధఘోష

ఘృలారా! యెపుడే న మీర్నడతురే

బాలరసాలరాఢ్యవనమునకు

ఘృలారా! మీరు ♦ గాంతురే యెపుడే న

నతులకామాక్షి శ్రీరాఘవంబు

తే-గీ॥ నాసికా! కల్లునొక్కొ యెన్నండు నేని
 నీకికను నేకసహకారఁ నేతృచరణ
 వికసదరవిందవరగంధఁ విసరమాక
 రందరసభోగబంధురానందమహము :

-: ఏకామేశ్వరబ్రహ్మాత్మవము :-

తే-గీ॥ అనుచు నువ్విఘ్నముగారుచు ఁ నాత్మమందు
 నెపుడు భాననసేయుచు ఁ నిగురుఁబోడి
 యోర్కిఁ బ్రాప్తులుగడువ బ్రహ్మాత్మవంబు
 దక్షిణ నేకామ్రవతికి నంతట రయమున॥

తే-గీ॥ వరుసఁ బంచాహపద్ధతి ఁ కైభవముగఁ
 బరఁగుచుండెను బ్రహ్మాత్మవంబు శివున
 కర్థిమైఁ జూడ నరుదెంచి ఁ రమ్యతముగ
 వివిధరాష్ట్రావనీశజల్ ఁ వేసవేలు॥

ఉ॥ నైఝికగాయకుల్ మఱియు ఁ వైదికపాఠవిశారదుల్ బుధ
 రాణదలిర్ప పణ్యవలఁరాజముఖుల్ ధనశాలులుల్ దరి
 ద్రాణులు సర్వవస్తుసముదాయమహాకయవిక్రయోరుజ
 శ్రేణులు సత్కవీంద్రులును ఁ జిత్రకలాధ్యులు వచ్చి రత్త

క॥ అప్పటిచోళవిభున కది
 దెప్పరముగ నొర్వరానితెవులైన నికక
 దప్పక నానాదేశ్యుల
 యొప్పమిచే జనుగుచుండె ఁ నున్నతగతివై॥

తే-గీ॥ అంకురార్పణ దేవతాహవ్యసములును
 నగ్నిసంస్థాపనంబు కల్మాషమహము
 నందిసేన సదాచూఱసంబు వరుస
 జరిగెను రథోత్సవంబిక ఁ జరుగనుండె॥

—: రథోత్సవము :—

౩ రథోత్సవ మేచేటఁ గాంచీనగరరాజవీధులందు నిర్విశంకంబుగ
సనాదికాలంబునుండి జరుగుచుండు టాచారంబుకతన విష్ణుకంచీ
చతుష్పథంబునుండి కూడ శివశతాంగం బాయహంబున నడుచు
పండుటఁజేసి నైష్ఠపుల్లెలను ద్వారంబులకుఁ దాళంబులుబిగించి
జేవకడనఁ బొరుగుదులకుఁబోయి మఱునాటిసాయం బిలుఁజేరి
ధీచతుష్పథం బవవిత్రంబయ్యెనని ద్రావిడమంత్రంబులఁజదువుచుఁ
పశోదకంబున మార్జనంబునొనర్చుచుండు రద్దాన వర్తమానాబ్దం
బందలి మహోత్సవపూర్వది నచరమయామంబున నవ్వారెల్లఁ బూ
ర్వాచారప్రకారంబిండ్లకు బీగంబులువేసి పాంత్రగ్రామంబుల కేగిరి
పుచ్చితార్చ్యండును సకుటుంబముగఁ గమిష్టుండైన గమలకోమల
సవ్వారికిటనియె.

యనా! సేయఁడీ ప్రయాణంబు మీరు
దుదేహ మిది బలహీనతను జెంది
సున్నయది యింటియొద్దనే యుండుదాన
కువఁగానోవ దవ్వగునెడకు వడకు॥
ంట నివసించి కాఁచెద
ంటిని వస్తువులఁ బనులఁ నేమరకయ మీ
ంటికి వచ్చునకి నే
ంటకమునుజేసి యుంచి వడ్డింతుఁ దగ్గ॥
వపుడును నానుడినిఁ దండ్రి యాలకించి
ందు నున్నట్టిసౌకర్య మరసి మఱియు
లిగియున్నటితనయ చందంబుఁ గాంచి
కాపె సౌఖ్య మెఱిగియున్నట్టికతన॥
రుచుటకు సమ్మతించి రథోత్సవంబు
శ కాపె చతుష్పథవీధిఁ జేరి
గ్రని దళించునొకొ యనుచి త్తమునను
డవలదని శపథంబులాడి చనిరి॥

హ ర ద త్త వి జ య ము

ప|| అంత నవ్వైష్ణవకృశోదరి తనవారెల్లఁ బారుగూరికిఁ దఱఁ
నింటికెలంకులఁగూడ శ్రీవైష్ణవజనంబులెల్లరును నశ్లే
టయు నేకసహకారేశ్వరుండు మఱునాటి ద్వితీయప్రహ
దమవీధీచతుష్పథంబునకు రథారూఢుండై వచ్చుటయుఁ
పరితోషంబున నా యు త్తరతీతాంబునుండిగృహంబును :
లను శుద్ధిగావించికొని దవ్వలనుండుపూజాపరికరంబుల
ద్వారంబునఁ దెప్పించి సర్వంబు సమకూర్చుకొని యన్ని
ర్థయామంబునన మేల్కొని గవ్యక్షీరపుష్పబిల్వాదుల స
న్నానమాడి శుద్ధదుకూలాంబరంబులఁగట్టి విభూతింబై
నాపదార్థంబులన్నియు వేఱువేఱుగిండ్లయం దమర్చి య

—: కమలకోమల పూజావస్తువులతో శీవరథంబుఁజేరుట

ఆ-వె|| ఆవుపాలు పెరుఁగు ♦ స్రోయంగవీనంబు
మధువు చక్కెరయును ♦ మంచినలిల
ములును నారికేళములును ♦ మోచాగోస్త
నీఫలములు రజతనిభవిభూతి||

ఆ-వె|| చందనాక్షతములు ♦ శతపత్రరాజముల్
బైల్వదళము లగరువర్తు లాజ్య
సిక్తవర్తులుదకసిక్తముద్గములు పా
నకము వీడియమ్మృతు కపురంబు||

ప|| మఱియు సువర్ణదక్షిణాంబులును బూర్వోక్తభంగిఁ బ్రతే
బులం దమర్చి వానినన్నిటిని నొక్కవిశాలభాజనంబు
దినప్రభమయామాంతిగమున గృహద్వారప్రదేశంబున
శివస్యందనాగమనంబునకై నిరీక్షించుచుండె నంత ద్వి
మాంతిమ నాడీసమయంబునందు.

శా|| గవ్యాతిస్థలికన్న వెన్ననె శతాంగంబున్న భేర్యాదిక
శ్రీవృద్ధానములు మహాజనచయోచ్చైర్హముల్

హ ర ద త్త వి జ య ము

ద్భవ్యామ్నాయపదక్రమాదివిహితఃస్వస్తిపఃపాతోన్నతుల్
నన్యశ్రీకమనీయవారవచితాఃసంకల్పాన్మనో

బహులకోలాహలంబుగఁ ♦ బరిభవల్లి
దిష్టుఁబులనొంద నా ♦ దివ్యవికచ
కంజలోచన దిక్కులఁ ♦ గలయఁజూచు
చుండె నెంతయుసంతోషఁమొప్పుమీఁజ॥

అంతకంతకు నిఁజ్జ ♦ మతిశయిలై
వేఱు వేఱుగ వాద్యముల్ ♦ వినఁగనయ్యె
జనులు గుంపులుగుంపులై ♦ సాగుచుండి
రాండు వురుషులు వృద్ధులు ♦ నరభక్తులు॥

అంతమీఁద.

పట్నాది- నరుసతోడుతఁ బటహజఁమరుకములును
కాహళంబులు భేరీలు ♦ ఘంటికలును
వేఱువీణామృదందని♦స్నానములును
ఝల్లరీఘటగోమఖశంఖములును
వాదనం బొనరించుచు ♦ వచ్చుచుండి
రెలమి మూకలు మూకలై ♦ హెచ్చుగాను॥

సాన్నాయివాద్యమునఁ
రెన్నికగలవారు పాట ♦ లెనఁగించుచు న
శ్రున్నతి వచ్చుచునుండిరి
సాన్నార్పక చూచుచుండెఁ ♦ గమల సకలముకా॥
సుజీయును జామరధరులును
యగ సితచ్చత్రధరులు ♦ భవజపటధరులుకా
సరస్వత్తచతురగణకా
కరుణ లరుగుదెంచి రెంతో ♦ తత్పరమతులై॥
అనంతర మామ్నాయవాదు లరుదెంచుచుండిరి.
సంహితను జెప్పఁచును నొకశతము బుధులు
పదముఁ గ్రమము జటాఘనపాఠములను

నాక్కొకశతంబు విబుధులు † చక్కదీర్చి
స్వస్తిఁజెప్పచు వచ్చిరి † సంతసమున॥

క॥ జయజయనాదంబులతో
నయుతప్రజ లిరుగెలకుల † నమరికఁ దేరుకొ
రయమున లాగుచువచ్చిరి
వియదవసీతలము లెల్ల † వెలయు నినదముల్॥

క॥ తేరి కిరుగడల భాస్కర
వారిరుహారాతిబింబవై భవ మమరం
గా రహినిఁ బగటిదీపము
లారతు లొనరించుచుండె † నచలములగుచుకొ॥

క॥ ఆమ్రదళతోరణంబులు
కమ్రసుగంధసుమమాలికావితతులు నిం
పై మోయుగంటలును నే
కామేశరధంబునందు † నగుపట్టెఁ దగకొ॥

తే-గీ॥ తేరిమధ్యగృహమున దేదీప్యమాన
కాంతిమండలముగఁ దోఁచె † తుణ మనంత
రమున విగ్రహములుగఁ ద్రిశముగ వరుస
శివుఁడు కామాక్షి గంగ గా † నవుటఁదెలిసె॥

చ॥ వలిపపుపై డిపట్టువలువల్ మృగనాభివిభాసితంబులొ
తిలకము లాణిముత్యములతీరగుహారములుకొ మణీసరం
బులు నవరత్న సంచయవిభూషితచారుకిరీటకుండలం
బులు మొదలొనగల్ మిగులఁ † బొందుగఁ గన్నడె వారె

తే-గీ॥ ఇంపుమై సైన్యనేత చండీశ్వరుండు
ప్రభులమున్నుండు నెలకొని † పరిధవముగ
సర్వమును బరికింపుచు † నిర్వహణము
సల్పుచున్నయటుల్ చొఁచె † సమధికగతి॥

తే-గీ॥ అల చతుష్పథమధ్యమం † దారఫంబు
నిలిచె న తటి భ కకోటలు దమంత

స్వనావస్తుసంతతుం * లపుడు దెచ్చి
పర్వణమునేయుచుండి రత్వంతభక్తి॥

90

మ్యవసరంబున.

వైష్ణవసీమంతిని
నా వీక్షించియు గరిష్ఠతరభక్తిశ్రీ
ప్రీతితోన్నతి రథమున్
వేగన్ జేరె వస్తువితలులతోడన్॥

రికి నించుకయెడగాఁ

ని యటన్ బల్కెరమును * జేఁగొని నిలువం

రహి హృదయము దృష్టులు

రాజకలాపునందుఁ * గుదురుకొనెఁ దగన్॥

92

౨॥ బాలచంద్రకలాకలాపవిభాసితాంఘ్రియుగంబునం

దా లతాంగి మనం బహంకృతి * యైదుజ్ఞానహృషీకముల్

లోలుపస్థితఁజెంది యందె యలోకహర్షమునొందుచున్

మేలుగా నివసింప నంతనె * మేదినీసురుడొక్కఁడున్॥

యను దోయిలింగల పదార్థపుభాజనమున్ గ్రహించి య

క్రియజుజేత కంత నొడికమ్మన నర్పణచేసి యారతిన్

యిడి తత్ప్రసాదపరివేష్టితపాత్రము నామెకిచ్చి తా

మెఁ దనంత నంతఁ బువుఁబోడి మహేశ్వరుఁ జూచుచుండియున్॥

కమళివభక్తిపరిపాకభాగ్యగరిమ

స్వకైంకర్యలగ్ననిశ్చలమనమునఁ

స్మయత్వంబుఁ జెంది నితాంతపార

శ్రమనఁజెలువొందె నభవునికరుణ॥

95

ంత స్మందనంబు గదిలి జనంబుతో దూరంపుమేర కేగినయం

న నాసాధ్యలలామం బందేయుండి యంతఁ గొండాకస్మృతితో

నాంబుఁ జేరి శివప్రసాదం బొక్కించుక చేకొని మొక్కి సార

ద్వితీయాశ్వాసము

భంబులాని పారణంబొనరించి గృహద్వారంబుల లోన
యొక్కదర్భాస్తరణంబునఁబరుండి చేతం బేకామ్రేశ
లంబై యుండ నిదురించియుండుడు.

—: కమలగోమలకు స్వప్నమందు శివసాక్షాత్కారము

ఉ॥ నారదమానితోడ నలనాఁడు మహేశ్వరుఁ డాడినట్టియ
బార్హతివైఖరిఁ దలఁచి † పన్నుగపన్నుడిఁబూర్తిసేయ
దారహి నెంచ వైష్ణవసుధాకరవక్త్రకు నొక్కస్వప్న
దీరమరెక విచిత్రనియతీపరికల్పితరీతి నిట్టులక॥

తే॥గీ॥ తరుణచంద్రకలాపుఁ డధ్రామమొంది
వైష్ణవతలోదరిని నిద్రఁబాపి తార
సింది కడుగారవించి ప్రేమించి యంది
తాదృతిననుగ్రహించి తానరిగె మరల॥

క॥ అంతనె యాయమ మేల్కొని
యంతటఁ దాఁ గలయఁజూచి † యక్కడపడి య
త్యంతముచింతిలి సిగ్గిలి
యెంతయునుభయముఁజెంది † యిట్టులనుకొనెక॥

చ॥ కలయిదిగాదు నిక్కలయె † ఖండహిమాంశుధరుండు
కెలనవసించి ప్రేముడినిఁ † గీల్కొని యట్టులనుగ్రహి
నెలవునుజేరె ద్వారములు † నేటుగ బంధములొంది య
గలయనఁజెల్లదొక్కొ హరికాండున కీయది వింతచేష్ట

చ॥ కొలువకపోతిఁ బాదములఁ † గూరిమినొత్తకపోతిఁ జాః
బుల సురటీల నేనియును † బొందుగఁజేకొని వీవనైతిఁ
డులపరివక్ష్వ మన్నమును † దుష్టిగ సాపడఁజేయనైతిఁ
శృలమతివైతి నుంతయిన † సత్కృతిసేయకయుంటి న!

వ॥ కొంతతడ విట్లుచింతించి మఱియు నిట్లుయోజించె.

తే॥గీ॥ ఇది నిజమైనను మఱి † యెట్టిస్వప్న
మైనను దీనిపరిణామ † మమరుటెట్లా

హ ర ద త్త వి జ య ము

ల్లదండ్రులు నన్న లేతలపుచెందు
గారలో! కలఁ డన్నిటఁ † బరమశివుఁడు॥

ని మదికొ దిటమొనరించి † యామె యపుడు
వునినై వేద్య మంత భుజించి పాత్ర
మలను బూర్వప్రకారంబు † నిలిపి ప్రొద్దు
నాలుటనుజూచి తమవారు † వత్తురనియు॥

103

ంటకముచేసి చక్కఁగ
ంటిబహిర్ద్వారదేశ † మీక్షించుడు వా
ంటికిఁజేరి మురిసి మి
న్నంటి భుజించిరి రసనల † కభిరుచులొదవక॥

ఆశ్వాసాంతము

మరాఁభికామనోబ్ధ
భమరాయితమూర్తి! యమరవారక్షేమో
మసంప్రవృత్త! కరుణా
మనీయవరప్రదానః ఘన! మల్లేశా! ॥

ది శ్రీమదుమాహేశ్వరకరుణాప్రసాదితసుకవితాభాగధేయ బుధ
నవిధేయ ముదిగొండనాగవీరేశ్వరనామధేయవిరచితంబైన హర
త్తవిజయకావ్యంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము—

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

హ ర ద త పి జ య ము

తృతీయాశ్వాసము

క॥ శ్రీవాణీహృదయేశ్వర
సేవావిలసితచరణకుశేశయయుగళి
భావజజయవై భవసు
శ్రీనహచారుతరమూర్తి! శ్రీమల్లేశా! ॥

వ॥ దేవా! అవధరింపుము.

—కమలకోమల గర్భావస్థ తల్లిమున్నగువారెఱుంగుటః.

ఉ॥ బాలశశాంకమాళి యిటు ♦ వైష్ణవయోష ననుగ్రహి
గాలహరానుశాసనముః ♦ గాంచినయట్టికతంబునకా మ
కాలుఁడు వేగ నాయువతి ♦ గర్భమునొందె ననంతరం
యాలికిఁ దప్పిపోయె నెల ♦ యంతనె యేర్పడె గర్భచిః

ఉ॥ తల్లియెఱింగె నాపయినిఁ ♦ దామునెఱింగిరి యన్నలాం
హల్లకపాణియుక హృదయఃమందు గ్రహించెను దండ్రు
దెల్లముగాఁగ నారసిరి ♦ తేటపడెక గులబంధుకోటికి
బెల్లుగ వాడయంతటను ♦ బేర్కొనఁగాఁబడె నిందితం

తే॥ ఎట్టిపాపంబు నెఱుంగనియిగురుఁబోడి
కిట్టి బెట్టిదవుంబాటు ♦ గట్టి మేటి
వేడ్కఁగనుచుండె నేకామ్రవిభుఁ డదేమొ
కో! వినోదం బితరులకు ♦ గురుతుగాదు॥

హ ర ద త్త వి జ య ము

అంతః దల్లియును వదినెలు మేనయ త్తలు మున్నగువారు రహస్యముగ నమ్మ త్తకాశినిని నిర్బంధించి యడుగుటయు నాపె యు త్త సంబీక తనకేమియుఁ దెలియదనియు సర్వంబున కీశ్వరుండే కారణంబనియు నొడివి యూరకుండె. మఱియును గొలదిదినంబు లట్లే జరిగినంత మూడవమాసం భక్తిక్రమించె. గర్భంబు క్రమక్రమంబుగ పృథ్విజెంది యందఱకు సాధారణంబుగఁ దోచుచుండె నంతఁ ఁలవృద్ధులును బంధువు లవ్వారిమందిరంబున, కరుదెంచి యనుచి కంబని నిశ్చయించి యాయమను ద్యాగంబుసేయ నిణాఁయించి ఁందు మఱికొందఱు ధూర్తు లామెనుబిలిచి యధార్థంబు సెప్పు సునియునుఁ జెప్పకున్న శీక్షింతుమనియును వేధించుడు నాసాధ్వీ త్నంబు మాఱువల్కక హృదయంబునంది ట్లీశ్వరునిఁ బ్రార్థించు పుండె.

కవిరాజవిరాజితము

మలకృపాకలిఁతాత్మక! దేవవరాభయదానమహాచతురా!
మలదళాంబకఁకంజసహస్రనికామసమర్హణాగాధరతా!
మధికవిక్రమసారభుజోన్నతచండమహాసురచక్రహరా!
మనమదాహృతిశక్తబలిష్ఠభుజాయుతమూర్తిప్రసన్నమతీ॥

నియోజించుచుండ నవ్వారలు

విటివలె మూగవలెఁ బి

చ్చవెలఁదివలె వెఱుపుఁగొన్న ఁ చానవిధమునక
వమైనను నోరెత్తక

పులక జింతనముసేయు ఁ మెలఁతఁ గని కడుక॥

7

ని “ముంజేతికంకణంబునకు నద్ద”

టి కికదీని శిక్షించి ఁ యీపురంబు

డలఁద్రోయుట హితమని ఁ నుడివి యినుప

ఱులనుగాల్చి యాకెమొగంబునందు॥

8

తృ తీ యా శ్వా స ము

-: కమలకోమలను వైష్ణవులు బాధించుట :-

- క॥ వాతలను బెట్ట దొరకొని
రాతతకోపాగ్నితాపితాంతకరణో
ద్యూతరయంబున జ్యేష్ఠ
భ్రాత గనుంగొని యడెల్ల † భావమునందుకొ॥
- చ॥ కటకట! యెట్టులోర్తు నిటు † గాదిలిచెల్లెను గాల్చుచుంట
గటికలు వీరలందఱును † గాదన మానుదురెట్లు? సుంతఁ
గుటిలత చెల్లెయందు నొనఁగూడుట యెప్పుడుఁ జూడ
ఁటుల విషంబువోలె జనియించె మహావ్యసనై కబీజమై॥
- సీ॥ పరులెకా కేలాటి † పురుషులతో నెట్టి
పల్కుఁ బల్కుని యట్టి † భవ్యశీల
ఇరుగుపొరుగువారి † యిండ్లకేనియుఁ జన
గడపదాఁటని యట్టి † గణ్యచరిత
హానంబుఁబాసి యే † మగువలతోఁగాని
ముచ్చటల్ వెట్టని † పుణ్యమూర్తి
స్నానంబు భోజనసలిగ్రహము వినా
విడఁమేని గోరని † విమలహృదయ
- తే-గీ॥ అన్యముఖివీక్షణంబును † నన్యకథల
నాలకించుటయును లేని † యకలుషమతి
చెడనడతల కెట్టుల † సిద్ధమయ్యె
దై వమే కారణము వేఱు † దలఁప నిందు॥
- ప॥ అనుచు నతం డాసన్నిధినుండి యవలకుఁ జనియెనంతఁ
నిజాంతరంగంబునందు.
- ఉ॥ ఎవ్వనితోడనేక దుహిత † యెన్నఁడు దా నొకపల్కుఁ
నెవ్వరమైనఁ గాన మిది † యెట్లొనఁగూడెను మాదుమఁ
బెవ్వఁడు చేరరాఁడు చనఁ † డెప్పుడు నేనియుఁ గూఁతు
నెవ్వనినైనఁబోవ దిది † యెట్లుపొసంగెఁ గరంబువంతగా

సతియు నించుకయోజించి.

వరభోత్సవాహమ్మనఁ ♦ జగురుఁబోడి
దేహ మస్థస్థమెయుండ ♦ దీమువిడిచి
రాకయుండెను గ్రామాంతరంబు నాఁడు
రోస మేదేని యొదవినదో యెఱుంగము॥ 14

బట్టు లేదేనియును బాప ♦ మమరెనేని
చుంతతోఁ బోవునొక్కొక్క యెఱ్ఱైన నొకఁడు
కారసింపఁడో!రాఁడో!యాతన్నిజాడ
టలుల యోజింపరా దిది ♦ యేమి తెరువో॥ 15

సమేది యెఱుంగకున్న నిప్పటి వఱకు బంధువు లాత్మీయులు
పఱవార లిరుగుపొరుగువార లెవ్వరేనియుగాని యాయమను
కార్చి యొక్కింతేనిఁ బదరుట వినఁబడలేదు,
నని నిక్కిచూచె ♦ వీనిఁ జూచి హసించె
తఁడు నీపె యెటకొ ♦ యరిగి రనుచుఁ
రుపవచనములను ♦ బల్కుతుందురే?నేఁ డు
కు చేసినారే? ♦ పేర్చిజూపి॥ 17

స్వంబునకుఁ బెరుమాళ్ళే శరణంబని యాచక్కిఁబాసి వేతోక
గోటికిఁ బోయె నికమాతయుఁ గూతుఁగాంచియలదురుచు.

భము శుభము నెఱుంగని ♦ యన్ను కిప్ప
ట్లొయిటు దాపరించె నీయేవ మకట
లజు లిద్దని బాధింపఁ ♦ గుంటువడరు
వలికన్నీరు ♦ వేటకానికి భరంబె!

వ॥ అనుచు నప్పార్శ్వంబుఁ బాసిపోయెనంత
ద్వితీయ సోదరుండిట్లనుకొనియె,

మపచార మేనియును ♦ నీపె యొనర్పకయున్న నెట్టులి
యత దాపరిలు నిది ♦ యెంతయు గర్హముకాదె!చెల్లెయం

చాయతవత్సలత్వమును † నారయఁ జెల్లునె? వంగడంఁ
దాయుతమైనచో మృతియె † తద్దయుమే లనవచ్చు ని.

ప॥ అనంతరం బాపెవదినె లిట్లనుకొనిఁ.

తే-గీ॥ మేము వచ్చినదాదిగా † సీమె యెట్టి
దుడుకుచేతలతో దిగఁబడక యుండె
రుద్రసేవానిరతిదక్క † రూఢిగాను
గనము కనమొండు దురిత మీఁగర్భ మెట్లా! ॥

ప॥ అంత నావీరవైష్ణవాగ్రేసరులు.

తే-గీ॥ ఏటికి విలంబ మింకను † నిపుడె యీపెఁ
బట్టి మొకమున వాతలఁ † బెట్టి యూరు
వెడలఁగొట్టుదమని కడువేగిరముగ
నాయమను జుట్టి కాల్ప నాయత్తపడుడు॥

ప॥ తల్లిదండ్రులు సోదరతత్పత్నులును జూడలేక యావలక
నంత నాయుత్తమ యపుడు దిక్కులేకయున్న తనకు
రుండే దిక్కని మనంబున నిట్లు యోజించె.

కరుణావృత్తము॥ దరిసెన మొసఁగుమా! † దండధరహారా!
కరుణను మనుపుమా! † కాలవిషహారా!
బిరబిర వరుసతో † భీమ! యికను నా
సరసకు దఱిసి వే † సాకు పశుపతీ!

శివప్రియవృత్తము॥ ఏకామ్రాణ్మహేశ!
శ్రీకాంచికాపురీశ!
లోకాధిరాణ్మహేశ!
శ్రీకామదృక్స్వతీశ!

హ ర ద త్త వి జ య ము

శివుఁడు కమలకోమల ననుగ్రహించి వైష్ణవబాధలన్
దప్పింపుట.

త నేకామ్రనాథుఁ డాఁఁదింతిచంద
సి కరుణాంతరంగుఁడై † యాత్మశూల
నను గఱులఁ ద్రోయఁగ † వెనుకకేఁగి
హస్తములనె కాల్చెఁవరుసతోడ॥

త నవ్వార లేడ్చుచు.

హ్య మొట్టి యిది పెను
స్యమొ భూతంబొ మనల † దహించె నిటుల్
మ్య యిది యెట్టులగుఁ గా
యడఁ బోవుదము బ్రతికి † యిండ్లకు మరలన్॥
మఁ గొందఱు వెడలిపోయిరి మఱియును.

ద ఉవ్వరవణికానిఁ † గొట్టఁబోయి
బడి రికఁగొందఱు † తాలరువ్వ
వారలతలలనే † యడిచె సంత
ములు పల్కి చనిరంద † తేపుమాలి॥

గిండ్రిలు సోదరు లంతఁ గించపడి చేయునదిలేక యామెను
సుమునుండి వెడలఁగొట్టిన మరణించునో యింక నేమియే
దాపరిలునోయని యెంచి పాయలేనివాత్సల్యంబునఁగూడ
గడలేక తమకదుపులుండెడుగోష్ఠంబుకడ నామెనునిచి యొక
ంబిచ్చి శూద్రకుఁబోలె నోదనపానీయవస్త్రంబులిచ్చుచుండి
నాసుశీలగూడఁబ్రాణత్యాగంబు దురితంబనియెంచి యద్దాని.
వారలయనుమతితో నట్లేవసించి మానసంబందు మహే
నారాధించుచుండె.

గొని రేల నాకమలకోమల కష్టపు డర్థచంద్రమం.
దు నగాధిరాజసుత † నాగముఖుండును మణ్ముఖుండునున్
లును దేవతల్ ప్రమథఃముఖులు స్వప్నమునందుఁజుట్టి త
సులరంగఁ ప్రేమవచఃసంబులు వల్కుచునుందు రెంతయున్॥

తృ తీ యా శ్వా స ము

తే-గీ॥ గర్భము క్రిమంబుగా వృద్ధిఁ ♦ గాంచుచుండెఁ
దల్లితండ్రిలు మున్నగు ♦ నెల్లవారు
పలుకరింపఁగ రోసిరి ♦ పగను గొనిరి
కొండ జంతట నెలలయఁకొదవదీఁజె॥

—: హరదత్తాచార్యజననము :-

వ॥ అపుడు పంచాంగశుద్ధిగల యొకశుభదినంబందు,

ఉ॥ ఐదుగ్రహంబు లున్నతగృహంబులనుండఁగ బ్రహ్మజ్ఞు
రాదిపదంబునందుఁ గమలానఘమూర్తికి శర్మమొప్పఁ
నాదిమదేవపుత్రుఁడు గణాగ్రణి యపుదయించె మిం
నాదివిషత్ప్రయుక్త సుమనఃప్రకరాయతవృషిసంతతుల్

క॥ మెఱసెన్ దిక్కులు విరివిగ
విరిచేనెల సోనలందు ♦ విందుఁగొనిన తె
మ్మెర లనువుమొఱవీచెను
బరితోషం బమరె బాశుపతమండలికి॥

తే-గీ॥ పెరటిదెనఁ గాపురంబున్న ♦ చరణజపల
మహిళ లేతెంచి సూతికర్మంబు నంత
నడపి రెంతయు బాలుండు ♦ నగుమొగమునఁ
గానుపించె గృహంబెల్లఁ ♦ గాంతులమర॥

వ॥ అంత నింటివార లెఱింగియు నెఱుంగని వారలయ టం
బుఁగొనకయుండి తమహృదయంబునందు,

క॥ ఏదై ననుగానీ మన
కేదియునుం దలఁచుటకు నొకింతపనియునున్
లేదిది బ్రదికినదనుకఁ బ్ర
సాదము వస్త్రంబులను నొసంగుటయె యగున్॥

వ॥ అని యనుకొని యూరకుండిరి.

తే-గీ॥ అంత జరిగె నహస్త్రితయంబు నవల
రాతిదశకంబు మాస మాఠమృశీల

హ ర ద త్త వి జ య ము

గరూకయై కొమరుని † సాకుకొనుచు
 యండఁ దనవారిమనములెట్లున్న నంత

—: హరదత్తుని శైశవము :—

లుండు దినముదిన ముడు
 లకలాహళికృపను † భాస్వత్తరళి
 లలితాకృతిఁ బెరుగుచు
 లగ నలరించుచుండ † జననిని నిచ్చల్॥
 పగులు వేయఁగనేర్చెను
 కివడి నడువంగనేర్చె † బరుగిడనేర్చె
 ఁబడునుడులను నేర్చెను
 కిబుడి యాడంగనేర్చె † బుడుతలతోడన్॥

నుమను గన్నవారు మున్నైనవారు
 న్నినెల లాకెఁజూడకేగుటనుమాని
 ల యెట్లెట్లా దవ్వండి † యరయుచుండి
 భకునకేగె నాల్గేడు † లావిధముగ॥

త.

ది గన్నట్ల నొడలెల్ల † బూయుచుండు
 డెలేగలతో నతం † బాడుచుండు
 గి శిలలను దెచ్చి పూజింపుచుండు
 క్తనవివేకవశత నబ్బాలకుండు॥

బింబులబాలుఁ డెంతయు దశాబ్దాలంకృతుండట్లు మే
 వప్పద్యుతిభూరివిక్రమబలస్థైర్యాభిరామాకృతి
 దుర్భావత నొప్పిరాజితఁ బ్రసూబంధుల్ పరీక్షించి త
 ద్దీవ్యదగ్ధతి కక్కజంపడి రికన్ † భావంబులం దెంతయున్॥
 తటఁ గొన్నినాళ్ళకుఁ దదర్శకుఁ డొక్కపు డీడువాండ్రితో
 తయుఁబీతి ఖేలనము † లింపుగఁజేయుచునుండ వారిలో

తృతీయాశ్వాసము

నంత జనించె దైవవశఃమై కలహంబొకఁ డందుఁ గశ్మః
స్వాంతఃకుడు బాలకుండొకఁడు † చక్కఁగ నీతనిజూచి

తే-గీ॥ వైధవేయుఁడ! యేటికి † వదలెదిట్లు
లనిన నాతఁడు నట్టులే † యనియె నంత
వానితలిదండ్రులకు నచ్చి † వాఁడు దెలుప
వారలేతెంచి యాబాలు † దూటి కసిరి॥

శా॥ ఓరీ! నీజనకుండెవండు చెపుమా † యుదేకముందక్కి నీ
పేరేమో తెలియంగఁబల్కు మిటులక † భేదక్కి వాఁ
నోరెట్టుల్ గదలించితీవు బడుగా † నొప్పింతు మిప్పింతు
టీరజ్జుల్ వచరించెదేని యిప్పుడే † హింసావ్రహ్మరంబులక

వ॥ అని గర్జించి తఱిమినయంత నామతిమంతుండు మా
యవ్వృత్తాంతంబంతయు నెఱుంగఁజెప్పి యిట్లనియె.

తే-గీ॥ తండ్రి యెవ్వఁడు నుడువు మాతఁగొ! మదీయ
నామమేమొకొ వచియింపు † మేమిసంది
యంబు చెందకు మున్నదున్నట్లు సెప్పు
మీగుడిసెయందు వసియించు † పేలమనకు॥

ఉ॥ చెప్పక దాచితేని నిను † శిక్షయొనర్చెద నేను నాపయి
ముప్పునుగాంతు నట్లయిన † మోదముచెందుదు రన్య
తిప్ప లిఁకేల సత్యముగ † దేవునియావగఁ జెప్పు మమ్మ
విప్పుడు సర్వసంశయము † లింకఁగ జంకక సుంతయేనిఁ

కమలకోమల పుత్రున కేకామృనాధుఁడు

నీతండ్రియని చెప్పట.

తే-గీ॥ అప్పుడు నామెయు దీనాత్మయై రయమున
గొప్పయిక్కట్టు దఱిసెఁ గాఁకోలహరుఁడు
హరుఁడే తీరుచు సర్వంబు † ననుచు సుతునిఁ
గాంచి యిట్లనిచెప్పె నకలుషమతిని॥

హ ర ద త్త వి జ య ము

సకరసాలనాథుఁడు మహేశుఁడు సీజనకుం డతఁడు సు
శోకుఁడు సర్వదేవచయఃశోకహరుండు హరుండు రాక్షసా
స్తోకమహాగ్నిసంశమనఃతోయదమూర్తి సమస్తలోకర
క్షోకరదివ్యవైభవవిహారుఁ డెఱుంగుము పుత్రకా!యికా॥

బట్టిహరునికుమారుఁడ † వౌట సీవు
సరగెదవు హరదత్తుఁడ † భానురాహ్వా
మంబుచే నిందు మనముండు † టగును గొంత
కాల మాపయి యెటకేని † గదలవచ్చు॥

నిన బాలుండిట్లనియె,
డనుండును మాతండి) † యేకచూత
గుఁ డెఱుంగంగఁజెప్ప జనని!రయముగ
దుజాడకు రా డేమనాదరంబొ
పయిని గోపమో! నాదుపాపమొక్కో?

నినంత గమలకోమల యిట్లనియె,
ల శివకాంచినానగరహాటకహర్షమనోజ్ఞగేహమం
లఘుఁడు దా వసించు నతఁ † డందటియట్టులగాదు పుత్రిని
లహృదయుండు సంతతలస తరసారతపోభిరాముఁ డా
లనదనూనయోగపదవీపరిభాసితుఁ డిందు వచ్చునే?
నుఁడు దయామయుం డఖిలకారణకారణమూర్తి లోకపా
పమహిమాతిశోభితవిభాసితపుణ్యకథాప్రపంచమం
నుఁ డఖిలాబ్జజాండవితత్ప్రకరాయతమంగళావహుం
సఘుఁడు ధన్యవైభవుఁ డనన్యవిరాజితశీలుఁ డారయకా॥
సకసనందనాదిమునిచంద్రములుక శతవ్రతవ్రతలో
సవనజోద్భవాదిసురసత్తములుక గనఁజాలకుందు రా
సఘుని దివ్యమంగళమహాద్భుతకోమలవిగ్రహంబు సీ
సుజులు గాంతురెట్టులు కుమార! మదిం దలపోయు మున్నతికా॥

ను,

తృ తీ యా శ్వా స ము

క॥ తనను త్రిశుద్ధిగఁ గొలిచెడు
ఘనభక్తశిఖామణులకుఁ ♦ గారుణ్యముతో
ననువుగ దశానభాగ్యం
బును జేకూర్పంగఁగలఁడు ♦ పుత్తా! వినుమా!

వ॥ అనుడుఁ గుమారుండు మరలఁదల్లి కిట్లనియె,

ఉ॥ చూడఁగఁగోరినాడను ద్రిశుద్ధిగ నమ్ముము నమ్ము మమ
నేడిదె పోయి చూచెదను ♦ నిర్జరమాన్యుని లోకధన్యుని
బోడిగ నాత్మకీయజనభూషితసన్నిధి నందె యుందు నీ
వాడకుమా! నిషేధవచనావళిని జననీ! నమస్కృతుల్

—: హరదత్తుఁడు శివకంచీకేగుట :-

తే-గీ॥ అని హుటాహుటినడిచి గేహంబు విడిచి
యేమిచెప్పిన మానక ♦ యేగుచుండె
నంత బాలునిఁ గనుచుఁ దదంబ సుతుని
వెంటనే చనుచుండె బల్ వేగిరముగ॥

తే-గీ॥ లేగ చనియెడుజాడల ♦ నేగుచున్న
మొదపుపోలికఁ గొమరుఁడు ♦ పోవుజాడ
లరసి యాతురయై పోవునట్టియాయ
కను గనుంగొని యిట్లనుకొనిరి జనులు॥

సీ॥ కొమరునితో నేడకో పోవుచుండె నీ
యమ్మ యిదేటికిట్లనెడువారు
సంతసంబునఁ గాదు ♦ చాలనాతురయి
యరుగునట్టులఁదోచు ♦ ననెడువారు
కారణంబేదియో ♦ కలిగియుండును మన
కరయంగ శక్యమా ♦ యనెడువారు
వీరి వారింప నెవ్వారు రాకేలొకో
యాత్మీయజనము లంజనెడువారు

హ ర ద త్త వి జ య మ్

సునము వారింప వీరలీచనుట దక్కి
 మాఁగనేరరు దృఢమిది ♦ యనెడువారు
 ఏమియకాదురొ వీరిక ♦ నెఱుఁగఁజాల
 సునుచు నుడివెడువారలై ♦ రాయహమున॥

అంతట గొంతసేపటికి ♦ యాయమతల్లియుఁ దండ్రి యన్నలున్
 ఎంతగ నాయుదంతమును ♦ వే విని చింతయొనర్చి సుంతఁదా
 మంత మనంబుఁద్రిప్పి యెదియకానొ యదానని యంతకన్నఁదా
 మెంతయుఁజేయఁగాఁదగిన దేదియు లేదని యుండి రిమ్మునన్॥

అంత,

సని చని బాలుఁడు శివకం
 వినిఁ జేరఁగఁబోయి యందు ♦ శ్రీసహకారే
 శనిలయహర్మ్యం బరయుచుఁ
 గనియెన్ గన్నులుగలట్టి ♦ కలిమి యమరఁగాన్॥

—: హరదత్తుఁ డేకామ్రేశాలయంబుఁ జేరుట :—

కొంచి యాలయమునఁ బ్రవేశించి యంచి
 తాదరంబునఁ గత్కొంతఁరాళిఁ గడచి
 మట నటన్ బరివార దేవాలిఁజూచి
 గర్భగేహంబుఁదఱిసెఁ జొక్కుపుబుడుతఁడు॥

కానివెంబడి వదలక ♦ వచ్చుచున్న
 మలతోమల యారయై ♦ కంటిచూపు
 పప్పసీ కాత్మజాతునిఁ ♦ దాను గనుచు
 గర్భగేహంబు డాసె నిగరపుఁబ్రేమ॥

అపుడు మధ్యందినపుటద ♦ నంతరించు
 టను జగత్ప్రభునకు భోగమొనరఁజేసి
 మర్చకులు ద్వారబంధంబు ♦ లమరఁగూర్చి
 పనిరి స్వాయతనముల కాశమయమందు॥

తే-గీ॥ వాటముగ బంధితములొక వాటములను
గాంచి బాలుఁడు దోయఁగఁ ♦ గదలకుండె
నంత నాతఁడు ముష్టిప్రహారములను
సలుప బంధములూడెను ♦ దలుపులకును॥

క॥ అదిగని పరమోత్సాహం
బాదవఁగ దారకుఁడు వేగఁనున్నతతరసం
పదుదారై కామేశ్వర
పదసాన్నిధ్యంబు జేరె ♦ భాస్వరగతితోక॥

తే-గీ॥ చేరి నంతనె తన్నాత ♦ చేరఁబోవు
చుండ నంతఁ గవాటంబు ♦ లొందె బంధ
నములఁ బూర్వప్రకార మాకొమభయార్త
యగుచుఁ దల్పులఁద్రోయఁదెర్వమరకుండె॥

—: కమలకోమల విలపించుట :-

చ॥ అవుడు శిరంబు మోదుకొని ♦ హయను నాదుకుమార!
విపు డిటఁబాసిపోవఁ దగు నేయను నాయనుగుంధనంబ!
నెపుడును నీదుమోముఁగని ♦ యెల్లమనోవ్యధలకాద్యజి
ప్తపరిమితాపదర్శి బడి ♦ యంతరమొందితి నీకు నిట్లనుక

సీ॥ కలలో లభించినకాన్పగుట జేసి
కలలో లభించిన ♦ కానుపయ్యె
ఏకామ్రనాధేష్టతోకంబు గావున
నేకామ్రనాధేష్టతోకమయ్యె
అనభిలషితలబ్ధమైనవరంబాట
ననభిలషితవరంబయ్యె నిట్లు
ద్విజరాజమకుటైకదీపంబు గావున
ద్విజరాజమకుటైకదీప మయ్యె

తే-గీ॥ పరమసౌఖ్యాస్పదుండను ♦ భావ మొందఁ
బరమసౌఖ్యాస్పదుండయి ♦ పరఁగె నేడు

హ ర ద త్త వి జ య ము

టకటా! యెట్టులో రు నాకన్న కొమరుఁ
జూడఁగా నడువల దేకఁచూతనాథ!

నబంధుఁ డవన్న ♦ తేటమాటకు మహా
దేవ! నీకంతదీధితియె సాక్షి

కత్తపాలుఁ డవన్న ప్రాధవానికి మహా
శాస! మార్కండేయ! మాని సాక్షి

పదుద ర వీ! వనుమేల్గుడికిఁ గృపా
మండన! శ్వేతకేతుండు సాక్షి

రుణామయుండ వక్తఁపునసూక్తి కీశ్వర!
ఉపమన్యుమునివరుం ♦ డుచితసాక్షి

కరుండ వన్నయుక్తికీ ♦ తుణము తుణము

దలుభవనసమూహమే ♦ ముఖ్యసాక్షి

ప్రండవను నామమునకెల్ల ♦ సృష్టిసాక్షి

స్వమున కీవె సాక్షివి ♦ సత్యరూప!

70

అవుమికక గవాటములు ♦ దేతువ నాకొమరుక గనుంగొనక

క ననుగ్రహింపు నిను! వంటికృపానిధి కిట్లుజెప్ప న

అయొకొ! సర్వముకదెలియు ♦ గాణపునీవు మహాపచారమీ

తీతయెడక బొసంగఁ గినుకకగ్నన కద్దిక్షమింపు మీశ్వరా!

కునిఁ జూతునంచుఁ దనుజూతుండు వచ్చెను నీదుజాడకా

సజునివెంబడించియె కదా ♦ చనుదెంచితి నేను నిట్టులక

యుని దండజేర్చుకొని ♦ తద్దయు నన్నిట ద్రోచి వేయఁగాఁ

సనాకొ సర్వమారసిన! స్వామివి నీవు దయాషయాత్మకా!

మరునిజేకొని సాతుట

మితామోదంబె దైవ! తాధిప! కారు

ముతో నట్టులె నీ దా

ముఁ గోరెడుదాసినరయు! సత్యచరిత్రా!

73

పకును నాయెడ కనుపుము

యక దేవేశ! యట్లుతప్పినయేనిక

తృ తీ యా శ్వా స ము

వడిగాఁగొని చని నా వర
పుడ మొందుము సకలభువనఁ పోషణశీలా!

క॥ ఈ రెండువిధములను నీ
వారసి నీకిష్టమైనయట్లు సలుపుమీ!
వేటొకతీ రరయకు శమ
నారీ! నీవెఱుఁగనట్టవా? ధర్మంబుల్॥

తే-గీ॥ వాఙ్మనఃకాయవృత్తుల ✱ వామ దేవ!
నిన్నె యారాధనము సేయుచున్నదాన
చిన్నదాన భవత్కృపాసేక మొసఁగి
నాదునందనుఁ బంపుమునాదుకడకు॥

క॥ సర్వాంతకరణకథా
సర్వస్వంబును నెఱుంగుచతురుఁ డవౌటన్
సర్వేశ్వర! నీసేవయె
సర్వస్వముగాఁగ నెంచుచాన నరయవే!

క॥ అని యిట్లడలుచు వేడుచు
ననుకంపజనింప నాపెయలదుటి మూర్ఖన్
గొనె దేవళంబునందలి
జనులెల్లరు విస్మయపడి ✱ చక్కఁగనుఁగొనన్॥

తే-గీ॥ అంత గర్భగేహంబున ✱ నపరిమేయ
దివ్యదుందుభికాహళభవ్యఘోష
ములు మహోదారతరముగా ✱ మోసె నంత
లోన మూర్ఖనుబాసె నలోలమూర్తి॥

తే-గీ॥ ఆ స్వనంబాలకించి యల్లామె యపుడు
దీనిఁజరిణామమెద్దియో ✱ తేటపడఁగ
నోవుఁ జూచెదఁ గరుణారసోర్జితండు
గలఁడు గద దీనజనలోకకల్పకంబు॥

హ ర ద త్త వి జ య ము

హరదత్తుఁ డుపనయనాది శైవదీక్షఁజెంది
వెల్పలికి వచ్చుట.

అని యిట్లనుకొనుచుండఁగఁ

దనయుఁడు వెల్పటికి వచ్చి † తనకగువడె నూ

తనధృతహంజీకృష్ణా

జనయజ్ఞసరాక్షహఁశివలింగకుండై ||

81

ఆ యమ మేటిహర్ష మున † నర్భకుఁ జూచుచున్నయంతనే

యా యనఘాత్ముఁ డంబచరఁణాబ్జయుగంబున వ్రాలి మొక్కె త

ల్లి! యిఁకఁదీతె నీదుహృదయైకమహ తైరదుఃఖభార మ

త్యావతశతభాగ్యమరుదారబాసంగె జగంబెఱుంగఁగా||

నిన మహాహాదంబునఁ

నయుని నెత్తికొని యాకె † దల నాఘ్రాణం

గొనరిచి మొగమున ముద్దిడి

నువెల్లస్పృశించి యనియెఁ † దనయునితోడకా||

చ్చటికేగితీవు మఱియెక్కడి వీవటుపుణ్యచిహ్నముల్

హిచ్చుగ నీకిటుల్ వడుగు † నెవ్వరొనర్చిరి? నిన్నుఁగన్నయా

చ్చరితుండె చేసెనొకొ † చక్కఁగ మాయలకాఁ డతండు నిక

నచ్చెనె బిడ్డఁడంచుఁ గరుణించెనె! పెంచెనె! మచ్చికకా సుతా!

నోములు ఫలియించెను

నొసటిలిఖితము గడుఘనంబయ్యె నిటుల్

నందన! చెప్పమిఁకను

నందముమీఱ సువచనామృతధారకా||

85

—: హరదత్తుఁడు శివాదరణంబును దల్లికొండెప్పట :—

న హరదత్తుండిట్లడియె.

ము! గర్భాలయంబున † వెలుగుచున్న

మును గాంచి కాంచికాఁదీశుఁ గాంచి

తృ తీ యా శ్వా స ము

నీవు చెప్పినగుఱుతుల † నెమఱుచుండ
నంతలో లింగమధ్యంబు † నందు నుండి॥

చ॥ శివుఁడు మహానుభావుఁడు పరిసద్ధమహామరపుణ్య గణ
భవుఁడు కృపారసానుగతభావధురంధరుఁ డిష్టబాంధవ
ప్రపదులతోడఁ దోచి యనురాగమునక ననుజూచి వె
కవుఁగిటనొంది మామకముఖమ్మున ముద్దిడి నల్వఁ ॥ ౭

చ॥ అతఁడును వస్త్రమండలము † నంతను గూర్చి శ్రుతిప్ర
న్నతిబొసఁగించి వేదముల † నాకిడె మధ్యరుఁ డిష్టలింగ
గతనిజదీక్ష యిచ్చి యిడెఁ † గౌశలమునక సకలాగమా
తృతయును యోగవై భవ † మతీతమహాద్భుతబుద్ధిసంః

తే-గీ॥ అట్లాసఁగి లోకజనని కిట్లనియె దేవి!
వీఁడునుక నీదుపుత్తుఁడు † వీనియెడల
దయనుబఱపు మనుటయు నాధన్యమూర్తి
నన్నుఁగని ముద్దుచేసి యీతెన్నుఁబలికె॥

తే-గీ॥ శక్తి పూర్ణాయువును మహాచటల తేజ
మిచ్చితిఁ గుమారనీకు నే † హెచ్చుమిగుల
నాదు చెలియలిసుతుఁడవు † నమ్మకమునఁ
గాచుచుండెద నిన్ను నేకాలమునను॥

వ॥ అని యానతిచ్చినంత మరల నాజనకుండు నన్నుఁ
యిట్లనియె.

మ॥ తనయా! నిన్నొకగొప్పకార్యమున కీధాతీతలంబందుఁ
ర్చినవాడక వచియింతు విన్నదియుఁ గాంచీభూవరా
ర్క-నిబద్ధాశయులై నవిష్ణుమతసంఖ్యావంతు లేపొంది
వనికాయంబును బాఱఁ దోలి రశివప్రాముఖ్య మొప్పె!

తే-గీ॥ మఱియు నాభూవరుఁడు నిజమండలమున
శివమతంబును నడచి వైష్ణవమతమును
గారవించి కడుకగడు † మీఱఁజేసె
పులేఁగిరి యన్యదేశముల కా రి॥

హ ర ద త్త వి జ య ము

పున నీపు వేగముగఁ ♦ గాంచిధరాపతికొల్వఁజేరి నా
 విధివాదవేదవచఁనంబుల కై క్యముఁజూపి యన్యతం
 కొవృతమార్గభేదముల ♦ నన్నిటి ఖండనముఁబొనర్చి యీ
 వమతోత్తమత్వమును ♦ సాటుము నేటుగ తేని కాత్మజా!
 వ్యవిధముల నీకు నే ♦ సాహ్యపడుదు
 వ్యవిద్యలయందుఁ బ్రశస్తి యమరు
 యమును గాంతు వెందు నీవిశ్వమందుఁ
 సము శివమగుఁ దావకఁసరణి సతము॥

95

౧ నుడివిన నేనంతయు
 ౨ జనకా! యుష్మదీయఁవిలసత్సముఖం
 నుబాయఁజాల నిచ్చో
 న నే వసియింతు నన దృఢంబుగ గురుఁడు॥
 ౩ పరితాపంబున
 కులయై నీదుజనని ♦ యలఁదుఱుచుండె
 క భవదీయజననమ
 కారణ మటులెయుండె ♦ నరయవె దాని॥

97

వెపుడెప్పు నాగనఁగ ♦ నిష్ఠయొనర్చెనొ యప్పుడేను నీ
 వమునందుఁదోచి కడు ♦ భాసురహర్ష మొసంగి వచ్చెదఁ
 విఁకఁ దల్లినిఁ దఱిసినిచ్చలుమెచ్చుగఁ బ్రీతిసేయుమీ!
 వచనంబు నాత్మస్మరణం బొనరింపు మొనర్పు తద్విధి॥
 పయిఁ బ్రతిష్ఠసేయుమీ ♦ యఖిలదిశల
 వమతదివ్యవిజయధ్వజంబు నంత
 సమాత ననుజేరు ♦ నీవు పిదపఁ
 సదువు తల్లినిఁకఁ జేరు ♦ చిట్టివడుగ!
 ౧ పంచనమ్మ! యిపుడే
 సఁజేరితిననుడు నాపె ♦ నిరవధికప్రీ
 ఁజెంది ప్రమోదాశ్రులఁ
 యుని సేకంబొనర్చెదద్దయుఁగడిమి॥

100

తృ తీ యా శ్వా స ము

-: హరదత్తుడు చోళరాజుకు పత్రికనంపుట :-

ప|| అంత శివప్రేరితులై కొందఱు విప్రులవ్వారిఁదారసిఁ
భోజనంబు లొసంగి తృప్తిగావించి రఘులజనులు వారి
వంబుల నెఱింగి దేవతాత్ములని నిశ్చయించి వార
చుండి రంత మఱునాఁడు హరదత్తుండు మహాకృత్యంబుఁ
కొని మతిమంతుండగు నొక్కయగ్రీకులకుమారునిచే
కొకలేఖఁ బంపుడు నాబాడబుం డాస్థానంబుఁజేరి నేతఁ
దత్రిత్యు లిట్లు చదివిరి.

ఉ|| చోళమహీశ! నేశివుని † చోదనఁజేసి భవత్సభఁ బహు
జ్ఞాశిసమతుమందు నితః†రాధ్వదురుద్ధరకర్తమోరుజం
బాలనివారణాకృతినిఁ † బాశుపతాధ్వవిమండనంబు ధా
రాళముగా నొనర్చెదఁ బరాజితులఁ బొనరింతు లాత

తే-గీ|| నేఁ బరాజయమొంద ఖండింపు నాదు
శిరము వైష్ణవులోడిన † శివమతంబుఁ
జేరు మీవిక వేఱొండు†చెల్ల దివుడు
పాంచరాత్రులఁ బిలువుము † వాదమునకు||

క|| హరదత్తుండ నారయుమా!
నరపాలశిరోమణీ! యనారతశౌరీ
శ్వరచరణనశినసేవా
పరతంత్రపవిత్రహృదయభాగ్యోన్నతుండఁ||

ప|| అని చదివిన భూవరుండక్కజంబొంది యిహరదత్తు
డెక్కడనుండి యిచటికివచ్చెనె నీతనిస్వరూపంబెఱింగి
టయు నాభూసురకుమారుం డిట్లనియె.

ఆ-పె|| విష్ణుకంచినుండి † విచ్చేసె నీతండు
మాతతోడ నేకఃచూతనాథ
మందిరమున కంతఃమానుగ ద్వారంబు
దెఱవఁబడె నీతండు † దేవుఁ జేరె||

హ ర ద త్త వి జ య ము

త మూయఁబడియె † నాకవాటంబులీ

నఘజనని వెల్పుటనె వసించి

లఁజింతచేసి † శంకరు వేడ వె

సికివచ్చె మరలఁబాలకుండు॥

హో నుపనీతుండై

లగు శై వవటుచిహ్నఁమిళితతనుండై

లుండు సకలాహ్నయము

లిఁజదువుచుండె నెంతయును నబ్రిముగా॥

ఁడే నేడు శై వసిద్ధాంతవాదార్థ మీపత్రికను మీయాస్థానం
కనిపె వేవేగ గోష్ఠి గూర్చుమనుడు భూనాథుఁ డద్భుత
యమాత్యులతో యోజించి తేపటిప్రత్యూషంబున సభా
ర్పదు నట్లేవాదమ్మునకు రమ్మని సెలవిచ్చి యవ్విప్రకుమా
బంపి పాంచరాత్రపండితులకు నింకను మాధ్వస్థతపొంటే వాద
బల్యదార్శల్యంబు లరయుటకుఁగాను స్మార్తవిబుధులకుఁ
డ మఱునాటిప్రాతస్సమయంబున కాహ్వానంబుఁబంపె హర
త్ప్రేషితాగ్రికులుండు రాజానుమతంబు హరదత్తునకుందెలిసిన
తండామోదించెనంత వారల కాయూర్చిబ్రాహ్మణులెల్ల భక్తి
మజ్జనభోజనాదుల నిర్వహింపుచుండి రంత శివకంచి యం
లెడ.

నాబ్దంబులబాలుండు

చాననగేహమునకు † వచ్చి తదీయా

ంచితకృప నుపనయనముఁ

చి యఖిల వేదములను † గనెననిరి జనుల్॥

—: సూర్యాస్తమయ వణానము :—

జకరుఁ డై నహరిదశ్చంద్రి

ంతరం బొంద నంతనే † యఖిలదిశల

పటధరతస్కరఁనికర మవని

మొందె వవఁ గను † మతిశయించె॥

వ॥ అంతః గొంతవడికి,

తే-గీ॥ విభునిప్రతినిధియైనట్టి విభుఁడు చేరి
తనకరంబుల నాఘనాధ్వంతములను
బాజదోలి జగంబంత † భవ్యకౌము
దీవితానమునకా గూర్చెదృఢసుశాంతి॥

-: ఆశ్వాసాంతము :-

క॥ నిరవధికకృపాకరసు
స్థిరహృదయాపాస్తభ క్తచేతోన్యసనా!
అఱిగ్నోవిగ్నోభణ
కరణమహానిశితశౌర్య † ఘన మల్లేశా!

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వర కరుణాప్రసాదితసుకవితాభా
ముడిగొండనాగవీరేశ్వరనామ ధేయవిరచితంబైన హరద
కావ్యంబందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

హ ర ద త పి జ య ము

చతుర్థాశ్వాసము

శార్పితదృక్-నకకు
శయపూజాప్రహృష్టచేతకమలా!
శాధిపేష్టదేవా!
శైలమునీంద్రవరద! శ్రీమల్లేశా!
వా! అవధరింపుము.

—: సూర్యోదయ వర్ణనము :—

అపుమాంసుం డున్నతిఁ
లాసాధిపతిమూర్తిఁ కమనీయశ్రీ
లిత్యముఁ జూపెట్టిన
లక శౌక్ల్యంబువిలసిలెజగమెల్ల॥

2

స్మిలీలోకబాంధవపరిణయమున
రాగుమంగళకాహళముఖ్యవాద్య
స్వనంబట్లు నిండుగనెగడె మధుర
హుళళకుకపికశారికాప్రముఖరవము॥

3

స్వజగన్మహేశ్వరుని యారుతతో తమతత్త్వదశానా
స్వమహోత్సవేతుణనికామమనోరధుడై కరంబున
స్వండు వేగఁ బూర్వకుధరాగ్నిమశృంగముజేరి పేర్చిమైఁ
స్వంగఁ జేసె నెల్లెడల యభాసురదివ్యగవీపరంపర॥

4

చ తు థా శ్వా స ము

తే-గీ॥ ఓర్వలేనట్టికుముదిను † లుడుకుమీఱు
లోచనంబులు మొగిడించె † లోలుపతను
పద్మినీసముదయము విభాసురప్ర
భాసముత్కర మొప్ప వికాస మొండె॥

చ॥ బుధగణ మెల్లడక్ విమలపుష్కరిణీతతిఁ గృంకి తేజన
నిధి యగుపద్మమిత్రునకు † నిష్ఠయెసంగఁగ నర్ఘ్యమిచ్చి
ద్విధివిహితప్రకారముగ † విశ్వగురూర్జితలింగపూజనం
బధికతరానురాగమున † నాచరణంబొనరించి రున్నతిఁ

ఉ॥ ఆ హరదత్తుఁ డత్తజిని † నౌషసకర్మము లన్నిదీర్చి “
సోహ మవ ప్రభో శశికలాభరణస్ఫురితో త్తమాంగ”
చాహరునిఁ మదిఁగొలిచి † యంబపదంబుల కర్థిమొ
వ్యాహృతమంగళోత్తుల నుదారమతిఁ గొని వాడకాఁ

—: వాద సభ :—

తే-గీ॥ రాజమందిరమున కేగి † రమ్యతత్స
భాయతాయతనముఁ జేరి † యందు నుచిత
పీఠములఁ గూరుచుండి సంప్రీతి నృపునిఁ
గాంచి యాశీర్వదించి యిక్కరణిఁ బలికె॥

ఉ॥ నిన్నటి నాదులేఖ గమనించియె యుండువు దానిలోన
బన్నుగ వ్రాసినట్టిపరిపాటిఁ దలంచి యసిఁధరించి నా
తెన్నున నోటుదోచు దలఁదీయుము కాకయె నే జు
సన్నతిమీఱు నీవికను † శైవమతంబుఁ బరిగ్రహింపువ

ప॥ అని సంత సంతకుఁబూర్వదినంబుననే తేనిచేదెలుపఁబడి
మాహాతులై చనుదెంచిన ప్రతివాదభయజ్జ్వరగం
లునుఁబ్రతిపక్షకేసరులుఁ దర్కపంచాననులును నుభు
తసిద్ధాంతపారంగతులును విద్వన్నారాండులు విద్వత్
మున్నగువారు సభారంగంబుఁ జేరి వాదార్థం బుచిత
సలంకరించియుండుటయుఁ జూచి ధరణీశ్వరుం డవుడు వ

హ ర ద త్త వి జ య ము

ంభారవిందంబుఁ బరీక్షించి చూచి దివ్యపురుషుండని నిశ్చయించి
 ాదంబునకు సెలవొసంగె సంతఁ బొంచరాత్రపండితులు హర
 త్తుఁ బరికించి యితండు పాపండుండీ తనితో మేమెట్లువాదింతు
 నుడు హరదత్తుండా శ్రీనైష్ఠవశోమణులకా గాంచి హేవాక
 చకిరిపాకప్రకారం బొప్ప నిప్పగిదిమెప్పించె॥

స్వ రామ్నాయబాహ్యులై † యెసఁగువారొ

ఁటటివారలై పాపండు † లగుదు రిలను

దమున నిపుడోడినవారు దృఢము

ను బాపండు లన్యులుగారు వినుడు॥

11

దంబందే వేదవిహితావిహితమతంబు లెఱుంగఁబడు నట్లుకాక
 దంబునకీయకొనకుండినఁ బరాభూతులై నట్లులెక్కింపఁబడు నను
 యు నాలకించి చోళమహీనాథుం డిట్లనియె.

కరై న నేమి మనవై

వమతమునెదిర్చిరేనిఁ † జక్కఁగ నవ్వా

విజితులకా బొనరించుట

ప విధానము గాన వాదుకీయకొనుఁ డిఁక॥

ని నైష్ఠవపండితులకుఁజెప్పి హరదత్తు నుపలక్షించి గంభీరస్వరం
 ంన నిట్లనియె.

గాలక! యస్మదీయమతపండితవర్మలతోడ వాదముకా

లగ నల్పవచ్చితివి † సంతసమే విను మిట్టి శాస్త్రవి

లముమధ్య నోడుపడుచందమయేనియు యుష్మదుక్తి నే

గాలనముకాబొనర్తు బెఱపక్షమునందును నీమసూక్తయశా॥

నిన హరదత్తుండిసుమంతయు జలింపక యోమని యంగీకరించి
 వాదమునకుఁదొడంగి.

గ్రహీతంబున † నమరినప్రతివాది

భీకరుండనుఘనుఁ † బిలిచి వేగ

తఁ డన్నవన్ని మున్ననువాదనమొనర్చి

తతండునంబును † దగనొనర్చి

చ తు ర్థా శ్వా స ము

పొలునుడులు లేని ♦ పొలుపునఁ దొందర
పడక పలువురడఁపడినఁ గినుక
పడక యందఁజేదీర్చి ♦ పలుశ్రుతిస్మృతిసూత్ర
తతి కేకవాక్యతఁదా ఘటించి

తే-గీ॥ లక్షణప్రమాణగతవిలసితసరణి
శ్రీశివాద్వైతసిద్ధాంతసిద్ధి దెలిపి
మధ్యవర్తులౌవిజ్ఞుల ♦ మనములలర
విజతుఁ గావించి వైష్ణవు ♦ విడిచి యంకె॥

తే-గీ॥ అంతనే ప్రతిపక్షహర్మ్యఁ బిలిచి
యేమియంటివి వచియింపు ♦ మిప్పు డనుచు
నాతనిని నట్టులె జయించియందఁ జపుడు
వరుస రా హరదత్తుఁ డఁవ్వారిఁ గెలిచె॥

క॥ ఇప్పుగిది విజయమునుగొని
తప్పక శివదేవుడె పరతత్త్వం బనియుక్
మెప్పుగ శివుని భజించిన
గొప్పమతము శైవమే యఁగుట స్థాపించె॥

వ॥ అంతభూనరుండు తమపండితులొంటుపడుటకొజూచి నుంత
చుండుడు నాలోనఁ బాంచరాత్రపండితు లొకకుట్రీ!
నృపతి కిట్లనిరి.

ఉ॥ ఇందఱ నిట్లు నేడిట జయించినయీహరదత్తుఁ డెంతయ
మందులమాటెయో యకట! మాయలకాండొకొ! లేక
స్పందితమూర్తియో యెఱుంగఁజాలము మేమిచ మాడి
బందొక లొంటులేదు జయమయ్యెను వాదిమహత్త్వశక్తి

వ॥ కావున నిదివాదిబలంబుగాని వాదబలంబుగా దీజయం బష
క్రిందనే లెక్కింపవలయు ననుటయు విని ధరాపాలుండు
నందు.

ఆ-వె॥ క్రిందఁబడినఁగూడఁ ♦ గృష్ణవృబొట్టు లే
గట్టివాడనియెడు ♦ కరణి వీర

బ్బలాడుచుండి † రెట్టులొప్పింతు ని
వ్విరిననుచు మదివిచారమొందె॥

23

తనే హరదత్తుండు ప్రతివాదులకాపట్వం బెఱింగి మందహాసం
నర్చి మానవేశ్వరున కిట్లనియె.

24

వాదిబలమైన † నినుపనిచ్చెనను నొ
క్కడు నిర్మితమొనర్చి † కల్పజేసి
వకజ్వాలలు † ప్రజ్వరిల్లుచునుండ
నేకామనాథమహేశదివ్య
ందిరప్రాసాదమహానీయసుస్థలి
నుంచుడు వాదంబునుడిగి నేను
గ్రని నుతింపుచుఁ జేరి యద్దానిమె
ట్లెక్కి గోపురమున † కేగువాడ

పుడు వాదబలంబుగా † నన్వయింపు
ట్లుకాకయె వీరలే † యట్లొనర్చి
ని వారలవాదమే † హెచ్చటంచు
మశిక్షకు గుఱియకాదు † నిక్కమిది॥

చుడు మానవేంద్రుండితండు ప్రాకృతపురుషుండు గాఁడు పర
శ్వరప్రేరితుండే యని మనంబున నిశ్చయించియుఁ బొంచరాత్ర
ండితాంతరంగికసంశయంబపనయింపుటకును హరదత్తమహిమా
శయంబుఁ దద్వాదప్రాశస్త్యంబును లోకంబెఱుంగుటకును హర
త్తోక్తప్రకారం బాయననిశ్చేది నూటయిరువదియొక్కమెట్లు
బదాని నమ్మఱునాఁడు నిర్మింపఁజేసి యగ్నులం దరుణదారుణ
రాశిజ్వాలామండితం బగునట్లుకాల్పించి యేకామేశ్వరప్రాసాద
గోపురభూమిఁ బ్రవేశపెట్టుడు సంతకుమున్నే హరదత్తుండు నిర్వ
ర్ణతనముచితకార్యకలాపుండై మాతృవందనంబొనరించి తదాశీ
స్సాక్షులను గొని హృదయంబునఁ బరమేశ్వరాంఘ్రులకుఁ బ్ర
తిచేసివచ్చి నైకటికసకలజనకోలాహలంబు వారించి వసుమతీకాం
బండు సమీపించి కాంచుచుండఁ బ్రధమసోపానంబుఁ జేరి. 26

చ తు ర్థా శ్వా స ము

-: అంధీకృతపంచరత్న స్తవము :-

*సీ॥ ద్విజసముదాయసే॥ వితమైనగాయత్రి
 కరమై యొప్పిన ॥ యట్టికతన
 దశరథతనయుడై ॥ తనరుశ్రీరాముడు
 తనను స్థాపించి కొల్పినకతమున
 కైలాసయాత్రను ॥ గావించి శివవరం
 బున శౌరి పుత్తులఁ ॥ గనుటకతన
 అబ్జసాహస్రన॥ యనముల విష్ణుండు
 శివలింగమును సమర్పించుకతన

తే-గీ॥ హరికి హరుఁ డలదానవ॥ హరణచణసు
 దశకానంబిచ్చినట్టిక॥ తమున నికను
 బశువతియె సర్వదై వత॥ పకరమునను
 బ్రముఖుడని నిశ్చయంబుగఁ ॥ బలుకవలయు॥

వ॥ అని పఠించి యధిరోహించి.

*సీ॥ అఖిలమోహవహుఁ ॥ డై నమన్మధుఁ బట్టి
 దహియించి నట్టియ॥ ద్దానఁజేసి
 సకలజగత్ శ్రోభ॥ జనకమై వెలసిన
 గరళంబుమ్రంగిన ॥ కతముఁజేసి
 సర్వదేహివినాశ॥ సంధాయకాంతక
 గర్వాపహుం డై న॥ కతముఁజేసి
 లోకత్రయజనపీ॥ డాకరత్రిపురముల్
 గొల్చిన యట్టి య॥ క్కతముఁజేసి

హరదత్తాచార్య పంచరత్న స్తవము

*1 గాయత్రీవల్లభత్వా ద్దశరథతనయస్థాపితా రాధితత్వాత్
 శౌరేః కైలాసయాత్రావ్రత ముదితతయా తస్య పుత్రప్రదానాత్
 సేతేణ స్వేన సాకం దశశతకమై ర్విష్ణునా పూజితత్వాత్
 తస్మై చక్రప్రదానా దపి చ పశువతి సర్వదేవప్రకృష్టః॥

హ ర ద త్త వి జ య ము

ల దక్షాధ్వరఘనజయంబుఁ జేసి
 రునున కస్త్రమిచ్చినహరువుఁ జేసి
 శుపతియె సర్వదైవతప్రకరమునను
 ముఖుడని నిశ్చయంబుగఁ బలుకవలయు॥

టు వచించి ద్వితీయసోపానం బెక్కె

గమియందున సర్వభూతకోటులచేత
 నర్చింపఁగాఁబడినట్టికతన
 తమ్య మెఱింగి తగినట్లువారి క
 మ్మైశ్వర్యముల నిచ్చినట్టికతన
 సంసారహరూపాజవిష్ణుల కగో
 చరశిరోఽంఘ్రిలు గలసిరికతమున
 కలవిష్ణుపమహాచక్రింబునకు నుపా
 దానకారణము తానై నకతన

ప్భవప్రళయప్రముఖోగ్రివికృతు
 వియును గాని తనకెపు లేనికతన
 శుపతియె సర్వదైవతప్రకరమునను
 ముఖుడని నిశ్చయంబుగఁ బలుకవలయు॥

29

వారాణసీపురిఁ దద్వైపాయనభుజంబు
 లను స్తంభనంబుచేసినకతమున
 గాతుధానపురత్రయధ్వంసవేశ వృ
 షాయితవిష్ణుగ్రిహణముకతన

ధ్వంసకర్తా ద్దరళకబళనా త్కాలగర్వావహారాత్
 వానభూతత్రిపురవిదళనా ద్దక్షయాగే జయిత్వాత్
 ప్వాస్త్రదానా స్మరహరివిజయా న్నాథవే స్త్రీశరీరే
 ప్రపాదకర్తా దపీచ పశుపతి స్ఫురదేవవక్తః

వైధాత్రీశీర్షంబు • వడిదుంచి గళహార
మందుఁ జేర్చి ధరించి నట్టికతన

అతులితజ్ఞానమోఁ యాధికారియయి తా
నవ్వి భక్తుల కిచ్చు నట్టికతన

తే-గీ॥ అష్టమూర్తియై సర్వాబ్జ • జాండవితితి
నిండి యొకఁడుప్రకాశించు చుండుకతన
పశుపతియై సర్వదైవతప్రకరమునను
బ్రముఖుడని నిశ్చయంబుగఁ బలుకవలయు॥

వ॥ ఇప్పగిది జెప్పి చతుర్థసోపానం బెక్కె.

**** తే-గీ॥ స్వార్థతనుభూతహరియు క్తుఁడగుటకతన
అలవిశిష్టేక్యమున ముఖ్యుఁడగుటకతన
పశుపతియై సర్వదైవతప్రకరమందు
నధికుగాఁదలపోయుదు నాత్మమందు॥

వ॥ ఇట్లు నిర్ణయించి పంచమసోపానం బెక్కె.

*** శ్లో॥ భూమౌ లోకై రనేకై స్సతతవిరచితారాధితత్వా దమీ
మస్తే శ్వర్యప్రదానా నిఖిలజగదుపాదానభూతాధికతా
హంసకోడాంగధారిదృహిణమురహరాదృష్టశీరాంఘ్రిక
జన్మధ్వంసాద్యభావా దపిచ పశుపతి స్సర్వదేవప్రకృష్ట

*** శ్లో॥ వారాణస్యాంచ పారాశరినియతభుజస్తంభనా త్పాప్ను
ప్రధ్వంసే కేశవేన శ్రితనిజవపుషా ధారితత్కృతలత్వా
అస్తాకబ్రహ్మశీర్షాస్థనిశక్రతగళాలంక్రియాభూషితత్వా
ద్దానాత్ ప్రజ్ఞానమక్త్యై రపిచ పశుపతిస్సర్వదేవప్రకృ

**** శ్లో॥ వైశిష్ట్యే యోనిపీతాయితనరకరిపుష్పభావేన శంభా
స్వస్యైకార్థప్రతీకాయితహరివపుషా లింగితత్వేన య
అప్రధాన్యా ద్విశిష్టాద్వయ సమధిగమే దానవానావ
శంభోఽప్రధాన్యయోగా దపిచ పశుపతిస్సర్వదేవప్ర

హ ర ద త వి జ య ము

ఋతమును సత్యము పరమును
 వితతబ్రహ్మమును గృష్ణశింగళ ముచ్చై
 సితరేత మయి విరూపా
 త్తత విశ్వాకృతిఁ బురుషతఁ ♦ గనుదీపు శివా!

ఇట్లు వక్కాణించి యాజవమెట్టెక్కె.
 సూతకాలమునందలి ♦ భువనమును వి
 చిత్రముగ బహుజాతమై ♦ చెలఁగునది
 జాయమానంబునగునది ♦ సర్వ మితఁడె
 రుద్రుఁ డాతనికిదె జోత ♦ రూఢిగాను॥

ఇల రుదంద్రావయతి యనునిద్రపద
 తిని సకలదుఃఖములనెల్లఁ ♦ ద్రేంపువాఁడ
 గుటను రుద్రుఁడనంబడె ♦ నిటలలోచ
 చుఁడు మహాదేవుఁడెందు ఘనం డరయఁగ॥

ఇట్లు స్పష్టికరించి నిర్వచించి సప్తమసోపానం బధిరోపించె.

శివు నద్వైతుఁజతుర్గునిఁ
 గవివరులు దలంతురెందుఁ♦గౌశల్యమునకా
 భవుఁడతఁడా త్నమతండాక ద
 నిజజ్ఞేయుఁడును వేదితవృండు నికక॥

అని ప్రకటించి యష్టమసోపానంబెక్కె.

అమరిక“శబ్దాదేవ
 ప్రమిత”యనెడుసూత్రమున శివా!తావకశ
 స్థమయిన“ఈశాన”యనుప
 రమశబ్దముచేత నాత్మప్రకటితమయ్యె॥

పలగురోకాళిదాసస్య విక్రమోర్వాశీయనాటకనాందీశ్లోకే
 వాం తేషు యమాహురేకనిలయంవ్యాప్యస్థితంరోదసి
 స్మిన్నీశ్వరశత్రునన్యవిషయశ్శబ్దో యథార్థాత్కరః

చతుర్థాశ్వాసము

తే-గీ॥ అట్టిఈశేశ్వరేశానయనెడుశబ్ద
ములుననన్యవిషయములై పూనికనిన్నె
వాకొను యథార్థముగనంచుఁ బ్రౌఢబుధులు
కవిగురుల్ గొనియాడిరి † ఘనతయలర॥

ప॥ ఇట్లు ప్రతిపాదించి నవమసోపానంబెక్కె.

సీ॥ అంతరక్షికరణముందు “తద్ధర్మోప
దేశా”దనుచు విశదీకరించు
టరయ “యవహంతరాదిత్య”యను ఋక్కు-
నందు “యవహంతరక్షిణీ”య
నెడుఋక్కునందు మహేశధర్మము లుప
దిష్టంబులగుట నాదిత్యమండ
లాంతర్గతుండును † నక్షిస్థపురుషుడు
హరుడని విస్పష్టమయ్యె నమ్మె

తే-గీ॥ హోపనిషదుక్తిశ్రుతును † ద్యుమణిమండ
లము ననువదించి తన్మండలగతపురుషు
శివునిగ “నమోహిరణ్య”యంచు విశదముగఁ
జెప్పె నుపబృంహణంబులు † చెప్పె నిట్లు॥

ప॥ ఇట్లు నిబంధించి దశమసోపానంబెక్కె.

ఛాందోగ్యోపనిషది అథ యవహంతరాదిత్యే హిరణ్యయః
దృశ్యతే స ఏష సర్వభ్యః పావృభ్య ఉదితః-
అథ య ఏహంతరక్షిణి పురుషో దృశ్యతే.....ఋక్
క్లం తద్యజు స్తద్రహ్మ.....ఇత్యాది-
మహానారాయణోపనిషది ద్వాదశానువాకే ఆదిత్యో వా
న్మండలంతపతి.....య ఏహంతరాదిత్యే హిరణ్యయః
ఇత్యనే నాచా ప్రభాకరమండలం నిర్దిశ్య తతోస్మిన్ మండ
ముపదిశ్య తదర్చిషి ప్రభాకరం ప్రదర్శ్య త్రితయస్త్రితస్య ౨
యజూరూపత్వంచ తన్మండలత్వం తల్లోకత్వంచ నిరూప్య
త్రయీమండలరూపే ఆదిత్యే అంతర్యామిణం హిరణ్యపురుష
త్వం “ఏష భూతానా మధిపతి”రితి తస్మాద్భూతాదిపత్వం చ

హ ర ద త వి జ య ము

ధ్యానయోగ్యుఁ డవన్నతత్వాఁకిక ఖిలలో
 కావన! మునినిచయంబు సాక్షి
 మోక్షప్రదాతవత్ ♦ భూరికీర్తికి గృహ
 మండితాత్మక! శుక! మాని సాక్షి
 పూజనీయుఁ డవన్న ♦ పుణ్యసూక్తికి లోక
 శంకర! వేదపుంజంబు సాక్షి
 భక్తహింసకవధ! ప్రాఘుఁడవనునుడి
 కావదుద్ధారక! యముఁడు సాక్షి

త్వఁడవు నీవనుట కీశ! ♦ నీరజభవ
 సుస్తకోత్కరహరిముల్ ♦ మహితసాక్షి
 క ననాద్యందమూర్తివత్ ♦ బ్రకటనమున
 గాక్షులీ పద్మగర్భపద్మాక్షు లభవ!

గట్లు సేవించి యేకాదశసోపానం బెక్కె.

దనేన (ఉపాసనయా) తత్సాయుజ్యలబ్ధి రుపదిష్టా॥ ఉత్తరాను
 'ష్వపి "ఓం నమో హిరణ్యబాహవే హిరణ్యరూపాయ.....
 నీ నమోనమక" ఇతి తస్మై ప హిరణ్యపురుషస్య శివస్య అంబికా
 పుష్పత్యాది విశేషణద్వారావిభూతిరభివణికాతా॥
 నాయనోపబృంహితోక్తా-

డలాంతరగతం హిరణ్మయం భాజమానవపుషం శుచిస్మితం
 దీధితి మఖండవిగ్రహం చింతయేన్మునిసహస్రసేవితం—
 తపోక్తా శ్లో॥ సౌరమండలమధ్యస్థం సాంబం సంసారభేషజంసీతగ్రీ
 యాపాక్షం సమామి శివ మవ్యయం॥ ఇతి—

నభట్టపాదోక్తా-శ్లో॥ ధ్యేయ త్వే తవ సాక్షిణో మునిగణా మోక్ష
 నే శుకః

ద్యత్వే నిగమా స్వభక్తవినతక్లాంతౌ కృతాంతాదయః
 త్వే చ పితామహస్య చ శిరస్సగృహీత మాద్యంతయోశ్శూన్య
 వరాహాహంసవపుషౌ పద్మాక్షపద్మాసనౌ॥

చ తు ర్థా శ్వా స ము

వ॥ ఇకఁ దక్కినమెట్టులందుఁగూడ దేవతాంతరత్వ
నిరూపించువద్యంబులఁజదువుచుఁ గడుసులభంబుగ న
చిట్టచివరమెట్టుంజేరి.

ఇందుకలావృత్తము— బాలునిపైఁ గృసఁ బఱపు మహేశా
బాలకలానిధిపరివృతకేశా!
పాలనసేయుము పసనకృతాశా!
లీల యిదొ వికలితయమపాశా!

వ॥ ఇట్లు వేడి యద్దానిఁగూడ నధిరోహించి.

తే-గీ॥ జ్వలితనిశ్శేణిసోపానజాల మిట్టు
సుంతశ్రమ లేక యే కడువింత నెక్కి
యగ్రభాగంబుఁ జేరుడు ప నాకసంబు
నందు “శివవకేవల” యంచు మోసె॥

తే-గీ॥ ఆప్రకారముఁ గని విని ప యఖిలజనము
లెంతయేని ప్రపత్తిమై ప సంతసించి
హర మహాదేవ శంభో మహాత్మా! యని స్మ
రించి హరదత్తు మిగుల నుతించిరపుడు॥

క॥ అటుఁగనివైష్ణవులెల్లరుఁ
బటుభయమును జెందివేగఁబఱుగిడి రింక
గటకట పెట్టకయేయం
తటవారల విడిచెను హరదత్తుబుధుఁ డటక॥

వ॥ అంతఁ జోళమహీంద్రుం డత్యాశ్చర్యపరితచేత స్కుఁ
ద్భూతశివభక్తి ప్రేరితుండై ధరణీతలంబున నాగిలంబడి
నిట్లు ప్రార్థించె.

—: చోళరాజు శైవదీక్షను జెందుట :-

ఉ॥ రమ్మ మహాత్మా! నీపదపరాగలవమ్మును నీనృపాలమూ
ర్ధమ్మునఁ జేర్చిపంకముఁబరాస్త మొనర్చి వరేణ్యగణ్యపు

హ ర ద త్త వి జ య ము

మృగుశై వదీతును సమంచితరితి ననుగ్రహింపు! హ
 మ్మ ఘటింపు నింపుము ధరాస్థలి నెల్లెడ శాంభవోన్నతిఁ॥
 యర్థించిననంత శై వబుధుఁ డాశీరదంబుతో నెట్టులె
 నొ మెట్లటచోహణంబు సలిపెన్ గీడాప్రకారంబునన్
 రాధుండు తదంఘ్రియుగ్మమున శీర్షం బుంచి సేవించెఁ ద
 నవిద్యద్వరు లెల్ల మ్రొక్కి నుతులన్ గీర్తించి రత్యున్నతిఁ॥
 సజేశ్వరుఁ డర్థింపుడు
 మఁ డా హరదత్తగురుఁడు † గౌరీశ్వరదీ
 స నొసఁగి శర్వలింగం
 మ ధారణమున్ బొనర్చె † భూవరున కొగిన్॥
 టటనె రాజసభన్
 వమనీషిప్రవరులు † సభ్యు లగునటుల్
 వించెను శివధర్మము
 నీశను సలుపునట్లు † లేర్పఱచె రహిన్॥
 సతి హరదత్తునిఁ దదంబ † నపరిమితము
 పరణి గౌరవించి తదాత్మమెఱిగి
 మెలంగుచు వారి నితాంతభక్తి
 ఁడ సేవించుచుండె సంతుష్టమతిని॥
 రదేశములేగి యం † దు చిరవాస
 న్నైపులు మరలఁజోళోర్వి శాంభ
 భ్యుదయ మాల్కించి మహాప్రమోద
 ంది చేరిరి కాంచికి † నుత్సుకతను॥
 కంచినున్న † విష్ణుచిత్తాచార్య
 యు లిరువురు హరదత్తధీరుఁ
 త్పభాగినేయుఁ † డగుటనెఱింగి యే
 ంతమందు నతనిఁగదిసియనిరి॥

స్కాకీనసహోదరినుత్తంఢ వన్యాప్రాప్తసామర్థ్యల
 క్షేత్రానిననూ ౬! రము హరికాంచీతేత్ర మస్సద్భుతా

చతుర్థాశ్వాసము

పన్నారాధిగతాపచారమును భావంబందు మన్నింపు వి
ష్ణుత్వంఘము నుద్దరింపుము! జగం బత్యంతము బే

క. వినుము సుదశనగతి నీ
వనయము రాజులుటజేసి* యనఘాత్మ! సుద
శనయఘటని పిలిచెద మిఁకఁ
గనుఁగొనుము నిజాన్యవాయ* కారవసరణి॥

క॥ అన విని హరదత్తబుధుం
డును వారలఁ జూచి యపు డఃసూనస్మేరా
ననుఁడై యిట్టుల ననియెను
ఘనతరమకరందనారంభకనదురుసూ క్తి॥

తే-గీ॥ అయ్య! చెలియలి వెలిఁబెట్టి నట్టివారు
మీరు గారేమొ? నూఁదులఁజేరు దూర
మెత్తి కూడును నీరంబు ♦ లిచ్చినట్టి
దాతలో కాకో? యేమని ♦ తలఁపవలయు॥

తే-గీ॥ ఏను మజ్జనయిత్రియు * నేగుదెంచు
నపుడు మముఁ బల్కరింత త్ర*పాకరంబు
గా మది దలంచినట్టి ని*కామధీరు
లో వినుడు ప్రస్తుతపునుడు*లును గ్రమమున॥

సీ॥ రహి ద్వాదశోర్ధ్వపుంశ్చ ములు దీర్ఘు మిర
 లొడలెల్లబూదిఁ బూయుదుముమేము
 సొగసగు బంగారునగలు దాల్తురు మీరు
 రుదురాకపూస లేయుదుము మేము
 ద్రవిడమంత్రములనెంతయును బ్రేమింతురీ
 రేమో త్రయినె యాశ్రియింతుమెపు
 చిదచిద్విశిష్టంబు శిష్టాంతమది తమ
 కదియు శక్తి విశిష్ట మమరు మాకు

తే-గీ॥ చక్రముద్రాంకితులు మీరు • శర్వలింగ
ధారులము మేము నిష్ఠునుఁడవు మీది

హ ర ద త్త వి జ య ము

వమతమగు మాది నిఃస్సంశయముగ
 గాఢ మాకును బాఠైట్టు ♦ చేకుటు నిఃక॥

శ్రీరై నను మీరలు
 గాతులు లగు తెంతయేనిమాన్యులు మఱియుకొ
 గ్గతినా యప్రితినా నా
 గాతను నను సాకితిరి సమంచితచరితుల్॥

పున.

దనపురస్సరం బా
 దితమతి నొసగువాడ ♦ నాకాన్కుల మీ
 ందుడని యొసఁగె సేల్వలఁ
 దనపున్ హారముల మిగుల రొక్కములక॥

త వా రత్యంత్యంబు సోదరిని హరదత్తుని విష్ణుకంచి కాహ్వా
 బుచేసినను వా రొడంబడక యందు హరదత్తుం డవ్వారికి
 కల నిట్లనియె.

మతంబును బాసి ♦ శ్రీవైష్ణవమతంబు
 నను ననుజేర రమ్మనుట యొకఁడు
 విష్ణుగరిమంబు ♦ శ్రీవైష్ణవమతంబు
 ఘనతను ననుజెప్పుమనుటయొకఁడు
 కామనాథుని ♦ యీకాంచి విడి మమ్ముఁ
 విష్ణుకంచికిఁ జేరఁ ♦ బిలుచు టొకఁడు
 తోడ నేని మీవాతంబుతో నేని
 కుడువంగ మమ్ము రాఁగోరు టొకఁడు

తా మేది కోరిన ♦ గారవమున
 క్షణమె యట్టిపనిని సవాజమతి భ
 నుఁడు నిర్వహించు నేబాధ లేదు
 ఁడు నుతులిపె వైష్ణవస్వాములార!
 పటయు వారలు సత్కారంబులు గైకొనియుఁ జిన్నవోయిన
 సంబులతో మరల విష్ణుకంచి కేగిరి.

—: హరదత్తఁడు తీర్థయాత్రసలుపుట :-

క॥ హరదత్తం డంతనె యీ
హరిదంతరపుణ్యతరమహస్థలయాత్రక
హరువుగ నల్పంగ జననిని
బరిజనులను బుధులను గొని * పయనము చేసెన్॥

సీ॥ ఏ పురంబొక్కమాఁజ్ఞీంపఁజాలిన
జనులకుఁ బాపసంహయమునురుగు
ఏ పురంబున జగదేకమాతృకతోడ
దాండవంబాడు గందర్వజేత
ఏ పురంబున నన్మునీశాగ్రణులకు న
ధ్యాతోపదేశంబుహరుడొనర్చె
నే పురంబునను మహేశ్వరకరుణకు
గుటియయ్యె నుపమన్యఁడురుతపస్వి

తే-గీ॥ ఆ పురం బిల మోక్షలక్ష్మీపురంబు
గురుతరుజ్ఞానహర్మ్యాగ్రగోపురంబు
శ్రీపరాంబామహేశాంఘ్రినూపురంబు
భవ్యతరమగుశ్రీచిదంబరపురంబు॥

తే-గీ॥ చేరి పుష్కరిణిగ్రంథి * చిత్సభావ
వేశ మొనరించి శ్రీతాండవేశమూర్తి
నార్య కామేశ్వరిని గొల్చి * హస్తీముఖుని
షణ్ముఖునిని భరించి బల్గంతసమాన॥

క॥ స్ఫటికలింగార్చనమును
సీటగుమాణిక్యమూర్తి , నిరతిశభూర్చక
హాటకసభాలయము న
చోటం గల దివ్యరాజి * జూచి ప్రియమునన్॥

తే-గీ॥ మధుర కేగి సువర్ణపద్మహృదమున
మునుక లొనరించి సుందరమూలలింగ

మును శఫరనేత్ర నార్యను † బూజచేసి
తక్కుపరివార దేవతాతతికి మొక్కి

శ్రీరామేశ్వరధామము
నారామసృపాలకృతనిరతిశయపుణ్య
శ్రీరమ్యహర్మ్య మర్మిలిః
జేరి యిటన్ సకలతీర్థజీవనతతులన్॥

88

సేతువులో దురితహరణ
హేతువులో నుభయజలధిహృద్యోర్మిలన
త్పూతోదకమండలి ను
న్నాతు లయి కడుగడుగ్ బ్రశస్తహృదయులై॥

ముందు హనుమత్ప్రతిష్ఠితముగ్ధచంద్ర
కేశు విశ్వేశుఁ దద్దేవతేశురాజ్ఞఁ

బూజనముచేసి రామేశుఁ † బూజచేసి
జననిఁ బర్వతవర్ధనిఁ † జక్కఁగొలిచి॥

90

హేరంబుని మణ్మఖునిన్
వారలవారిజముఖులను † వారనిభక్తిన్
సారెకుఁగొలిచి సకలపరి
వారామరతతి భజించి † వరుసగ నంతన్॥

కదలి మాతృభూతేశ్వరగ్రామ మొంది
యింపుమై నమ్మహేశుఁ దద్ధృదయ దేవి
సురభికుంతలమాతను † సురుచిరోరు
భక్తిఁబూజించి జంబుకేశ్వరముఁ జేరి

92

జంబూదుమంబుఁ గని యఘ
జంబాలముఁ బాపునట్టిసర్వేశు నుమన్
బంబినభక్తి భజించి ర
యంబున శ్రీరంగపట్ట † మరిగిరి వేడ్కన్॥

వెలయు నేవీటఁ గావేరీమహానది

దక్షిణో తరదిశాధామములను

చ తు ర్గా శ్వా స ము

బవశించియుండు నే † పట్టణంబున భోగి
 రాజతల్పంబుపై † రంగభర్త
 సిరితోడ ధరతోడ † జెలగుచు విభు నెందు
 నలరించు రంగతా † యూరుకరము
 నివసించు రేయూర † నిర్మలాత్ములు వేన
 నేల్ వైష్ణవోత్తముల్ † వీధులందు

తే-గీ॥ అట్టి సప్తావరణవైభవాతిశయవ
 రీతశోభితమగు నప్పు † రీవరంబుఁ
 జేరి కావేరిజలమాడి † శ్రీసనాధు
 రంగనాధుని సేవించి † రాణగదుర॥

తే-గీ॥ అంతః గుంభఘోణంబున † కరిగి భక్తి
 గరిమఁ గుంభేశు దన్మనః † కాంత నార్య
 మంగళాంబను బూజించి † పొంగెనంగ
 నమరునాగేశుఁ దత్సతి † నంబఁగొలిచి॥

వ॥ ఇక ననేకంబులగు శివలింగంబులకును దదవరోధంబు
 న్నాతలకును మ్రొక్కులిడి.

క॥ వైద్యేశ్వరపురి భవరు
 వైద్యేశ్వరు వేదవేద్య † వైభవసుభగుణ
 విద్యుద్వర్ణకపరుణ
 సద్యః శ్రేయఃప్రదాన † చతురు మహేశుణ॥

క॥ బాలను విదలితభవజం
 బాలను బాలేందుశకల † పరిభాషితచూ
 డాలను నీలమణీఘ్రిణి
 జాలను సేవించి సంత † సంత బిగురొత్త॥

మ॥ తిరువణ్ణామల కేఁగుదెంచి యచట † దేవాదిదేవుణ్ గ
 కరభావుణ్ గలహంససూకరవరా † కారాత్మభూహార్యగ
 చరమూర్ధాంఘ్రివిరాజితోజ్వలతనుణ్ † శైలాధిరాట్క
 పరివస్యాపరితుషమానసు లసద్భక్తైకరక్షావశుణ్॥

హ ర ద త్త వి జ య ము

క క్తి నవీతకుచాంబా

క క్తిని నిజులాబ్జజాండనరక్షణకృ

న్వ్యక్తి సె గృతభక్తాంహా

స్మ క్తిని భజయించి మిగుల • ముదితాత్మకులై ॥

ఁజీయుఁ బశని తిరు త్తని తిరు శై లంబులందు సుబహ్మణ్యు
 క్తాబహ్మణ్యప్రశమను బూజించి శ్రీకాళహ స్తీపురికాజేరి సువర
 ఁఖరీధునిక గోయంబులాడి జ్ఞానాంబాహృదయపుండరీకభా
 గురు శ్రీకాళహ స్తీశ్వరు సేవించి యనంతరంబు శ్రీపర్వతంబుఁ
 రి యందు శిఖరాగ్రసందేశకానం బొనరించి.

•తాళగంగను • స్నాతులై మల్లశు

పులారవిందాళఁ • బూజచేసి

గమరీశ క్తి కపచితినింబొనరించి •

పంచాక్షరీయంత్రభస్మ మలఁది

క్షిగణేశుని • సారంగనాథుని

హటకేశానుని • నర్చచేసి

రామవీరేశ్వరాంఘ్రిల సేవించి

తక్కినయట్టితీర్థముల నొంది

ప్రరాతుసహంతఁ దద్దేవదేవి

సహనందిలింగంబు • నార్య గౌరి

హృలింగేశు జోగుళాంబను భజించి

మ హేశ్వరు నిఁకఁద • తృప్తిఁగొలిచి॥

102

రక్షేత్రముఁ జని

రాభరణకర్ణు • గురుతరకరుణా

దశాస్యసుకృతవరి

శుభాకారుఁ గొలిచి • పత్నీ సహితుకా॥

103

రాష్ట్రసోమనాథుని

కృపానిధిని భీమశంకరమూర్తిక

చ తు ర్థ శ్వా స ము

ధీరు మహాబలనాయకు
 భూరిపరశివైద్యనాథుఁబూజించి తగ్గె॥
 క॥ ఘృశ్వేత్వరునిన్ దారుణ
 రశ్మిబ్రహ్మద్రశ్మితుహినఃరశ్మినయనునిన్
 గశ్మలహరు మునిమానస
 వేశ్మచరున్ బూజచేసివిశ్వశరణ్యున్॥

వ॥ మఱియు ననశ్వరభోగేశ్వరు నాగేశ్వరు నర్పించి గౌత.
 ద్రాపుణ్యాలంబకుఁ ద్రవ్యంబక దేవు నారాధించి సంకటహర
 కారపరిమేశ్వర విమలేశ్వరులను బూజనంభానర్పి త్రిజ
 మానవైభవుం డగునుజ్ఞయినీమహాకాళదేవుని సేవించి య
 విశ్రాంతకృపాభునేపాశపశుపతిన్ భజించి మోక్షజీ
 కేదారుఁ గేదారదేవు న్నర్తణంబొనరించి నిరపాయదయా
 జితాభూమివైద్యనాథు నమస్యసల్పి యానందకాననం
 యందు.

సీ॥ నిరవశేషితపాపనిర్మలాంభశ్శ్రేణి
 మణికర్ణిక నొనర్చిమజ్జనంబు
 ఔపనిషదపదవ్యాకృతనిజబోధు
 విశ్వనాథు బ్రహ్మతివెలయఁగొల్చి
 చేటికాభూతకుశేశయపాణి స
 రస్వతి నన్నపూర్ణను భజించి
 సర్వవిఘ్నధ్వంతచండమయాఘ్రు డుం
 తికరింద్రముఖుఁ దనియకయజించి

తే॥ గీ॥ భూరమాధవు మాధవుఁ బూజచేసి
 కాలభైరవపాదయుఁగృమువ వ్రాలి
 యక్షరాజాంఘ్రివనజంబు లర్చిమొక్కి
 తక్కుఁగలయట్టివేల్పులందఱకు నెఱుంగి॥

సీ॥ మునియప్పుడీర్పబూనినహరిశ్చంద్రుండు
 వెలఁది నమ్మినయట్టివీధిఁ గాంచి

హ ర ద త్త వి జ య ము

శ్రీగీర్వాణః ధీః † ననయః బాపః ధు మధు
 కలశమొందినయః † నిలయః దురసి
 ద్వియశ్వమేధంబు † లొదవించి లింగవ్ర
 తిష్ఠ సల్పిననల్వ † తేజఃగు నెఱిగి
 ల సుశీలయుఁ బ్రత్యహంబు తీర్థం బాడి
 నటిజ్ఞానోదకః † హ్రదముఁ గాంచి
 పన్నిదజర్కులు † హరువుమీఱ
 రుని సెలవొంది చెంది యపురమువందె
 గ్రంతులై సంచరించువై † భవమును గని
 నదిసి జోతలనర్పించి † ముందుకేఁగి

108

ర్థరాజంబుఁ జేరి మాధవేశ్వరీమహేశ్వరులనర్పించి గయాక్షే
 ణంబునఁ బ్రత్యదైవత్యంబులగుకృత్యంబుల నిర్వహించి మంగళ
 ాదిని సమంత్రవిధినర్చనంబొనరించి భువనేశ్వరభీమేశ్వరలింగంబుల
 ారాధించి గౌతమీకృష్ణవేణీమహావాహినీల సందోహంబుల
 వగాహనంబొనరించి సంచరితనగరాస్థానంబు లందెల్ల మహే
 శ్వరపారమ్యనిఘాతంబుఁ బ్రకటనంబొనర్చుచు నందందలి పాశు
 తాగ్రణుల సేవించి యభినందింపుచు నందును శ్రీసీలకంఠశివా
 గార్యుని దేశికునిగ వరియించి తత్ప్రసాదంబుఁబడసి కతివయదినం
 బుల కాత్మనివాసంబుఁ జేరి రంత హరదత్తుఁ డనన్యసామాన్య
 కుమీవిశేషభూషితుండై ప్రతిదినంబునందు సర్వదశానాపార
 ండితీగంభీరంబులగు మహోపన్యాసంబులొనంగుచు నుత్తమ
 గంధంబులనిబంధించుచు సర్వవేదతాత్పర్యనిర్ణయంబు సంధానించె
 నాపె గొంతకాలంబున కాళ్ళ

—: హరదత్తుని వివాహము :—

ద్వినినిఁ బోల్పగలయొక
 ద్వినియనుకన్యఁ దెచ్చి † బహుమతమొప్ప
 ద్దగి యొకవిప్రుండు హ
 ద్మండలియలర నిడి పరిణయమొనర్చె॥

చ తు ర్థ శ్వా స ము

న॥ పద్మినీహరదత్తైలకుఁ గ్రమంబుగ నేకామేశ్వరమహా-
 నీలకంఠచంద్రశేఖరశంకరుమధ్యాక్షునేశ్వరులనుపుత్తులున
 మినాక్షులను గూతులును జన్మించి యభివృద్ధినొందుడ
 కలను బాత్రులగువరుల కొసఁగి యుద్వాహంబొనర్చి
 వేదవేదాంగంబులఁ బారంగతుల నొనర్చె నవల నె
 స్థానస్థలివసుమతీపతి యభ్యర్థనంబున భక్తియోగంబుమ
 ను గూర్చి చర్చించి యుపన్యసించుచు నొక్కయైతిహ్య
 ప్రతిపాదించె.

చండకభిల్ల చరిత్రము

క॥ పాంచాలదేశమును బా
 లించు నొకం డరిజనావఃలేపహరుం డ
 భ్యంచితశివలింగార్చా
 చుంచుం డిలసింహకేతుశుభనామకుండై॥

సీ॥ కలలోననే బరఃకాంతలమొగమును
 జూడఁగాఁ దలఁపనిసురుచిరాత్ముఁ
 డాకలిఁగొనియేని ♦ యపరిశుద్ధాన్నంబు
 భుజియింప నెంచనిపుణ్యశీలుఁ
 డలిగియుండియునేని ♦ యనుజీవులను గూడ
 నొవ్వఁబల్కునియట్టి ♦ నుతుచరితుఁ
 డక్కఱవడియేని ♦ యన్యధనంబుల
 హరియింపఁబూనని ♦ యమలహృదయ

తే॥గీ॥ డలసియేనియు దేవగుర్వగ్రజన్మ
 ధేనుపూజల మాననిధీరమూరి
 బ్రమసియేని యసజ్జన వర్గగోష్ఠిఁ
 జేరనట్టి యకల్మషచిత్తుఁ డెపుడు॥

క॥ సముచితగతి నాతండు ప
 సుమతిక బాలించుచుండ ♦ సుడివడి యొకఁగు

మునందు జానపదజా

ము దనిసి రయమున మ్రోతలను సల్పిరిటుల్ ॥ 114

లులుక భల్లుకముల్ వనేభము లెనుంబోతుల్ వసీసూకరం
లు సింగంబులు ఖడ్గసంఘములు దుష్పుల్ మున్నుగానొప్పున
లవత్కాననజంతుసంతతులు పైపై రేగి మాగోగణం
ల సన్యంబుల బొట్టబెట్టుకొని యేపుకమీటుచుండెక విభూ!
లుర నంగనాతతుల భద్రము సేయుటె మొక్కలంబుగాఁ
లుచునుండె నింక నెటు భ్రామములందు మనంగ నేర్తుమ
గ్యా! లవ మాత్మచిత్తమున నక్కటికక గొని వేగ వచ్చి స
వ్వళిని గూల్చి నీ జనుల భ్రాణములక బరిరక్ష సేయుమా!
గొనరింప కీవికను సత్వరమే పయనంబు సేయఁగా
గు మఱొండుకార్యమును భావనసేయకు మార్తజీవర
గరిమంబు బొల్పంగలచక్కటు లెందులభించు నీకు నీ
గణియింపు మన్నియును నిధచరిత్ర! పవిత్ర! పేర్చిమై॥

నంత మహీనాథుం

కుకంపదలిర్ప వేగనాఖేటకయో

కాయమునకు తేపు గ

నమునుజేరవలె వేటలాడఁగ వేగక॥

118

—: సింహకేతుమహారాజు వేటకేగుట :—

శాసించి,

టూరులవారి కభయముఁ జూపి

వొసఁగి పంపె వారలు భేరఁబోయి

కృపురముల కెచట వాహళ్యళిధీరు

రుక గడుహర్షంబు వెల్లివిరియ॥

119

లు బారుటీటెలును బాతులు బల్లెము లుక్కుకోలలుక

గడలుక ద్రిశూలములు సింగిణులుక బలుతీర్పుకై దువుల్

కులు దుడ్డుకట్టలును బాశము లుద్ధతసారమేయముల్

గఁ గూర్చి యార్చి సరవికబయనంబు నొనరి రేపునక॥

తే-గీ॥ విధునితోఁగూడ నడిచినవేటకాండ
లోన నొక్కఁడు శబరుఁ డఁనూనబాహు
బలుఁడు చండకుండనుపేరఁబరఁగువాఁడు
యుద్ధభటులందుఁ గూడఁ బ్రసిద్ధమూర్తి॥

క॥ భూతదయ దైవభక్తి మృ
షేతరవాఁష్టయతి గలిగియెసఁగు నతఁడు వి
ద్యాతతవివేకరహితుఁడు
చాతురి యెక్కుడుగలేనిజనమాత్మిందై॥

తే-గీ॥ సైనికులలోనివాఁడయ్యు జనపతి యను
శాసనంబుననతఁడు నిశాతభల్ల
చాపశరధరుడై యటవీపదంబుఁ
జేరవచ్చెను వేటాడఁ జేవమీటి॥

ఉ॥ ఇనుఁ డుదయించునంతకే మహీశ్వరుఁడుకొ మృగయాః
ఘనగహనస్థలికొ దఱిసి ఁ కాతెనుఁబోతుల నెల్లుబంటు
వనకిటులకొ మదేభముల ఁ వ్యాఘ్రములకొ బహుసింహ
దునిమిరి గట్టులట్లువడఁదుష్టమవోద్ధతసత్వసంతతుల్॥

క॥ ఒకఁకి నొక్కరు గలియక
నికరపుబాహుబలవీర్యనిపుణతఁ దమచూ
డ్కికి ననువగుదిశ నెక్కిని
సుకరముగ వధించిరంత ఁ తుద్రమృగములకొ॥

ఉ॥ చండకభిల్లుఁడుకొ గడుఁబ్రచండభుజాతతవిక్రమోన్నత
దండియెలుంగులకొ బులుల ఁ దంతినిహంతల ఖడ్గవర్గః
మెండగునేదుబందులను ఁ మీఱుచు వంచి వధించె న
న్గొండలవోలె బృథ్విపయిఁ గుప్పునఁగూలె హతాప

తే-గీ॥ నూదవిద్యావిశారదస్తామమును ని
తరవరిజనంబులను గొని ఁ తఱలి వచ్చి
యొక్కకొసారరాజంబు ఁ ప్రక్కఁబటకు
టీరమును గూర్చి సర్వంబుఁజేరిచి యట॥

హ ర ద త్త వి జ య ము

శ్వున్నంబులుఁ బులునులు

గొప్పకుఁదగినట్టియగురుఁకూరలు చేరుల్

శ్వుడములు వడియంబులు

గొప్పుగ సిద్ధంబుచేసి యుంచినయంతః॥

శంతకు మున్నే సంకేతంబుచేసికొనినవారలు గొప్పన ద్వితీయ

నూమాంతంబువఱ కాఫేటంబుసలిపి యేకిమీఁడును బరిజనంబు

నును దటాకంబు సమీపించిరి.

పబలాతపక్లాంతఃపహులాధ్వసీనవి

తాననితాంతసంతాపహరము

సేదక రేణుసనాధఃమాతంగరాజమ

జనకేళిశిథిలోర్నిసముదయంబు

కటస్థితమహానగశిరస్థలకండ

రాంతరాళాంబుధాఃరాంచితంబు

నతపోవనమునికాంతావగాహన

హరిద్రదూర్ణపంకాంకితంబు

కలికూజితాత్యంతగానచతుర

క్రచక్రాంగశుకపికశారకౌఘ

కకంతస్వనముఖరితాఖిలాశ

రుస మిడమధురోద మబ్జాకరంబు॥

131

ంత.

రవతియును బరిజనమును

కుదగునవ్వేటకాండు పీతిమెయి నట

రుసజలమాడి జగిల్

రిపిరి చండకుండు నాగశబరుండు వెలిగా

132

తఁ డందఱ మిగిలి కడుక్

తతభుజాశక్తి యుక్తివేటాడి మహా

తనత్వములఁ జదిపె నని

సతులితయోధుఁడని పొగడి రందఱు వానిక్

చతుర్థాశ్వాసము

ఆశ్వాసాంతము

క॥ శతధృతికరోటమాలా

వితతోరస్థాన! కాద్రవేయసముదయో

చితభూషణసుకవరా!

హతభాస్కరిగర్వ! మల్లికార్జునదేవా!

గద్య- ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరకరుణాప్రసాదితసుకవితాభ
బుధజనవిధేయ ముదిగొండనాగవీరేశ్వరనామధేయ విరచి
హరదత్తవిజయకావ్యం బందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

హ ర ద త పి జ య ము

పంచమాశ్వాసము

సాధసోదరీచే

నీనశినద్యమణిమూర్తి! దుర్వారతర

శ్రవాభియు కథ కని

నా! శ్రీ! లవనరతా! మల్లేశా!

నా! అవధరింపుము.

—: భిల్లుడు శివలింగంబుఁ జేకొనుట :-

భిల్లుడు పెక్కుస్వాములఁ దిలకించుఁ దక్కినవారియుట్లు తా
బటకుటిరముఁ దక్షిణముం జనుచుండఁగ మానిదట్టపుం
గురులమధ్యఁ బాడువడి దిలకించుటచేచాలయంబు దృ
ఢుడు నంత లోపలికిఁ దేరి కనుంగొనె దివ్యలింగము॥

త నతండు.

పీఠపతిత మయిపుధివి నొరగి

న్నలింగము నాత్మకీయోరుభాగ్య

ము గా నెంచి గ్రహించిని దిలకించుచు

పటమందిరమును దానినొంది వేగ॥

లింగని మొక్కి యిట్లనివిన్నవించె :

! చూడగదే యిది దివ్యలింగ

పంచమాశ్వాసము

మనుషమము మామకీనభాగ్యస్వరూప
మర్చనముసేయుదున్ దెల్పుమా క్రమంబు॥

క॥ కూలినదేవళమును భువి
వ్రాలినయీలింగమును బరాకునంగని లోఁ
జాలిఁగొనితెచ్చితిని జన
పాలా! యీదీనజనునిఁ బాలింపఁగదే!

—: భిల్లుడు రాజును శివపూజావిధిని జెప్పమనుట :—

ఉ॥ మంత్రవిధిజ్ఞులై యలరున్ మాన్యుల పూజలబ్రీతుఁడ
మంత్రము రానియట్టియలమానిసులున్ గొలువంగఁ
తంత్రము గల్గియుండు నది ధంతువు నీ వెఱుంగంగలా
మంత్రవిదగ్రణి! తెలుపుమా! శివతుష్టిగ నర్చనావిధి॥

క॥ నీవే గురుఁడవు హరుఁడవు
నీవే యొడయఁడవు దేవనిర్మలాభావా!
కావలుఁడనిచూడకు హిత
మూవిధి నుపదేశమొసఁగు మతివేగమునన్॥

తే-గీ॥ పూర్వకర్మప్రచోదితబుద్ధితోడ
లింగమును దెచ్చి చూపి యభంగభక్తి
నిట్లు పూజావిధిన్ గోరునెఱుకుఁ గాంచి
యించుక హసించి యిట్లనె నెలమి నృపతి॥

ఉ॥ ఎక్కడినుండి తెచ్చితివి యేటికి నీకిది పాడువడ్డయా
చక్కిని నున్నయిమ్మహితశాంకరలింగము ముట్టవచ్చు
చొక్క మెఱుంగకుంటి వటసోఁకు తెగల్ మతి భూతన
బెక్కుడుచేరి యుండు హితమెంచి వడి గుడిజేర్పు! లిం.

ఆ-వె॥ వెడఁగుబోయ వేడవిమలలింగం బేడ
నీధుపానమేడ బోధయేడ
వేటసేయుటేడ వేదపద్ధతియేడ
వలన దుడుగు! దీన వాసి లేదు॥

సడుగ్ గటకటవడి నా

సవుగ్ బై శాచభూతతతు లింక భక్షిం

స మోదమువడుదును బా

స మీలింగంబు నిచటఁ † బాయఁగఁ జాలగ్

11

నింక నేటనుండి ధరఁజీధవ! నీదుపదంబు లానగాఁ

నింక సేయువాఁడ మధువుగ్ నిఖిలామిషముగ్ ద్యజించితిగ్

నింక వేటసేయుట కఁపూర్వతరాత్మము దోఁచెఁ బ్రేముడిగ్

ని వచింపుమా! శివుని † పూజనపావనసుప్రయోగముగ్

స రాజిటనియె.

మీలింగమును గొనియుత్సుకతను

గృహంబున కేఁగఁగా † నీదువధువు

న్నఁ దెగనాఁడు లింగంబు † నీటదోయు

నుమీ లింగపూజనుమించినెంచి

ముగ దంపతు లెపుడు హి

రాన్నసుగంధపానతర్పణముల నా

కు సంతసంబునిడుచు మ

నిగ్ గడపుటయె మేలు † నీ వదిగనుమా!

14

మున్నదియోలేదో

మనకేవేవొ కొన్ని † పచరించి వృధా

మలయుదు రిట నొకకొం

స నీ వాబాటబోకు † తనియు సుఖముగ్

15

శబరుండిట్లనె నో

నాథ! మదీయభార్య † చక్కఁగ నింక నా

మున కెదురుగనాడినఁ

లేదింకఁబొమ్మటంచు † బనిచెడ దానిగ్

16

డనె శర్వలింగమున † కోపిక నర్చనచేసికొందుఁ దా

ముపదేశపద్ధతికి † వార యొకించుకఁగల్గినను మో

పంచమాశ్వాసము

రకుఁ డనఁచూడఁబోకు మింక ♦ రాజశిఖామణి! యచ్చవై
చ్చికఁ బరిశీక్షణంబాసంగు! శ్రీశివలింగసమర్పనావిధిన్॥

వ॥ మఱియు.

తే-గీ॥ అధిప! ఆహారనిద్రాభయంబులందు

మిధునభోగంబులందె నన్ ♦ మెలఁగుమనుచు

హితవు బోధించెదవయ్యేని ♦ యెఱుకటంచు

సమ్మతమె యైన నాలింపు ♦ జడునినుడిని॥

క॥ మానవుఁడె కావలయునె?

ధీనిధి! యింకఁ బ్రాణులెల్లతివిరి యశనని

ద్రానిధువనభయముల నెం

తేనియునుంబడయుఁగాదె ♦ యెఱుఁగనె?వానిన్॥

తే-గీ॥ పరము లేకున్న బున్నెంబు ♦ పాప మెదియు

లేకయున్నను నరయంగ ♦ నీకనుపడు

జగము నందెట్టులొదవె దృష్టంబు గాఁగఁ

దారతమ్యంపుసృష్టియుఁ ♦ దదనుసృతియు॥

క॥ ధేనువునున్ బూజించుట

శ్వానంబున కెంగిలిడుట ♦ చక్కాంగము న

న్యూనప్రీతిన్ బెనుచుట

పూనికనై వాయసమును ♦ మోదుట తొలన్

వ॥ సర్వజ్ఞుఁడగు నీ కెదురాడఁ గలాఁడనే మన్నించి నా
బును బోధింపుము.

చ॥ అనుటయు తేఁడు వీఁ డెట్లులనాడిననున్ విడువండు లే

ర్చనయెడ సుంత మానస మనహ్యమునొందఁగఁ జేయ

నను నెటుసల్పునో యనుమనంబున నిట్లు హసించుచు

చెను వినుమోరి! చెప్పెదనుక్షిప్తముశాంకరపూజనంబా

—: భిల్లునకు రాజ శివపూజాక్రమంబుఁజెప్పట :-

ఉ॥ స్నానముసేయఁగావలె నుపస్మన మడ్లను గట్టఁగావలె

మేన విభూతిఁబూయవలె ♦ మేలగుచందన-మఱతంబులు

హానము లచ్చబిల్వములు • శోభితగుగ్గులు ధూపదీపముల్
తీనియ చాఱవప్పులును • దీయనిపంక్తులు దండులాన్నముల్॥

సద్ధవఱచి సంకల్పంబు • జెప్పి శివుని
శ్యానమొనరించి యుచితాసన్నాత్యపాద్య
మలతీర్థాభిషేకముల్ • విధిగ నొసఁగి
సేతగంధాక్షతంబు లిర్పణముచేసి॥

25

సమముల బిల్వ మొసఁగి ధూ
మునిడి గవ్యాజ్యదీపవజ్జి నిలిపి య
న్నములనివేదనకుం బూ
ర్వమునక గలవొక్కయవసరవిధి యరయుమా!

సంకరుండు చితాప్రదేశంబు జేరి
నుచటిభస్మముఁ బ్రీతిమొనలఁడు నెపుడు
శానఁ దదూర్ధ్ధాతి శివునకుఁ • గరముప్పియము
ముందు నై వేద్య మిడు! చితాభూతి నెపుడు॥

27

శాననె నీకు శంకరుఁ డుదారతాత్ముఁ డనుగ్రహించి స
శ్మానముతోడ మోక్షము సమర్పణసేయఁగలండు రూఢిగాఁ
మానికతప్పనీక యొకపూజనవస్తు వలభ్యమైనను
నిని నేమఱందగ దిదే కడతేర్చు నుపాధిదుఃఖము॥

సవల మధురఫలము • లభిమతభక్ష్యంబు
సన్నపానములను • నారగింపు
చేసి విడమునిడి నువాసనాఘనముఁ గ
ప్పురమువెలుగుఁ బట్టి • పూలువేయు!

స పై న మొక్కి శివునకుఁ
శాపుము నృత్తంబుపనను • శోభితగతి నిం
సాపాటబాడి వినుచుము

వాపలమొండక యొనర్చు • శర్వార్చ యిటుల్॥

30

సనంతర్ధంబునఁ దత్ప్రసాదంబు మొరనుభవింపుఁ డని యొడయండు

నుడివిన నన్నిషాదుండు నిండగునామోదంబుతో నృపు
లకు మ్రొక్కి యిట్లనియె.

క॥ గురువచనమునందొక య
క్కరమైనను దప్పనీక ♦ గడువుదు వ్రతమున్
గురుడవు పరమేశ్వరుడవు
హరుడవు మామకదురద్ధరాఘతతులకున్॥

న॥ అని యభినందించి తన్ను గుడువబిల్చువారలకు శివప్ర
సేయక మున్ను సాపడనని జనపతిసెలవొంది కదలి మ
బుననే కొన్నితరుశాఖల లింగాచ్చాదనకుటీరంబునకై
కొని వన్యపుష్పబిల్వచందనకాష్టగుల్మలంబుల సంతరించ
మయామంబున నిలుజేరి తన్నకై యెదురుసూచుచున్న
లింగంచి యిట్లనియె.

మ॥ చెలువా! నిన్నును నన్ను మన్వగ నిటుల్ శీతాంశు
కలితాపీడమనోజ్జలింగము వనిన్ ♦ గన్పట్టగాఁ దెచ్చి
ఫలమంచున్ దలపోసి యస్మదుదయప్రాముఖ్యసంసిద్ధి
చలనంబుగ ననట్టిభావమున నర్చుజేయ శ్రేయంబుగ

తే॥ గీ॥ అనుచు మూటవిప్పి ♦ యభవలింగముఁ జూపి
గీముకెడుట నొక్కదీముఁ గూర్చి
పీఠశిల నమర్చి ♦ భీమలింగముఁ జేర్చి
తక్కు గలుగువస్తుతతినిఁ దెచ్చి॥

—: భిల్లుడు శివపూజసేయుట :—

క॥ స్నాతుడయి సన్నికృష్టన
దీర్ఘముఁ దెచ్చి యాజ్యచీపం బిడి సం
ప్రీతి నిజదేశికోచిత
రీతిమెయిన్ బూజన మొనరించి కడువడిన్॥

తే॥ గీ॥ తాను సతియును దత్ప్రసాదంబు మెసవి
శివునిముందట భజనంబుచేసి ప్రహర

యుగ్మగుగునంతకు వేగి యుగ్మలియును
క్షేత్రండు నిద్రించి రరుణోదయంబుదనుక॥

శింత వారిర్వురు ప్రబోధమంది రప్పు
శైలుకు ప్రాభాతికక్రియ లెలమి సలిపి
సనమునకు నేగి నుకుసుమబైల్వపత్ర
గుధురఫలములఁ దెచ్చి యమర్చె నర్చ॥

38

సౌలుతటిదినమందుననే
యొలికికి జని ప్రేతభూతి యురవగునొకమ్మ
స్కలశము నిండుగఁ గొని తన
స్థలయమున జేర్చి పూజ నిచ్చులొనర్చు॥

ది లు పంబగునంతకె
రుదనెఱిగి పరేతభూమి కరిగి విభూతి
దిలంబుగఁ గొని వచ్చి త
దుసదనముఁ జేర్చుకొను ననారత మతండు॥

40

శబరపత్నియును గడు
శ్శలకారుణ్యభావ విభుచిత్రాధీ
శయ పెనిమిటిదెచ్చిన
శివలింగమును బ్రేమసేయుచు నుండె॥
మరముకల్గినతటి దే
ముపై లోభంబుఁ బాసి యని కరుగుట యు
వ్రమ మొండుదక్క నితరది
ములందున నెట్టి పని యొనర దాతనికి॥

42

సమాసంబునకు నొకమాటు తా ది
ణమునకేగి జీతంబుఁ బడసి తేచ్చు
నుట యొక్కటియే యుండుఁబని తనంత
పుడు ననితరాధీనుడై యెసఁగు టావు॥

43

ద్దాన బ్రత్యూహం
దియుఁబొసగకయె జగదధీశార్చన బల్

పంచమాశ్వాసము

హస్తగ జరుగుచునుండెను

దద్దయుఁ గాలంబుగడచె † దంపతుల కిలకా॥

వ॥ అర్చనారంభంబు మొదలుకొని పదిరెండువత్సరంబులైన
శబరున కెఱచివత్సరంబులును దత్సతికి ముప్పదియైదే
దాటె నంత నొక్కనాడు.

ఉ॥ మజ్జనమాడి వచ్చి తగఁమక్లనుగట్టి మహేశలింగపుం
బజ్జ సమర్చ్యవస్తువుల † బాగుగఁ జేరిచి కూర్చి దీపమీ
షజ్జతతఁ జితాభసితసంస్కృతి లేక యజించి యంతలో
నొజ్జనుడికా స్మృతికాబడసి † యుక్తి గృహంబున బూది

తే-గీ॥ కలశమును గొని వేగంబు † నొలికిమిట్టఁ
జేరి యందుఁ జితాభూతిఁజేరెడేని
యును లభింపమి వేటొక్కఁయూరి కాటిఁ
జేరి వెదకిన బూది చేకూరదయ్యె॥

క॥ అంతట విస్మితుఁ డార్త
స్వాంతుండును నగుచు నికటసంపదసమూ
హంతములఁ బ్రేతభూముల
నెంతయు శోధించినను నదృష్టేష్టుండై ॥

తే-గీ॥ చరమయామమువఱకు శ్మశానములను
జాల వెతకియు భస్మ మెచ్చటనుగనక
ఘట్టకుటికావభాతప్రకారమునను
నాత్మపురిఁ జేరి తనదుగేహమున కేగె॥

క॥ తత్సతియునుకా జితాభ
స్మోత్సన్నత నరయనైతి † నుచితమె యనిశూ
న్యోత్సాహయుఁ బత్యాగమ
నోత్సుకయును నగుచు ద్వారఁమొంది వసించెకా॥

తే-గీ॥ నాథుఁ డేతెంచుచుండ నన్నవల దవుల
నుండియే తద్వదనదైన్య † మూహచేసి
భూతి సముపార్జితము గామి † బుద్ధినిరసి
మదిని మఱుగుచుఁ గన్గొనె † మగనిమొగము॥

హ ర ద త్త వి జ య ము

త్రతం డున్నరనుచు నట
 కీహుతలమునఁ గూలి యశువుల రాల్పఁగ న
 న్నాతుక దయితునిడగ్గటి
 హూతతదుఃఖాకులయయి యలఁదురె మిగులన్॥

52

నింత నాతండు ప్రియురాలియాననంబుఁ
 న్నూచి వగచుచు నిట్లనె యభచరితన్
 నేటితోఁ బూర్తియయ్యె నా నీ వ్రతంబు
 హారక లేదెందు భసితంబు యోయజాక్షి!

53

పురములలోనఁ బల్లియలఁపొంత శ్మశానములందు భూరిజా
 నరమతి శోధనమ్మొనరఁ గాంచితి భస్మమునుంత యేనియున్
 హారకకపోయె మద్రచితదోషము కారణమై తనర్చు నే
 భురణముఁజెందెదన్ శివనమర్చనఁబాసి మనంగ నేర్తునే?

నినుడు నచ్చేడియయు భర్త ననుసరించి
 హంతసేవట్లు దీనయై పుంది యంత
 భైరవమును జెంది నాధునేత్రద్వయమున
 హృష్టములఁ బయ్యెదనునొత్తి పలికె నిట్లు॥

55

టికి? యింతదుఃఖ మది యీ భసితంబు లభింపకున్న నా
 ఘాటికి లడ్డవంబులొ! రసాలఫలంబులొ! నారికేళమొ!
 నీటగుపాయసోదనమొ! నేను ఘటింతు నొనర్చు మర్చ యీ
 ఘాటికి జేపు చాలఁబయనంబొనరింపు! లభించు భస్మమున్॥

నినుటయు శబరుండిట్లనె
 నితా! గురుశాసనంబు వదలుదు నెట్లా
 నె నుడివెఁ బరికరములన్
 సనము చితాభూతి దీనఁగను! ఫలమనుచున్॥

57

టి పరమార్థసాధకంబై న గురుని
 గాసనంబును బాయఁగఁ జాల నెపుడు
 గ్రాజనమువిడి నిముసమీ బొంది నొంద
 న్నమేటికి? సెలవిక నరయు! దయిత॥

58

పంచమా శ్వాసము

ప॥ అనుడు నమ త్తకాశేని పాణవిభునియత్యాత్మకి వగచి
మరలనిట్లనియె.

ఉ॥ ఐనను జింతలేదు విను • మక్కట రెండువిపత్తు లీయెడ
బ్రాణవిభూ! ఘటిల్లె నదు • పాయముచే నొకటేని వీనిలో
మానుపఁజెల్లఁదే! వ్రతము • మానుటయొండు మఱొండు
బోవిడు టందు నేనొకఁడు • పోకడఁబెట్టుదు నాజ్ఞసేయువ

క॥ బహుకావ్యపరివృతాస్మ
ద్గ్రహమును బడవేసి యగ్నిఁ • గీలుకొల్పి నే
దహనముఁజెందెదఁ బయి ని
ర్వహిల్లుఁ బూజనము నీకు • భవ్యచరితా!

క॥ దయితాస్తమయం బాత్మా
త్యయనిభమేకా యశాగపద్య • దారుణతరక
ష్టయుగంబున నిపు డొక్కఁడ
వియుఁగావున నెఱఁగి సెలవు • వేగనొసఁగుమా!

తే-గీ॥ అనుట కతఁ డాత్మ నించుక • హరున మొంది
యును నిజప్రియకిట్లనె • నోసి యెట్టి
భావమొందితి వొడలు తి • వర్గసాధ
నంబుగాఁ దలపోయవో • నాతి! మదిని॥

క॥ సంతతినిఁ జెందవై తివి
యింతకు భోగములఁ దనియ • వెలప్రాయము నీ
వింతటివై రాగ్యంబును
నింతిరొ! చెందుటకు నేమి • హేతువొ యెఱుఁగక॥

చ॥ మనకులమందు మాఱునువు • మాటికిఁ జెల్లుచునుండు
చ్చినతృటి నేడ్పుమాని యొక • చిన్నవయస్సుగలట్టివా
కొని వరియించి సౌఖ్యములఁ • గూర్చుల నొందఁగవఁ
ట్లనెదవు తెల్పు నీ మనము • నందలియాశయ మిందు సు

క॥ అనఁ జెవులుమూసికొని జ
వ్వని “శివశివశివ”యని యనె • గాడియె మీరి

టనుచితములాడ మి మ్మే

సునుదాన విభూ!వినుము మదాశయ మెల్లకొ॥

66

సన్నఁడు నామతండి) నను * నీకిడి పెండ్లియొనర్చెనో యికకొ
సన్నగ సన్నఁడీవు నను * బాలచనేయుట కొందినావొ నా
సన్నము జీవితమ్ముఁ బ్రియముకొ సకలమ్మును నాటనుండి నే
సన్నగ సమ్మియున్న నను * నీ విటులాడఁగఁ గూడునే విభూ!

సూటుమనువు విటగతి మన

సారలలో నొప్పునెడల * వాసియనుచు ను

స్త్రీరత్నము లొప్పుదు రే

సరమతీ!యట్టివాకుఁదీయకు మెప్పుడుకొ॥

68

గృహఁ బ్రాణపరిత్యాగంబున కెట్లాడఁబడితి వనెదవేని విను.

సవి సకలప్రాణులు ను

సృవనిధనము లొందునట్టితగవేకద! యీ

సవతారము నిత్యమొకొ

వేకభావమునఁ గనఁగ * వెనుకకొ ముందుకొ॥

70

యమో శోభమొ సన్నిపాతమొకొ విస్తారజ్వరంబో మహా
సయ మింకొక్కఁడో చేరవచ్చి యయినకొమాద్యన్మహాసత్వసం
యథూతంబుననైనఁ బానభృతతాసంప్రాప్తిచే నైన న
య్యయ మావశ్యకభావి కాదె! కనవే!యవ్యాజభావంబునకొ॥

* నాదునిధనమున నిపు

నాజన్మంబు ధన్య * మిఁక మత్తనుసం

నానులు తలిదండ్రులునుకొ

నానుగఁ గృతు లగుదు రెంతొ * మది నారయుమా!

72

పుఁ డిచ్చిన యీ తనువును

సపూజకు విడుచు తెంతొ * శ్రేయ మదియునుకొ

పున కుపకారమైనను

సనికాబొగడంగఁ దర్లమె * యద్దాని నికకొ॥

73

క॥ సెలవిమ్ము వేగముగ నీ
నిలయంబును నూడఁగొట్టి † నెట్టనఁ జితినిఁ
నలిపి యటఁ జచ్చునిడి ని
శ్చలమతి నీపదములొంది † జ్వాలన్ బడుదున్॥

వ॥ అనంతర మొక్కగడియలో నీకు భస్మంబు సంప్రాప్త
మజ్జనంబునొంది నిష్ప్రత్యూహంబుగ శివారాధనన్ జే
వనిన నన్నిషాదుండు శివపూజాభంగంబునకోపక య
జూపె నంత.

తే॥గీ॥ అ చెల్లువ యిమ్ముఁబడఁదోచి † యందుఁగల్గు
నిధ్యముల నెల్ల సెదఁబేర్చి † యింగలమును
జేర్చి జలమాడి మడిఁగట్టి † సిందురమును
బసము కుంకుము లొంది పుష్పములఁ జాట్టి॥

క॥ పతి యడుగులఁబడి యగ్నికే
నతిభక్తి ప్రదక్షిణంబు † లమరించి మదిన్
శితికంఠ భక్తవత్సలు
హితమతియై సంస్కరించి † యిట్లు భజించెన్॥

చ॥ విరులు మదింద్రియంబు లగుఁవిస్మృతిఁగరుఁధూపమా న
స్థిరహృదయంబగున్ స్తిమితదీపము ప్రాణములున్ హ
కరణములొ నవాక్షతనికాయము జీవుఁ డిఁ కర్చనాఫల
బరుదుగనొత వత్సలతఁరాత్మ! యుమాహృదయానురంజ

ఉ॥ ఒల్లను భోగభాగ్యముల † నొల్లను నాకసుఖాలయంబు
నొల్లను బారమేష్వరపద † మొక్కటిఁగోరెద దేవదేవ!
కల్లదియిమ్ము! జన్మముల † నందెదనేనియుఁ దావకాంక్షి
పుల్లసుగంధపద్మరసభోజనభాజనభృంగి నొదు తన్॥

ఉ॥ జన్మము తెన్నివందలను † సంతనచేసిన సంతసంబె య
జన్మమునందు నజ్ఞతకు † సాధకమా నల మాయనీకు వ
స్మన్మనమందు నింక నిముసంబయినన్ భవదంఘ్రిపద్మ
వ న్మణువంగనీకుము శివా! కరుణాకర! నీకు మొక్కె

హ ర ద త్త వి జ య ము

ని రయంబున నాసతి ♦ యగ్గి దూఁకె
బాడబాగులఁ బడుహిమ♦భాను భాతి
చండదహనార్చు లంతనే ♦ సమధికగతి
నెగసి త త్తనువును గాల్చె ♦ నెసఁగె బూది॥

బరుఁ డంత భస్మంబునుఁజక్కఁబడసి
కొన్ని వత్సరములదాఁకఁ ♦ గొదవ లేక
పూజ జరుగంగఁగల దని♦మురిసె భార్య
కై యొకింతేని వగవును ♦ గాంచఁడయ్యె॥

లమాడి మడుగుఁగొని భసి
తలేపమునుజెంది దగ్ధ♦ధామముకడ న
గ్లముగ శివలింగార్చన
ఁలిపి ప్రసాదంబునొంది ♦ సంతోసమున॥

గౌర్య దాహంబునొందుట ♦ భావమందు
మఱచి శంభుప్రసాద మామగున కొసఁగ
నెడమదిశఁ గన దోసిలిఁబడసి యాకె
లిచె నిర్మాల్యమిడె భర్త ♦ నెలఁత మెసవె॥

అంతనె యతండు జ్ఞప్తినొంది.

నిగ్గిలోఁ బడి బూదియైనను దిరుగఁ బూ
రావయవములతోఁనమరుదాని
సకపుటం బేసి తీసినపైడితీవె నా
ధగధగద్దగలతోఁ ♦ దనరుదాని
అలఁచ నిట్టూర్పు నుంతై నను జెందక
చిఱునవ్వుమొగముతోఁజెలఁగుదాని
తనసతిఁజూచిత త్తనువునాపాదమ
స్తంబుఁబరీక్షించి ♦ చాలవిస్మి

కుం డయి గృహంబుదెసఁ జూచుతోడ నద్ది
మును యథాపూర్వముగ నట ♦ నుంటఁ జూచి

మఱియు నక్కజపడి తనమగువను గని
యడిగె నివ్వధముగ సంశయభుడగుచు॥

క॥ ఎవ్వతెవు నీవు మద్దహ
మెవ్వంఁజ్జేసి చేరి ♦ తివుడేకద నా
పువ్వుబోడి చితిబడి
యివ్వని బూదియయి మిగిలె ♦ నెంతయుఁగనుమా!

క॥ అకట పిశాచివా! కాక మ
ఱొకమాయాభామినివా! మదుద్ధతపై త్యా
త్మికవిభ్రాంతియై! స్వప్నమై!
యకుటిలమతితో వచింపు ♦ మంతయువేగ॥

తే-గీ॥ పారదారజభవమునఁ ♦ బడెడువాఁడ
నుచును దలపోసి తేనియు ♦ ను విను మట్టి
తొల్యి శైధిల్య మార్గావలంబనుండు
కాఁడెఱుకు పాయు మతనువై ♦ కల్య మింతి!

క॥ అన నల్లననగి యమ్మా
నిని యిట్లు వచించె నాధనీ వనునది యె
ల్లను గల్ల నిజము నీవ
త్మినె నే మరణింపలేదు ♦ నీ వదిగనుమా!

క॥ ఎపుడు భవదాజ్ఞగొని నేఁ
గృహీటజార్చిని బడితినా ♦ కించిచ్చమ లే
కపుడందు నిదురనొందితి
నిపుడిటువచ్చితిఁ బ్రసాద ♦ మిందుఁ గుడువఁగా॥

తే-గీ॥ అనిన గృహమును బడఁద్రోచి ♦ యగ్గినిడిన
యట్టిదాన వీవేకదా ♦ యావ్సధము
తొల్లియ ట్లుండెఁగను మనా ♦ నెల్లఁగలఁచుఁ
జూచి యాయమ మదిని బల్ చోద్యమందె॥

తే-గీ॥ వనచరకులీనుఁ డడ్డు పూర్వమున జరిగి
నట్టివృత్తంబులాను వై ♦ యాత్యమొప్ప

హ ర డ త్త వి జ య ము

సడిగి యాయమచే సత్యమరసి మురిసి
హాడవిస్మయకలితవై వశ్యుఁ డయ్యె॥ 92

సంత వారిర్వురు యధార్థ వశ్యుఁ మరసి సర్వ
మది శివానుగ్రహవిశేష వశ్యుఁ దెలిసి
సక్తిపరవశులై కృపాపరుని హరుని
సన్నతింపుచు నిట్లు హర్షమున ననిరి॥ 93

సత్త్రంబులు గడువరమప
సత్త్రంబులు శైలజాత్యవిభులీలాచా
సత్త్రంబులు సకలజగ
సత్త్రంబులు గాఁగ నెగడుమీఱుచు నెందున్॥ 94

సావనములు సర్వసుధీ
సావనములు దుఃఖరొగశిధిలితజనతా
సావనములు పీయూషా
సావనములు పరమహర్షభరజనకంబుల్॥ 95

సట్లభినందించి భక్తిరసానందవాహిని జొక్కియున్నంత.

—: భిలదంపతులుఁ కైలాసము జేరుట :—

సోననె వారిర్వురి
మోల విమానంబు రత్నపుంజమయము పు
స్పాలంకృతమొక్కం డుడు
సాలశతవిభాస్వరంబు వ్రాలె నమరికన్॥ 97

సందు నల్వురు వామదేవానుచరులు
సనులు రాజకిరీటసంకాశు లపుడు
సలువడి నిషాదయుగ్మమున్ గలయఁ జూచి
సట్లు పల్కిరి సంబరం బినుమడింప॥ 98

సాకొఱకై శంకరుఁడును
సకరుణామృతమయాబ్ధి శివయును బ్రమథా

పంచమాశ్వాసము

నీక మెదురుసూచుచు మ

మిక్కిలరణిక్ బంపి రెక్కుఁజీపుష్పకమున్॥

తే-గీ॥ అనుచు వారల స్పృశియింపఁ జన్తు వారు
శర్వసారూప్యమొందిరిఁ జన్తుభుభటులు
వారల విమానమునఁజేర్చిఁ జన్తుమశివుని
సముఖమును జేర్పఁగని వారిఁ జన్తుకరుండు॥

ఆ-వె॥ ఓనిపాద! నాదుఁనురము నాలింగింపు
మనియె శివయునున్ దాదాత్మసతిని
నాశి!రావె కంఠమాశ్లేషమునొనర్పు
మనుచుఁ బలికె మేదురాదరమున॥

వ॥ భక్తినిట్లు మీయట్లొందినవారలరుదు సంతతం బిందు
లొనరించుచు సమక్షంబున నుండుఁ డని నియోగించి వ
బరమేశ్వరులు పరితృప్తులగుచుండి రిట్లు శబరుండు ని
జాతుండైనను భక్తిచేసి పారమేశ్వరపదంబు నొందె.

—: భక్తిమాహాత్మ్య బోధోప సంహారము :—

చ॥ సకలజనో తమం బయినఁ జన్మము నొందిన నేమికల్లు
దికఘనశాస్త్రసంతతులఁ దెల్పిఁ బఠించిన నేమికల్లుఁ ?
యక యెవఁ డంతరంగమునఁ బాశుపతాయతభక్తి ని
రకమగునట్టివాని సరిఁ జగత్ప్రయ మందునెవ్వరు

ఉ॥ కావున సర్వమార్గములఁ జన్నను భక్తినె పెంపుసేయుఁ
భావములందు నెల్లపుడు భక్తినిధానునిఁ బార్వతీపతిన్
బావనతేజఁ గొల్పుఁ డిఁకఁ బార్థివముఖ్య!పరాత్పరుండు
దావహుండై మిమున్మనుచుఁజన్మకృతదుఃఖము లంటకు

తే-గీ॥ భక్తి యనఁజేమ విశ్వాసభరిత మద్ది
దైవగురుత్థీరమంత్రోపధముల యందు
నెట్టిభావంబు జనుఁడొందుఁ జన్తుఫలము
నొందును జగాన లే దిందుఁ జన్తుదియంబు॥

ని యువదేశించి మహా

సనుఁ డాతఁ డనేకమనుజులకాండమునకు దీ

ను నొసఁగి వసుంధరలో

నువమగత్తిశై వమతమునలరక్షేసేన్॥

106

ంతఁ గొన్నిదినంబులై నతటి నయ్యుచార్యుఁగన్నమ్మ దా
ంతై యొప్పుజ్వరంబునన్ దనువు నిచ్చోబాసి స్వర్గంగయై
ంతఁ శంకరుఁ జెంది మోదవడ లోక స్తుత్యుఁ డాచార్యుఁడున్
ంతఁజెందక యార్థ్యదైహికములన్ ♦ జేసేన్ విధానాకృతిన్॥

హరదత్తుడు గ్రామవృద్ధులతో కైలాసంబున కేగుట :-

పైఁ గొంతకాలంబు చనినంత నొక్కనాఁ డాచార్యుండు శివ
గార్చున్ బొనరించుచుఁ గైలాసయాత్రసల్పుదు నని గ్రామస్థ
ుల కెఱింగించి నంతనవ్వారిలో స్థవిరులగువారెల్లరును దమతో
నే వచ్చెదము - దమ్ముఁబాయలేమని ప్రార్థించుడు నాచార్యుం
డు శివానుగ్రహంబుతోఁ గైలాసంబునుండి యొకపుష్పకం
ఁదెప్పించి యందఱ నందు నారోహింపజేసి తాను సంతా
బు నాశీర్వాదించి పక్షీసహాయుండై పుష్పకంబెక్కిన నెల్లర
ుడు మానుషదేహంబులు మాటి దివ్యదేహంబు లమరె హర
ుచార్యుండును యథాపూర్వంబుగ మహాకాలగణేశ్వరుండ
ుఁ దత్పతి తత్పతియయ్యె ననంతరం బందఱతో.

శ్రీచరితుండై నహరదత్తుఁ డిట్లు

సమాసశుద్ధిపంచమిక

సమందుఁ బ్రణవవిజయధ్వనులతోడ

సదంబుఁజెందె ♦ శిష్టు లలర॥

109

మేశ్వరుండును వచ్చినవారి కందఱ కందు స్థానంబులొసంగి
కాళుఁ బ్రీతిచేసి పూర్వపదంబొసంగె నాసమయంబు నం
క-వృద్ధా గన గణవత్సర్చనకై శివాలయంబున కరిగియున్న
నాయమమాత్ర మావిమానంబెక్కి చనక యుండుట నారసి

పంచమాశ్వాసము

గణేశుం డామెకు దివ్యదేహంబిచ్చి దివ్యయానంబుతో
జేరఁబంపుడు నాయమయు నందుఁజేరి సుఖంబుండె.

—: ఫలశ్రుతి :—

క॥ ఈ గురుచరితము నెవ్వఁడు
బాగుగఁ జదివిన ననిన † భర్తఁడు ప్రీతి
భోగము మోక్షమువారికిఁ
దాఁగూర్చును సందియంబు † తగ దీయెడలన్॥

క॥ జయ మగు మల్లేశ్వరునకు
జయమగు భ్రామరికి భక్తజనరక్షణికి
జయమగు గజముఖగుహులకు
జయమగు వీరేశ్వరునకు † శాశ్వతము రహిన్॥

క॥ మందాకినీధునికిని
నందికిఁ జండీశునకును † నానాగణరా
ఢ్యైందమునకు దిశిఖమునకు
నిందుకలకు శేషునకును † నెనఁగు జయంబుల్॥

క॥ శ్రీపర్వతరాజమునకు
నాపాతాళధునికిన్ మహావికాంతం
బాపాశుభతాస్త్రమునకు
శ్రీపాశుపతులకు విజయసింధు లెనఁగుతన్॥

—: శ్రీమల్లేశ్వర ప్రార్థన :—

క॥ నీ కిచ్చితి మల్లేశ్వర!
యీకావ్యకుమారి నెంతోయింపుగ దీనిన్
జేకొని పాలింపుము కృప
నాకై రవబాంధవోడు † హరిదశ్వముగాన్॥

క॥ ఇది నిరుషయు గుణవతి
మృదులయు లలితయును గడుసమీచీనార్ద్రా

హ ర ద త్త వి జ య ము

ప్రదయును విడుపియు నయి తగ
దయాత్మా! యేలుకొనుము! సంతతము రహిణా॥ 11

ఆశ్వాసాంతము.

మలూ ప్తకమలశాత్రవ
మలోద్భవదివ్యనయనకమలత్రయ! యు
త్తమచామికరవిగ్రహ
మణీయ! శ్రీగిరింద్రరాజ్యాధీశా! 117

శ్రీటవిశంకటపాటల
మరజటాజూటకలితశీతద్యుతిశా
క! వికలితరావణదో
కరమదాతిశయ! పుణ్యనిధి! మల్లేశా! 118

శాస్త్రము॥ యోగీంద్రమానసపయోరుహరత్నకోశ
శ్రీగేహజాగరవిశిష్టతరాత్నమూర్తి!
రాగవ్యధామయనిరంతరఖన్నజంతూ
ద్వేగప్రమాపణసుశీర్షపవిత్రనామా! 119

ది శ్రీమదుమామ హేశ్వరకరుణాప్రసాదితసుకవితా భాగధేయ
భజనవిధేయ ముదిగొండనాగవీరేశ్వరనామధేయ విరచితంబైన
రదత్తవిజయకావ్యం బందుఁ బంచమా శ్వాసము సర్వము
సూపము.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

హర దత్త పీఠము

శ్రీ మంత్రాధ్యక్షవివరచితము

ఆర్యావృత్తములు

శ్లో॥ గజరాజరాజవదనం । కరుణానిధి మీశ్వరాత్మజం వందే
 యన్నామస్మృతిమాత్రాత్ । సద్య శ్శాంతిం ప్రయాంతి ప్ర
 శైవమతావనహేతో । శ్శివశాసనసంప్రచోదితో ఖ్యాతః
 గణరాట్ స మహాకాలో । కైలాసాన్నిర్గతో నివార్యర
 కాంచీపట్టణనివస । చ్చీవైష్ణవవిప్రసూరిజాతాయాః
 పూతాయాః కన్యాశ్చి । గృతభర్తుర్గర్భమాప శినయోగాత్
 అంతర్వత్నీ మధ తాం । వీక్ష్య వితంతుం స్వకీయకులముఖ
 ప్రసభ మతిధర్షయిత్వా । క్రోధవశా ద్దేహతో బహిశ్చక్ర
 తద్భవనపశ్చిమాశాపశుకోష్ఠే సావధూ ర్యధాభీరి
 స్పృటమతి రనఘా స్థైర్యాదువాస పరమేశ్వరాధిగతభావా॥
 పరిపక్వగర్భభారా । రజనీమధ్యే జభేచ కస్మింశ్చిత్
 పంచగ్రహోచ్ఛకాలే । సుషువే సా పుత్త్ర మిశసంకాశం
 బాలో బాలేందురివా । హ్లాదకర శ్శ్రీకరశ్చ మాతృముఖం
 పరివధితతను రాసీ । త్వంచాబ్ధ ష్టాడశాబ్దమూర్తిరివ॥
 అనితరసామాన్యచ్ఛవి । మనఃకుం స్వకుమార మీత్య సా
 హరదత్త స్యాత్మశిశో । ర్హరదత్తాహ్వాన మనుమత్తమంచ
 సవయస్కై స్తాకై స్సోక్తికీడాలోలై స్వయ మపాకృష్టః
 కులటాసుత ఇతి శప్తస్త్రిత్వా తా మాతరం సమాగచ్ఛ

హ ర ద త్త వి జ య ము

హీ జనయిత్రి! కస్తే । నాథో జనకశ్చ మామక స్సత్యం
చేత్వా మిహ హత్వా । తథా మరిష్యేహ హమసి భృశం వేగాత్ ॥

బైషీ స్త్వ మపాపే । పథి సంచార స్తవ ప్రసూ ర్భవ్యః
సంతరే భవతి యద్యావ్య మలం సంశయాయ వద! తూర్ణం ॥ 11

తనుజేన పృష్టా । స్పష్టం ప్రోవాచ సుచరితాఽ చకితా
కజనక శ్మర్వా । స్సర్వజగన్నాథపవ మన్నాథః ॥ 12

తస్యాంబ! పుత్రవాసః-(మాతా)శివకంచాయాం భర్మహర్మ్యభవనేంతః
హచరవర్ణాకేతే-(మాతా)కమలజకమలాక్షముఖమరున్నాథః ॥

సమాగచ్ఛ! త్వం । గచ్ఛామ్యహ మావసామి పితరంకే
మిహ సస్థాస్థేహం । బాధమితీదం సముచ్ఛరన్ ప్రయయా ॥

గ్గర్గ మీక్షతీ సా । తమనుయయా వాసభూమి ముత్సృజ్య
తి పురః కుమారో । అనుధావ త్యంబికాపి తం పశ్యాత్ ॥

స్తతో జగామాఽ । యతనం దేవస్య చైకచూతవిభాః
సనుజగామ తదంబా । వత్స మనుస్మత్య ధేనురివ వేగాత్ ॥

మయే శశిమాశే । ర్గభగృహద్వారమాస్థితం బంధైః
మీక్ష్య ముష్టిఘాతై । రాబలో భిత్వా వివేశ తద్దేహం ॥

చ్చ న్మాతు స్తస్య । ప్రవేశసమయే కవాటయో ర్బంధః
ప్యభూత్సుశీలా । సాఽ ర్తా విలలాప వీక్ష్య భృశ ముచ్చైః ॥

చవిఘటికాంతిమకాలే బాలో నవోపవీతేన
కాక్షశర్వలింగై । రంచితతను రాజగామ తద్స్థానం ॥

క్ష్య తనయ మారాత్ । సుచరితాఽ తీవ హర్షితా పుత్త్రం
నీత్వా వక్త్రం । చుచుంబ బహువార మున్నతప్రీత్యా ॥

సో జననీం నత్వా । కృతముపయనం శివేన జనకేన
ంగధారణంచా । నివేదయ ద్దత్తమఖిలవేదచయం ॥

స్యచ తన్మాతు । ర్వృత్తం సర్వం విచిత్ర మభివీక్ష్య
త్య స్సర్వజనాః । ముదమాపు ర్గాఢవిస్మితాత్మానః ॥

నద్య స్సర్వే తే తఃశ్శాలం చాంబా మతేవప్రస్తుత్య
సర్వపై రస్తా । వత్సంతంప్రీతితో బహుకుర్యుః॥

స్వయ మథ తదు త్తరేహని । హరదత్త శిశ్పశభూమిపాలాయ
రచయిత్వై కాం శ్శాం । వాదార్థ మరేణ ప్రేషయామాన్
అవాహయ చోళవిభో । గోష్ఠీమధికృత్య పాంచరాత్రబుధాన్
శివ ఏవ త త్వమితి తాన్ । విజయిష్యే తత్పథం హరిష్యే
సిద్ధి మామకవిజయే । భూయా స్త్వం క్షిప్రమేవ పాశుపతః
పక్షాంతరే మదీయం । మ స్తం విచ్ఛేద యాసిన్ సద్యః॥

ఇతి పత్రికాం మహీభృన్నికట మగమయ త్తదా కుమారో
చోళేశ స్తాం దృష్ట్వా । శణమపి జ్ఞాత్వాఽ ద్భుతమతిం ప్రా
శ్నో విధధాన్యే విద్యద్గోష్ఠీ మాగచ్ఛ నియతమంగ! ఇతి
దత్తోత్తర మతివేగా । ద్వైష్ణవముఖ్యా నచోదయ ద్ధీరాన్
ఉపసి పరేద్యు ర్వత్సో । విరచితశివలింగపూజనావసరః
లభ్యాఽ శివ మంబాయాః । ఆస్థానీ మావిశ న్నహీభ ర్తుః॥
తత్పూర్వమేవ రాజ్ఞా । నీతా జేతార ఏవ గోష్ఠీషు
పత్రివాదిభీకరాద్యాః । శ్రీవైష్ణవపండితా స్సమాజగుః॥
హరదత్తోపి హి సమితిం । ప్రాప్య శ్రీవైష్ణవాభిముఖసీతే
ఆరుహ్య దేవదేవం । హృదయే సస్మార శివ ముమానాథం
ప్రతిపక్షా బహవ స్తే । బహువిధ మాచక్రిరే వివాదనదం
నిపుణమతి ర్గరదత్తఖండన మకరో త్తదీయవాదతతేః॥
పున రేకై కం నీత్వా । వేదశిఖానిర్ణయప్రమాణశ తైః
శివ ఏవ త త్వమితి విజ్ఞానాం స్పష్టచకార రాజాగే॥
ముగ్ధా స్సంత స్సర్వే । వైష్ణవకులజా నృపాలకం ప్రోచుః
శుద్ధోఽ స్మదీయవాదః । జితా వయం బాలకేన జాలేన
జ్ఞాత్యేత త్సర్వం భూవతి రధికం మనసి చింతయామాస
విజితా వైష్ణవధీరా । స్సత్య మపీదం త్యజంతి నచశాత్యం॥
ఇతి చింతాయుతమనసం । హరదత్తో వీక్ష్య భూపతిం ప్రాశ

కిం జ్వలదగ్నిం । ఆయన మేకో త్తరశతసోపానం॥ 42

మనాధగోపుర । మధిసంసాపయ విభోఽహ మతివేగాత్
హయామి తత్త్వం । శివ ఏవేతి బృహత్ పుర స్తేషాం
యైరపిచ తథా । కుర్వ్యర్యది మామకీనశీర్ష మరం
దయ నిజఖడ్గా । దన్వైః కోలాహలైశ్చ కిమనేకైః॥ 43

స త్తస్య వచ స్తచ్ఛృత్వాఽపూర్వంచ విస్మయం గత్వా
యత్వా నిశ్చేడిం । తథాఽకరోజ్జనసమక్ష మధినేతా॥ 44

సత్తో వ్యతివేగా । దుచ్చై శ్శివపవ కారణం జగతాం
బాధ మావదత్ తామారుహ్య వివేశ గోపురస్యాగ్రం॥ 45

ః పలాయనంతే । చక్రు శ్శివైష్ణవోత్తమా స్సర్వే
ష్టా స్సకలజనాః । హరదత్తా యోన్నతం నమశ్చక్రుః॥ 46

శాశప్రాధానయా । హరదత్త స్సో యధారుహ తథా
మవరుహ తస్మై । భూమిపతి ర్దండవ న్ననామ బహు॥ 47

స త్త స్యాంఘ్రియుగే । నిజమాళిం సన్నివేశ్య భూమిపతిః
స్థాయస్యార్ధనయా । శివలింగధృతిం సమగ్రీహీ త్సద్యః॥ 48

కిం స బహుద్రవ్యం । దత్వాఽతతనస్తువాహనం హర్మ్యం
గతశైవవిబుధానకరో దావాహ్య ధర్మనిర్ణేమాత్
స్య సాక మధాసా । శైవబుద్ధైః పరిచరైశ్చ సహితస్సక్
సహిమనగాంతం । యాత్రా మకరో త్వవిత్రీర్థతప్తే॥ 49

చ తత్సమయే । శైవాగమజాలసారదృశ్యానం
కంతవిబుధం । దేశిక మధిగమ్య తత్ప్రసాద మియాత్ ॥ 50

యాత్రాచరణే । విద్యాస్థానేషు సర్వనగరేషు
ఏవ కేవల ఇతితత్త్వం సంసత్సు సంవిదాంచక్రే
శ్చ తతో నగరిం । కాంచీ మధిపేన సత్కృతిః ప్రీతః
హ మామ్నాయశిఖాలంకారం శర్వ మావద న్నాస్తే
ఏవతే రనుమత్యా । శుభేహని ప్రముఖబాడబః కశ్చిత్
సత్తాయ స్వనుతాం । అనురూపగుణాం దదా వివాహవిధౌ॥ 51
గాదేవ కుమారాః । కుమారికా స్తస్య చాత్మసమభాసః

హ ర ద త్త వి జ య ము

తస్యాం జాతా నీతాః । వృద్ధిం సర్వాక్షి పర్వసంధానాః॥
 అనురూపేభ్యః పుంభ్యః । కన్యా శ్చాలంకృతా దత్వా
 ఉపయమ మకరో ద్భూహుతరపరిబర్హేణాఽ త్మగౌరవోన్న
 పుత్రా నామ్నాయశిఖావిద్యాపూర్ణా విధాయ సత్కనా
 మాన్యా రూపగుణభ్యా । మయోజయత్ పాణిపీడనేన స
 నీత్వా కతిపయకాల । మేవం సోధాఽబ్రవీ న్మహీభరే
 సంస్థాప్య పత్య మిహాశ్వః కైలాసాచలం గమిష్యామః
 శివభక్తి మాదధానో । భవా మహిం సాలయతు చిరం :
 ఆవాహయామి వేగా । దీశపదప్రాపకం విమాన మితః॥

ఇత్యాభాష్య పరంతా । దహని ధ్యానేన శర్వ మాత్మగురుం
 విజ్ఞాప్య తత్ప్రసాదా । దానయ దాకాశయాన మఃకుచిరం
 పుత్రీః పుత్రాన్ బంధూన్ । సర్వా నపిసాంత్యయన్ భృశ
 జనయిత్రాచ సదారో । సమారురోహం తరీతుగతి మనః
 స్థవిరాః కాంచీవాసాః । సర్వే హరద త్త మంజలింకృత్వా
 తదనుజ్ఞా మధిగమ్య । స్మరంత ఈశం తదారురోహు రహ
 పుష్పే శ్శీఘ్రలపత్రేః । రత్నే ర్ముక్తాఫలైశ్చ బహులవిధం
 అర్చిత మంబరయానం । జగామ వేగేన శంభుపద ముచ్చైః
 ఆగ్ర్య చరణనికటే । పతితాన్ హరద త్త మంబికాం తస్య
 పత్నీం చాన్యజనాన్ తాన్ । శర్వ స్సర్వానదశణయత్
 శివసందశణనమాత్రాత్ । హరద త్తస్య ప్రసూ రధిక వేగాః
 గంగామూర్తిం లబ్ధ్వా । హరమౌళిం ప్రాప్య మోద మధిగ
 శంభుప్రసాదయోగా । ధరదత్తో జాయయా సమేతస్కన్
 ఆప మహాకాశపదం । ప్రమథామరవంద్యమాన మసమానం
 హరద త్తస్య హిచరితం । శివభక్తై ర్జనక మద్భుతం చేదం
 శ్రుత్వా జనః పతిత్వా । శివప్రసాదం ప్రయాతి భూరిముదం
 ఔద్భుటమంత్రారాధ్యో । హరద త్తాచార్యదివ్యచరిత మిదం
 విరచయ దార్యారమణాసక్తానాం । ప్రీతయే సుభక్తానాం॥

శ్రీహర్వతీపరమేశ్వరార్పణమస్తు - శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారిచే
రచింపబడిన గ్రంథములు.

1 శివపురాణము పద్యకావ్యము.

ందు పదకొండు ఖండములు గలవు. సుమారు 6 వేల పద్యము
శివకల్యాణము, శివలీలలు, జ్యోతిర్లింగోత్పత్తి, తన్మాహాత్మ్య
ఆసేతుహిమాచలాంత శివలింగ తీర్థాదులగణనము, శివదత్త
ము మున్నగునవి మృదులలిత శైలివ్రాయబడినవి శివతత్త్వ
యంగోరినవారికిది చాల ముఖ్యమగు గ్రంథము.

వెల రు॥ 10-0-0 బీజి.

2 సుభద్రా కళ్యాణము.

ది నవరసభరితమగు శృంగార నాటకము, మదరాసు విశ్వవిద్యాలయము
వారు 3 సంవత్సరములు విద్యాపరీక్షకుఁ బఠనీయముగఁ జేర్చు
దువుటకుఁగూడ ఆశీర్వాదకరము.

వెల రు॥ 1-4-0 బీజి.

శ్రీరామాబుక్కుడిపో;
బుక్ సెల్లర్స్ అండ్ పబ్లిషర్స్,
శికింద్రా బాద్. (చక్కా)

(అని వ్రాయుదు)

